T.C.
SELCUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SPORDA SOSYAL GÜVENLİK

Serkan ÖNER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

Danışman

Doç. Dr. Turgut KAPLAN

KONYA – 2011

T.C.
SELCUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SPORDA SOSYAL GÜVENLİK

Serkan ÖNER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

Danışman

Doç. Dr. Turgut KAPLAN

KONYA – 2011

ÖNSÖZ

Günümüzde sporun gittikçe yaygınlaşması ve değişik alanlar da çalışan insanların ilgi duyduğu bir uğraş haline dönüşmesi, sporun gerçekten önemli bir olgu olduğunu göstermektedir. Her ne kadar başlangıçta sporun bir oyun ve işten uzaklaşma aracı olarak ortaya çıktığı kabul edilse de, bugün gerek ekonomik, gerek siyasi, gerek uluslararası barış ve gerekse de hukuki yönden farklı bir nitelik kazandığı görülmektedir. Bu anlam da spor, çok yönlü etkileri olan toplumsal bir kurum haline gelmiştir.

Spor, belirtilen durumlarının dışında artık özellikle ekonomik açıdan gelir getiren, kişilerin geçimlerini sağladığı bir meslek olarak yapılır hale gelmiştir. Türkiye'deki sportif faaliyetler değerlendirildiğinde, başta futbol olmak üzere sektörün hızla büyüdüğü ve sporun sadece amatör bir uğraş olmaktan çıkarak, endüstrileştiği görülmektedir.

Bu kadar büyük bir yapının içersindeki, kulüplerde emeklerini ortaya koyarak çalışan sporcu, antrenör, yönetici vb.lerinin değişik ekonomik ve sosyal sorunlarının olduğu bilinmektedir. Özellikle ülkemizde Cumhuriyet Döneminde bu kişilerin sosyal güvenliklerine ilişkin sorunlarının çözümü için değişik öneri ve çalışmalar yapılmakla birlikte özellikle amatör sporcular açısından konuya net bir çözüm getirilememiştir.

Yukarıda bahsedilenlerle ilgili olarak Cumhuriyet Dönemindeki gelişmelerin araştırılması amacıyla yapılan, "Sporda Sosyal Güvenlik" başlıklı çalışmada yardımlarını esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Turgut KAPLAN'a, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Roma Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR'e, Gediz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hasan PETEK'e, İngilizce Öğretmeni Dilek GÜNDÜZ'e ve her zaman yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ i

İÇİNDEKİLER ii

SİMGELER VE KISALTMALAR v

1.GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 4
GENEL OLARAK SOSYAL GÜVENLİK 4
1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı 4
1.2. Sosyal Güvenliğin Araçları 6
1.2.1. Sosyal sigortalar 6
1.2.2. Sosyal yardımlar 7
1.2.3. Sosyal hizmetler 8
1.3. Sosyal Riskler (Tehlikeler) ve Türleri 9
1.3.1. Mesleki riskler 9
1.3.2. Fizyolojik riskler 10
1.3.3. Sosyoekonomik riskler 11
1.4. Sosyal Güvenliğin Dünya'daki Gelişimi 12
1.5. Sosyal Güvenliğin Türkiye'deki Gelişimi 16
İKİNCİ BÖLÜM 21
TÜRKİYE'DE SPORDA SOSYAL GÜVENLİK 21
1.6. Cumhuriyet Döneminde Sporda Sosyal Güvenlik İle İlgili Gelişmeler 21
1.7. 1946 Birinci Beden Eğitimi ve Spor Şurasında Durum 23
1.8. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kazaya Karşı Güvenlik Fonu Yönetmeliği Taslağı 25
1.8.1. Amaç ve kapsam 25
1.8.2. Fonun yönetimi, gelirleri ve bütçesi 26
1.9. Sporcu İçin Sosyal Güvenlikler Hakkında Rapor 27
1.9.1. Raporun amacı ve kapsamı 27
1.9.2. Görüş ve teklifler 28
1.10. Sporcu Sağlığı Hakkında Rapor 31
1.10.1. Raporun amaç ve kapsamı 31
1.10.2. Görüş ve tekliflerde spor sağlığı fonu ve sporcuların ücretsiz tedavi edilmeleri 32
1.11. Sporcuların Sosyal Güvenliği (Sosyal ve Kazaya Karşı Sigorta) Hakkında Rapor 32
1.11.1. Raporun amacı, konusu ve kapsamı 32
1.11.2. Sporcuların sosyal güvenlik sorunu 34
1.11.3. Spor yöneticilerinin sosyal güvenlik sorunu 34
1.11.4. Sigorta programına katılma ve paylar 35
1.11.5. Sigorta programının organizasyonu 35
1.12. Sporda Sigortalama ve Sosyal Güvenlik Sistemi Modeli 36
1.12.1. Sigortalılığın amacı ve kapsamı 36
1.12.2. Modelde belirlenen hedef ve politikalar 39
1.13. 1980 Spor Şurasında Durum 42
1.14. 1990 Spor Şurasında Durum 43
1.15. Sporcu Sağlığı Çalıştay Raporu 44
1.16. 2008 Spor Şurasında Durum 46

1.16.1. Sporda sağlık ve sosyal güvenlik komisyonu raporu 46
1.16.2. Sporcu sağlık sigortaları ve sosyal güvenceler 47
1.17. Kalkınma Planlarında Sporda Sosyal Güvenlikle İlgili Gelişmeler 49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 58
HUKUKİ BOYUTU AÇISINDAN SPORDA SOSYAL GÜVENLİK 58
1.18. Amatör Sporda Sosyal Güvenlik 59
1.18.1. 3289 Sayılı GSGM kanunu çerçevesinde durum 59
1.19. Yapılan Sağlık Protokollerinde Durum 61
1.19.1. Sporcuların sağlık giderlerinin karşılanmasına ilişkin usul ve esaslar 61
1.19.2. GSGM ile Ankara Etlik İhtisas Hastanesi arasında imzalanan protokol 62
Amaç ve kapsam 62
Ankara Etlik İhtisas Hastanesi ve GSGM'nin sorumlulukları 63
1.19.3. GSGM ile Ankara Ulus Devlet Hastanesi arasında imzalanan protokol 64
Amaç ve kapsam 64
Ankara Ulus Devlet Hastanesi ve GSGM'nin sorumlulukları 64
1.20. Gençlik ve Spor Vakfı çerçevesinde durum 65
1.20.1. Vakfın amacı 66
1.20.2. Vakfın görevleri 66
1.20.3. Vakfın gelirleri 67
1.21. Ödül Kanunu ve Yönetmeliklerinde Durum 69
1.21.1. Başarılı sporculara aylık bağlanması ile devlet sporcusu unvanı verilmesi hakkında kanun 69
Kanunun amaç ve kapsamı 69
Sporcu şeref aylığı bağlanması ve Devlet sporcusu unvanı verilmesi 70
1.21.2. Spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösterenlerin ödüllendirilmesi hakkında yönetmelik 72
Amaç ve kapsam 72
1.22. Profesyonel Sporda Sosyal Güvenlik 77
1.22.1. TFF kanununda durum 77
1.22.2. Profesyonel futbolcuların statüsü ve transferi talimatında durum 79
1.23.3.TFF Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı açısından durum 84
1.23.4. Milli Takım mensuplarının sigortalanması hakkındaki yönetmelikteki durum 85
Amaç ve kapsam 86
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 88
SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA SPOR ALANININ ÇALIŞANLARININ DURUMU 88
1.24. İş Kanunu Açısından Spor Alanının Çalışanlarının Değerlendirilmesi 90
1.25. SGK Açısından Spor Alanının Çalışanlarının Değerlendirilmesi 97
BEŞİNCİ BÖLÜM 103
TOPLU İŞ HUKUKU BAKIMINDAN SPOR ALANININ ÇALIŞANLARININ DURUMU 103
1.26. Profesyonel Sporda Sendikacılığın Dünya'daki ve Ülkemizdeki Tarihçesi 103
1.27. Profesyonel Sporda Sendikacılıkta PFA Örneği 107
1.27.1. PFA'nın tarihçesi 108
1.27.2. PFA'nın faaliyetleri 112
Endüstri ilişkileri alanındaki faaliyetleri 112
Üyelere yönelik faaliyetleri 113
Medyaya/Kamuoyuna yönelik faaliyetleri 114
Ticari faaliyetleri 114
1.28. Profesyonel Sporda Sendikacılıkta FIFPro Örneği 115

1.28.1. İlkeler 116
1.29. Ülkemizdeki Mevzuat Açısından Sporda Sendikacılık....118
1.29.1. Sendika hakkı açısından durum....118
1.29.2. Toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt hakkı açısından durum....122
1.30. Spor Emekçileri Sendikası....124
1.30.1. Spor Emekçileri Sendikası'nın amaç ve ilkeleri....125
2. GEREÇ VE YÖNTEM....129
3. BULGULAR....130
4. TARTIŞMA....142
5. SONUÇ VE ÖNERİLER....153
6. ÖZET....156
7. SUMMARY....157
8. KAYNAKLAR....158
9.EKLER....163
EK A: SPORCULARIN SAĞLIK GİDERLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR....163
EK B: GSGM İLE ANKARA ETLİK İHTİSAS HASTANESİ ARASINDA İMZALANAN PROTOKOL....169
EK C: GSGM İLE ANKARA ULUS DEVLET HASTANESİ ARASINDA İMZALANAN PROTOKOL....172
EK D: BAŞARILI SPORCULARA AYLIK BAĞLANMASI İLE DEVLET SPORCUSU UNVANI VERİLMESİ HAKKINDA KANUN....175
EK E:SPOR HİZMET VE FAALİYETLERİNDE ÜSTÜN BAŞARI GÖSTERENLERİN ÖDÜLLENDİRİLMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK....183
EK F: SPOR HİZMET VE FAALİYETLERİNDE ÜSTÜN BAŞARI GÖSTERENLERİN ÖDÜLLENDİRİLMESİ HAKKINDA YÖNETMELİKLE İLGİLİ GENELGE....202
EK G: GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLİ TAKIM MENSUPLARININ SİGORTALANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK....206
10. ÖZGEÇMİŞ....210

SİMGELER VE KISALTMALAR

BTGM	Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü
BUT	Bütçe Uygulama Talimatı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
FA	İngiltere Futbol Federasyonu
FIFPro	Uluslararası Profesyonel Futbolcular Sendikası
FL	İngiliz Futbol Ligi Yönetimi
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
GSGM	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
ICD	Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
PFA	İngiliz Profesyonel Sporcular Sendikası
PFSTT	Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferi Talimatı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
Spor-Sen	Spor Emekçileri Sendikası
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SSYB	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
SUT	Sağlık Uygulama Talimatı
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
TİCİ	Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı

1. GİRİŞ

Birey, insanlık tarihinin her döneminde, kendisini yoksulluğa iten, geleceğini tehdit eden olaylardan korunma duygu ve çabası içinde olmuştur.

Sosyal güvenlik kavramı tüm boyutları ile değerlendirildiğinde, insanlığın eski ve derin bir gereksiniminin somut bir belirtisidir. Bu gereksinme, yarından emin olmak isteğidir. Evrensel bir ilkeye dönüşen ve çağdaş uygarlığın simgesi olan sosyal güvenlik kavramı, özde, bireyin karşılaşacağı ve yaşamı için tehlike oluşturan olaylara karşı bir güvence arayışının ürünüdür (Güzel ve Okur 2002).

Fertlerin istekleri ve iradeleri dışında uğrayacakları tehlikelerin zararlarından kurtarılma garantisi olarak tarif edilebilen sosyal güvenlik, tehlike meydana gelmeden önce bu garantinin varlığına dayalı soyut bir tatmin duygusunu, tehlike meydana geldikten sonra ise tehlikenin zararlarını ortadan kaldırmaya yönelik somut tedbirler bütünü olarak ortaya çıkmaktadır (Alper 2000).

Spor alanındaki sosyal güvenlikle ilgili Cumhuriyetin ilk dönemleri ile birlikte ülkemizde spor ve spor sağlığına çeşitli bakış açıları geliştirilmeye çalışılmıştır. Toplanan spor şuralarında, kalkınma planları içersinde oluşturulan komisyonlar tarafından hazırlanan tasarılar, yönetmelikler ve yapılan çeşitli protokoller ile spor sağlığı ve spor alanındaki sosyal güvencelere ilişkin birçok çalışma yapılmıştır.

Yapılan bu çalışmalarda başta sporcular olmak üzere, özellikle amatör sporun içersinde yer alanların sosyal güvenliklerine ilişkin olarak teklifler ve öneriler geliştirilmiştir (Keten 1979, Can 1991).

Spor, günümüzde özellikle ekonomik getirileri açısından büyük bir önem kazanmış, para kazandıran bir uğraş haline gelmesiyle, idareci ve sporcularla birlikte, spor alanında, faaliyetlerini bir meslek olarak yerine getirerek para kazananların sayısı da giderek artmıştır.

Durum böyle olmasına karşın, özellikle spor faaliyetini fiilen gerçekleştiren, sporun ana unsuru olan sporcuların hukuki durumlarının Türk Hukukunda belirsiz olduğu, doktrin tarafından da yeteri kadar incelenmediği görülmektedir. Faal olarak spor yaptığı dönemde çok başarılı olan, büyük miktarda paralar kazanan profesyonel

futbolcuların dahi önemli bir sakatlık neticesinde kendi kaderleri ile baş başa kaldıkları sıkça görülen bir toplumsal gerçeklik halini almıştır. Bu nedenle özellikle hayatını spor yaparak kazanan sporcuların, spor yaptıkları kulüple aralarındaki hukuki ilişkinin belirlenmesi, sosyal güvenlik hakları bakımından durumlarının değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Küçükgüngör 1999).

Ülkemizdeki sportif faaliyetler değerlendirildiğinde, başta futbol olmak üzere sektörün hızla büyüdüğü ve sporun sadece amatör bir uğraş olmaktan çıkarak, endüstrileştiği görülmektedir. Bu kadar önemli ve büyük bir yapılanmanın baş aktörleri, şüphesiz sporculardır. Fakat sporcuların da büyük ekonomik ve sosyal sorunlarının olduğu bilinmektedir (Petek 2006).

İşte tam bu noktada bu tip sorunların çözümü konusunda profesyonel sporcuların, dünyadaki örneklerinde olduğu gibi bir sendikal yapılanmaya ihtiyaçlarının olduğundan bahsedilmekte ve Sendikalar Kanunu açısından işçi sayılan profesyonel sporcuların işçi sendikaları kurmalarında ve kurulmuş sendikalara üye olmalarının önünde hukuken bir engel olmadığı belirtilmektedir (Aydın 2007).

Türkiye'de spor alanında yer alan çalışanların (sporcu, teknik direktör, antrenör vb.) hukuki açıdan, sosyal güvenlik hukuku açısından ve toplu iş hukuku açısından durumlarının ele alınacağı bu çalışmada; Cumhuriyet Dönemi'nde, belirtilen kişilere yönelik olarak hazırlanan tasarı, yönetmelik vb.leri ile geçmişteki ve bugünkü mevzuatlar açısından durumlarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Belirtilen bu amaç doğrultusunda, çalışma beş bölüme ayrılarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde genel olarak sosyal güvenlik üzerinde durulacak, burada sosyal güvenlik kavramı, sosyal güvenliğin araçları ve sosyal riskler hakkında bilgi verildikten sonra sosyal güvenliğin Dünya'daki ve Türkiye'deki gelişimine değinilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, sporda sosyal güvenlikle ilgili Cumhuriyet Döneminde, şuralarda ve Gençlik ve Spor Bakanlığı komisyonlarınca hazırlanan, tasarı, rapor ve önerilerle, Kalkınma Planlarındaki Sporda Sosyal Güvenlikle ilgili gelişmelere dair bilgiler verilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Hukuki Boyutu Açısından Sporda Sosyal Güvenlik başlığı altında, Amatör ve Profesyonel Spordaki Sosyal Güvenliğe ilişkin kanun, yönetmelik, protokol ve vakıf senetlerindeki duruma değinilecektir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Sosyal Güvenlik Hukukunda Spor Alanının Çalışanlarının Durumu başlığı altında, İş Kanunu ve SGK Kanunu açısından spor alanının çalışanlarının değerlendirilmesi yapılacaktır.

Son olarak çalışmanın beşinci bölümünde, Toplu İş Hukuku Bakımından Spor Alanının Çalışanlarının Durumu başlığı altında, Profesyonel Sporda Sendikacılığın Dünya'daki ve Ülkemizdeki Tarihçesi, Profesyonel Sporda Sendikacılıkta PFA ve FIFPro örneği, Ülkemizdeki Mevzuat Açısından Sporda Sendikacılık ile Spor Emekçileri Sendikası hakkında bilgi verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL OLARAK SOSYAL GÜVENLİK

1.1. Sosyal Güvenlik Kavramı

Sosyal Güvenlik, bireyi tüm yaşamı boyunca yakından ilgilendiren bir olgudur. Bireyin sosyal güvenlikle olan ilişkisi, anne karnında bulunduğu anda başlayıp çocukluk, gençlik ve yaşlılık dönemlerinde de devam etmektedir. Tüm bu dönemler içinde karşılaşılması muhtemel tehlikeler, sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir.

Doğanın ve ekonomik yaşamın insanların önüne çıkardığı tehlikelerin sonuçlarına karşı korunma ve güvenlik duygusu, insanlık tarihi ile özdeştir. Hastalık, sakatlık ve yaşlılık olgularının açlık, sefalet ve yoksullukla eş anlamlı görüldüğü tarihin ilk dönemlerinde, bu olayların ve durumların etkisinden bireylerin kurtulması kolay değildi. İnsanlar çok büyük ve çetin mücadeleler içindeydiler. İlkel toplumlarda bu çetin mücadelelere yenik düşen yaşlı insanların bir dağın tepesine götürülüp ölüme terk edilmeleri; yeterli yiyecek ve içecek bulunamaması nedeniyle ırmak kenarlarında yeni doğmuş bebek cesetlerine rastlanması, yoksulluğun yarınlara duyulan güvensizlik ve çaresizliğin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihin devam eden dönemlerinde ve yaşadığımız dönemde, bu ve benzeri olaylara rastlanmasa da, yoksulluk sorununun ve güvenlik arayışının bireyler ve toplumlar için varlığını devam ettireceğine şüphe yoktur (Güzel ve Okur 2002).

Bireyler ve toplumlar için varlığını devam ettirecek olan; yarından emin olma, güvenlik içinde yaşama, tehlikelerin etkisinden korunma gibi durumlar ‘’Sosyal Güvenlik’’ kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Sosyal güvenlik kavramı ile ilgili, evrensel olarak kabul edilmiş ortak ve tek bir tanım olmamakla birlikte, çeşitli tanımlar yapılmıştır.

Bir tanıma göre sosyal güvenlik; ‘’Bir ülke halkının bugününü ve yarınını güvence altına almayı amaçlayan ve birbiri arasında sıkı bir birlik ve uyum kurulmuş olan kurumlar bütünüdür.’’ Başka bir deyişle sosyal güvenlik; mesleksel bir, fizyolojik veya sosyoekonomik riskten ötürü geliri ve kazancı sürekli veya geçici olarak kesilmiş kimselerin geçinme yaşama ihtiyaçlarını karşılayan bir sistemdir. Bir

başka tanım da; ‘’Bireyleri kazanç kaybına ya da kesilmesine uğratan veya evlenme, doğum, ölüm gibi bazı belirli harcamalar gerektiren nedenlere karşı güvence altına alan hükümetler tarafından yürütülen programlar’’ olarak ifade edilmiştir (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Bir başka tanımda sosyal güvenlik; ‘’Her insana yaşamın türlü olayları karşısında aşırı bir muhtaçlığa düşmeden ve özgürlüğünden fedakârlık ettirmeden insana yaraşır bir varlık düzeyi sağlamaya yönelik kamusal sosyal bir düzenleme ve önlemler bütünü’’ olarak nitelendirilmiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 1944 Philadelphia Konferansında yaptığı tanımlamada sosyal güvenlik; ‘’Halkın, hastalık, işsizlik, yaşlılık, ölüm sebebiyle, geçici veya sürekli olarak kazançtan yoksun kalması durumunda düşeceği yoksulluğa karşı, tıbbi bakımdan dolayı, çocuk sayısının artması ve analık halinde korunmasına ilişkin genel önlemler sistemidir.’’ şeklinde ifade edilmiştir (Tuncay 2002).

Buradaki tanımlamalarda ortak olan noktaların, belli sayıdaki sosyal risklerin yol açabilecekleri gelir kayıplarına ve gider artışlarına karşı bir ülkede yaşayan insanların ekonomik güvenliklerinin sağlanması olduğu görülür.

Bu açılardan sosyal güvenlik bir hukuk dalı olmaktan çok bir sosyal programlar bütünüdür. Çünkü sosyal güvenlik, yalnızca insanların geleceğini garanti altına almayı sağlayan bir kurallar bütünü değil, bir sosyal program, bir politikadır. Burada da asıl hedef; insanların belirli sosyal risklere karşı ekonomik güvenliklerinin ve sosyal adaletin sağlanması gibi görünse de, içersinde değişen kurallar, ilkeler, yöntemler ve önlemler yer almaktadır. Bu açıdan da bir sistemdir denilmektedir (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Sosyal güvenlik bir başka tanımda; ‘’Sebebi ne olursa olsun tehlikeye maruz kalarak muhtaç duruma düşen fertlerin ve ailelerin uğradıkları tehlikelerin zararlarından kurtarılarak, yaşadıkları toplum içinde diğer insanların himmetine ihtiyaç duymadan, insan haysiyetine yaraşır asgari bir hayat standardına kavuşturulması’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Bu yönüyle sosyal güvenlik beslenme ve barınma gibi öncelikle karşılanması gereken temel ihtiyaçlardan biri olarak belirtilmiş; sosyal güvenliğin bu ihtiyacı karşılamaya yönelik bir dizi tedbirler ve bu tedbirleri sağlayan müesseselere sahip olduğuna değinilmiştir (Alper 2000).

1.2. Sosyal Güvenliğin Araçları

Sosyal güvenlik ulaşılması hedeflenen bir amaçtır. Sosyal güvenlik; sağlık yardımları yapmak, rehabilitasyon hizmetleri sağlamak, işsizlik yardımı yapmak, ailelere binen ek yüklere yardım etmek, bir başka ifade ile toplumdaki yoksulluğu ortadan kaldırmaya çalışmak gibi ödevleri yerine getirir.

Sosyal güvenlik kısacası: ''Toplumda yaşayan her kesimi hiçbir ayırım gözetmeksizin hayatın çeşitli risklerine karşı ekonomik güvence altına alarak yarın endişesinden kurtarmaya, toplumda yoksul ve muhtaç insanlara yardım ederek onlara insan onuruna yaraşır en az yaşam düzeyi sağlamaya çalışır.'' Sosyal güvenlik bu belirtilenleri yerine getirerek bir ülkedeki sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmesini sağlamaya çalışır (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Sosyal güvenlik, yukarıda belirtilen ödevleri esas itibari ile sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler gibi yöntemleri kullanarak yerine getirmeye çalışır. Sosyal sigortalar prime dayalı, yani yardım görecek olanın maddi katkısı ile hizmet görürken; sosyal yardım ve sosyal hizmetler prime dayalı olmadan, yani ilgilinin herhangi bir maddi katkısı olmaksızın hizmet vermektedir (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Uğur 2004).

1.2.1. Sosyal sigortalar

Sosyal sigortalar, ekonomik yönden zayıf olanları ve çalışanların işgücünü belirli sayıdaki sosyal risklere karşı koruyarak geleceklerini garanti etmek ve böylece toplum hayatında sosyal güvenliği sağlamak amacıyla tesis edilen teşkilatlı zorunlu bir sigortadır. Böylelikle, belirli sayıdaki mesleksel, fizyolojik ve sosyoekonomik riskler için düşünülen önlemler toplu bir şekilde gerçekleştirilmektedir (Uğur 2004).

Bir sosyal güvenlik teşkilatı içersindeki sosyal sigortaların, önemli özellikleri şu şekilde belirtilebilir:

- Devlet tarafından kurulup, devletin gözetim ve denetiminde bulunur,
- Sigortalılık zorunludur,
- Primle finanse edilir ve finansmana katılım zorunludur,
- Çalışma hayatında olanları ve geliri olanları kapsama alır,
- Ödenen primlerle sağlanan sosyal güvenlik garantisi arasında kuvvetli bir ilişki vardır,
- Özellikle uzun vadeli sigorta kolları için sigorta yardımlarından faydalanmak, belirli süre sigortalı olma veya prim ödemiş olma şartına bağlıdır,
- Sigorta kurumlarının faaliyetlerinde kamu hukuku ağır basmaktadır.

Sosyal sigortalar, çalışma ilkelerindeki üstünlükler ile sosyal güvenlik tekniklerinin en gelişmiş ve yaygını olarak, ülkemiz de dahil olmak üzere birçok ülkede sosyal güvenlik sistemlerinin temel teşkilatı durumundadır (Alper 2000).

Sosyal sigortaların, Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1952 tarihli ve 102 sayılı, ''Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında Sözleşme''sine göre; I- Hastalık halinde sağlık yardımları, II- Hastalık ödenekleri, III- Analık, IV- Sakatlık, V- Yaşlılık, VI- İş kazası ve meslek hastalığı, VII- Ölüm, VIII- Aile yardımları, IX- İşsizlik sigortası olmak üzere 9 ana kolu vardır (http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz102.htm,Tuncay 2002).

1.2.2. Sosyal yardımlar

Sosyal güvenliğin araçlarından bir diğeri de sosyal yardımlardır. 19. Yüzyılda yapılanmaya başlayan sosyal yardımlar, bugün sosyal sigortalarla birlikte sosyal güvenliğin iki önemli kolunu oluşturmaktadırlar (Tuncay 2002, Uğur 2004).

Sosyal yardımlar, kendi ellerinde olmayan nedenlerle yoksul duruma düşmüş birey ve gruplara, toplumdan dışlanmış olanlara, insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam seviyesi sağlamak amacıyla karşılıksız olarak yapılan ayni ve nakdi yardımlardır. Yararlananların finansman katkısı aranmaksızın, resmi kuruluşların veya kanunların verdiği yetkiyle, yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kaynak kontrolüne dayalı olarak yapılan yardımlardır (DPT 2007).

Sosyal yardımlardaki amaç, yardım yapılan kimselerin mümkün olan en kısa sürede çalışabilir duruma gelebilmesi, gelir elde ederek ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir seviyeye ulaşabilmelerinin sağlanmasıdır. Sosyal yardımlarla, muhtaçlara ücretsiz sağlık yardımı ve bakımı, aile ödenekleri, yaşlılara ve sakatlara aylık bağlanması, işsizlik yardımı vb. yardımlar yapılmaktadır. Sosyal yardım yöntemi, muhtaç durumda olanlara sürekli bir yardım yöntemi olmayıp, muhtaçlığın en kısa sürede ortadan kaldırılmasını hedefler (Uğur 2004).

1.2.3. Sosyal hizmetler

Sosyal güvenlik araçlarından bir diğeri olan sosyal hizmetler, toplumun mensupları olan bireylerin, içinde yaşadıkları ülkenin genel şartları çerçevesinde insana yaraşır bir biçimde varlıklarını sürdürebilecekleri bir ortam yaratmaya, sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümüne yardımcı olmaya yönelik hizmetlerdir (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Uğur 2004). Gelir durumlarının bir anlam ifade etmediği, yaşları ve durumları gereği özel bakım ve eğitime ihtiyaç duyan kesimlere hizmet şeklinde sunulan, sosyal güvenlik garantisi kapsamında ilk sırayı kimsesiz çocuklarla, muhtaç yaşlılar ve sakatlara götürülen bakım ve eğitim hizmetleri oluşturmaktadır (Alper 2000).

Sosyal hizmetler, sosyal sigorta ve sosyal yardım kurumlarının yardımlarından yararlanamayan ihtiyaç sahiplerini kapsamına alır. Sosyal hizmetler

kapsamında yardım alanlar bu hizmetlerin finansmanı için herhangi bir katılımda bulunmazlar (Uğur 2004).

Ülkemizde sosyal refah hizmetlerinin yürütülmesindeki kurumlararası dağınıklık 24 Mayıs 1983 tarih ve 2828 sayılı, ‘’Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’’ ile bu alanla ilgili mevzuat birleştirilip tek çatı altına toplanmıştır (Alper 2000).

1.3. Sosyal Riskler (Tehlikeler) ve Türleri

İnsanlar, yaşamları boyunca, ister özel hayatlarında, ister iş hayatlarında olsun, çeşitli şekillerde ortaya çıkan ve gelirlerinde, tasarruflarında azalmalara neden olan olaylarla karşılaşma durumunda kalmaktadırlar. Bu olaylar, hastalık, kaza, maluliyet, işsizlik gibi karşılaşılması kesin olmayan durumlar ya da yaşlılık, ölüm gibi karşılaşılması kesin durumlardır. Bunlarla beraber evlenme, çocuk sahibi olma gibi iradi; kaza ölüm gibi iradi olmayan durumlarda mevcuttur.

Sosyal risk, ne zaman gerçekleşeceği bilinmemekle beraber, ileride gerçekleşmesi muhtemel veya muhakkak olan ve buna maruz kalan kişinin malvarlığında eksilmeye neden olan tehlikedir. Bu özelliği ile sosyal risk tehlike kavramından daha dar bir anlama sahiptir. Diğer bir ifade ile sosyal güvenlik hayatta başa gelebilecek her tehlikeye karşı güvence sağlayamaz. Örneğin deprem, sel, çığ, yıldırım düşmesi gibi tabii afetler, yangın, savaş, iktisadi kriz, soygun gibi tehlikeler direk sosyal güvenlik kapsamına girmemektedir. Bu tehlikeler hastalık, sakatlık, işsizlik, ölüm gibi sosyal riskler oluşturduğunda sosyal güvenlik işe karışmaktadır. Bu duruma göre sosyal riskler, insan hayatıyla doğrudan ilgili, meydana geldiğinde kişileri gelir kaybına uğratan sınırlı sayıda tehlikelerdir. Başlıcaları; ‘’mesleki riskler, fizyolojik riskler ve sosyoekonomik riskler’’dir (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002).

1.3.1. Mesleki riskler

İş kazaları ve meslek hastalıklarıdır. İş kazaları ve meslek hastalıkları, doğaları gereği mesleksel nitelikte olan risklerdir. Çalışanlar yaptıkları işten doğan

tehlikelerden dolayı sürekli ya da geçici olarak çalışma gücünü yitirebilmektedirler (Güzel ve ark. 2009). Sosyal güvenlik sistemleri bu tehlikelere maruz kalanların eski durumlarına dönmeleri için tedavi edici sağlık hizmetlerini ve bu hizmetleri sağlama ile ilgili gider artışlarını karşılamakta, ölüm durumunda ise kişinin bakıma muhtaç hale gelecek olan geride kalanlarına gelir garantisi sağlamaktadır (Alper 2000).

1.3.2. Fizyolojik riskler

Mesleki riskler dışında kalan, kişinin kendi bünyesinde meydana gelen hastalık, analık, sakatlık, yaşlılık ve ölüm gibi risklerdir.

- Hastalık: Geçici olarak iş yapamama ve gelir kaybının ortaya çıkması durumlarını yaratır. Sosyal güvenliğin yöntemlerinden olan sosyal sigortaların ilk branşıdır (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002). Sosyal güvenlik sistemleri hastalıkların tedavisi yanında bu tedavilerin yapılması için gerekli giderleri de karşılamaktadır. Hastalık sigortası, sosyal güvenliğin en fazla kişiyi kapsamına alan sigorta kolunu oluşturmaktadır (Alper 2000).

- Analık: İnsanlar için çocuk sahibi olmak önemlidir. Aynı zamanda insan neslinin devamı açısından da önem arz etmektedir. Geçici oluşu ve tedavi edilme durumu yönünden hastalığa benzemesi, geçici olarak iş göremezlik halini ortaya çıkarmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002). Doğum gibi mutlu bir olayın ilk bakışta sosyal bir risk olarak görülmesi olumsuz gibi görünse de, doğum olayının ardından bir süre çalışamayan annenin gelirinden mahrum kaldığı ve çocuğun aileye getirdiği yükler düşünüldüğünde durumun hiçte öyle olumsuz olmadığı görülecektir (Güzel ve ark. 2009). Analık sigortasının koruyucu ve tedavi edici yardımları yanında, bir defaya mahsus yapılan doğum ve emzirme yardımı ile geçici iş göremezlik ödeneği gibi nakdi ödemeleri de yapmaktadır (Alper 2000).

- Sakatlık (Maluliyet): Sürekli bir iş göremezliğe, çalışma gücü ve gelir kaybına neden olan, iyileşmesi mümkün olmayan yahut çok zor olan bir hastalık durumudur (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002; Güzel ve ark. 2009). Malullere sürekli iş göremezlik durumlarından dolayı sürekli gelir ödemesi

yapılmaktadır. Ayrıca yeniden çalışmalarını sağlayabilmek açısından rehabilitasyon hizmetleri de verilmektedir (Alper 2000).

- Yaşlılık: belirli bir süre çalışmış olan kişinin, yaşından dolayı çalışamayacak bir duruma gelmesi ve buna bağlı olarak gelir kaybına uğraması durumudur (Güzel ve ark. 2009). Bu durumda kişinin yaşlılık riskinden ötürü meydana gelen kayıplarının karşılanması gerekmektedir. Yaşlılığın güvence altına alınması; iş göremezlik nedeniyle gelir kaybının ortaya çıkması ve kişinin uzun iş yaşamındaki çalışma yıllarının (kıdemi) ödüllendirilmesi düşüncesine dayanır (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002). Uzun süreli sigorta kollarından en önemlisi olan yaşlılık sigortasından fertlere sürekli bir gelir bağlanır. Bu gelire hak kazanabilmek için belirli bir süre sigortalı olmak, belirli bir süre prim ödemiş olmak ve belirlenen yaşa gelmiş olma şartlarının sağlanması gerekmektedir (Alper 2000).

- Ölüm: Aileyi geçindiren kişinin ölümü durumunda ailenin gelirinin kesilmesi söz konusu olmaktadır. Bu durumda sosyal güvenlik açısından garanti altına alınan kişiler; eş ve çocuklar, bazen de ana-baba gibi ölen kişinin geride kalan yakınları olmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002). Ölüm sigortasından bir defaya mahsus olmak üzere ölüme bağlı cenaze yardımı ile yaş, medeni durum ve gelir sahibi olma durumlarına göre hak sahiplerine aylık bağlanması yardımları yapılmaktadır (Alper 2000).

1.3.3. Sosyoekonomik riskler

- İşsizlik: Sosyal güvenlik sistemine en son giren, çalışma istek ve yeteneğine sahip olduğu halde iş ve ücret koşullarına göre uygun bir iş bulunamaması durumunu ifade eden, geçici bir gelir kaybına neden olan durumdur (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002). İşsiz kalınan süre için belirli bir süre sigortalı olmak ve prim ödeme durumuna göre geçici bir süre gelir garantisi sağlanır. Bazı ülkelerde farklılık göstermekle birlikte, işsizlik gelirinin bağlanması için, işsizlik durumunun kendi isteği dışındaki nedenlerle meydana gelmesi gerekmektedir (Alper 2000).

- Evlenme, çocuk sahibi olma: Kişilerin giderlerine ek harcamalar getiren ailevi yüklerdir. Aile yardımları, toplumun temeli olan aileye destek olunması düşüncesine dayanan yardımlardır (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002). Bu sigorta kolundan genel olarak çocuk parası olarak adlandırılan ödemeler yapılır. Bu ödemeler çocuk sayısının artıp azalmasına göre belirli oranlarda verilmektedir (Alper 2000).

- Konut ihtiyacı: Her insanın, ister evli olsun isterse bekar başını sokacak bir eve ihtiyacı vardır. Özellikle ailelerin konut ihtiyacı daha büyük önem taşımaktadır. Bu ihtiyaçların giderilmesi için yapılacak yardımlar kira yardımı şeklinde veya özellikle dar gelirli kişilerin konut sahibi olabilmeleri açısından borç ya da kredi olanaklarının sağlanması şeklinde gerçekleştirilebilir (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002).

1.4. Sosyal Güvenliğin Dünya'daki Gelişimi

Sosyal güvenlik, oldukça uzun tarihsel geçmişe sahip bir kavramdır ve bu kavramın ekonomik dayanaklarını, hukuksal mekanizmalarını anlayıp kavrayabilmek için, sistemleri tarihsel boyutları içersinde değerlendirmek gerekmektedir. Sosyal güvenlik sistemlerinin oluşum ve ortaya çıkışlarını hazırlayan koşulların ve ilk sistemlerin batı ülkelerinde temellendiği görülmektedir (Güzel ve ark. 2008).

Bakıldığında sosyal güvenliğin tarih boyunca çeşitli şekillerde ortaya çıktığı, çeşitli yollar ve teknikler denendiği görülmektedir. İnsanların bilgi, düşünce ve ihtiyaçları değiştikçe sosyal güvenliği sağlamak için başvurdukları yollar da değişiklik göstermiştir.

Sosyal güvenlikle ilgili tekniklere baktığımızda, tarih boyunca biri, başkalarının karışmadığı, kişinin kendi sosyal güvenliğini para biriktirme yoluyla tasarruf yaparak sağlamaya çalıştığı bireysel teknik (tasarruf), diğeri ise başkalarının işe karıştığı yani kişilerin sırtlarındaki yüklerin dağıtılması temeline dayanan kolektif tekniktir.

Tarihsel açıdan bakıldığında, kolektif tekniklerden olan ve sosyal güvenlik sisteminin en ilkel modelini oluşturan tekniğin ‘’Yardımlaşma sandıkları (dernekleri)’’ olduğu görülmektedir. Eski Roma ve Yunan’da M.Ö. 2000 yıllarında bile yoksul ve muhtaç kişilere yardım eden derneklere rastlandığı görülmüştür (Tuncay ve Ekmekçi 2008, Tuncay 2002).

Fransız Devrimi (1789), devlet ile birey ilişkisine yeni bir bakış açısı getirmiş bu da giderek değişen bir yardım anlayışı ortaya çıkartmıştır. Böylelikle tüm dikkatler yoksulluk, istihdam, tıbbi yardım vb. konulara toplanmış ve yeni düşünceler ortaya atılmıştır. 1793 tarihli ‘’İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’’ ile kamu yardımlarından yararlanmanın bir hak olduğu onaylanmıştır. Fakat bu düşünceler kağıt üzerinde kalmış ve 19. yüzyıla kadar somut bir ilerleme sağlanamamıştır (Güzel ve Okur 2002).

Sosyal güvenliği meydana çıkaran tehlikelerin ve risklerin ilk insanın ortaya çıkışıyla başladıkları kabul edilirse, zararlarını önleyici mücadelesini, yani sosyal güvenlik önlemlerini ve müesseselerini ilk insana kadar götürmek mümkündür. Bugünkü anlamda sosyal güvenlik anlayışı ve sistemleri, 19.yüzyılın son çeyreğinden itibaren sanayi devrimini yaşayan ülkelerde, bu toplumların ihtiyaçlarını karşılamak üzere çıkmış ve gelişmiştir (DPT 2001a).

Tarihi süreç içersinde sosyal güvenlik, sanayi devrimi öncesi ve sonrası olarak iki döneme ayrılabildiği gibi; bir sistem olarak 1880’li yıllarda Almanya’da, sosyal sigortaların ortaya çıkışıyla başlayan dönem ve Birinci Dünya Savaşı sonrası dönem olarak iki döneme ayırmanın da mümkün olduğu belirtilmektedir (Koç 2006).

Sanayi toplumlarında ortaya çıkan sosyal güvenlik ihtiyacının karşılanmasında eski, geleneksel sosyal güvenlik müesseseleri yetersiz kalmıştır. İlk defa 1881 yılında Almanya Başbakanı Bismarck ve İmparator Wilhelm tarafından sosyal sigortalar kurulmuş ve başka sanayileşmiş ülkeler ile birlikte tüm dünyada hızla yaygınlaşmış, sosyal güvenlik sistemlerinin en önemli müessesesi durumuna gelmiştir (Alper 2000).

Bismarck'ın hazırladığı, İmparator Wilhelm'in fermanı ile ortaya çıkan bu sistem, üç aşama ve üç kanunla gerçekleşmiştir. Birinci olarak 1883'te hastalık sigortası, ikinci olarak 1884'te iş kazaları sigortası, üçüncü olarak da 1889'da yaşlılık ve maluliyet sigortası kurulmuştur. İşsizlik sigortası primi, işçi ve işverenlere yarı yarıya paylaştırılmış, işsizlik aylığına hak kazanabilmek için 26 haftalık staj döneminin tamamlanması zorunluluğu getirilmiştir (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Bismarck Almanya'sının oluşturduğu bu sosyal sigortalar, daha sonra; 1887'de Avusturya'da, 1891'de Macaristan'da, 1894'te Norveç ve Fransa'da, 1895'te Finlandiya'da, 1898'de İtalya'da, 1900'de İspanya'da, 1911'de Birleşik Krallık'ta, 1930'lardan sonra da Rusya, Japonya, ABD, Kanada ve diğer ülkelerde uygulanmaya başlanmıştır (Tuncay 2002).

Çağdaş anlamdaki sosyal güvenliğin ilk ortaya çıkışı ve hukuk düzeni tarafından benimsenmesi, 14 Ağustos 1935 tarihli A.B.D. Sosyal Güvenlik Yasası (Social Security Act) ile olmuştur. Kimi eksiklerine rağmen bu yasa, dayandığı temel ilkelerle çağdaş sosyal güvenlik politikalarının öncülüğünü yapmıştır.

Bu yasa, 1929 ekonomik bunalımı ile içine düştüğü sıkıntı ve çöküntüden Amerikan Ulusu'nu kurtarmayı amaçlamaktaydı. Bu yasayla ekonomik yapı ve sosyal güvenlik arasında doğrudan bir bağ kurulmuş; öte yandan sosyal risklerin sonuçlarını giderme (tanzim etme), bu riskleri önleyici tedbirlerle tamamlanmıştır. Bütün bu yönleriyle 1935 tarihli bu yasa, sosyal güvenlik alanında bir çığır açıp daha sonraki dönemlerde Beveridge Raporunun hazırlanmasında etkili olmuştur (Güzel ve Okur 2002).

Sosyal güvenlik sisteminin bugünkü şeklini almasındaki önemli basamaklardan biri de 20 Kasım 1942'de açıklanan ''Beveridge Raporu''dur. Sosyal güvenlik alanında bizzat Sir Beveridge tarafından ''sosyal devrim'' olarak nitelenen rapor, tüm dünyada büyük yankı uyandırmış, sosyal güvenlik alanında yeni bir anlayışın habercisi olarak kabul edilmiştir.

Bu raporda sosyal güvenlik sisteminin ana ilkeleri; ''1- Genellik ve sigorta yardımlarında teklik ilkesi, 2- Yönetimde Birlik İlkesi, 3- Primlerde Teklik ve

Vergilerle Katkı Sağlama ilkesi, 4- Sosyal Güvenlik Sisteminin ‘’Tam İstihdam’’ ve ‘’Ulusal Sağlık’’ Politikaları İle Desteklenmesi, 5- Sosyal Yardımlarda Birlik İlkesi olarak belirlenmiştir (Güzel ve Okur 2002, Koç 2006).

Beveridge Raporu’nda öngörülen sosyal güvenlik sistemi; ‘’Yoksulluk çağdaş bir toplumun yüz karasıdır. Geniş kapsamlı ve sistematik bir sosyal güvenlik modeliyle, toplum yoksulluk sorununu çözebilir’’ düşüncesine dayanmaktaydı (Güzel ve Okur 2002).

Beveridge Raporu’nun 1942 yılında açıklanmasının ardından, 1944 yılında 26. Uluslararası Çalışma Konferansı toplanmıştır. Philadelphia Bildirgesi olarak anılan bu konferansta, tüm hükümetlere en az geçim olanaklarını güvence altına alacak bir sosyal güvenlik sisteminin kabul edilmesi ile ilgili bir karar alınmıştır (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Sosyal güvenlikle ilgili bir sonraki gelişme, 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda karara bağlanan ‘’İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’’dir. Bu beyannamenin (bildirge) 22. maddesinde; *‘’Herkesin toplumun bir üyesi olarak sosyal güvenliğe hakkı vardır.’’* denilmektedir. 25. maddesinde ise; *‘’1- Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradeleri dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. 2- Analaın ve çocukların özel yardım ve bakım görme hakkı vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.’’* ibareleri yer almaktadır (http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/bmihbeyan.htm, Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO), 1952 tarihli 102 sayılı ‘’Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin Sözleşmesi’’nde, sosyal sigortalarla sosyal yardımların genel esasları belirlenmiştir.

Bu sözleşmede; 1- Hastalık halinde sağlık yardımı, 2- Hastalık halinde tazminat, 3- İşsizlik, 4- Yaşlılık, 5- İş kazası ve meslek hastalığı, 6- Analık, 7- Sakatlık, 8- Ölüm ve 9- Aile yardımları olmak üzere, 9 risk sayılmış, sözleşmeyi

onaylamak isteyen ülkelerin bunlardan en az üçünü kabul etmelerinin zorunlu olduğu belirtilmiştir (http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz102.htm, Tuncay 2002).

Sosyal güvenlikle ilgili olarak ortaya çıkan bu gelişmeleri, 1957 yılında Avrupa Topluluğu (Birliği) Antlaşması, Avrupa Konseyi çerçevesinde 1961 yılında imzalanan Avrupa Sosyal Şartı ve 1972 yılında imzalanan Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nde sosyal güvenliğe ilişkin alınan kararlar takip etmiştir (Tuncay 2002).

1.5. Sosyal Güvenliğin Türkiye'deki Gelişimi

Türk Tarihindeki sosyal güvenlikle ilgili bilgiler incelendiğinde bu konu hakkındaki gelişmelerin çok eskilere gittiği; ancak Türk Tarihinde sosyal güvenlik modeli anlamındaki ilk örgütlenmenin ''Ahilik'' adı altında 13. yüzyılda ortaya çıktığı görülmüştür (DPT 2001a). 15. yüzyılda yerini lonca teşkilatına bırakmış olan bu birlik, meslek teşekkülleri çerçevesinde yardımlaşmayı öngörmekte idi. Bu birliklerde, hastalık, evlenme, doğum, iş kurma, işsizlik, ölüm gibi bir takım sosyal risklere karşı mensuplarına veya ailelerine ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak için ''orta sandığı'' veya ''teavün sandığı'' adı verilen sandıklar kurulmuştur. Ayrıca insanlara hayır ve iyilik yapmak, muhtaçlara yardım etmek vb. maksatlarla vakıflar kurulmuştur (Tuncay 2002).

Osmanlı İmparatorluğunda 19. yüzyılda sosyal güvenlik hakları açısından önemli sayılan gelişme 1865 tarihli Dilaver Paşa Nizamnamesi'dir. Bu nizamnamede Ereğli Kömür Havzası'nda çalışan işçilerin; çalışma süreleri ve ücretleri konusunda zamanın koşullarına göre önemli ve olumlu gelişmeler yer almaktaydı. 1869 tarihli Maadin Nizamnamesi'nde ise, Dilaver Paşa Nizamnamesinde yer verilmeyen, iş güvenliği, işçi sağlığı ile ilgili hükümler yer almıştır (Güzel ve ark. 2009).

Tanzimat sonrası dönemde, 1949 tarihli T.C. Emekli Sandığı'nın kurulmasına kadar devam eden, kamu kesiminde çalışan personel için; ''1866'da Askeri Tekaüt Sandığı, 1881'de Sivil Memurlar Tekaüt Sandığı, 1890'da Seyr-i Sefain Tekaüt Sandığı, 1909'da Askeri ve Mülki Tekaüt Sandığı ve 1917'de Şirket-i Hayriye Tekaüt Sandığı'' gibi sandıklar kurulurken, işçilere yönelik olarak; ''1865'te Dilaver

Paşa Nizamnamesi, 1869'da Maadin Nizamnamesi, 1909'da Askeri Fabrikalar Nizamnamesi ile Tersane-i Amiriye Mensup İşçi Vesairenin Tekaüdiyesi Hakkında Nizamname ve Hicaz Demiryolları Memur ve Müstahdemlerine Yardım Nizamnamesi'' gibi nizamnameler hazırlanmıştır (Alper 2000).

Cumhuriyetin ilanından önceki Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dönemindeki önemli bir gelişme olarak; 28 Nisan 1921 tarih ve 114 sayılı ''Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesi'nde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine Füruhtuna Dair Kanun''un çıkartıldığını görüyoruz. Bu kanun esas olarak, kömür tozlarının satışından elde edilecek gelirle çalışanların ihtiyaçlarının karşılanmasına dair hükümler içermekteydi.

Gene 1921 yılında 151 sayılı ''Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Dair Kanun'' çıkartılmış; bu kanunda, hastalanan ve kazaya uğrayan işçilerin işveren tarafından ücretsiz tedavi ettirilmesi için işyerinde doktor bulundurulması, ölüm durumlarında tazminat ödenmesi ve işçilerin sosyal güvenlikleri için ''ihtiyat'' ve ''teavün (yardımlaşma)'' sandıklarının kurulması öngörülmüştür. Bu kanun zamanla yerini sosyal sigortalar kurumuna bırakmıştır (Alper 2000, Güzel ve ark. 2009).

Cumhuriyetin ilanından sonra 1946 yılına kadar geçen dönemde sosyal güvenlikle ilgili ilk düzenlemelere bakıldığında, doğrudan sosyal güvenlikle ilgili olmayan, mevzuatların içersine konulmuş hükümlerin olduğu görülmektedir. 22 Nisan 1926 tarihinde çıkarılan Borçlar Kanununun 112, 328 ve 332. maddelerinin sosyal güvenlikle ilgili olduğu görülmektedir. Bu maddelerde; işverenlerin yanında çalıştırdığı işçilerin, iş kazalarına tutulmasından sorumlu oldukları, işçilerin primlerinin yarısını ödemesi halinde sigorta ettirileceği, kendi kusurları dışındaki hastalık gibi durumlarda işçinin çalışamadığı ve gelir kaybına uğradığı dönemlerde işveren tarafından işçiye ücret ödeneceği vb. konular belirtilmiştir.

Sosyal güvenlikle ilgili bazı düzenlemelere yer verilen ''Umumi Hıfzısıhha Kanunu'' 24 Nisan 1930 tarihinde çıkartılmıştır. Çıkarılan bu kanun özellikle kadın ve çocuk işçileri koruyucu hükümler içermesinin yanında, en az 50 işçi çalıştıran

işyerlerinde işçilere, hastalık, analık ve kaza hallerinde gerekli sağlık yardımının yapılması vb. hükümleri de içermekte idi (Alper 2000).

Cumhuriyetin ilanından, 3008 sayılı İş Kanununun çıkarıldığı 1936 tarihine gelene kadar Türkiye'de mevzuatlarda, modern sosyal güvenlik müesseselerinden, sosyal sigortaların oluşturulması ile ilgili hükümler yer almamıştır. 3008 sayılı İş Kanununda ''Sosyal Yardım'' başlığı altında; ''Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde sosyal sigortaların kurulması gerektiği, zorunlu sigortalılık ilkesinin esas olduğu, sigortadan yararlanmak için Türkiye'de ikamet etmek gerekliliği, kapsama alınacak tehlike ve kişi sayısının sınırlı olduğu, sosyal sigortaların iş kazaları ve meslek hastalıklarından başlamak üzere kademeli olarak kurulacağı'' gibi hükümler yer almıştır (Alper 2000, Güzel ve ark. 2009).

Çeşitli sigorta kolları 1945 yılından itibaren kurulmaya başlanmıştır. 3008 sayılı İş Kanununa göre kademeli kurulması öngörülen sosyal sigortalardan ilk önce 1945 yılında ''İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları'', 4772 sayılı kanunla kurulmuştur. 1949 yılında 5417 sayılı kanunla ihtiyarlık sigortası (daha sonraki yıllarda 5752, 5937, 6391, 6708 ve 6900 sayılı kanunlarla değişikliğe uğramıştır.), 1950'de 5502 sayılı kanunla Hastalık ve Analık Sigortası, 1957'de 6900 sayılı kanunla Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları kurulmuştur (Tuncay 2002). 3008 sayılı İş Kanununa göre işsizlik sigortası kurulması öngörülmüşse de ancak 1999 yılında 4447 sayılı kanunla kurulabilmiştir. 9 Temmuz 1945 tarihinde sosyal sigortalarla ilgili kanun hükümlerini uygulamak için 4792 sayılı ''İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu'' çıkarılmıştır (Tuncay ve Ekmekçi 2008). 1 Mart 1965 tarihinde yürürlüğe giren 506 sayılı ''Sosyal Sigortalar Kanunu'' ile de değişik kanunlarla oluşturulmuş olan sigorta kanunları birleştirilmiştir.

İşçi kesimiyle ilgili bu kanunlar çıkartılırken, 1866 yılında kurulan Askeri Tekaüt Sandığı ile başlayan memurların sosyal güvenliklerinin sağlanması için kurumların oluşturulması ile ilgili çalışmalar, 1949 yılında çıkarılan ve 1 Ocak 1950 yılında yürürlüğe giren 5434 sayılı ''Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'' ile memurlar için kurulan çok sayıdaki sandık birleştirilmiştir (Alper 2000).

1961 sonrası dönemdeki gelişmelere baktığımızda; 27 Mayıs 1960 ihtilali, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal sorunlarına yeni bir yaklaşım getirmiş, 1961 Anayasa'sı ile sosyal haklara ve sosyal güvenlik hakkına anayasal bir nitelik kazandırılmıştır. 1961 Anayasası'nın 48. maddesinde: ''Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir, bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindendir.'' ibaresi yer almıştır. Maddenin gerekçesinde; ''Sosyal güvenlikle ilgili hükümler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde olduğu gibi yeni anayasalarda da yer almaktadır. Sosyal Devlet mefhumunun tabii neticelerinden olan bu madde hükmünün dahi, ancak 53. maddedeki sınırlar içinde uygulanacağını belirtmek yerinde olur.'' denilmiştir. Bahsedilen Anayasa'nın 53. maddesi, Devletin iktisadi ve sosyal amaçlara ilişkin ödevlerini yerine getirmesini, ekonomik ve mali olanaklara bağlamaktaydı.

Anayasa'nın bu maddesinde belirtilen ödev doğrultusunda ilk uygulama daha önce bahsettiğimiz 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun çıkartılması olmuştur. Sosyal güvenlik alanındaki diğer bir önemli adım, 1971 yılında esnaf ve sanatkârlarla, tarımsal işler dışında faaliyet gösteren öteki bağımsız çalışanların sosyal güvenliğe kavuşturulması ile gerçekleşmiştir. 2 Eylül 1971 tarihinde, 1479 sayılı kanunla ''Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'' çıkarılmış; bu kanunla, kanun kapsamına girenlere, malullük, yaşlılık ve ölüm gibi sürekli gelir kaybına neden olan sosyal risklere karşı güvence sağlanmış, daha sonra çıkarılan yasalarla, hastalık riski de ''Sağlık Sigortası'' çerçevesinde 1479 sayılı kanun kapsamına alınmıştır.

İlerleyen dönemlerde 1982 Anayasası, 1961 Anayasası'ndaki sosyal güvenliğe ilişkin hükümleri biraz daha genişleterek ''sosyal yardım'' ve ''sosyal hizmet'' ile ilgili hükümlere de yer vermiştir (Güzel ve Okur 2002).

Yeni Anayasa'nın 1982 yılında kabulünün ardından, 1983 yılında 2828 sayılı ''Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'', sosyal hizmetlerin yürütülmesini ve muhtaç çocuk, yaşlı ve sakatların korunması işini bu kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na vermiştir. Gene 1983 yılında kabul edilen iki kanundan biri, 2925 sayılı ''Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar

Kanunu'' diğeri ise 2926 sayılı ''Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu''dur (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

Tüm bu gelişmelerin ardından en son olarak, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin ''tek çatı'' altında toplanması ve kurumsal bir yapıya büründürülmesi için 20 Mayıs 2006 tarih ve 26173 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5502 sayılı kanun ile Emekli Sandığı, Maliye Bakanlığı'ndan alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına verilmiş; ayrıca üç kurum (Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur) birleştirilerek ''Sosyal Güvenlik Kurumu'' oluşturulmuştur (Gökalp 2009). 31 Mayıs 2006 tarihinde ise, 5510 sayılı ''Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'' çıkartılmıştır.

Bu kanun işçi, memur ve bağımsız çalışanların haklarını tek metin içinde düzenlemiş, ayrıca genel sağlık sigortasını öngörmüştür. Yasanın yürürlülük tarihi 1 Ocak 2007 olarak belirlenmiş ise de bu yasanın birçok hükmü Anayasa Mahkemesi'nin 15 Aralık 2006 tarihli kararıyla iptal edilmiş ve bazı maddelerinin yürürlüğü durdurulmuştur.

Daha sonra Anayasa Mahkemesi'nin kararının ardından yasanın yürürlülük tarihi, önce 1 Temmuz 2007, ardından da 1 Ocak 2008 olarak belirlenmiş, 2008 yılı Bütçe Kanunu ile 1 Haziran 2008 olarak değiştirilmiştir. Ancak yasanın yürürlülük maddesinde (m. 108), 17 Nisan 2008 tarih ve 5754 sayılı yasanın 74. maddesi ile yapılan değişiklikle bazı maddeler açısından farklı yürürlülük tarihleri öngörülmüş, bunların dışında kalan hükümlerin ise 2008 yılı ekim ayı başında yürürlüğe girmesine karar verilmiştir (Güzel ve ark. 2009).

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE SPORDA SOSYAL GÜVENLİK

1.6. Cumhuriyet Döneminde Sporda Sosyal Güvenlik İle İlgili Gelişmeler

Cumhuriyet Dönemi içinde spor alanındaki sağlık ve sosyal güvenceye ait çeşitli şura, yönetmelik vb. yapılan çalışmaları incelemeye başlamadan önce, Cumhuriyetin ilk dönemlerinin, ilk kurumsal yapısı olarak bilinen Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) döneminde, kurum ve toplumun yapısının spor ile spor sağlığına bakış açısının nasıl olduğuna bakmak önemlidir.

Belirtilen bu duruma ilişkin Özmaden'in (2006); Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı'nın (TİCİ), kurum olarak varlığını sürdürdüğü dönemlerde halkın spor yapmaya ve sporu izlemeye özendirilmesi, spor anlayışı, amatörlük, profesyonellik, centilmenlik, erdem, spor ve sağlık anlayışı ile kadınların spora katılımının incelendiği çalışmasında, özellikle *"Dönemin Spor ve Sağlık Anlayışı"* başlıklı bölümü bize konuya ilişkin bilgi vermektedir.

Çalışmanın ifade ettiğimiz başlığı altında aşağıdaki değerlendirmeler yer almaktadır :

> *" TİCİ'nin kuruluşunda "Herkesi sağlıklı yapmak", "Herkesin sağlığını düzeltmek" ve "Sağlam ve becerikli insanlar yetiştirmek" gibi insan sağlığına yönelik amaçlar edinilmesine rağmen, milletin hangi sağlık şartları içinde ve ne gibi irsi ve sosyal tesirler altında olduğu, hangi yaş grubunun hangi sporları yapması ve sporcuların nasıl beslenmeleri gerektiği belirtilmemektedir. Ayrıca, insanların özel hastalıklarının olup olmadığını kontrol edecek bir mekanizma olmadığı gibi faal sporculara veya spora yeni başlayanlara da sağlık kontrolünden geçme mecburiyeti yoktur. Bu olumsuzluklar yüzünden gençler tamamen elverişsiz şartlar altında spor yapmakta, sağlıklı insan oluşturma çabaları bilinçsiz ve kontrolsüzlük yüzünden, insanların hangi yaşta, hangi hava koşullarında, hangi sporu*

yapacakları incelenmediği için insanlar sağlıksız bir ortama doğru sürüklenmektedirler.

Hatta birçok kulüp, kendilerine müracaat eden gençleri incelemeden kendi arzularına göre muhtelif spor şubelerinde çalıştırmaktadır. Bu durum spor adamları tarafından üzüntü ve acı ile karşılanmış ve memleketin hedefsiz bir spordan ziyade kabiliyetine göre çalışacak ve istifade edecek sporcuya ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

Sporun bilinçsiz ve sağlıksız bir şekilde yapıldığı bu dönemden sonra yeni başlayanlara; spora başlamadan evvel kabiliyetlerinin durumunu ve yerini belirlemek için birtakım aletler kullanarak ufak tefek tecrübelere tabi tutulmaları gerektiği, ancak bu incelemeler yapılmadığı için sağlık yönünden engeli olmayan gençlerin spor yönelmeleri, hatta yirmi yaşına gelmiş, o zamana kadar da kendini terbiye etmiş sağlıklı gençlerin bilinçli bir şekilde hazırlanmış sıklet, kuvvetle devamlılık, çeviklik gibi testlere tabi tutulmaları, bu testlerde başarılı olamayanların spor yapmamaları veya yapıyorlarsa sporu terk edip orta halli beden eğitimi ile yetinmeleri önerilmiştir.

1930'lu yıllara gelindiğinde memleket için önem arz eden bu durumu dikkate alan TİCİ umumi merkezi, gençlik ve kulüplerin bu ihtiyacını karşılayabilmesi için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına müracaat ederek spor kulüpleri üyelerinin hükümet ve belediye doktorlarından ücretsiz istifade etmeleri istenmiştir. TİCİ'nin bu teklifine karşı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, müracaat edenlerin muayene edilmelerine izin vermesinin yanında, meselenin ruhuna inerek bir milletin hayatı üzerindeki önemini kavrayarak inceleme yapmış, medeni ve halkçı memleketlerde buna karşı yapılan ciddi tedbirleri araştırmış, buna göre muhtelif spor şubelerine katılmış ve katılacak gençlerin nasıl ve ne zamanlar muayene edileceklerine ve hangi uzuvlara önem verileceğine dair bir de mükemmel "muayene ta1imatnamesi" yaparak umumi merkeze göndermiştir.

Bu gelişmeler neticesinde TİCİ Umumi Merkezi, 1932 yılında yaptığı toplantıda; bundan sonra bütün sporculara sıhhat cüzdanı dağıtılacağını, bu cüzdanların sporcuları muayene eden resmi doktorlar tarafından doldurulacağını, sporcuların buna göre lisans alabileceklerini ve cüzdansız sporculara lisans verilmeyeceğini açıklamıştır.

Ayrıca, spor sahalarında özellikle futbol maçlarında centilmenlik dışı ve çok sert hareketler yapıldığından maçlarda birçok sporcu sakatlanmış. Sakatlanan sporcuların çoğunu ne kendi paraları ile ne de mensup bulundukları kulüpleri tarafından ciddi bir tedavi görmedikleri için birçok sorunla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durumu göz önünde bulunduran TİCİ, 1933 yılında yaptığı yedinci genel kongresinde, sakatlanan sporcuların teşkilat tarafından tedavi edilecekleri kararını almıştır."

1.7. 1946 Birinci Beden Eğitimi ve Spor Şurasında Durum

Cumhuriyet döneminde düzenlenen spor şuralarının ilki olan ve Milli Eğitim Bakanlığı Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü tarafından düzenlenen 1946 tarihli Birinci Beden Eğitimi ve Spor Şurası, 18-24 Şubat 1946 tarihleri arasında Ankara'da yapılmıştır.

Şuranın toplanma amacı; *''Memleket gençliğinin yetişmesinde büyük rolü olan Beden Eğitimi ve Sporla ilgili konular üzerinde görüşme ve incelemeler yapmak, Beden Eğitimi ve Spor meselelerini Milli Eğitim ilkelerine dayanan bilimsel ve deneysel eğitim konuları olarak bir bütün halinde ele almak ve bu alanda bundan sonraki çalışmalar için en müspet yolu belirtmek olacaktır''* şeklinde belirtilmiştir (BTGM 1947).

Şurada; I- Okulda, Orduda, Kulüpte, Beden Eğitimi ve Spor Meseleleri İle Öğretici Kadro Komisyonu, II- Mevzuat, Teşkilat, Tatbikat, Mükellefiyet Meseleleri ve Tesis, Malzeme, İdare Edici Kadro Komisyonu, III- İzcilik Komisyonu, IV- Sporda Moral Meseleler Komisyonu, V- Dilekler Komisyonu, VI- Spor Sağlığı ve

Spor Hekimliği Komisyonu olmak üzere altı komisyon oluşturulmuştur (BTGM 1947).

Birinci Beden Eğitimi ve Spor Şurasında ele alınan yukarıdaki komisyonlardan Spor Hekimliği ve Spor Sağlığı Komisyonu, başta belirlenen komisyonlar arasında yer almamış, daha sonra şura görüşmeleri sırasında mevcut komisyonlardan başka bir de sağlık komisyonu kurulması ile ilgili olarak Prof. Dr. Muhterem Gökmen ve Dr. Raşit Serdengeçti (O dönemdeki BTGM Sağlık Dairesi Başkanı) bir önerge sunmuşlardır. Önerge ile ilgili yapılan görüşmelerde, bazı üyeler böyle ayrı bir komisyonun olmasına karşı çıkmış, önerilen bu sağlıkla ilgili komisyonun, bir numaralı komisyonun içinde değerlendirilmesi gibi görüşler ortaya atılmıştır (BTGM 1947). Görüşmeler sonrası yapılan oylama neticesinde şurada ele alınacak komisyonlar arasına VI numaralı ‘’Spor Sağlığı ve Spor Hekimliği Komisyonu’’nun da alınması kabul edilmiştir.

Şuradaki komisyonlara bakıldığında sosyal güvenlikle ilgili bir komisyonun oluşturulmadığı görülmektedir. Ancak komisyon çalışmaları sırasında bazı görüş ve düşünceler belirtilmiştir. Bunlardan I- no’lu komisyon raporunda ‘’Okulda Beden Eğitimi Meseleleri’’ ile ilgili konunun içerisinde; Beden Eğitimi Öğretmenliğinin çekici bir hale sokulması için; belirli emeklilik sürelerinin kendileri için daha makul bir süreye indirilmesi, emeklilik sırasında yıpranmalarına karşılık bir takım avantajlar sağlanması ve meslek hayatlarında karşı karşıya kaldıkları çeşitli kaza ve tehlikeleri göz önünde tutarak (öğrencilik süreleri de dahil olmak üzere) kaza sigortalarına bağlanmaları (öğrencilik sürelerinde devlet, öğretmenliklerinde de yarı yarıya devlet iştiraki ile karşılanmak üzere) teklifi yapılmıştır (BTGM 1947). Raporda ayrıca müessese kulüplerine göre, gençlik ve spor kulüplerindeki sporcuların çalışma şartları açısından maddi yokluk içinde oldukları, hâlbuki müessese kulüplerindeki sporcuların her türlü güvenceye sahip oldukları, bu nedenle sporcuların bir güvenlik altına alınmaları gerektiği belirtilmiştir (BTGM 1947, Can 1991).

II- no’lu Komisyon raporunda, komisyon üyelerinden Suat Yurtkoru ve Abdülkadir Karamürsel tarafından, spor saha ve tesislerin içinde yapılan antrenmanlarla, spor müsabakalarında veya spor seyahatlerinde sakatlanarak

muvakkat (geçici) veya daimi maluliyete duçar (uğramış) olan veya ölen sporcular için memleketin her tarafında Kulüplerin, Bölgelerin ve Federasyonların tertip ettikleri resmi ve hususi bütün müsabakaların gayri safi hasılatının(brüt hasılatın) %1'inin ayrılması sureti ile bir ''Kolektif Sigorta'' hazırlanması için teklifte bulunulmuştur (BTGM 1947).

V no'lu Komisyonda, Beden Eğitimi ve Sporla meşgul olan yurttaşlarla öğretmen ve öğrencilerin kazalara ve ölüme karşı sigorta edilmelerinin önemi belirtilip, Komisyonda, herhangi bir kaza neticesinde malul kalan gençlerin çoğunlukla yardım görmedikleri ve yapılan yardımların da münferit kaldığı göz önünde bulundurularak bu konunun Şuranın onayına sunulmasına karar verildiği vurgulanmıştır (BTGM 1947).

VI no'lu Spor Sağlığı ve Spor Hekimliği Komisyonunda tartışılıp oylamaya sunulan ve kabul edilen dilek ve tekliflere baktığımızda, Okul içi ve dışı bütün sporcu gençliğin(sportif-tıbbi) muayenelerinin yaptırılması, her çeşit spor müsabakalarında hekim nezaretinin mecburi kılınması(müsabaka doktoru), spor kariyerlerinde tesirli hastalık ve arızalarının tedavileri için sporculara yardım yapılması, spor hekimliği, spor muayene merkezleri ve sporcuların (Kaza ve Hayat) sigortalarının yaptırılması gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir (BTGM 1947).

1.8. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kazaya Karşı Güvenlik Fonu Yönetmeliği Taslağı

1.8.1. Amaç ve kapsam

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından 1968-1969 yıllarında bir tasarı hazırlanır. Bu tasarının amacı; spor yöneticileri ile belirlenen yarışmalara katılan sporcuların yurtiçinde geçici görevli iken yolda – uçaktaki yolculuk dışında- ve görev sırasında kaza sonucunda ölüm, daimi ve kısmi maluliyet risklerine karşı güvenlik altına alınması, tabanda ve tavanda belirli limitler dahilindeki tedavi giderlerinin karşılanması olarak belirlenmiştir.

Tasarının kapsamını; Genel Müdürlük tarafından yurtiçinde düzenlenen uluslararası nitelikteki spor yarışmaları ve/veya bu yarışmaların hazırlık kamplarına iştirak ettirilen; geçerli lisansa sahip sporcular, spor yöneticileri faal hakemler (stajyerler hariç), yarışma müşahitleri(gözlemci), spora ilişkin herhangi bir geçici görev verilenler oluşturmaktadır (GSB 1976a, Can 1991, İmamoğlu ve ark 1999).

Can (1991) tarafından yapılan bir çalışmada, sözü edilen bu tasarının kapsamındaki kişilerin, sigorta kapsamlarının Genel Müdürlük tarafından yurtiçinde düzenlenen uluslararası nitelikteki spor yarışmaları ve/veya bu yarışmaların hazırlık kampları olduğu; bu açıdan belirtilen bu kapsamla ilgili ya bir yanlışlık yapıldığı ya da yurt dışı organizasyonlar açısından tasarıda bir eksiklik olduğu tespiti yapılmış, ayrıca kapsama alınacak kişiler açısından bu tasarının 1991 yılında çıkarılan ‘’Milli Takım Mensuplarının Sigortalanması Hakkında Yönetmelik’’ kapsamındakilerle hemen hemen aynı olduğu belirtilmiştir.

Hazırlanan yönetmelik tasarısı katılmayı ihtiyari (isteğe bağlı) bırakmış, katılma halinde istisna edilenlerin dışındakiler için pay ödemeyi öngörmüştür. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün, kişilerin katılma payları karşılığında Fon’a ödeme yapacağı belirtilmiştir (GSB 1976a, Can 1991, İmamoğlu ve ark 1999).

1.8.2. Fonun yönetimi, gelirleri ve bütçesi

Hazırlanan yönetmelik taslağında Fon’un, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından sevk ve idare edileceği, Fon’a ait işlerin Genel Müdüre bağlı olarak kurulacak ‘’Fon Bürosu’’ tarafından yürütüleceği belirtilmiştir.

Fon’un gelirlerini; iştirakçilerin ve Genel Müdürlük Teşkilatının ödeyeceği paylar ve bunun neması ile bağışların oluşturduğu, Fon’un bütçesi ile ilgili olarak da; Fon’un tesis, yönetim ve personel giderleri ile iştirakçilere ödenecek tazminatların, iştirak payı iadelerinin Fon Bütçesinden karşılanacağı, Fon’un gider bütçesi ve Fon Bütçesinden yapılacak harcamaların gelirlerin % 25’ini geçemeyeceği belirtilmiştir (GSB 1976a, Can 1991).

Ayrıca tasarıda ‘’Tam ve Daimi Maluliyet Halleri ve Tazminatı’’ ile ilgili olarak; iştirakçilerin, geçici olarak görevli iken yolda ve görev sırasında kaza sonucu, bir işle uğraşamayacak veya kazanç elde edemeyecek duruma gelmeleri, vücutlarının en az yarısının felce uğraması, iki kolunu veya elini, iki bacağını veya iki ayağını, bir kolunu ve bir bacağını veya bir eli ile bir ayağını tamamen kaybetmeleri veya bu uzuvların yaradılış itibari ile kullanıldıkları işlerde kesinlikle yararlanılamaz hale gelmesi, görme duyularını tam ve tedavi olunmaz bir halde kaybetmeleri ile tedavisi mümkün olmayan ruhsal bunalıma yakalanmış olmaları gibi durumların kesin ve sürekli nitelikte olması koşuluyla, tam ve sürekli maluliyet olarak kabul edilmiş ve kendilerine tam ve daimi maluliyet tazminatının ödeneceği belirtilmiştir.

Kısmi maluliyet halleri ile ilgili olarak ise; iştirakçilerin, geçici olarak görevli iken yolda ve görev sırasında, kaza sonucunda kısmi ve sürekli maluliyete uğramış olmaları durumunda kendilerine kısmi maluliyetin derecesine göre tazminat ödeneceği belirtilmiştir (GSB 1976a).

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından 1968-1969 yıllarında hazırlanan, spor yöneticileri ile belirlenen yarışmalara katılan sporcuları, özellikle spor kazalarına karşı güvenlik altına almayı amaçlayan bu tasarı kesinlik kazanamamış, yürürlüğe girememiştir (GSB 1976a, Üçışık 1990, Üçışık 1999).

1.9. Sporcu İçin Sosyal Güvenlikler Hakkında Rapor

1.9.1.Raporun amacı ve kapsamı

Gençlik ve Spor Bakanlığının 26 Ağustos 1972 tarih ve 001/T-10/272 sayılı genelgesi doğrultusunda Bakanlığın çalışmalarının düzenlenmesi, geliştirilmesi, etkili ve verimli şekilde yürütülmesi için öncelik taşıyan temel sorunlarla ilgili olarak Bakanlık bünyesinde beş çalışma grubu veya komisyon kurulmuştur. Bu komisyon veya grupların konularından biri de ‘’Sporcuların Sigortası, Sağlığı, Çalışma ve Yaşama Şartlarının Geliştirilmesi ve Güvenlik Altına Alınmasıyla İlgili Tedbirlerin Araştırılması Komisyonu’’dur.

Bu komisyon tarafından hazırlanan ve 13 Aralık 1972 tarihinde GSB'ye sunulan ''Sporcu İçin Sosyal Güvenlikler Hakkında Rapor''un amacı şu şekilde belirtilmiştir:

''Sportif faaliyetin başlıca unsuru olan sporcu, belirli bir nitelik ve düzeye ulaşmışsa, onun spor sahasında çalışmalarının teşvik edilmesi yanında, kendisinin olanaklar ölçüsünde himaye olunması suretiyle, ülkemizi temsil edecek bu sporcuya sosyal yaşantılarında da yardım ve güvenlik sağlanması, amaç olarak ele alınmıştır.''

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan raporun konusunun kapsamı ise şu şekilde belirlenmiştir:

'' Yukarıdaki amaca hizmet edebilecek ve amatörlüğün gerektirdiği koşullara aykırı düşmeyecek, sporcuyu teşvik ve himaye olanaklarını da sağlayabilecek sosyal güvenlikleri kesin sınırlarla saptamak uygun olmaz. Ancak, sporcunun sosyal yaşantısında önemli yer tuttuğuna inanılan; işe girme, kamu kuruluşlarına alınmada tercih ve öncelik, öğrenim yapma kolaylığı, sporcunun yöneticiliğe hazırlanması ve mümkün olursa ücretsiz tedavi olabilme, özellikle sosyal ve kazaya karşı sigorta ve kuşkusuz bunlara ileride ilave edilebilecekler konunun kapsamı olarak ele alınmıştır.'' (GSB 1976b).

1.9.2. Görüş ve teklifler

Sporcu için Sosyal Güvenlikler Hakkında hazırlanan raporun amaç ve kapsamı ortaya konulduktan sonra sorunlar başlığı altında; var olan durumda sporcuların işsizlikten şikâyetçi oldukları ancak bu konuya bir çözüm bulunamadığı, dolayısı ile bu durumun amatör bir sporcunun parlak bir döneminde, sosyal yaşantısının gaileleri (sıkıntıları) içinde kaldıkları vurgulanmıştır.

Belirtilen bu sorunun çözümlenmesi açısından komisyon tarafından şu görüş ve teklifler sunulmuştur:

- Sporcuya iş sağlanması

Raporda sporcuya iş sağlanması ile ilgili olarak sunulan görüş ve teklifler şu şekildedir:

''Belirli bir niteliğe ve düzeye ulaşmış, gelecek vadeden amatör bir sporcuya işe alınmasında yardımcı olunması, öncelik sağlanması, yabancı ülkelerde örneğine rastlandığı gibi, sporcunun dalında gelişme ve ilerleme kaydetmesine olanaklar verilmesi bakımından yerinde bir tedbir olacaktır.''

Belirtilen bu tedbirin ardından işsiz sporcunun işe alınması yönünde ne gibi olanakların yaratılabileceği ile ilgili teklifler ortaya konulmuştur ve Sporcunun kamu kuruluşlarına alınmasında tercih ve öncelik sağlanabilir mi? sorusu incelenmiş sonuçta; 1961 Anayasasının 58. Maddesinin, ''Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiç ayrım gözetilmez.'' hükmü karşısında, belirtilen sporculara kamu kuruluşlarına alınmada tercih, öncelik tanınmasının olanak dışı olduğu ve demokratik olmayacağı; ancak ödevin gerektirdiği nitelikler arasında spor yapmış olma, genel ve özel spor bilgisi v.s. aranıyorsa, spor kuruluşlarımızın usulüne uygun olarak bu sporcuları tercihen işe almasının Anayasaya aykırı düşmeyeceği, bu hususta benzer uygulamanın da olduğu belirtilmiştir.

Kamu dışındaki özel kesimlerle ilgili olarak da, özel kuruluşların münferiden (tek başlarına) veya birleşerek, bazı sahalarda himayeci olmak, geliştirici çalışmalara olanaklar sağlamak amacıyla, fonlar ve iş sahaları, araştırma kurumları kurdukları; zirvedeki sporcular için iş ya da başka yönlerden himayeye yönelmiş bazı tedbirlerin alınmasının, bu kuruluşlarca mümkün olup olmadığının araştırılması, bir olanak yaratılabilirse, özel kesimdeki kuruluşlarla işbirliğine gidilebileceğinin düşünüldüğü belirtilmiştir (GSB 1976b).

- Burslar

Bu konuya ilişkin olarak, belirli bir nitelik ve seviyeye ulaşmış, gelecek vadeden amatör sporcuların, maddi olanaklardan yoksun olmalarından dolayı öğrenimlerine devam edemiyorlarsa spor yönetimi tarafından bu sporculara destek olunması gerektiği belirtilmiştir. Hazırlık çalışmalarının ve spor yarışmalarının

sporcuların zamanlarının çoğunu aldığı, öğrenimde çalışma sürelerini kısıtladığı vurgulanmıştır. Bu belirlemelerin ardından konuya ilişkin olarak şu teklifler sıralanmıştır:

1. Belirtilen nitelikteki sporculara, bakanlığımız görev sahalarında muhtemelen çalışabilecekleri yüksek öğrenim dallarında olmak üzere mecburi hizmet yüklemeyen bursla ihdas edilmelidir. Bu öğrenim dallarında belirli miktarlarda kontenjanlar ayrılabilir.

2. Bakanlığımıza bağlı olarak kurulacak ve bağlanacak okullarda, yatılı öğrencilere yer verildiği takdirde, belirtilen sporculara ücretsiz kontenjanlar ayrılmalıdır.

3. Belirtilen sporcuların yükseköğrenimlerini yapmak istedikleri dallarda – o dalın giriş imtihanını kazanmış olmak kaydıyla – öncelikle öğrenim kredisi verilmesi sistemi kurulmalıdır.

4. Bakanlığımızca bu tür burs ve öğrenim kredisi verme sisteminin ihdasının, bu konuda hazırlanacak bir yönetmelik ve bütçeye konulacak yeter ödenekle imkan dahiline girebileceği anlaşılmaktadır.

5. Konuya ilişkin ve bir alternatif olarak, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun öğrenim kredisi olanaklarından bu maksatla ve kontenjan ayrılması suretiyle yararlanıp yararlanamayacağı hususunda da bir inceleme yapılmalıdır.

6. Yukarıda teklif ettiğimiz burs ve yüksek öğrenim kredisi verme suretiyle belirtilen sporculara yüksek öğrenim olanakları sağlanması sistemi kurulup geliştirilebildiği ve olumlu sonuçlar alınabildiği takdirde, sistemin geliştirilmesi, kapsamının genişletilmesi yoluna ileride gidilmelidir (GSB 1976b).

- Sporcuyu spor yöneticiliğine yöneltme

Raporda, sporculara iş sağlanması ve burs verilmesi dışında bir de nitelikli ve yetenekli sporcuların sporculuk hayatlarının ardından onları spor yöneticiliğine yöneltmeye ilişkin görüş ve teklif ortaya konulmuştur.

Bu tip sporcuların spor yöneticiliğine geçebilmeleri ve bunun için yetiştirilebilmeleri hususunda tercih ve öncelik veren belli bir politikanın takip edilmesi sporculara sağlanacak sosyal güvenlikler içinde değerlendirilmiştir. İstekli sporcuların, yurt içindeki açılacak kurs ve okullarda eğitilmeleri, dış burslarla kurslara iştirak ettirilmeleri, bilgi ve görgülerini artırmak suretiyle spor yöneticiliğine hazırlanmaları vurgulanmıştır (GSB 1976b).

1.10. Sporcu Sağlığı Hakkında Rapor

1.10.1. Raporun amaç ve kapsamı

Gençlik ve Spor Bakanlığının 26 Ağustos 1972 tarihli genelgesi doğrultusunda 13.12.1972 tarihinde GSB'ye sunulan 4 no'lu, ''Sporcuların Sigortası, Sağlığı, Çalışma ve Yaşama Şartlarının Geliştirilmesi ve Güvenlik Altına Alınması İle İlgili Tedbirlerin Araştırılması Komisyonu''nun hazırladığı ''Sporcu Sağlığı Hakkında Rapor''un amacı şu şekilde belirtilmiştir:

''Günümüzün modern spor yönetiminin gereklerine uygun olarak; spor sağlığı işlerinin düzenlenmesi, gerekli kuruluşların vücuda getirilmesi ve etken spor sağlığı yöntemi ile sporla fizik ve moral güç kazandırılmak ve bu gücü daha artırılmak istenen kişinin spor yaptığı sürece, sporla ilişkili ve genel sağlığının – spor kazaları da dahil olmak üzere – korunması, spor yapmaya uygunluğunun gözetim altında bulundurulması amaçtır.''

Belirtilen bu amaç doğrultusunda, okul içi ve okul dışı lisanslı amatör sporcular ile profesyonel sporcuların, spora başlayacakların, ve spor yöneticilerinin (antrenör, monitör, hakem v.b.), branş saptama testleri; lisansiye olurken, vize ve aktarma sırasında, yıllık periyotlarla sağlık muayene ve kontrolleri ve buna ilişkin sağlık sicillerinin tutulması; müsabaka ve kamp öncesi, sırası ve sonrasında sağlık muayene kondisyon testleri; gerektiğinde yapılacak sağlık muayene ve kondisyon

testleri; müsabaka ve antrenman sırasında ilk yardım; belirli vakalarda tedavi, özellikle fizik tedavi ile spor hekimliğinin geliştirilmesi konuları raporun kapsamı içine alınmıştır (GSB 1976c).

1.10.2. Görüş ve tekliflerde spor sağlığı fonu ve sporcuların ücretsiz tedavi edilmeleri

- Spor sağlığı fonu

Raporun bu bölümünde; spor sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinin sporu yöneten devlet organlarının görevleri içinde olduğu ve dolayısıyla bu hizmetlerin giderlerinin sporu yöneten kuruluşun bütçesi içinde yer almasının gerekliliği belirtilmiştir. Buradan hareketle devlet organına bağlı, özellikle spor sağlığı hizmetlerini yürütmek için bir spor sağlığı fonu kurulması değerlendirmeye alınmıştır. Kurulması planlanan fonun gelirlerini ise yarışma hasılatlarından belli bir oranda ayrılacak paylar ile ilave edilecek başka kaynakların oluşturabileceği belirtilmiştir (GSB 1976c).

- Sporcuların ücretsiz tedavi edilmeleri

Raporda daha önce yapılmış çalışmalar doğrultusunda sporcuların ücretsiz tedavi edilebilmeleri hususunda bazı tedbirlerin alınabileceği, uygun görülmesi halinde konunun ayrıca incelenebileceği belirtilmiştir (GSB 1976c).

1.11. Sporcuların Sosyal Güvenliği (Sosyal ve Kazaya Karşı Sigorta) Hakkında Rapor

1.11.1. Raporun amacı, konusu ve kapsamı

Gençlik ve Spor Bakanlığı Tarafından 26 Ağustos 1972 tarihli genelgeye bağlı olarak, ‘’Sporcuların Sigortası, Sağlığı, Çalışma ve Yaşama Şartlarının Geliştirilmesi ve Güvenlik Altına Alınması İle İlgili Tedbirlerin Araştırılması Komisyonu’’ tarafından hazırlanıp 17 Şubat 1972 tarihinde GSB’ye sunulan bu raporun amacı şu şekilde ortaya konulmuştur:

''Sporu yöneten devletin, bazıları yasal nitelikte olan destek, teşvik görevlerinin yerine getirilmesi, daha etken kılınması suretiyle, sporculara ve spor yöneticilerine, sosyal ve spor yaşamlarında bazı sosyal güvenlikler sağlanması, zamanla bir sosyal güvenlik sisteminin bütünlenmesi hususunda komisyonumuzca önerilmiş bulunan tedbirlerden; onları günün ve geleceğin kişisel bazı sosyal uğraşı ve endişelerinden uzaklaştırarak, sportif amaç ve hedeflerine daha yoğun bir yönelim ve ilgi ortamı içinde bulunabilme olanağına kavuşturacak ve sosyal sigorta yoluyla özellikle spor kazaları riskine karşı garanti altında bulundurmak amaçlanmıştır.'' (GSB 1976a).

Bu amaç doğrultusunda bir sigorta programının uygulama alanına konulması:

a. İş sahibi olmayan, dolayısıyla bir genel sosyal güvenlik sigortası kapsamına alınmamış sporculara, spora başladıkları - sporcu lisansı aldıkları - andan itibaren; sporcunun ihtiyacına bağlı olarak ve bir katılma payı karşılığında, çalışanlara sağlanan sigorta garantilerinden yararlanma ve iş hayatına girdiklerinde de bu hakkı sürdürme olanağı verilmesi,

b. Başlangıçta belirlenen, yarışma ve bunların hazırlık çalışmalarına katılan sporcuların ve spor yöneticilerinin ileride bütün sporcu ve spor yöneticilerinin –meslek ve işi ya da özel bir sigorta sebebiyle bir sigortanın güvenliği altında bulunsun bulunmasın- katılımı, başta ihtiyari, ileride zorunlu kılınacak şekilde ve bir katılma payı karşılığında;

   (1) Maluliyet (kısmi ve tam), ölümleri halinde tazminat ödenmesi,

   (2) Tabanda ve tavanda belirli limitler dahilindeki tedavi giderlerinin karşılanması,

   (3) Katılma payı ödemeleri, nedenine bağlı olarak da:

      - Belirli nedenlerle, katılmanın sona ermesi,

- Kendi isteği ile sigortadan ayrılmaları hallerinde payların iadesi, sigortanın –raporun- konusunu teşkil etmektedir.

Yukarıda belirtilen sigorta uygulamasının kapsamını; amatör sporcular, spor yöneticileri ile Gençlik ve Spor Bakanlığı ve bağlı kuruluşların (Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar kurumu hariç) mensuplarının oluşturduğu belirtilmiştir (GSB 1976a).

1.11.2. Sporcuların sosyal güvenlik sorunu

Sporcuların Sosyal Güvenliği (sosyal ve kazaya karşı sigorta) hakkındaki raporun görüşler bölümü başlığı altında, sporcuların sosyal güvenliğine ilişkin olarak; sporcuların herhangi bir sigorta programının sağladığı garantilerden yararlanabilme durumunda olmadıkları, sporcuların önemli bir sebepleri olmadığı takdirde spor yönetiminin faaliyetlerine katılmaktan kaçınmadıkları, sporcuların spor faaliyetlerinde bazı risklerle karşı karşıya bulundukları, sporun bir tutku olduğu düşünüldüğünde sporcunun bu tutkusu için çabalarken öğrenimi ve meslek sahibi olmayı ihmal edebildikleri gibi sorunların varlığı ortaya konulmuş; sporcunun spor yaşamının bitiminde iş sahibi olsa bile diğer çalışanların sosyal güvenliklerine, ancak çalışmaya başladığında ve başlangıç koşullarıyla ulaşabileceği belirtilmiştir (GSB 1976a).

1.11.3. Spor yöneticilerinin sosyal güvenlik sorunu

Adı geçen raporda spor yöneticileri açısından durum şu şekilde değerlendirilmiştir:

''Spor yöneticileri, ister, yönetimin asli elemanları olsun, ister örneğin, hakemler gibi meslekleri yanında spor yöneticiliği de yapan kişiler olsun, çoğunluğu memur olan, birincilerin devlet memurlarından farklı, ikincilerin de meslek gruplarının haiz olduğu sosyal garantilerden başka, spor yöneticiliğinden doğan risklere karşı garantileri yoktur.''

Yapılan bu değerlendirmelerden sonra konu, bir hakemin, spor yarışması sırasında sakatlanması, işinden dolayı olmayan bu kaza karşısında garantiye haiz olmadığı, varsa işi sebebiyle sahip olduğu sosyal güvenlik, hakemin asli işi başında iken gerçekleşen kaza nedeniyle geçerli olduğu örneği ile desteklenmiştir (GSB 1976a).

1.11.4. Sigorta programına katılma ve paylar

Raporun teklifler bölümünde amatör sporcuları, spor yöneticilerini ve Gençlik ve Spor Bakanlığı ile bağlı kurumların görevlilerini kapsayan sigorta programına katılma ve paylarla ilgili şu teklifler yapılmıştır:

1. Sigortaya katılma, başlangıçta buna hak kazananın isteğine bırakılmalı, gelecekte zorunlu kılınmalıdır.

2. Sigortaya katılmak üzere yapılacak müracaatlar, katılma hakkı yönünden, ilgilinin mensup olduğu spor dalındaki federasyon veya ilgili genel müdürlüklerince, silahlı kuvvetler tarafından incelenmelidir.

3. Sigortaya katılanlar, belirlenecek katılma paylarını sigorta organizasyonuna ödemelidirler.

4. Kişilerin katılma payları karşılığı olarak belirlenecek meblağlar, ilgili kuruluşların bütçelerinden karşılanmalıdır.

5. Sigortaya katılabilecek durumda ve birlikleri bulunan spor yöneticilerine (örneğin hakemlere), grup sigortası usulü uygulanmak suretiyle sigorta organizasyonunda kolaylıklardan yararlanılmalıdır (GSB 1976a).

1.11.5. Sigorta programının organizasyonu

Raporda düşünülen sigorta programının yönetiminin, III. Beş Yıllık Kalkınma Planında belirtilen ilke ve tedbirler doğrultusunda, mevcut resmi kuruluşlardan birine görev olarak verilmesi ve bu görevi yapabilecek kuruluşun, o dönemdeki 506 sayılı

Kanunun 86. maddesi (topluluk sigortası) ve gerekse kaza riskine karşı güvenlik uygulamaları yapmakta olması dolayısıyla Sosyal Sigortalar Kurumu olabileceği değerlendirmesi yapılmıştır.

Sigorta Programının Organizasyonunu sağlayacak başka bir çözüm yolu olarak; Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne bağlı bir ‘’Dahili Sigorta Sistem ve Kuruluşu’’nun oluşturulması olarak belirtilmiştir (GSB 1976a).

1.12. Sporda Sigortalama ve Sosyal Güvenlik Sistemi Modeli

Bu başlık altında, “Sporda Sosyal Güvenlik Modeli” (Keten Modeli) olarak nitelenen (İmamoğlu ve ark 1999), Keten’in hazırladığı ve Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1979 yılında ‘’Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Güvenlik’’ adıyla yayınlanan çalışma içersinde sunulan sigortalama ve sosyal güvenliğe ilişkin bilgiler verilecektir.

1.12.1. Sigortalılığın amacı ve kapsamı

Çalışmada**,** ülkemizde spor sağlığı, sigortası ve sosyal güvenliği programı kapsamına giren toplum kesimlerinin dışında beden eğitimi ve spor elemanlarından sınırlı bir bölümüne hizmet götürüldüğü; spor sağlığı ile itici güç adı altında yapılan finansman desteğinden yararlananların, yıldız sporcu ya da yetişmiş (seçkin) sporcu olarak tanımlanan ve sayıları sınırlı olanlar oldukları belirtilmiştir.

Bu sebeple, ülkemizdeki lisanslı tüm amatör sporcuların, profesyonel sporcuların ve hiçbir sosyal güvenlik kurum ve kuruluşuna bağlı olmadığı halde, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde bulunanların, zorlayıcı ve isteğe bağlı sosyal sigortalı olmalarının sağlanması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Keten 1979, Can 1991, Üçışık 1999), denildikten sonra, bu amaçla kamu finansman kaynaklarının kullanmasının yanında, üyelerden katılım payı ve seyircilerden (ücretli, davetli, serbest giriş kartlı) destek payı alınması gibi bir uygulamanın yararlı olacağı vurgulanmıştır.

Hazırlanan bu çalışmada, sporda sosyal güvenlik konusu, profesyonel ve amatör spor olarak değerlendirilmiştir. Profesyonel spor açısından durum değerlendirilirken, profesyonel sporcuların Gençlik ve Spor Bakanlığınca oluşturulan bir komisyon raporunda, 506 sayılı S.S.K. Kanununun 86. maddesindeki ‘’Topluluk Sigortası’’ kapsamında değerlendirilmelerinin tavsiye edildiği, oysa o dönemdeki uygulamanın sporcuların ve çalıştırıcıların ‘’işçi’’ statüsünde oldukları biçiminde yapıldığı belirtilmiştir. Bu uygulamanın dayanağının ise 1475 sayılı İş Kanununun 1. maddesindeki, *‘’Bir hizmet akdine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişiye işçi, işçi çalıştıran tüzel veya gerçek kişiye işveren, işin yapıldığı yere işyeri denir…beden ve mesleki eğitim yerleri….de işyerinden sayılır.’’* hükmüdür denildikten sonra, konuyla ilgili olarak aynı kanunun 5. maddesinin 9. sırasında sayılanlardan birisinin de sporcular olduğu, ancak bu sporcular ifadesinden hizmet akdine bağlı olmayanları ve amatör olarak bir kulüple ilişkili olanları anlamak gerekir denilmiştir (Keten 1979, Can 1991).

Ayrıca profesyonel futbol dalındaki spor yönetici, çalıştırıcı ve sporcuların hak ve sorumlulukları ile istihdamlarının, ilgili federasyonca hazırlanan tek tip sözleşme şartlarına ve profesyonel futbol yönetmeliği hükümlerine bağlı olarak da düzenlendiği belirtilmiştir (Keten 1979).

Bunlarla birlikte, Türk Sporu’nda profesyonellerin sorunlarının çözümlenmesinde, öteki faktörlerin (sistem, kurum, vergi, sağlık vb. gibi) yanında sporcuların hak ve sorumluluklarını savunacak ve koruyacak güçlü bir sendikal düzenin ve sendikanın kurulmamış olmasının da önemli rolü olduğu; Profesyonel Sporcu-Çalıştırıcı ve Yöneticiler Sendikası adıyla kurulmuş olan sendikanın mevzuatlarda belirlenen bir yapı ve işleyiş düzeninin olmaması, yeterli üye sayısının bulunmaması gibi sebeplerle bir sendikadan çok futbol konusunda dava ve iş takip bürosu gibi bir durumunun olduğu ifade edilmiştir.

Öte yandan 506 sayılı kanun kapsamına giren profesyonel elemanların, sigorta primlerinin ödenmesi (işveren payı dahil) konusunda düzenleyici ve denetleyici bir sistem ve kurum (futbol federasyonu dahil) bulunmamaktadır. Profesyonel elemanların, ağır ve bir bakıma tehlikeli iş niteliğinde çalışma düzeni içinde olmaları nedeniyle, çalışma yönetmeliğine uygun bir sorumluluk

belirlemesinin yapılması kadar, öteki özlük haklarının da (emekliliğe esas olacak sigortalılık süresinde yıpranma payı kabul edilmesi gibi) göz önünde bulundurulmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Keten 1979, Can 1991).

Amatör sporla ilgili değerlendirmelerde, profesyonel sporcu, yönetici ve çalıştırıcılar dışında kalan lisanslı-çalıştırma kartı taşıyan sporcuların sigortalanması veya bir anlamda sosyal güvenliğe kavuşturulmasında kamu kesimince yapılmış olumlu bir model çalışmasının bulunmadığı; bu amaçla kamu tarafından yalnızca yurtdışına gidişlerde seyahat sigortası ile başarılı sporcuları destekleyen Türk Sporunun Geliştirilmesi Fonu'ndan harcama yapıldığı belirtilmiştir.

Belirtilen bu fonla; yurtiçi ve yurtdışı yarışmalarda başarılı ve başarılı olabilecek sporcuların kurs, seminer, kamp, yol, ek gıda ile sağlık giderlerinin karşılanmasının da amaçlandığı; bu imkânlardan yararlanmaya hak kazanan sporcuların, yarışma ve antrenman sırasında olabilecek kaza ve sakatlık durumunda tedavilerinin karşılanacağının da hükme bağlandığı ifade edilmiştir (Keten 1979, Can 1991).

Fona İlişkin yönetmelik kapsamına giren sporculara sağlanan mali kaynak ve imkânlar, yetişkin ve belki de bir defaya bağlı olmak üzere başarı kazanmış olanları, teşvik etmekten çok, süreli ödüllendirmek anlamını taşıdığı (Keten 1979); bu uygulamaların bazı spor dalları açısından olumlu bir ödüllendirme sistemi olarak gözükmesine rağmen, sporcuların sosyal güvenliği anlamı taşımadığı, bu konuda alınacak en etkin çözüm yolunun, belirlenecek ilkeler ışığında her başarı seviyesini ödüllendirme metodunun geliştirilmesi gereği üzerinde durulduğu belirtilmiştir (Keten 1979, Can 1991).

Adı geçen bu yönetmelikte ayrıca, sporcuların yarışma ve antrenman esnasında olabilecek kaza ve sakatlık durumunda tedavilerinin karşılanacağı öngörülmesine rağmen, bunun bu sporcuların sigortalanması anlamını da taşımadığı vurgulanmış (Keten 1979); geçici görevli niteliğinde çalışanların (hakem, gözlemci, kamp yöneticileri vb. gibi) ise sigorta kapsamı da hizmetin tamamlayıcılığı nedeniyle, düzenlenmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıktığı; ancak yukarıda belirtilen kişi ve grupların sosyal güvenliklerinin sağlanmasına, maluliyet, iş kazası,

ölüm, meslek hastalığı vb. konularda bir çözüm getirilmemesi halinde ise, profesyonellerden ayrı bir sigorta sistemine bağlanmalarına ve kapsamın genişletilmesine ihtiyacın olduğu ifade edilmiştir.

Bu kapsam çerçevesinde, uygulamaya yansıyacak, sosyal güvenlik sisteminin ise, organizasyon ve yönetim, sigorta primleri ve fonlarının oluşumuyla, kullanımı, devletin ve yararlananların katkısı ve öteki uygulamalar açısından bir sisteme bağlanmasının ilke ve politikalarının belirlenmesiyle mümkün olacağı belirtilmiştir (Keten 1979, Can 1991).

1.12.2. Modelde belirlenen hedef ve politikalar

Hazırlanan bu model çalışmanın uygulanmasında belirlenen ilke ve politikalar şöyledir:

- Beden eğitimi ve spor elemanlarının tümünün (profesyonel- amatör her türlü eleman), sosyal güvenlik kurumu kaynağına bakılmaksızın, spor kazaları ve hastalıklara karşı sigortalanması temel ilkedir.

- Beden eğitimi ve sporda kaza, sakatlık ve hastalıklara karşı sigortalanmada yasal dayanağı olan, kamunun finansman desteği ve katkısı da sağlanabilen bir sistem geliştirilmeli ve yönetimde kamunun sorumluluğu ilkesi belirlenmelidir.

- Sigortalı olmayan hiçbir sporcu, çalıştırıcı, geçici görevliler, beden eğitimi ve spor faaliyetlerine katılamazlar.

- Beden eğitimi ve sporla ilgili olan herkese bir lisans verilmesi zorunludur. Adı geçenin sigorta numarası bu lisans üzerinde bulunmalıdır. Lisansta yaş sınırlaması olmamalıdır.

Bu ve bir üstteki iki maddeyle ilgili olarak Fişek (1998):

> *"Burada asıl önemli olan "sosyal güvenlik" sisteminin, isteğe bağlı olarak değil, kavramın mantığına uygun olarak "zorunlu" biçimde işletilmesidir. Bunun için de, devlet spor hiyerarşisini kuran özel yasada, devletin "sporda sosyal güvenlik" konusundaki denetim, gözetim, yol-gösterme, yaptırma ve eşgüdüm yetkilerini kesin çizgilerle belirleyen özel bir maddeye yer vermek; üye olunmadıkça meslek çalışması yapılamayan (spor özelinde "spor yapılamayan") kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun (spor özelinde "federasyonlar") özel yasasına ayrıca konulacak bir maddeyle de, Keten'in "sigortalı olmayan hiç bir sporcu, çalıştırıcı ve görevli beden eğitimi ve spor faaliyetine katılamaz. Beden eğitimi ve sporla ilgili olan herkese bir lisans verilmesi zorunludur. Adı geçenin sigorta numarası bu lisans üzerinde bulunmalıdır" önerisine yasal gerçeklik-geçerlik kazandırmak gerekir."*

diyerek konuya ilişkin görüşlerini belirtmiştir.

- Spor yurtları, güçleri ve spor kulüplerine bağlı amatör sporcu-yönetici, hakem, gözlemci, yardımcı eleman ve çalıştırıcılar S.S.K. Kanununun 86. maddesi kapsamına giren ‘’Topluluk Sigortası’’na bağlanmalıdırlar.

- Topluluk sigortasının tümü ya da birkaçına bağlı olma durumlarında, sigortalılardan gelirlerine, beden eğitimi ve spor dalındaki görevlerine göre ‘’sigorta katılım’’ payı alınmalıdır.

- Bir kulübe ve kuruma bağlı olarak spor yapanların ‘’sigorta katılım payı’’nın bir kısmı veya tamamı ilgilinin bağlı olduğu kulüp veya kurumca ödenmelidir.

- Yarışmalarda biletli, davetiyeli ve serbest giriş kartlı olanlardan, bir defalık ya da her müsabakayı seyretmede ‘’sigorta keseneği’’ adı altında bir ücret alınmalıdır. Bu ödemeler ise, kurulacak ‘’sigorta fonu’’nda toplanmalıdır.

- Amatör sporcuların ödüllendirilmesi, maaş sistemi yerine, sigortalanmaları ve sosyal güvenliklerinin sağlanması biçimine dönüştürülmeye imkan veren, bir yapıya göre yeniden düzenlenmelidir. Bu amaçla, ilgili yönetmelik hükümlerinde değişiklik yapılmalıdır.

- Çeşitli spor dallarındaki sigorta işleminde kaza ve sakatlıklarda risk oranlarının tespit edilmesinde uluslararası federasyonlarla da ilişki kurulmalı ve katılım payı ile kamu desteği oranlarının gerçekçi biçimde belirlenmesi sağlanmalıdır.

- Profesyonel sporcu, çalıştırıcı ve yöneticiler bir hizmet akdine bağlı olarak çalışmaları nedeniyle, iş, Toplu Sözleşme Grev – Lokavt ve S.S.K. Kanunları ile ilgili mevzuat hükümlerine göre ele alınmalıdırlar. Bu konuda spor kuruluşunun ayrı bir izleme-denetim uygulaması sağlanmalıdır.

- Profesyonellerde uygulamadan, spor kulüpleri ve organizatörleri (ferdi sporlarda) ilgili federasyon ve spor kuruluşunun merkezi ünitesi, takip, inceleme ve denetlemeden sorumlu yetkilidir.

- Hiçbir kulüp ve kişiye (düzenleyiciye) bağlı olmayan sporcuların sigortalanmasından, lisans tescillerini yapan, yarışmalarına izin veren kuruluş sorumlu ve yetkilidir.

- Gerçek veya tüzel kişi niteliğindeki bir spor işverenine bağlı olarak spor faaliyetinde bulunanların, emeklilik aylığının bağlanmasına esas olacak yasal sürenin tamamlanamaması durumunda, ilgilinin (sporcunun) biriken primleri, herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna aktarılabilmeli yani hizmetlerin birleştirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca borçlanma priminden yaralanmasına imkan verilmelidir.

- Profesyonel sporcunun transfer ücreti (geçiş), kıdem tazminatı anlamı taşıyabilir. Ancak emeklilik aylığına esas olacak prim ödemelerinde, transfer ücretinin belirli bir katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktar eklenerek,

hesaplanmalıdır. Bununla, sporcuların yalnızca asgari ücret seviyesinde emeklilik durumuna göre düşmeleri önlenmiş olacaktır.

- Profesyonel sporcuların hak ve sorumluluklarının düzenlenmesinde, sendikal bir düzenin sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurulacak olursa, mevcut sendikanın ‘’göstermelik yapı ve yönetimine’’ işlerlik sağlanmalıdır. Ayrıca profesyonel sporcu istihdam eden özel ve tüzel (kulüp) kişilerin işveren sendikası oluşturmasının da yararlı olacağı bir gerçektir. Böylece hem sporcuların korunması, hem de işverenlerin (düzenleyici) (kulüplerin) çöküşü ve seyircilerin ilgisini azaltıcı gelişmenin önlenmesi ve ‘’gerçek profesyonel spor’’ anlayışının kökleşmesi sağlanmış olacaktır.

- Gözlemci hakem vb. gibi geçici görevlilerin sigortalanmasında kamu katkısı yanında aldıkları ücretlerden prim için kesinti (stopaj) yapılmalıdır (Keten 1979, Can 1991).

Yukarıda belirtilen ilke ve politikalar doğrultusunda; profesyonel sporcu ve yöneticilerin Sosyal Sigortalar kapsamına alınmasının mümkün olduğu, amatör sporcu ve yöneticilerinin sigortalanmasının ise topluluk sigortası ile çözüme bağlanmasının yerinde olacağı öne sürülmüştür (Can 1991).

Burada belirtilen amatör sporcu ve spor yöneticilerinin sigortalanmalarında ortaya konulan topluluk sigortası kavramı, o dönemdeki 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 86. maddesinde yer almakta iken, bugün için geçerli olan 5510 sayılı ‘’Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’’nda yer almamaktadır. Bu açıdan, o dönemde, amatör sporcuların ve spor yöneticilerinin sigortalanması için önerilen topluluk sigortası çözüm önerisi bugün itibari ile geçerli olamamaktadır.

1.13. 1980 Spor Şurasında Durum

Spor şuralarının 3.’sü olan bu şura, Ankara’da 28-30 Mart 1980 tarihleri arasında düzenlenmiştir. Düzenlenen bu şurada, Spor Politikası, Spor Tesisleri Politikası, Türk Spor Konseyinin Kurulması, Spor Teknik Eleman Açığının Kapatılması, Türkiye’de Spor Araç ve Gerecinin Üretimi ve Standardı, Transfer ve

Transfer Zamanlarındaki Sorunlar ve Çözüm Yolları, Türk Spor Tesis ve Eğitim Vakfının Kurulması, olmak üzere yedi ana konu belirlenmiş ve komisyonlar oluşturulmuştur (Sümer 1990).

Can'ın (1991) yaptığı çalışmada, belirlenen komisyonlar açısından şurada, sporda sosyal güvenlik ile ilgili herhangi bir konu ve çalışmanın olmadığı belirtilmiştir. Ancak bu konuya ilişkin olarak şurada çeşitli bildiri ve görüşler açısından bazı tedbirlerin gündeme getirildiği bildirilmiştir.

Bunlardan Sosyal Güvence ile ilgili öneriler başlığı altında, sporculara iş temini, sporculara hastalık, sakatlık ve maluliyet sigortası yaptırılması, şampiyon sporcuların ödüllendirilmesi ve ailelerine maaş bağlanması, amatör sporcuların 506 sayılı SSK kapsamına alınması (bu başlığa ilişkin herhangi bir gerekçe ve dayanak belirtilmemiştir), uluslararası yarışmalara katılacak sporcuların devletçe sigorta ettirilmesi, gibi çeşitli tekliflerin ortaya konulduğu ifade edilmiştir.

BTGM-APKDB tarafından 4 Ekim 1981 tarihinde, şurada belirlenen bildiri ve görüşlere ilişkin olarak genel müdürlüğün görüşü; *''Amatör Sporcuların SSK'ye tabi olmaları için prim yatırmaları gerektiği, ancak devlet yardımı şeklinde, prim ödemeden sigorta ettirilmeleri için yasa düzenlenmesine ihtiyaç bulunduğu''* şeklinde ifade edilmiştir. Fakat bu görüş ve düzenlemelere ilişkin herhangi bir bilgi ortaya konulmamıştır (Can 1991).

1.14. 1990 Spor Şurasında Durum

Ankara'da 8-11 Mayıs 1990 tarihleri arasında toplanan dördüncü spor şurasında, Türk Spor'unun Uygulama Politikası, Sporda Eğitim ve Öğretim, Okul Dışı Gençlik Spor, Korunmaya Muhtaç ve Özürlülerde Spor, Sporda Sosyal Güvenlik, Sağlık ve Beslenme, Herkes İçin Spor, Spor Tesisleri, Spor Mevzuatı ve Eğitim Öğretim Kurumlarında Spor, olmak üzere dokuz komisyon oluşturulmuştur.

Bu komisyonlardan, Spor'da Sosyal Güvenlik, Sağlık ve Beslenme Komisyonu, Sporcu Sağlığı Teşkilatı Modeli, Amatör Sporcuların Beslenme Alışkanlıkları, Sporcu Beslenmesi ve Spor'da Sosyal Güvenlik, Sağlık ve Beslenme,

konu başlıkları üzerinde çalışmıştır. Spor'da Sosyal Güvenlik, Sağlık ve Beslenme Başlığı altında sosyal güvenlikle ilgili olarak sadece, Spor Kazalarına ve ölümlerine karşı, katılımcı bir sigorta sistemine veya kurumlaşmaya gidilmesi, bu amaçla, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Personeli İle Amatör Sporcular Yardımlaşma Sandığı'nın yetki, görev ve sorumluluğunun genişletilmesi ve olanaklarının arttırılması belirtilmiş; sosyal güvenliği olmayan sporcu ve spor adamlarının ücretsiz muayene ve tedavilerinin önemli bir yenilik olduğu, bu uygulamanın Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu işbirliğinde genişletilerek sürdürülmesi, vurgulanmıştır (GSGM 1990).

Yapılan bu şura sporda sosyal güvenlik konusunun ilk defa bir konu başlığı olarak değerlendirilmiş olması açısından önemlidir (Can 1991). Fakat yapılan değerlendirmelerde spordaki sosyal güvenlikten çok, sağlık, beslenme ve doping konularının ön planda olduğu görülmektedir.

1.15. Sporcu Sağlığı Çalıştay Raporu

GSGM, Sağlık Bakanlığı, TFF, TMOK, Türkiye Spor Hekimliği Derneği, TDKM ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Spor Hekimliği Anabilim Dalı tarafından 30-31 Ocak 2008 tarihinde Ankara'da düzenlenen sporcu çalıştayında, Sporcu Sağlık Muayeneleri Komisyonu, Sağlık Sigortaları Komisyonu, Sporcu Sağlığında Personel ve Sorunları Komisyonu, Sporcu Sağlığında Mali Konular Komisyonu, Sporcu Sağlık Merkezleri Komisyonu, Sporda Dopingle Mücadele Komisyonu, olmak üzere sporcu sağlığı ile ilgili altı komisyon oluşturulmuş, bu komisyonlarda yapılan çalışmaların sonunda çalışma raporları hazırlanmıştır.

Bu komisyonlardan Sağlık Sigortaları Komisyonu sporcu sağlık sistemi ile ilgili yaptığı görüşme sonucunda ilgili kurumları bilgilendirmek ve yönlendirmek açısından bazı görüşler üzerinde mutabakata varmışlardır. Üzerinde mutabakata varılan konular şu şekilde belirtilmiştir:

1- Mevcut durum itibari ile sporcu sağlığı ile ilgili hizmeti alanlar ve verenler açısından sosyal güvenlik sisteminin yetersiz olduğu bilinmektedir. Bu nedenle hizmetler aksamaktadır.

2- Mevcut sosyal güvenlik sistemi bütün sporcuları kapsamamakta, kapsamı içinde olan sporcuların lisans muayenelerini de karşılamamaktadır (ICD kodlarının geçerliliği incelenmelidir).

3- Sporcu sağlığı için koruyucu hekimliğin önemi düşünüldüğünde, lisans muayeneleri ileri dönük toplam sağlık maliyetini düşürecektir. Bundan dolayı lisans muayenelerinin de sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesi hem sporcunun sağlığı hem de sisteme maliyeti açısından önem taşımaktadır.

4- Ülkemizde sporcu tanımına profesyonel ve amatör yaklaşık 1 500 000 lisanslı sporcu girmekle birlikte, bu sayıya tam rakamın bilinmediği sağlık ve eğlence (rekreasyonel) amaçlı spor yapanlar ve değişik kurumlar tarafından açılan spor okullarına katılan lisansı olmayan sporcular eklenmektedir. Bu bireylerin bir çoğu karşılaştıkları spor kaynaklı sağlık sorunlarına maddi boyutta çözüm üretememektedir. Bu sorunun ivedilikle en yaygın ve standart bir sosyal güvenlik sistemi içinde çözülmesi gerekmektedir.

5- Ülkemizdeki sağlık politikaları konusundaki yönlenim doğrultusunda, bu sorunun (trafik sigortası örneğinde olduğu gibi) Özel Zorunlu Sporcu Sağlık Sigortaları ile çözümlenmesi olası görünmektedir. Bu anlamda her düzey ve branşta lisans çıkarmak için bu sigorta zorunlu olmalıdır.

6- Teminat sınırları daha sonra belirlenecek bu sigorta ile sporcuların spor kaynaklı muayene, tanı ve tedavi, ameliyat, geçici iş kaybı ve maluliyet durumları karşılanabilmelidir.

7- Yapılan zorunlu sporcu sağlık sigortası, asgari ihtiyaçları karşılayan standart bir poliçe olmalı, isteyen kulüp ya da sporcu buna ek olarak yüksek teminatlı farklı poliçeler yaptırabilmelidir. Trafik sigortası ve kasko buna iyi bir örnek oluşturmaktadır (trafiğe çıkabilmek için trafik sigortası zorunlu iken, daha yüksek bir teminat için istenirse kasko yapılabilmektedir).

8- Benzer uygulama lisans çıkarması zorunlu olan veya olmayan spor çalışanlarını da (antrenör, doktor, fizyoterapist, masör, malzemeci, yönetici vb.) kapsamalıdır.

9- Lisanslı sporcular dışında spor okullarına katılan, eğlence ve sağlık amaçlı spor yapan bireyler, katıldıkları organizasyon, tesis, kurum, merkez ve/veya kulüp tarafından katıldıkları aktivite süresi ile sınırlı kalmak kaydı ile benzer bir özel zorunlu sağlık sigortası sistemine dahil edilmelidir.

10- Özel zorunlu sporcu sağlık sigortasının poliçe bedeli spor kulüpleri, spor federasyonları veya oluşturulacak bazı fonlar (spor toto, iddaa, maç gelirleri vb. muhtelif kaynaklardan aktarılacak) tarafından karşılanabilir.

Üzerinde mutabakata varılan bu görüşlerin ardından, sporcu sağlık sigortasının en fazla sporcuyu kapsayacak ve en az maliyet ile oluşturulan, zorunlu bir poliçe haline getirilmesinin; konunun takibi için ilgili tarafların bir arada olabileceği bir çalışma grubu oluşturulmasının uygun olacağı sonucuna varılmıştır (GSGM 2008a).

1.16. 2008 Spor Şurasında Durum

1.16.1. Sporda sağlık ve sosyal güvenlik komisyonu raporu

Ankara'da 26-28 Kasım 2008 tarihleri arasında düzenlenen 6. Spor Şurasında Spor Teşkilatının Yeniden Yapılanması Komisyonu, Spor Hukuku Komisyonu, Spor Kültürü ve Sporla Eğitim Komisyonu, Engelliler ve Spor Komisyonu, Sporda Sağlık ve Sosyal Güvenlik Komisyonu olmak üzere beş komisyon oluşturulmuş ve bu komisyonlarda konu başlıkları belirlenip bu başlıklarla ilgili görüş ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Oluşturulan komisyonlardan biri de, Sporda Sağlık ve Sosyal Güvenlik Komisyonu, olmuştur. Bu komisyon 25 Kasım 2008 tarihinde çalışmalara başlamış; komisyonda, sporcu sağlığı ve sosyal güvenlik konuları ile ilgili kurum ve kuruluşların temsilcileri tarafından genel bir durum değerlendirilmesi yapılıp çalışma

başlıkları belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen konu başlıkları ele alınmış, mevcut durum, uygulamalar ve sorunlar dile getirilmiştir. Öneriler, çözüm yolları ve yapılabilecek yasal düzenlemeler görüşülüp tartışılmış ve yapılan tüm çalışmalar ‘’Komisyon Raporu’’ halinde ‘’Spor Şurası’’na sunulmak üzere tanzim edilmiştir.

6. Spor Şurasında oluşturulan, Sporda Sağlık ve Sosyal Güvenlik Komisyonunun hazırladığı çalışma başlıkları ve alt başlıkları şöyledir:

1. Sporcu sağlık sigortaları ve sosyal güvenceler (genel sağlık sigortası, özel sağlık sigortaları, prim, kapsam, aile hekimliği, uygulamaları, engelli sporcular),

2. Sporcu sağlık merkezleri (özel sağlık kuruluşları, hastaneler, sağlık merkezleri standartları, donanım, personel, kaynaklar, yapılanma),

3. Sporcu sağlığında personel (hekim, fizyoterapist, psikolog, diyetisyen, masör, spor uzmanı, antrenör, yetki, görev ve sorumluluklar, eğitim, istihdam, sendikalaşma, sosyal güvenlik, görevlendirme ücretlendirme),

4. Dopingle mücadele (yasal çerçeve, uygulamalar, düzenlemeler),

5. Sporcu sağlık hizmetleri (GSGM 2008b).

Belirlenen bu başlıklardan, Sporcu Sağlık Sigortaları ve Sosyal Güvenceler, başlığı altında ortaya konulan görüşlerin temelini ve çerçevesini, 30-31 Ocak 2008 tarihlerinde toplanan Sporcu Sağlığı Çalıştayı’nda oluşturulan, Sağlık Sigortaları Komisyonu, tarafından belirlenen görüş ve öneriler oluşturmuştur.

1.16.2. Sporcu sağlık sigortaları ve sosyal güvenceler

Sporda Sağlık ve Sosyal Güvenlik Komisyonu tarafından, sporcu sağlık ve sigorta sistemi ile ilgili yapılan görüşmelerin sonucunda ilgili kurumları bilgilendirmek ve yönlendirmek açısından şu görüşler üzerinde mutabakata varılmıştır:

1. Mevcut durum itibarı ile sosyal güvencesi olmayan amatör futbolcular sporcu sağlığı hizmeti alamamaktadır. Bu konunun çözüme kavuşturulabilmesi için ilgili tüm kurum ve kuruluşların ortak çabasına gereksinim duyulmaktadır.

2. Sporcu sağlığı açısından kurumlarda verilen hizmetlerin Bütçe Uygulama Talimatı (BUT) ve Sağlık Uygulama Talimatında (SUT) yer alması sağlanmalıdır.

3. Sporcu sağlığı için koruyucu hekimliğin önemi düşünüldüğünde, lisans muayeneleri ileriye yönelik toplam sağlık maliyetlerini düşürecektir. Bundan dolayı lisans muayenelerinin de sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmesi hem sporcunun sağlığı hem de sisteme maliyeti açısından önem taşımaktadır. Aile hekimliği uygulamasına geçilen illerde sporcuların sosyal güvenliği ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek konuların Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu ve Sağlık Bakanlığı'nın ilgili birimlerinin ortaklaşa çalışmasıyla çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

4. Ülkemizde yaklaşık 2 200 000 lisanslı sporcu bulunmaktadır. Sağlık ve serbest zaman değerlendirme (rekreasyonel) amaçlı spor yapanlar ve değişik kurumlar tarafından açılan spor okullarına katılan lisansı olmayan sporcular bu sayıya eklenmelidir. Bu bireylerin birçoğu karşılaştıkları spor kaynaklı sağlık sorunlarına maddi boyutta çözüm bulamamaktadır. Bu sorun da çözüm bekleyen konular arasındadır.

5. Ülkemizde sağlık politikaları konusundaki yöntemin doğrultusunda, bu sorunun trafik sigortası örneğinde olduğu gibi, Özel Zorunlu Sporcu Sağlık Sigortaları ile çözülmesi olası görülmektedir. Bu anlamda her düzey ve branşta lisans çıkarmak için bu sigorta zorunlu olmalıdır.

6. Teminat sınırları daha sonra belirlenecek bu sigorta ile sporcuların spor kaynaklı sağlık sorunlarında gereken muayene, tanı ve tedavi, ameliyat, geçici iş gücü kaybı ve maluliyet durumları karşılanabilmelidir.

7. Yapılan özel zorunlu sporcu sağlık sigortası, asgari ihtiyaçları karşılayan standart bir poliçe olmalı, isteyen kulüp ya da sporcu buna ek olarak yüksek teminatlı farklı poliçeler yaptırabilmelidir. Trafik sigortası ve kasko buna iyi bir örnek oluşturmaktadır (trafiğe çıkabilmek için trafik sigortası zorunlu iken, daha yüksek bir teminat için istenirse kasko yaptırılabilmektedir). Benzer uygulama lisans çıkarması zorunlu olan veya olmayan hakem, antrenör, doktor, fizyoterapist, masör, malzemeci, yönetici gibi spor çalışanlarını da kapsamalıdır.

8. Lisanslı sporcular dışında spor okullarına katılan, sağlık ve serbest zaman değerlendirme (rekreasyonel) amaçlı spor yapan bireyler, katıldıkları organizasyon, tesis, kurum, merkez ve/veya kulüp tarafından katıldıkları aktivite süresi ile sınırlı kalmak kaydı ile benzer bir özel zorunlu sağlık sigortası sistemine dâhil edilmelidirler.

9. Özel zorunlu sporcu sağlık sigortasının poliçe bedeli spor kulüpleri, spor federasyonları veya Spor Toto, İDDAA, maç gelirleri gibi muhtelif kaynaklardan oluşturulacak bazı fonlar tarafından karşılanabilir.

Belirlenen ve ortak mutabakata varılan bu görüşlerin ardından, sporcu sağlık hizmetlerinin en fazla sporcuyu kapsayan ve en az maliyet ile oluşturulan bir sisteme dayandırılmasının gerekliliği, Özel Zorunlu Sporcu Sağlık Sigortalarının da konunun önemli bir boyutunu oluşturduğu vurgulanmıştır (GSGM 2008b).

1.17. Kalkınma Planlarında Sporda Sosyal Güvenlikle İlgili Gelişmeler

Planlı kalkınmaya geçilen dönemin ilk yıllarında, gerek plan yapma konusundaki tecrübesizlikten gerekse Türkiye'nin büyük önem ve yoğunluk arz eden sorunları arasında spor, kendisine gerekli yeri bulamamıştır. Belirtilen bu nedenlere bağlı olarak da Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında spor yer almamış, eğitim sisteminin genel prensip ve tedbirlerinin bütünlüğü içinde değerlendirilmiştir (Kerimoğlu 1982).

Planlı Kalkınma Dönemi'ne girildikten sonra spora lâfzen en fazla İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer verilmiştir (Kerimoğlu 1982, DPT 1993).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; sıhhatli ve sağlam kuşaklar yetiştirilmesinde sporun ana eğitim aracı olarak görülmesi, seyir sporunun geliştirilip topluma yöneltilmesi, geleneksel spor dallarının gelişmesinin sağlanması, spor tesislerinin yurt çapındaki dağılımındaki dengesizliklerin kaldırılması ve spor kulüplerinin farklı amatör branşlarda faaliyet göstermelerinin teşvik edilmesi gibi ilkeler belirlenmiştir (DPT 1967).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1970 yılı programında, spor sağlığına ve spor hekimlerinin yetiştirilmesine önem verileceği, GSB-SSYB ve üniversitelerle işbirliği yapılarak her yaştaki halka hizmet edecek spor sağlık merkezlerinin kurulması öngörülmüştür (DPT 1970).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve programlarında belirtilen hususlar, çeşitli sebeplerin yanı sıra özellikle Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün kısa aralıklarla değişik bakanlıklara bağlanmış olmasının ve her bakanlığın siyasetine göre istikamet almasının etkisiyle tam anlamıyla uygulanamamıştır (Kerimoğlu 1982).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında sporun, sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru olan insan gücünün beden ve ruh sağlığının geliştirilmesinde büyük önem taşıdığı ve yurt geneline yayılmasının gerektiği vurgulanmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda spor hastalıkları ve sakatlıklarına karşı beden eğitimi ve spor yapanların sigortalanması, profesyonel sporcuların sosyal güvenliğe kavuşturulması vb. konulara yer verilmemiştir (Kerimoğlu 1982).

Sosyal güvenlik meselesinin ilk kez ele alındığı Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979 yılı icra planında; *''Amatör sporcuların yararlanacağı spor sağlık merkezlerinin, spor etkinliklerinin ve sporcu sayısının yoğun olduğu yerleşim bölgelerinde kurulması öncelikle ele alınacaktır.''* denilmektedir (DPT 1979).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1981 yılı programında ve icra planında ise; *''Beden eğitimi ve spor elemanlarının sosyal güvenlik kapsamına alınması ve sigortalanmalarıyla ilgili çalışmalar program döneminde tamamlanacak ve uygulamaya başlanacaktır''* ibaresi yer almıştır (DPT 1981, Üçışık 1999).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1982 yılı programında ve icra planında, lisanslı amatör sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınması çalışmalarına devam edileceği belirtilmiştir, ancak bir netice alınamamıştır (Kerimoğlu 1982, Üçışık 1999).

Beşinci Beş Yılık Kalkınma Planı metinlerinde spordaki mevcut durumla ilgili bilgi ve değerlendirmelere yer verilmemiş, sadece spor konusundaki ilke ve politikalara ''Beden Eğitimi ve Spor'' başlığı altında yer verilmiştir (DPT 1993).

Beşinci beş yıllık kalkınma planı hazırlıkları aşamasında ''sporda sosyal güvenlik komitesi'' oluşturulmuştur. Bu komite: ''Bugünkü Durum'' başlığı altında şunları ortaya koymuştur:

> *''Ülkemizde halen sporcuların sosyal güvenliği ile ilgili herhangi bir organize uygulama mevcut değildir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü branşlarında başarılı olan milli sporculara itici güç adı altında beslenme problemlerine katkıda bulunmak amacı ile yardımda bulunmaktadır. Ayrıca Balkan, Avrupa, Dünya Şampiyonalarında ve Olimpiyatlarda başarılı sonuç alan sporculara da kamu kuruluşlarının katkılarıyla konut vererek yardım etmektedir. Bunlar özendirici faktör olarak takdire şayan uygulama örnekleridir. Ancak ülkemizdeki şartlar göz önüne alındığında amatör sporu benimseyip bu sporu bir nizam içinde uygulayan tüm sporculara yönelik, onların sosyal güvenliklerini bir ölçüde de olsa sağlamak üzere bir organizasyona ihtiyaç bulunduğu açıklıkla görülmektedir. Sosyal güvenlik kapsamına bu sporcuların sağlık problemlerini de dâhil etmek gerekir. Ülkemizde yaklaşık 15-20 yıldan beri özelikle üç büyük ilimizde*

inhisar eden sporcu sağlık merkezleri bu görevi yerine getirmeye çalışmıştır. Fakat bu merkezlerin kuruldukları yerlerdeki yer meselesi, malzeme meselesi ve sağlık personeli teminindeki zorluklar dolayısıyla arzu edilen seviyede hizmet verilememiştir. Sporcuların lisans çıkartma vize sırasında yapılan muayeneleri de personel noksanlığından dolayı olması gereken nitelikte olamamıştır.

Ülkemizde profesyonel sporcuların sosyal güvenliğini sağlayacak bir kuruluşları mevcut değildir. Profesyonel sporun endüstri haline geldiği ülkelerde bu güvenceyi sağlamak üzere Sosyal Sigorta sistemi bulunmaktadır. Ülkemizde buna benzer bir uygulama yoktur. Sadece bir grup profesyonel sporcuya hizmete yönelik, örneğin; profesyonel sporcular sendikası gibi, teşebbüsler mevcuttur. Ancak bunlarda arzu edilen seviyede hizmet verecek kapasiteye kavuşamamıştır.''

Komite sporda sosyal güvenlik konusunun amatör ve profesyonel spor ve sporcuları ihtiva edecek şekilde iki ana bölüme ayrılmasının uygun olacağını belirtmiştir. Profesyonel sporcuların sosyal ve sağlık güvencelerini sağlamak için sosyal sigorta muhtevasına alınmalarının gerekli olduğu, bunun gerçekleştirilmesinde bu sistemin en iyi uygulandığı İtalya ve Almanya'nın örnek alınabileceği söylenmiştir.

Amatör spor için ise: *''Amatör sporu benimseyip bu sporu bir nizam içinde uygulayan sporcuların sosyal güvenliği ve aynı zamanda hastalık ve kaza durumlarında tedavileri için bir organizasyonun yapılması zorunludur. Bu konuda Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile bir protokol imzalayarak hazırlığını yaptığı ve uygulamaya koyma hazırlığı içinde bulunduğu ''Amatör Sporculara Yapılacak Sağlık ve Sosyal Yardımlar'' hastalık ve ölüm hallerinde kendilerine veya mirasçılarına yapılacak yardımlar tespit edilmiş belirtilmiştir. İlgili bakanlıklar arası işbirliği sağlanarak mali desteği de kurulmuş ve sağlanmış olan bu*

organizasyonun gerçekleştirilmesi uygun olacaktır.'' ifadeleri kullanılmıştır (DPT 1983).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, Beden Eğitimi ve Spor Elemanlarının Sosyal Güvenlik Kapsamına Alınması ve Sigortalanmaları, planlanmış ve bu konunun yerine getirilmesi görevi Gençlik ve Spor Bakanlığına verilmiştir. Amatör sporcuların sosyal güvenliğe kavuşturulmasına köklü bir çözüm getirilmesi amacı ile 15 Ocak 1981 tarihinde GSB, SSYB, SGB, BTGM ile DPT yetkililerinin katıldığı toplantıda konu tartışılmış, bir fon oluşturulması, buna bağlı olarak bir yönetmelik hazırlanması ve bu yönetmeliğin ihtisas sahibi bir komisyon tarafından yerine getirilmesi kararına varılmıştır.

Alınan bu kararın ardından BTGM'ye bağlı Sağlık ve Hukuk Kurulları GSB temsilcisinin de katılımıyla 22 Ocak 1981 tarihinde toplanmış yönetmelik esaslarının ana hatları tespit edilmiştir. Hazırlanan yönetmelik taslağı SSYB'nin görüşü alındıktan sonra 5 Ağustos 1982 gün ve 1140 sayılı yazıyla Maliye Bakanlığının görüşüne sunulmuştur. Ayrıca bu yönetmelik taslağının içeriğinde SSYB ile bir tedavi protokolü hazırlanmış ve imza safhasında beklemeye alınmıştır.

Maliye Bakanlığı'ndan alınan cevabi yazıda fonun oluşturulabilmesi için kanuni dayanağının bulunması belirtilmiş, 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanununun fonun kurulması için yeterli bir dayanak olmadığı görüşüne varılarak yönetmelik taslağı iade edilmiştir.

Bunun üzerine çalışmanın yönü değiştirilmiş GSB'ye dayalı olarak kurulan Türk Spor Eğitim ve Sağlık Vakfı Tüzüğü'nün üçüncü maddesinin (ı) fıkrasındaki, Amatör sporcunun gelişmesi ve kondisyonunu muhafaza edebilmesi için mümkün olan bütün yardımları yapar, hükmünden yararlanılarak amatör sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınması düşünülmüş, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile görüşülerek bu konuda mutabakata varılmıştır. Daha evvel hazırlanan fon yönetmeliği Türk Spor Eğitim ve Tesis Vakfı Senedindeki amaç ve kapsama göre yeniden tanzim edilmiştir. Vakfa bu maksatla yapılacak yardımların yalnız amatör sporcuların sosyal güvenliğine harcanması için Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ile Vakıf arasında bir protokol taslağı da hazırlanmıştır.

Bu raporun teklifler bölümünde, Vakfa dayalı olarak hazırlanan yönetmelik Amatör Sporcuların Sosyal Güvenlikleri ile kalıcı bir çözüm olarak görülüp, zaruretten bu yolun seçildiği belirtilmiştir. Anayasamızın emirleri çerçevesinde fonun kurulması ile ilgili bir kanunun öncelikle çıkartılması veya Gençlik ve Spor Bakanlığının Kuruluş Kanununda buna imkan verecek bir hükmün yer almasının gerekliliği vurgulanmıştır (DPT 1983).

Bunların dışında, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985 yılı icra planında, büyük merkezlerde ve pilot bölgelerde ''Sporcu Sağlık Araştırma Merkezleri'' kurulmasına çalışılacağı belirtilmiştir (DPT 1985).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında da Beşinci Planda olduğu gibi yalnızca spor konusundaki ilke ve politikalara ''Beden Eğitimi ve Spor'' başlığı altında yer verilmiş, konuyla ilgili olarak da spor eğitim, sağlık ve araştırma merkezlerinin, arşiv ve dokümantasyon bölümleriyle de desteklenerek yaygınlaştırılması, bu merkezlerde kullanılacak araç ve gereçlerin standardizasyonunun sağlanacağı belirtilmiştir (DPT 1989).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitim reformu başlığı altında spor ile ilgili olarak, *''Spora ayrılan kaynakların artırılması, tesislerin rasyonel kullanılması, sporla ilgili insan gücü ihtiyaçlarının karşılanması, yeni bir yapılanmaya gidilmesi, özel sektörün, mahalli idarelerin ve spor kulüplerinin rolünün ve katkısının artırılması ihtiyacı devam etmektedir.''* denilmiştir (DPT 1995).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1998 yılı programı destek çalışmalarında öğretmenlerin, hakemlik, antrenörlük ve monitörlük alanlarında yetiştirilmeleri, Sağlık Bakanlığı ile yapılan protokol ile de Olimpiyat, Dünya ve Avrupa şampiyonu olan sporcularla, lisanslı sporcuların Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde özel indirimli olarak muayene ve tedavi olmaları ve tedavi giderlerinin tamamının Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nce karşılanması sağlanmıştır.

Ayrıca, Olimpiyat ve Dünya şampiyonu olan sporcularımıza "Devlet Sporcusu" unvanı ile ömür boyu maaş verilmesi, kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinin yurtiçi ve yurtdışı tedavi giderlerinin devletçe karşılanması amacıyla Devlet Sporculuğu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır (DPT 1998).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1999 yılı programı destek çalışmalarında, tesis yapımı ve spor faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, sporcu sağlığı ve güvenliği konularında çeşitli kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarla protokoller imzalandığı ve protokollere işlerlik kazandırıldığı belirtilmiştir (DPT 1999).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, sporcu sağlığı konusunda eksikliklerin giderilmesi ve etkin denetim sağlanması için mevcut mevzuatın yeniden düzenleneceği bildirilmiştir (DPT 2000b).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu, Sporcu Sağlığı ve Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, Sporcu Sağlığı Kavramı, Dünyada ve Türkiye'de Spor Hekimliği ve Sporcu Sağlığı, Türkiye'de Sporcu Sağlığı Konusunda Hukuki Düzenlemeler ve Sosyal Güvence konusunu da içine alan Spor, Eğitim ve Sağlık başlıklı konular üzerinde çalışmalar yapılmıştır.

Rapordaki Türkiye'de Spor Hekimliği ve Sporcu Sağlığı başlığının içerisinde spor sağlığı ile ilgili olarak;

> *''Aslında spor sağlığı hizmetlerini kapsayan konular, 1938 yılındaki 3530 sayılı Kanundan hemen sonra, 1941 yılında 4047 sayılı Kanunda ek olarak belirlenmiş bulunmaktadır. İlk beş yıllık planda spor sağlığı konusunda önlem ya da öneri yok iken, daha sonraki planlarda bu konu ele alınmıştır. 1973 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı Çalışma Komisyonları genelgesi uyarınca, sporcu sağlığı hakkında sorunların ayrıntılı olarak ele alındığı bir rapor hazırlanmıştır. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Hazırlık Çalışmaları Spor Sektörü Raporunda, geçmiş dönemlerin eleştirisi yapılmakta ve yeni dönem için yine özel ihtisas komisyonları kurulması görüşüne yer verilmektedir. Böylece, 1983 yılında yeni bir komisyon çalışması dönemine girilmiştir. 1990 yılında yapılan Spor Şurasında sporcu sağlığı komisyonu konuyu oldukça etraflı şekilde tartışmış ve rapor şura kitabında yer almıştır.''* şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Aynı raporda ‘’Sosyal Güvenceler’’ başlığı altında aşağıdaki değerlendirmelere yer verilmiştir:

> *‘’Profesyonel futbol kulüplerindeki sporcuların sosyal güvenlik ve özel sağlık sigortasından yararlandıkları bilinmektedir. Bazı spor dallarında da (voleybol, basketbol gibi) özel sağlık sigortası sistemi kullanılmaktadır. Zayıf olunan nokta, daha çok amatör sporcuların güvencesidir. Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu gibi bazı kuruluşların yaptıkları kısmi destekler, çoğu zaman bir iyi niyet ölçüsünde kalmakta ve gerçek sorunu çözebilmekten öteye gidememektedir. Anne, babası emekli sandığı mensubu olan sporcuların, çeşitli hastanelerden yararlanmaları söz konusu olabilmektedir. Birçok amatör sporcunun SSK güvencesi bulunmaktadır. Ancak, bu kurumlardan alınan hizmet sporcu sağlığı için özel olamamaktadır. Bu nedenle, sporcuların direkt olarak sporcu sağlık merkezlerinde hizmet alabilmeleri için, sporcu sağlık sigortası sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Öte yandan, sporculara özel bir sosyal güvence sistemi geliştirilebilmesi teknik olarak zordur. Milli sporcular için halen yürürlükte olan fonlardan destek olunabilmesi için mevzuat geliştirilebilir. Sosyal güvencelerle ilgili kesin çözümün, ülkemizin genel bir sorunu olan sosyal güvenlik sorununun çözümüyle gerçekleşebileceğine inanılmaktadır. Buna paralel olarak, genel sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi sporcu sağlığı konusuna katkıda bulunacaktır.’’*

Burada özellikle amatör sporcular açısından şunu belirtmek gerekir ki; 1 Ekim 2008 tarihi itibari ile yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun Tanımlar başlığı altında yer alan 3. maddesinin 10. fıkrasının (b) bendi gereğince 18 yaşını doldurmamış olan herkesin belirtilen kanun kapsamında olduğu ifade edilmiştir. Bu durumda amatör sporcuların büyük çoğunluğunun sigortalılık kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Ancak bu noktada da şu soru gündeme gelecektir, yeni kanunla topluluk sigortasının da

kalkmış olduğu düşünüldüğünde, amatör kulüplerde spor yapan ve sosyal güvencesi olmayan 18 yaş üstü kişilerin durumları ne olacak? İşte bugün itibari ile netleştirilmesi gereken konu budur.

Bu raporun Spor, Eğitim ve Sağlık başlığında ortaya konulan durumların ardından, ‘’Sporcu sağlığı konusunda hissedilen eksiklerin giderilmesi için mevcut hukuki düzenlemelerin güncelleştirilmesi ve denetleme mekanizmalarının etkili duruma getirilmesi gerekmektedir.’’şeklinde sonuca varılmıştır (DPT 2000a).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 yılı programı destek çalışmalarında, ülkemizde son yıllarda sporcu sağlığı hizmeti verecek birimlerin oluşturulmaya çalışıldığı, sporcu sağlığının yalnızca teşhis ve tedavi hizmetlerinin sunulması ile sınırlı olmadığı, koruma, ilk yardım ve rehabilitasyon konularını da içerdiği, bu nedenle yalnızca hekimlerin değil ilgili her meslek grubunun ve sporcuların uygun bilgilerle donanımı ve uygulama becerilerinin geliştirilmesinin hedeflenmesinin gerekliliği ortaya konulmuştur (DPT 2001b).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2002 yılı programı destek çalışmalarında, sporcu sağlığında gerek hizmetin sunulması açısından yetişmiş eleman ve kurumların yetersizliği, gerekse sosyal güvencelerin yeterli olmamasının önemli bir eksik olduğu, sporcu sağlığına yönelik hizmetler ve sorunların içerisinde istihdam ve doping gibi konulara ek olarak sporcuların sosyal güvencelerinin önemli bir konuyu teşkil ettiği vurgulanmıştır. Profesyonel futbol kulüplerinde ve basketbol gibi bazı spor dallarında sporcuların sosyal güvenlik ve özel sağlık sigortasından yararlandıkları belirtilmiştir (DPT 2002).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2003 yılı programında, sporcu sağlığı konusundaki yasal boşlukların giderilmesi ve etkin bir denetimin sağlanması konularında mevzuat düzenlemesi yapılması ihtiyacının önemi vurgulanmıştır (DPT 2003).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında ilk planda olduğu gibi Beden Eğitimi ve sporla ilgili herhangi bir konu yer almamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HUKUKİ BOYUTU AÇISINDAN SPORDA SOSYAL GÜVENLİK

Anayasamızda spor ve spora ilişkin hükümler, üçüncü bölümdeki ‘’Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler’’ başlığı altında, sporun geliştirilmesi alt başlığındaki 59. maddede yer almaktadır. Bu maddede, *‘’ Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.’’* denilmektedir.

Gene Anayasa’mızın aynı bölümünde sosyal güvenlik hakları ile ilgili olarak 60. maddesinde, *‘’Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.’’* denilmiştir.

Bu iki maddede görüldüğü üzere, hem sporla ilgili hem de sosyal güvenlikle ilgili sorumluluk devlete verilmiştir.

Tam bu noktada Can (1991) tarafından yapılan çalışmada, Anayasanın 59. maddesinde belirtilen, *“Devlet başarılı sporcuyu korur.”* ifadesi ile sporcuların korunmasının başarı kıstasına bağlandığını ancak hiçbir sporcunun başarılı ve milli sporcu olarak doğmadığını, sporcuyu başarılı olduktan sonra koruma altına almanın sporcuların başarılı olana dek hiçbir tehlike ile karşılaşmayacağı anlamına geleceğini, bunun da çok geçerli bir düşünce olamayacağını ifade edip, bu konuyla ilgili olarak Anayasanın 64. maddesinde “sanatın ve sanatçının” korunmasına ilişkin, *“Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur.”* şeklinde net bir ifadenin olduğu, hiçbir ayrım gözetilmeksizin bütün sanatçıların korunmasının amaçlandığını vurgulamıştır. Bu noktadan hareketle de Anayasanın 59. maddesinin, *“Devlet her türlü spor faaliyetinin düzenlenmesi, yürütülmesi ve spor sevgisinin kitlelere yayılması için gereken tedbirleri alır. Devlet sporcuyu korur ve teşvik eder.”* şeklinde düzenlenmesinin daha doğru olabileceğini belirtmiştir.

Ülkemiz hukukunda spor alanının çalışanlarının, özellikle de sporcuların hukuki durumlarının, Türkiye Futbol Federasyonu ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve özerk spor federasyonları tarafından belirlendiği görülmektedir.

Ülkemizde profesyonelliği hukuken kabul edilen tek branş futboldur ve 5894 sayılı kanun gereğince futbolla ilgili düzenlemeleri yapma yetkisi Türkiye Futbol Federasyonuna aittir. Türkiye Futbol Federasyonu çıkarmış olduğu çeşitli talimatlarla, hem profesyonel hem de amatör futbolcuların hukuki durumlarını belirlemiştir.

Futbol dışındaki diğer bütün branşlar hukuken amatör olarak nitelendirilmektedir. Özerk spor federasyonları bir kenara bırakılacak olursa, futbol dışındaki diğer bütün spor dalları Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün düzenleme yetkisi alanı içersinde yer almaktadırlar.

Spor alanının çalışanlarının hukuki durumlarını düzenleyen mevcut idari düzenlemelerin dışında, kulüplerle sporcular ve spor alanının diğer çalışanlarının arasındaki hukuki ilişkilerin, özellikle İş Kanunu, Borçlar Kanunu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu açısından değerlendirilmesinin gerekliliği belirtilmektedir (Küçükgüngör 2007).

Ancak belirtmek gerekir ki hukuken profesyonel olarak kabul edilmeyen spor dalları ve bunların çalışanları bu değerlendirmelerin kapsamı içersinde yer almamaktadırlar.

Aşağıda önce amatör spor alanındaki sosyal güvenlikle ilgili düzenlemelere, ardından da profesyonel spor alanındaki düzenlemelere değinilecektir.

1.18. Amatör Sporda Sosyal Güvenlik

1.18.1. 3289 Sayılı GSGM kanunu çerçevesinde durum

Resmi Gazetenin 28 Mayıs 1986 tarih ve 19120 numaralı sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, ülkemiz sporuna Anayasa'nın ilgili hükümleri çerçevesinde yön veren, spor mevzuatının çatı örgütünü oluşturan ve spor hukukunun temel kaynaklarından biridir.

Bu kanunun görevleri incelendiğinde özellikle amatör spor faaliyetleri ile ilgili hizmetlerin yürütülmesine yönelik hükümlerin olduğu görülmektedir. Profesyonel spor faaliyetleri ile ilgili - ki ülkemizde hukuki açıdan tek profesyonel branş futbol olduğu için profesyonel spor futbol üzerinden değerlendirilmektedir – 27 Mayıs 1988 tarih ve 3461 sayılı ‘’Türkiye Futbol Federasyonun Kuruluş ve görevleri Hakkındaki Kanun’’un 28. maddesinde; bu kanunun (3289 sayılı kanun) profesyonel futbolla ilgili hükümlerinin uygulanmayacağının hükme bağlandığı belirtilmiştir (Kanun md 2(1)).

Amatör sporda yer alanların sosyal güvenlikleri ile ilgili çeşitli tedbirlerin alınması ve düzenlemesi görevi GSGM’ye verilmiştir. Kanunda, sporcu sağlığı ile ilgili gerekli tedbirleri almak, sporcu sağlık merkezleri açmak, açtırmak, işletmek, işletilmesine yardımcı olmak, sporcuların sigortalanması işlemlerini yapmak ve yaptırmak ile başarılı sporculara ve çalıştırıcılarına ayni ve nakdi yardım yapmak ve yapılmasını sağlamak, ödüllendirmek (Kanun md 2/g-n), GSGM’nin görevleri arasında sayılmıştır.

Kanunda, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü merkez ve taşra personeli ile sporcuların sosyal güvenliğini düzenleyici tedbirler konusunda ilgili yönetmelikleri düzenleyerek görüş bildirmekle ilgili görev, Genel Müdürlüğün sürekli kurullarından biri olan Merkez Danışma Kuruluna verilmiştir (Kanun md 10/g).

Merkez Danışma Kurulu tarafından hazırlanan yönetmelik hükümlerini yerine getirmek için Genel Müdürlüğün Ana Hizmet Birimleri arasında yer alan Sağlık İşleri Daire Başkanlığı oluşturulmuştur (Kanun md 4/c). Sağlık İşleri Daire Başkanlığı verilen görevleri, bünyesinde oluşturulan, Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Sporcu Eğitim ve Sağlık Merkezleri Şube Müdürlüğü, SESAM Müdürlüğü gibi birimleri vasıtasıyla yerine getirmektedir.

Merkez Danışma Kurulu tarafından Genel Müdürlüğün Teşkilat ve görevleri Hakkındaki Kanunun 8. ve 10. maddelerine dayanılarak ‘’Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sağlık Yüksek Kurulu Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği’’ hazırlanmıştır.

Bu yönetmeliğin amacı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilatındaki, lisanslı sporcuların sağlığı, performanslarının korunması ve geliştirilmesi ile sporda sağlık konularında hizmet verecek Sağlık Yüksek Kurulunun kuruluş ve çalışmasıyla ilgili usul ve esasları düzenlemek (Yön Md 1) şeklinde belirtildikten sonra, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilatındaki, lisanslı sporcuların sağlığını, performanslarına yönelik bilimsel ve uygulamalı çalışmalarını, spor aktivitelerinin yapıldığı tesislerde verilecek sağlık hizmetleri kriterlerinin belirlenmesini, dopingle mücadele edilmesi konularında çalışmalar yapacak uzmanları, sporcuları, antrenörleri, teknik direktörleri, sporcu sağlık merkezlerini, spor eğitimi, sağlık ve araştırma merkezleri ile Türkiye Doping Kontrol Merkezinin bu yönetmeliğin kapsamını oluşturduğu belirtilmiştir (Yön md 2).

1.19. Yapılan Sağlık Protokollerinde Durum

1.19.1. Sporcuların sağlık giderlerinin karşılanmasına ilişkin usul ve esaslar

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmek üzere, Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Yönetmeliği hükümleri uyarınca lisans almış sporculardan, herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanamayan, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonlardan lisans almış olan amatör sporcuların sağlık giderlerinin karşılanabilmesine yönelik olarak Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında 15 Haziran 2004 tarihinde, Sporcuların Sağlık Giderlerinin Karşılanmasına İlişkin Usul ve Esaslar ile ilgili olarak bir protokol imzalanmıştır.

Bu protokole göre, bir sporcunun muayene ve tedavi edilmek üzere resmi sağlık kuruluşlarına sevk edilebilmesi için, herhangi bir kamu kurumunda 657 sayılı yasaya tabi olarak çalışmaması, kendisi, anne, baba ve eşinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanamaması, lisansının yılı içersinde vizeli olmasının gerekli olduğu belirtilmiş, ancak sporcuların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin bu protokolün kapsamı dışında olduğu ifade edilmiştir (Protokol md 1).

Protokolde, sporcunun muayene ve tedavisi için sevk işleminin, lisansını aldığı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü tarafından yapılacağı, sevkin verilebilmesi için sporcunun öncelikle sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmadığını belgelemesinin gerekliliği belirtilmiştir. Sporcunun tedavisinin yapılabileceği niteliklere haiz sağlık kuruluşunun o ilde olmaması halinde tedavisinin yapılabileceği en yakın ildeki sağlık kurum ve kuruluşlarına sevkinin yapılacağı ifade edilmiştir (Protokol md 2).

Protokolde ayrıca, acil vakalarda sevk işleminin ne şekilde yapılacağı, usulüne uygun sevki yapılmış sporcunun muayene işlemleri, tedavi giderlerinin ödenme şeklinin nasıl olduğu, belirtilen muayene ve tedavi gider ödemelerinin dışındaki istisnai durumların neler olduğu belirtildikten sonra, cezai hükümler maddesinde, Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerince protokolde belirtilen esas ve usullere uygun olmayan sevklerin yapılmayacağı, sevk işlemi yapılmış olsa dahi ilgili sağlık kurum ve kuruluşunun fatura bedellerinin ödeneceği, ancak ödemesi yapılan giderlerin usulsüz sevk yapanlardan tahsil edileceği; sporcunun herhangi bir sağlık kuruluşundan faydalandığının belgelenmesi halinde, yapılan sağlık yardımı giderinin yasal faizi ile birlikte sporcudan tahsil edileceği ve Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği hükümleri uyarınca Ceza Kuruluna sevk edileceği belirtilmiştir (Protokol md 7a-b).

1.19.2. GSGM ile Ankara Etlik İhtisas Hastanesi arasında imzalanan protokol

Amaç ve kapsam

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Ankara Etlik İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi arasında 15 Ekim 2009 tarihinde imzalanan bu protokolün amacı; *''Ankara Etlik İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi Baştabipliğinde sunulmakta olan hizmetlerden lisanslı sporcuların mümkün olan en üst düzeyde yararlanabilmesine dair şartların belirlenmesi''* olarak ortaya konulmuştur (Protokol md 1).

Protokolün kapsamını, muayene, teşhis, fizik tedavi, rehabilitasyon, laboratuar tetkikleri, MR, Emg, Tomografi, Doopler, Bölgesel masaj ve sporcu sağlığı yönünden sunulan benzeri sağlık hizmetleri, oluşturmaktadır (Protokol md 2).

Yapılan bu protokolde belirlenen hükümlerin protokolün imzalandığı tarih itibari ile bir yıl süreyle geçerli olduğu, sosyal güvencesi bulunmayan sporcuların sevk işlemlerinin Taşra Teşkilatı tarafından tanzim edilecek sevk evrakı ile gerçekleştirileceği, diğerlerinin sevk işlemlerinin ise bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumunun tabi bulunduğu esas ve usuller doğrultusunda gerçekleştirileceği belirtilmiştir (Protokol md 6-10).

Ankara Etlik İhtisas Hastanesi ve GSGM'nin sorumlulukları

Protokolde Ankara Etlik İhtisas Hastanesi'nin sorumlukları şu şekilde belirtilmiştir:

- Hastaneye müracaat eden sporcuları bekletmeden ve öncelikli olarak kabul edecek, ihtiyaç duyulan işlemleri mümkün olan en süratli biçimde gerçekleştirecektir.

- Protokol kapsamında sayılan kişilerin müracaatlarında muayene katılım payı bedeli hariç Bütçe Uygulama Talimatında belirlenen ücretlerin dışında hiçbir ücret veya fark almayacaktır.

- Kapsamda belirtilen kişilere yapılan uygulamalara ait işlemler Maliye Bakanlığı uygulama talimatında belirlenen fiyatlar üzerinden faturalandırılacaktır.

- Tıbbi ve teknik donanım yetersizliği sebebiyle teşhis ve tedaviyi gerçekleştiremediği takdirde müracaat eden sporcuyu en yakın sağlık kurum veya kuruluşuna sevk edecektir.

- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünden sevkli gelen sporculara yapılan iş ve işlemlerle ilgili yazılı geri bildirim sağlayacaktır (Protokol md 4).

Yapılan bu protokole göre GSGM'nin sorumlulukları ise şöyledir:

- Herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmayan sporculara taşra teşkilatı tarafından hasta sevk evrakı düzenlenmesini sağlamak,

- Sosyal güvencesi bulunmayan sporculara ait fatura bedellerinin Taşra Teşkilatı tarafından Bütçe Uygulama Talimatı çerçevesinde ödenmesini sağlamak (Protokol md 5).

1.19.3. GSGM ile Ankara Ulus Devlet Hastanesi arasında imzalanan protokol

Amaç ve kapsam

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Ankara Ulus Devlet Hastanesi arasında 12 Ekim 2010 tarihinde imzalanan bu protokolün amacı, sporcu sağlığı alanında, Ankara Ulus Devlet Hastanesi Baştabipliği'nde sunulmakta olan hizmetlerden lisanslı sporcuların mümkün olan en üst düzeyde yararlanabilmesine dair şartları belirlemek, olarak ortaya konulmuştur (Protokol md 1).

Protokolün kapsamını, muayene, teşhis, fizik tedavi, rehabilitasyon, laboratuar tetkikleri, MR, Emg, Tomografi, Doopler ve hastane bünyesinde mevcut olup, sporcu sağlığı yönünden sunulan benzeri sağlık hizmetleri, oluşturmaktadır (Protokol md 2).

Yapılan bu protokolde, sporculardan sosyal güvencesi bulunmayanların sevk işlemleri Taşra Teşkilatınca tanzim edilecek sevk evrakı ile gerçekleştirileceği, diğerlerinin sevk işlemlerinin ise bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumunun tabi bulunduğu esas ve usuller doğrultusunda gerçekleştirileceği ve belirlenen hükümlerin protokolün imzalandığı tarih itibari ile bir yıl süreyle geçerli olacağı belirtilmiştir (Protokol md 6-10).

Ankara Ulus Devlet Hastanesi ve GSGM'nin sorumlulukları

Protokolde Ankara Ulus Devlet Hastanesi'nin sorumlukları şu şekilde belirtilmiştir:

- Hastaneye müracaat eden sporcuların kabulünden sonra, ihtiyaç duyulan işlemleri mümkün olan en süratli biçimde gerçekleştirecektir.

- Protokol kapsamında sayılan kişilerin müracaatlarında Sağlık Uygulama Talimatında belirlenen ücretlerin dışında hiçbir ücret veya fark almayacaktır.

- Sporcunun hastaneye müracaatı ve kabulü konusunda düzenleme yapıp, Genel Müdürlüğe bilgi verecektir.

- Tıbbi ve teknik donanım yetersizliği sebebiyle teşhis ve tedaviyi gerçekleştiremediği takdirde müracaat eden sporcuyu en yakın sağlık kurum veya kuruluşuna sevk edecektir.

- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı birimler tarafından sevkli gelen sporculara yapılan iş ve işlemlerle ilgili yazılı geri bildirimde bulunacaktır (Protokol md 4).

Yapılan bu protokole göre GSGM'nin sorumlulukları ise şöyledir:

- Herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmayan sporculara taşra teşkilatı tarafından hasta sevk evrakı düzenlenmesini sağlamak,

- Genel Müdürlük birimlerince sevk edilmiş sosyal güvencesi bulunmayan sporculara ait fatura bedellerinin taşra teşkilatı tarafından S.U.T. çerçevesinde ödenmesini sağlamak (Protokol md 5).

1.20. Gençlik ve Spor Vakfı çerçevesinde durum

Gençlik ve Spor Vakfı, 1990 yılında 903 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca kurulup, resmi vakıf senedi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü Merkezi siciline kaydolmuş ve bağımsız tüzel kişilik kazanmıştır (GSV 2010).

Gençlik ve Spor Vakfı, Resmi Gazetenin 9 Haziran 1982 tarih ve 17719 no'lu sayısında yayınlanan ''Beden Terbiyesi Merkez ve Taşra Teşkilatı Personeli Biriktirme ve Yardım Sandığı Ana Yönetmeliği'' ile 10 Haziran 1982 tarih ve 17720 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ''Beden Terbiyesi Merkez ve Taşra Teşkilatı Yardım Sandığı Fen Yönetmeliği'' çerçevesinde kurulan ve daha sonra 22 Mayıs 1987 tarih ve K.009/153 sayılı bakanlık onayı ile yürürlüğe giren ''Amatör Sporcular İle Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Personelinin Sosyal Güvenliklerinin Desteklenmesine Dair Sandık Yönetmeliği''nin (Can 1991) yerini almıştır.

Bu yardımlaşma sandığı üyelerinin yönetmelik gereği kazanılmış hakları saklı tutulmuş, Yardımlaşma Sandığının tüm varlığı, alacakları, hakları, borçları ve üyelerin de hak ve borçları Gençlik ve Spor Vakfı Senedi hükümlerine uygun olarak vakfa devredilmiştir (GSV 2009;gmd 1).

1.20.1. Vakfın amacı

Türk toplumunun bütün fertlerini bedensel ve ruhsal gelişmelerini sağlamak için spor yapmalarını özendirmek, spor tesisleri yapmak, işletmek, işlettirmek, mevcut tesislerin bakım, onarım ve tefrişini yapmak, işletilmesine katkı sağlamak, gerektiğinde karşılıksız yardım etmek, sporcu ve spor elemanlarının eğitimleri için yurt içi ve yurt dışı eğitim kursları açmak, açılacak kurslara eleman göndermek, spor malzemeleri yapmak, yaptırmak, malzeme yardımında bulunmak, Gençlik ve Sporla ve Vakıfla ilgili yayınlar çıkarmak, satın almak, satmak, Gençlik ve Sporla ilgili ödüller vermek, Gençlik ve Spor Kulübü kurmak, kurulmuş kulüplere yardım etmek, Vakıf üyelerinin sosyal ve ekonomik yönden güçlenmeleri için gerekli tedbirleri almak, gençler, sporcu ve spor elemanları ile Vakıf üyelerinden yardıma muhtaç duruma düşenlere imkânları nispetinde yardımda bulunmaktır (GSV 2009;md 4).

1.20.2. Vakfın görevleri

Gençlik ve Spor Vakfı'nın görevleri A- Üyelerle İlgili Görevler B- Spor Eğitimiyle İlgili Görevler C- Tesisler ve İşletmelerle İlgili Görevler olmak üzere üç

başlıkta toplanmıştır. Bu görevlerden Spor Eğitimi İle İlgili Görevler, sağlanacak imkanlar nispetinde ibaresi ile şu şekilde belirtilmiştir:

1. Sporu topluma, her yaştaki insana ve özellikle gençlere tanıtmak, sevdirmek, amatör sporcuyu teşvik etmek ödüllendirmek, sporla ilgili seminer, açık oturum, kamp ve benzeri organizasyonlar yapmak, gençleri kötü alışkanlıklardan kurtarmak için tedbirler almak, kupa maçları ve turnuvalar düzenlemek, Spor Eğitim Merkezleri açmak, işletmek ve işlettirmek, Gençlik ve Spor Kulüpleri kurmak.

2. Amatör sporcuları tesis, araç, gereç, bilgi ve teknik açıdan desteklemek, bunun için yurt dışından teknoloji transferi yapmak, yurt dışından uzman eleman getirmek, eğitici ve idareci yetiştirmek ve istihdam etmek, spor projeleri geliştirmek ve uygulanmasına yardımcı olmak, özürlü vatandaşları spora yöneltmek ve spor yapmalarına olanak sağlamak.

3. Spora yetenekli olup eğitim imkânı bulamayan gençlerin eğitimlerini sağlamak üzere kurslar açmak; gerektiğinde bu sporcuların ve gençlerin yurt dışında eğitimlerini sağlamak ve bünyesinde amatör sporcu bulunduran kulüplere imkanlar nispetinde ayni ve nakdi yardımda bulunmak.

4. Amatör sporcuların sağlık sorunlarına yardımcı olmak, bu amaçla sporcu sağlık merkezleri veya hastanesi açmak veya açılmış bulunan sağlık merkezlerine veya hastanelere ortak olmak veya protokolle bu hizmetlerden üyelerin yararlanmalarını sağlamak, yardıma muhtaç olan eski ve yeni sporculara ve ailelerine sağlık yönünden imkânlar dâhilinde yardımda bulunmak (GSV 2009;md 5-B).

1.20.3. Vakfın gelirleri

İlk giriş ve üye aidatları, vakfın menkul ve gayrimenkul mallarının kiralanmasından veya satışlarından elde edilecek gelirler, işletme gelirleri, faiz, tahvil ve hisse senedi gelirleri, gerçek ve tüzel kişilerin yapacakları şarta bağlı ve şarta bağlı olmayan yurt içi ve yurt dışı ayni ve nakdi bağışlar, vakfın amacına uygun

her türlü sosyal faaliyet geliri, diğer fon ve kaynaklardan aktarılan nakitler ve bunların faiz gelirleri, giderleri vakıfça karşılanacak müsabaka ve sosyal faaliyet gelirleri, kanunlar müsaade ettiği takdirde basılı evrak gelirleri, işletmelerden, iştiraklerden veya Türk ticaret kanunu hükümleri uyarınca kurulacak şirketlerin sağlayacağı gelirler, kurulacak spor sanayinin üreteceği spor malzemesi satışlarından elde edilecek gelirler, sözleşme uyarınca, kulüplerin müsabaka hasılatlarından alınacak pay gelirleri, protokoller gereği elde edilecek gelirler ve diğer gelirler vakfın gelirlerini oluşturmaktadır (GSV 2009;md 16).

Vakfın bu gelirlerinin harcanması için ayrılan paylar açısından durum incelendiğinde; 2003 yılı vakıf senedinde, spor eğitimi ve spor tesisleri ile ilgili harcamalara yönelik 23. maddesi: *''Spor eğitimi, spor tesisleri, spor malzemeleri, araç ve gereçleri, spor kulüpleri, Genel Müdürlük hizmet ve faaliyetlerine yapılacak yardımlarla gençlik ile ilgili harcamalar 16'ncı maddenin (h), (m) ve (n) fıkralarında belirtilen gelirlerden yapılır. Bunların dışında kalan gelir kaynakları bu işler için kullanılamaz. 16'ncı maddenin (g) fıkrası uyarınca elde edilecek gelirlerin %10'u Amatör sporcuların sosyal güvenlik ve sağlık giderleri için harcanır.''* şeklindedir (GSV 2003;md 16).

Bu maddede geçen 16'ncı maddenin (h) fıkrasındaki gelir, diğer fon ve kaynaklardan aktarılan nakitleri ve bunların faiz gelirlerini; (m) fıkrasındaki gelir, Spor Toto'dan mevzuat elverdiği takdirde alınacak paylardan gelen geliri; (n) fıkrasındaki gelir, protokoller gereği elde edilecek gelirleri ve (g) fıkrasındaki gelir profesyonel spor faaliyetlerinden Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü uyarınca alınacak sosyal güvenlik paylarından gelen gelirleri ifade etmektedir.

Vakfın 2009 yılı senedindeki spor eğitimi ve spor tesisleri ile ilgili harcamaları belirten 23. maddesi: *'' Spor eğitimi, spor tesisleri, spor malzemeleri, araç ve gereçleri, spor kulüplerinin hizmet ve faaliyetlerine yapılacak yardımlarla gençlik ile ilgili harcamalar, 16'ncı maddenin (h) ve (n) fıkralarında belirtilen gelirlerden yapılır. Bunların dışında kalan gelir kaynakları bu işler için kullanılamaz.''* ifadesi şekline dönmüştür. Belirtilen (h) ve (n) fıkraları 2003 senedindeki fıkralarla aynı gelirlerdir. 2009 vakıf senedinde 2003'teki senedin 16'ncı maddesinin (g) fıkrasındaki profesyonel spor faaliyetlerinden Gençlik ve Spor Genel

Mevzuatı uyarınca alınacak sosyal güvenlik payı geliri ile (m) fıkrasındaki Spor Toto'dan mevzuat elverdiği takdir de alınacak pay geliri bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak 2003 vakıf senedinde 16'ncı maddenin (g) fıkrası gelirinin %10'nun amatör sporcuların sosyal güvenlik ve sağlık giderleri için harcanması ile ilgili hükmü 2009 senedinde bulunmamaktadır.

Gençlik ve spor Vakfının amatör sporcular açısından durumu değerlendirildiğinde vakfın görevleri arasında yer alan amatör sporculara ilişkin belirtilen maddelerin yerine getirilmesi ile ilgili gelirler ve bu gelirlerin ne şekilde pay edileceği hakkında önceki vakıf senedine göre bir belirsizliğin olduğu görülmektedir.

1.21. Ödül Kanunu ve Yönetmeliklerinde Durum

1.21.1. Başarılı sporculara aylık bağlanması ile devlet sporcusu unvanı verilmesi hakkında kanun

Kanunun amaç ve kapsamı

Resmi Gazetede 9 Temmuz 2008 tarihinde, 26931 sayı numarası ile yayınlanarak yürürlüğü giren 5774 sayılı ''Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması İle Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanun''un amacı, Türk vatandaşlarından uluslararası düzeyde üstün başarı göstermiş amatör sporculara ve ölümleri halinde bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocukları ile takım halinde olimpiyat ve dünya şampiyonu olmuş sporcuların teknik heyetine aylık bağlanması; uluslararası alanda üstün başarı göstermiş sporculara ''Devlet Sporcusu'' unvanı verilmesinin şartları ve devlet tarafından yapılacak yadımların şekli ve yararlanma şartlarının belirlenmesi olarak ifade edilmiştir (Kanun md 1).

Kanunun kapsamını, müsabakaların yapıldığı dönem itibari ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Olimpik, Paralimpik ve Deafolimpik spor dallarının büyükler kategorisinde Olimpiyat, Dünya ve Avrupa Şampiyonalarında ferdi ya da takım halinde ilk üç dereceye giren amatör sporcular ile bunların ölümü halinde

bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocukları, bu sporcuların Teknik Direktör ve Antrenörleri oluşturmaktadır (Kanun md 2/1).

Sporcu şeref aylığı bağlanması ve Devlet sporcusu unvanı verilmesi

Kanunun 3. maddesinin 1. fıkrasında Sporcu Şeref aylığının bağlanması ile ilgili olarak, bu kanunun kapsamına giren amatör sporcular ile Olimpiyat veya Dünya Şampiyonalarında takım sporlarında veya takım tasnifi yapılan branşlarda takım halinde şampiyon olmuş amatör sporcuların, Milli Takım Teknik Direktörleri ve Antrenörlerine, Maliye Bakanlığına yazılı olarak müracaatları halinde ve başarı derecesinin kazanıldığı tarihten önceki bir tarih olmamak kaydıyla 40 yaşını doldurdukları tarihten başlatılmak üzere ve Türk vatandaşlığını korudukları müddetçe Bakanlar Kurulu kararı ile ‘’Sporcu Şeref Aylığı’’ adı altında aylık bağlanacağı ifade edilmektedir.

Bu aylığın bağlanabilmesi için kapsamdaki kişilerin, ömür boyu hak mahrumiyeti cezası almamış olmaları ve başarı derecelerinin doping dahil herhangi bir sebeple geçersiz olarak kabul edilmediği Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından belgelendirilip, bildirilmiş olanlara, Maliye Bakanlığına yazılı olarak müracaatları halinde bu aylığın bağlanabileceği belirtilmiştir (Kanun md 2/1).

Bağlanacak Sporcu Şeref Aylığının bir aylık tutarının, 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan 30 günlük net asgari ücretin;

- Olimpiyat oyunlarında ferdi olarak birinci olan amatör sporculara; % 200’ü, ikinci olan amatör sporculara % 160’ı, üçüncü olan amatör sporculara ise %140’ı ,

- Dünya Şampiyonalarında ferdi olarak birinci olan amatör sporculara % 140’ı, ikinci olan amatör sporculara % 120’si, üçüncü olan amatör sporculara % 100’ü,

- Avrupa Şampiyonalarında birinci olan amatör sporculara % 100'ü, ikinci olan amatör sporculara % 80'i, üçüncü olan amatör sporculara % 60'ı olarak tespit edileceği belirtilmiştir.

Olimpiyat, Dünya ve Avrupa Şampiyonalarında takım sporlarında takım halinde ilk üç dereceyi alan amatör sporculara ve bunların Teknik Direktör ve Antrenörlerine ferdi başarı elde edenlere bağlanan aylık tutarlarının % 75'i oranında aylık bağlanacağı ifade edilmiştir (Kanun md 3/4).

Aynı maddenin 2. fıkrasında, kapsama dâhil amatör sporculardan tüm vücut fonksiyonlarının en az % 40'ını kaybetmiş olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının sağlık kurullarınca karar verilenlere yaş kaydı aranmaksızın bu fıkradaki usul ve esaslara göre aylık bağlanır ve ödenir denilmektedir (Kanun md 2/2).

Sporda şiddet, şike veya doping suçundan dolayı ömür boyu hak mahrumiyeti almamış olan ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Olimpik, Paralimpik ve Deafolimpik spor dalları içinde kabul edilmiş spor branşlarının büyükler kategorisinde yapılan Olimpiyat ve Dünya Şampiyonalarında ferdi spor dallarında birinci olanlara; takım veya takım tasnifi yapılan spor dallarında takım halinde ilk üçe giren sporcular ile bu sporcuların Milli Takım Teknik Direktör ve Antrenörlerine; Avrupa Şampiyonalarında final oynayan mili takım sporcuları ile bunların Teknik Direktör, Antrenörlerine Devlet Sporcusu Unvanı verileceği belirtilmiştir (Kanun md 7/1).

Kendilerine bu kanun çerçevesinde Devlet Sporcusu unvanı verilen ve Sporcu Şeref Aylığı Bağlananlara ilişkin haklar, bu kanuna dayanarak 28 Mayıs 2009 tarihli ve 27241 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren ''Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ve Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Yönetmelik''te şu şekilde belirtilmiştir:

- Devlet Sporcusu seçilenler VIP Salonlarını kullanabilirler,

- 5774 sayılı Kanun kapsamında Sporcu Şeref Aylığı bağlanan veya Devlet Sporcusu unvanı verilen sporculara müracaatları halinde ‘’Hususi Damgalı Pasaport’’ verilir,

- 5774 sayılı Kanuna göre aylık bağlanan amatör sporcular Devlet Demir Yollarının yurt içi hatlarında, Deniz Yolları şehir hatlarında, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere ya da belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait şehir içi toplu taşıma araçlarında ücretsiz olarak seyahat ederler,

- 5774 sayılı Kanun gereğince aylık bağlanan amatör sporculardan, belediyelerce tahakkuk ettirilecek su ücreti % 50’den az indirim içermemek üzere belediye meclisleri tarafından belirlenecek tarife üzerinden alınır (Yön md 17).

1.21.2. Spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösterenlerin ödüllendirilmesi hakkında yönetmelik

Amaç ve kapsam

Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun ek 3. maddesine dayanılarak ve ilk olarak 20 Ekim 2006 tarih ve 26325 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, daha sonra yönetmelikle ilgili çeşitli değişiklerin yapılmasının ardından, yeni yönetmelik 03 Kasım 2010 tarih ve 27748 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin amacı, ulusal ve uluslararası spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösteren sporculara, spor kulüplerine, teknik direktör ve antrenörlere ödül verilmesi ile nakdi yardım yapılmasına dair usul ve esasları düzenlemek, olarak belirlenmiştir (Yön md 1).

Bu yönetmeliğin kapsamını, olimpiyat, paralimpik ve deafolimpik oyunlarında, olimpik, paralimpik ve deafolimpik spor dalları ile IOC’nin tanıdığı diğer spor branşlarının Dünya ve Avrupa şampiyonalarında, büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinde, olimpik veya paralimpik olmayan spor dallarının Dünya ve Avrupa şampiyonalarında büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar

kategorilerinde, Universiade ve Akdeniz oyunları ile Genel Müdürlüğün koordinesi ile iştirak edilen diğer uluslararası spor oyunlarında, Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası müsabakalarında, başarılı olan sporcuları, spor kulüplerini, teknik direktör ve antrenörler ile uluslararası spor faaliyet ve organizasyonlarında ülke tanıtımına katkıda bulunan sporcular, oluşturur (Yön md 2).

Bu yönetmelik kapsamındaki spor dallarında ve organizasyonlarda verilen ödüllerden bazı örnekler şu şekildedir:

Sporculara:

Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarda, ferdi müsabakalarda; birinci olan sporcuya en fazla 2000 adet, ikinciye 1500 adet, üçüncüye 1000 adet, takım sporlarında; takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 1000 adet, ikinci olması halinde 750 adet, üçüncü olması halinde 500 adet, (Yön md 5(1-2)),

Dünya şampiyonalarında, büyükler kategorisinde ferdi müsabakalarda; birinci olan sporcuya 1000 adet, ikinciye 750 adet, üçüncüye 500 adet, takım sporlarında takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 500 adet, ikinci olması halinde her sporcuya 400 adet, üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 300 adet Cumhuriyet altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebileceği (Yön md 6(1-2)),

Avrupa şampiyonalarında, büyükler kategorisinde ferdi müsabakalarda; birinci olan sporculara en fazla 500 adet, ikinciye 350 adet, üçüncüye 200 adet, takım müsabakalarında; takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 300 adet, ikinci olması halinde her sporcu için 200 adet, üçüncü olması halinde 100 adet, Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebileceği (Yön md 7(1-2)),

Spor kulübüne:

Olimpiyat ve paralimpik oyunlarında takım halinde müsabakası yapılan ve derecelendirmeye tabi tutulan branşlarda olmak kaydıyla büyükler kategorisinde spor kulüplerinin katıldığı uluslararası federasyonların en üst organizasyonu olan Dünya şampiyonasında birinci olan spor kulübüne en fazla 3000 adet, ikinci olan spor

kulübüne en fazla 2000 adet ve üçüncü olan spor kulübüne en fazla 1000 adet Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebileceği (Yön md 12 (1)),

Avrupa şampiyonasında birinci olan spor kulübüne en fazla 1000 adet, ikinci olan spor kulübüne en fazla 750 adet ve üçüncü olan spor kulübüne en fazla 500 adet Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebileceği (Yön md 12 (2)),

Teknik Direktör ve Antrenörlere:

Bu Yönetmelik kapsamındaki ferdi müsabakalarda bir sporcunun almış olduğu ödülün en fazla %10'u, takım sporlarında ise takımda yer alan bir sporcuya verilen ödülün en fazla %20'sinin teknik direktör ve antrenörlere ödül olarak verilebileceği (Yön md 15 (1)),

Sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenöre verilecek ödülün, yarısının müsabakada görevli teknik direktör ve antrenörler arasında; kalan yarısının ise, sporcunun tescilli bulunduğu spor kulübünün ilgili branşında geriye doğru en az bir yıl görev yapan teknik direktör ve antrenörleri arasında eşit olarak paylaştırılabileceği ifade edilmektedir (Yön md 15 (2)).

Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, yukarıda belirtilen durumlarla ilgili 10.03.2011 tarihli, GSGM tarafından yayınlanan Ödül Konulu Genelgede, *"Yönetmelik; Spor kulüplerine verilecek ödüllerle ilgili bazı düzenlemeler getirmiştir. Bir kulübün sporcudan dolayı ödüle hak kazanabilmesi için o sporcunun müsabaka tarihinden önceki 1 yıl içerisinde en fazla süreyle kulübün tescilli sporcusu olması, ilgili branşında en az 20 sporcusunun il veya federasyon faaliyetlerine katılmış olması ve müsabaka tarihinden önceki bir yıl içersinde ilgili branşta en az bir yıl süreyle sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalıştırılan en az bir antrenörün bulunması gerekmektedir. Bu nedenle kulüplere ödül talep edecek federasyonların sporcunun tescil bilgilerini, spor kulübünün faaliyetlere katıldığına dair bilgileri ile kulüpte görev yapan en az bir antrenörün bir yıllık sosyal güvenlik primi ödenmesine ait bilgileri belgelemek durumundadır."* (Genelge md 3),

Yönetmelik; Teknik Direktör ve antrenör kavramını birleştirerek sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenöre verilecek ödülün, yarısının müsabakada görevli

teknik direktör ve antrenörler arasında; kalan yarısının ise, sporcunun tescilli bulunduğu spor kulübünün ilgili branşında geriye doğru en az bir yıl görev yapan teknik direktör ve antrenörleri arasında eşit olarak paylaştırılmasını öngörmektedir. Bu kapsamda sporcunun kulübü ile kulüp antrenörünün belirlenen süre içersinde çalışması sözleşme, ücret makbuzu, kulüp yönetim kurulu kararı vb. bilgiler doğrultusunda belgelenmelidir." (Genelge md 4) denilmiştir.

Yayınlanan bu genelgede, anılan yönetmelikte belirtilen bu ve başka bazı düzenlemelerin, 2006 yılında çıkarılan yönetmelikte bulunmayan yeni düzenlemeler getirdiğini vurgulamak gerekir.

Bunların dışında, Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası faaliyetlerine yönelik örneğin:

Dünya şampiyonasında veya Dünya kupasında derece alan milli takım sporcularının her birine; takımın birinci olması halinde en fazla 500 adet, ikinci olması halinde 375 adet, üçüncü olması halinde 250 adet (Yön md 16 (a)),

Şampiyonlar Liginde birinci olan spor kulübüne en fazla 5000 adet, şampiyonluk finali oynayan spor kulübüne en fazla 3750 adet, yarı final oynayan spor kulübüne en fazla 2500 adet (Yön md 16 (c)),

Şampiyonlar Liginde veya Avrupa Liginde şampiyon olan takıma süper kupayı aldığı takdirde ilaveten 5000 adet Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebileceği belirtilmektedir (Yön md 16 (2)).

Yönetmelik kapsamındaki müsabakalarda takımları çalıştıran teknik direktöre bir sporcunun aldığı ödülün iki katı ödül verilebileceği, Teknik direktöre verilen ödülün yarısı kadar ödülün görevli antrenörler arasında paylaştırılacağı ifade edilmektedir (Yön md 16 (3)).

Yönetmeliğe göre ödül verilmesinin şartları 24. maddede şu şekilde belirtilmiştir:

Olimpik ve paralimpik spor dallarında sporcular hariç, bu Yönetmelikte yer alan müsabakalarda dereceye giren sporcu ile sporcuya bağlı olarak ödül alabilecek

kişi veya kurumlara ödül verilebilmesi için; Dünya şampiyonası ve kupalarında en az 20 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 10 sporcunun, Avrupa şampiyonası ve kupalarında en az 15 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 8 sporcunun iştirak etmesi şarttır.

Büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinin belirlenmesinde uluslararası federasyonlarca belirlenen yaş kriterleri esas alınır. Takım sporlarında uluslararası müsabakalar için yedekleriyle birlikte öngörülen sporcu sayısı esas alınır.

Bu Yönetmelikte azami hadleri gösterilen ödüllerin miktarının belirlenmesinde:

a) Spor dalının olimpik ve paralimpik spor dalları arasında bulunup bulunmadığı,

b) İlgili branş, stil, sıklet veya kategoride yapılan müsabakalara fiilen iştirak eden ülke ve sporcu sayısı,

c) Spor dalının ülkemiz veya Dünyadaki yaygınlığı ve gelişme potansiyeli,

ç) Faal sporcu ve spor kulübü sayısı,

d) Spor dalının Dünyadaki ve ülkemizdeki izlenirliği ve medya takip durumu,

e) Kazanılan başarının ülkemiz tanıtımına yaptığı katkı,

f) Spor dalının ülkemizdeki gelişim stratejisi içerisindeki yeri,

g) İlgili branşta uluslararası federasyon ile kıta federasyonuna üye ülke federasyonlarının sayısı,

ğ) Kazanılan derecenin ülke olarak ilk defa elde edilip edilmediği,

h) İlgili branşta yıl içerisinde ülkemiz adına iştirak edilen uluslararası müsabaka sayısı,

ı) Genel Müdürlük bütçesinde ödüller için tefrik edilmiş olan bütçe ödenek miktarı,

i) Uluslararası müsabakaya, ulusal bazda yapılan eleme müsabakaları sonucu katılınıp katılınmadığı kriterleri esas alınır.

1.22. Profesyonel Sporda Sosyal Güvenlik

1.22.1. TFF kanununda durum

Türkiye Futbol Federasyonu'nun tarihsel gelişimine bakıldığında, Türk Spor Teşkilatı'nın geçirdiği evrelerin içersinde yer aldığı görülür.

Türk futbolunun teşkilatlanma çalışmalarında, 1903-1922 yılları arasında federatif yapıya sahip birçok futbol birliği ile bu birlikleri oluşturan, devlet ve hükümetlere karşı özerkliği olan kulüpler bulunmaktaydı.

Türkiye de spor teşkilatlanmaları futbol dışındaki branşları da içine alan 1922-1936 yılları arasında görev yapan federatif (özerk) Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (T.İ.C.İ.), 1936-38 yılarında görev yapan yarı federatif Türk Spor Kurumu (T.S.K.) ve 1938-1988 yıllarında uzunca bir dönem görev yapan ve merkezi bir yapılanma teşkil eden Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (B.T.G.M.) ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (G.S.G.M.) gibi merkezi bir yönetim anlayışı içerisinde spor federasyonlarına yön verilmiştir.

Profesyonel futbolda özerklik konusuna bağlı olarak, futbolun profesyonelce yönetilmesi, futbolumuzun daha ileriye götürülebilmesi için 27.05.1988 tarihinde, 3461 sayılı *"Türkiye Futbol Federasyonu Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun"* kabul edilmiştir. 07.06.1988 gün ve 19835 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren bu kanun, T.F.F.'nin Merkezi Spor Teşkilatından ayrılarak, tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine ve başbakanlığın gözetim ve denetimine tabi olmasını öngörmüş (3461 Sayılı Kanun,m.1,27), ancak amatör futbol ise yine Merkezi Spor Teşkilatına bağlı bir kurulun yönetimine bırakılmıştır.

Yukarıdaki gelişmeyi izleyen zaman diliminde, Türkiye Futbol Federasyonunun, tamamen demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulması, amatör futbolun da T.F.F. yönetimine devredilerek, Türk futbolunun iki başlılıktan

kurtarılması amacıyla hazırlanan**,** 3813 Sayılı "*Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun"* 17-06-1992 tarihinde kabul edilip, 03.07.1992 gün ve 21273 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş, T.F.F'nin özerkliği tam anlamıyla ve açık olarak tanımlanmıştır (Devecioğlu 2003).

Bugün ise 5 Mayıs 2009 tarihinde kabul edilen 5894 sayılı, Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, yürürlükte bulunmaktadır (TFF 2009a).

Bu kanunun amacının belirtildiği 1. maddesinde;

''Her türlü futbol faaliyetlerini milli ve milletlerarası kurallara göre yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek ve Türkiye'yi futbol konusunda yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe sahip, özerk Türkiye Futbol Federasyonunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.'' denilmektedir.

Belirtilen bu amaca uygun olarak kanunun 3. maddesinin (2.) fıkrasında;

''TFF'nin teşkilat, görev ve yetkileri, teşkilatın çalışma usul ve esasları, oluşturulacak diğer kurul ve birimler, merkez, yurt içi ve yurt dışı teşkilat birimlerinin görevleri ile bu Kanunun uygulanmasına dair diğer hususlar; TFF'nin üyesi bulunduğu FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak, Genel Kurulun yapacağı ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girecek TFF Statüsü ile Yönetim Kurulunun yapacağı ve aksi kararlaştırılmadığı sürece TFF'nin resmi internet sitesinde yayımlandığı gün yürürlüğe girecek talimatlarla belirlenir.'' hükmü yer almaktadır.

Profesyonel Sporun (futbolun) içersinde yer alan çalışanların sosyal güvenlikleri ile ilişkili olarak, yukarıda belirtilen hüküm doğrultusunda oluşturulan Türkiye Futbol Federasyonu Statüsünün, 35. maddesinin (c) bendinde;

''Futbol ile ilgili idareci, yetiştirici, teknik eleman, hakem, futbolcu, sağlık personeli ve benzeri elemanları eğitmek ve bu elemanların gelişmesi için her türlü

tedbiri almak, sosyal güvenlik haklarını sağlamak, bunların kulüp değiştirmeleri ve çalışmaları ile ilgili usul ve esasları tespit etmek, futbol faaliyetlerinden alınacak tescil, vize, aktarma ücretlerini tespit etmek, taban birliklerine üyeliklerini referansları ile belgeleyenlere belirtilen ücretlerden belirli indirimler uygulamak ve esasları belirlemek.'' konularındaki görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili olarak federasyon yönetim kurulu yetkili kılınmıştır (TFF 2008).

1.22.2. Profesyonel futbolcuların statüsü ve transferi talimatında durum

Profesyonel futbolcuların, transferlerini, çalışma şartlarını ve kulüpler ile profesyonel futbolcuların hak ve yükümlülüklerini belirlemek amacı ile düzenlenen bu talimatta (PFSTT m.1) tarafların hak ve yükümlülükleri V. Bölümde düzenlenmiştir.

Talimatın 24. maddesinde kulüplerin yükümlülükleri ortaya konulmuştur. Bu yükümlülüklerden bir tanesi de 24. maddenin (f) fıkrasında, *''Kulüpler, profesyonel futbolcularını yurt içinde ve dışında yapacakları maçlarda, antrenmanlarda, antrenmanlara gidiş ve gelişlerde, taşıt vasıtalarında meydana gelmesi muhtemel kazalar ve sakatlıklar için kısmi ve daimi maluliyet ve ölüm hallerine karşı TFF tarafından belirlenmiş özel sigorta şirketlerine sigorta ettirmek ve gerçekleşen rizikoyu beş günlük süre içerisinde özel sigorta şirketine bildirmek.''* olarak belirtilmiştir (TFF 2009b).

Bu hüküm uyarınca, 2010 – 2011 Futbol Sezonunda uygulanmak ve 1. transfer ve tescil dönemi başlangıcından itibaren geçerli olmak üzere; Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı, Futbol Müsabaka Talimatı ve Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve TFF Statüsü hükümlerine göre Yönetim Kurulu tarafından görüşülüp karara bağlanan hususlardan biri de,

''Turkcell Süper Lig, Bank Asya 1. Lig, TFF 2. Lig ve TFF 3. Lige dahil kulüplerin, profesyonel futbolcularını yurt içinde ve dışında yapacakları maçlarda, antrenmanlarda, maç ile antrenmanlara gidiş ve gelişlerde, taşıt vasıtalarında meydana gelmesi muhtemel kazalar ve sakatlıklar ile ilgili olarak en az;

ÖLÜM HALİNDE : 100.000 TL
DAİMİ MALULİYET HALİNDE : 100.000 TL
HASTALIK VE TEDAVİ MASRAFI : 10.000 TL

tutarında gösterilen sigorta teminat miktarları üzerinden Federasyonca belirlenecek Özel Sigorta Şirketine sigorta ettirmelerine'' ilişkin karardır (http:// www.tff.org/Resources/TFF/Documents/002011/TFF/Talimatlar/2010-2011-Sezonu-Ilan-Edilmesi-Gereken-Hususlar.pdf).

Profesyonel Futbolcunun bir kulüp adına tescil edilebilmesi ve lisans verilebilmesi için kulüp tarafından TFF'ye sunulması zorunlu olan belgeler, Talimatın 14. maddesinde belirtilmiştir. Belgelerden biri de, bu maddenin (d) fıkrasında, TFF tarafından her yıl tespit edilen, tescil ve vize işlemleri sırasında TFF Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı hesabına yatırılması gereken bedele ilişkin makbuzdur (TFF 2009b).

TFF Ana Statüsü'nün 35. maddesinin (c) fıkrasına göre yönetim kurulu kararı ile 2010-2011 sezonunda uygulanacak olan bu bedellerle ilgili olarak;

- Turkcell Süper Liginde Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan profesyonel futbolcuların her birinin, bir defaya mahsus olmak üzere transfer ve vize işlemlerinde 1500-TL yatırılması,

- Bank Asya 1. Liginde Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan profesyonel futbolcuların her birinin bir defaya mahsus olmak üzere transfer ve vize işlemlerinde; 1000-TL yatırılması,

- TFF 2. Liginde Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan profesyonel futbolcuların her birinin, bir defaya mahsus olmak üzere transfer ve vize işlemlerinde; 600-TL yatırılması,

- TFF 3. Liginde Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan profesyonel futbolcuların her birinin, bir defaya mahsus olmak üzere transfer ve vize işlemlerinde; 300-TL yatırılması,

- Emeklilik Hakkı Kazanma Ödentisi adı altında Türkiye Futbol Federasyonu Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı banka hesaplarına futbolcular adına kulüpler tarafından yatırılması, kulüplerin ödedikleri Emeklilik Hakkı Kazanma Ödentisi'ni futbolcuların ilk transfer ödemelerine ilişkin hak edişinden mahsup edebilmeleri,

- Bu paraların yatırıldığı belgelendirilmeyen futbolcuların vize ve tescil işlemlerinin yapılmaması kararları alınmıştır (http://www.tff.org/Resources /TFF/Documents/002011/TFF/Talimatlar/2010-2011-Sezonu-Ilan-Edilmesi-Gereken-Hususlar.pdf).

Sigortalanmaya ilişkin Can'ın (1991) çalışmasında, profesyonel futbolcuların sigortalanması ile ilgili sorumlulukların tamamen kulüplere bırakılıp, federasyonun sorumluluk almaktan kaçınması ile ilgili olarak belirtilen durumun değişmiş olduğu görülmektedir. Artık lisanslı futbolcular ile kulüplerin teknik kadrolarında yer alanların sigortalanması esnasında sigorta primlerinin peşin olarak Federasyon tarafından ödeneceği ve ilgili kulübe borç olarak kaydedileceği; söz konusu sigorta primlerine ilişkin tahakkukların kulübün Federasyon nezdinde doğmuş alacaklarından tahsil edileceği belirtilmektedir (Baştürk 2007).

Talimata ilişkin belirtilmesi gereken önemli bazı noktalar bulunmaktadır. 2009-2010 sezonu öncesindeki Profesyonel Futbol Talimatının ''Kulübün Yükümlülükleri'' ile ilgili olarak 27. maddesinin (i), (k), (l), (m), (n), (o), (ö) fıkralarında yer alan, kulüplere dair;

> (i)- Profesyonel futbolcularını 506 sayılı Kanun hükümlerine göre Sosyal Sigortalar Kurumu'na kaydettirmek, sözleşme süresince doğacak sigorta primlerini yatırmak, (Emekli Sandığına veya Bağ-Kur'a bağlı olan futbolcuların Sosyal Sigortalar Kurumu'na kayıt ettirilmesi gerekmez.),

Profesyonel futbolculara Sosyal Sigortalar Kurumunca iş göremezlik ödeneği ödendiği sürece kulübü tarafından ücret tediyesi yapılması mecburi değildir. Ancak, kurumca karşılanmayan kısım kulübü tarafından ödenir. (Bu süre altı ayı geçemez.)

(k)- Profesyonel futbolcunun, sözleşme süresi içinde, mesleki faaliyetinden doğan maluliyeti ve bu sebeple 506 Sayılı Kanun hükümlerine göre maluliyet aylığı bağlanması halinde, futbolcuya ücretinden bakiye alacağını bir ay içinde ödemek;

(l)- Futbolcunun mesleki faaliyetlerinden doğan hastalık ve sakatlıklarında aşağıda belirtilen hükümleri yerine getirmek;

(a)- Futbolcu Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Devlet Hastanesinde tedavi edildiği ve bu belgelendirildiği takdirde her türlü tedavi ameliyat giderleri kulübü tarafından karşılanır;

(b)- Kulüp, tedavi ve ameliyatı özel hastanelerde yaptırdığı takdirde tüm giderleri öder, kulübün onayı dışında futbolcu tarafından tedavi ve ameliyat özel hastanede yaptırıldığı takdirde, kulüp sadece Sağlık Bakanlığı'na Bağlı Devlet Hastanesinde belirlenen, Sağlık Bakanlığı Bütçe Uygulama Talimatında, yer alan miktarları ödemekle yükümlüdür;

(c)-Kulüp, tedavi ve ameliyat süresince, futbolcu futbol oynayıncaya kadar (iş görmezlik ve maluliyet hallerindeki hakları saklı kalmak kaydı ile) futbolcunun hak edişlerini ödemeye devam eder.

(m)- Profesyonel bir futbolcunun ölümü halinde, kanuni mirasçılarına futbolcunun tahakkuk etmiş ve henüz kulübü tarafından ödenmemiş ücreti ve sair alacaklarını ödemek;

(n)- Ücretin (aylık ücret veya transfer ödemesi) doğrudan futbolcuya ödenmesi sırasında vergi kesintisi yapıp vergi dairesine yatırmak, (Federasyona herhangi bir nedenle yatırılan ücret veya diğer hak edişler net olarak yatırılır. Vergi kesintisi kulüpçe yapılır.);

(o)- Futbolcu ile sözleşme imzalayan kulüp bu sözleşmenin geçerliliğini, sağlık muayenesinin olumlu sonuçlanması koşuluna bağlayamaz. Bu tür

hususların sözleşme imzasından önce kulüp tarafından tetkiki, kulübün sorumluluğundadır. Aksi takdirde yeni kulüp eski kulüplerin ve futbolcunun sözleşmeden doğan tüm haklarını Federasyonca sözleşme tescil edilmese dahi ödemek;

(ö)- Kulüpler, kamp veya antrenmanlarına dahil ettikleri tüm futbolcuları, antrenmanlara başlamadan önce futbol oynamalarında sakınca olmadığına dair tam teşekküllü bir hastanede Sağlık Kontrolünden geçirmek zorundadır. (Futbol oynamasında sağlık yönünden sakınca olmadığına dair rapor alınmadan, futbolcu sağlığını tehlikeye düşürecek şekilde antrenmana alınması veya hazırlık müsabakalarında oynatılması halinde ilgili kulüp hakkında Talimatlara aykırı davranış sebebiyle Futbol Disiplin Talimatı hükümleri uygulanır.)''

hükümleri 2009-2010 sezonu öncesi çıkarılan Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferi Talimatı'nda bulunmamaktadır.

Burada şunu belirtmek gerekir ki; yukarıda belirtilen hükümlerin yeni talimatta bulunmuyor olması, geçerli olmadıkları anlamına gelmemektedir.

Çünkü sosyal güvenlikle ilgili kanun ve yönetmeliklerin kulüpler ve futbolcular için de geçerli olduğu, yani eskiden olduğu gibi kulüplerin profesyonel futbolcularını ilgili mevzuat hükümlerine göre Sosyal Güvenlik Kurumuna kaydettirmelerinin ve sözleşmeleri süresince doğacak sigorta primlerini yatırmalarının zorunluluğunun; eğer mevzuat gereği futbolcunun kaydı gerekli değil ise kulübün bu borcunun bulunmadığı; yine eskiden olduğu gibi futbolcuya Sosyal Güvenlik Kurumu'nca iş göremezlik ödeneği ödendiği sürece kulübü tarafından ücret tediyesi ödenmesinin zorunlu olmadığı, ancak kurumca karşılanmayan kısımların kulüp tarafından ödeneceği belirtilmiştir.

Ayrıca Talimatın 14. maddesinde, futbolcuya lisans verilebilmesi için istenen belgeler arasında ''TFF tarafından istenecek diğer belgeler''in belirtildiği; bu kapsamda futbolcunun SGK'ye ilişkin bilgilerinin, TFF tarafından istenebileceği ifade edilmiştir.

Bu belirtilen noktalara göre, aslında sistemde bir değişiklik olmadığı; sadece genel kanunlarla ve yönetmeliklerle düzenlenen bir konunun talimatta ayrıca

yazılmasının gereksiz görüldüğü belirtilmiştir (Hasan Petek ile mail yoluyla görüşme, 27 Ocak 2010).

Konuyla ilgili olarak 5510 sayılı kanunun sigortalılığın başlangıcı ile ilgili 7. maddesinde, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. maddesinin (a) bendine göre, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren sigortalı sayılırlar ibaresi bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle, yeni talimatta sigortalılığa ilişkin eski talimatta belirtilen hükümlerin bulunmaması bir şeyi değiştirmemektedir.

Burada şunu belirtmek gerekir ki, sigortalılığın başlangıcı ile ilgili eski 506 sayılı kanunun 6. maddesinde, çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı olurlar, ibaresi yer alırken (Cihangir 2006); yeni 5510 sayılı kanunda bu konu, çalıştırılanların çalışmaya başladıkları tarih itibari ile sigortalı sayılır şeklinde belirtilmiştir.

1.23.3. TFF Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı açısından durum

Türkiye Futbol Federasyonu Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfi, Vakıf Senedinin ‘’Amaç ve Çalışma Konuları’’ başlıklı 3. maddesinde belirtildiği şekilde, Türkiye Futbol Federasyonu’nda kayıtlı ve vize almış olan futbolculara ve bunların eş ve çocuklarından fakir ve bakıma muhtaç olanlara; Vakıf Yönetim Kurulu’nca hazırlanan ve Mütevelli Heyetince onaylanan Vakıf Yönetmeliği’nde öngörülen şartlarla sosyal yardımlarda bulunmak üzere kurulmuştur.

Vakıf Senedinin gene 3. maddesinde Vakfın çalışma konuları, Yönetmeliğe uygun olarak emeklilik aylığı vermek; toptan ödemede bulunmak; emeklilik hakkı kazananlara, kaza, ölüm, hastalık gibi hallerde yardımcı olmak ve ihtiyaç duyulan diğer konularda yönetmeliklere uygun olarak gereken yardımları yapmak; Vakıftan yararlananlara, vakfın mali olanakları oranında yönetmeliklere uygun olarak gereken yardımları yapmak; güçsüzler yurdu, huzurevi, aşevi, sağlık kurumu, fizik tedavi ve rehabilitasyon kurumları, bakımevi niteliğinde tesisler kurmak, bu tesislerin kuruluşuna kadar geçecek zaman içinde kurulmuş tesislerde imkanlar ölçüsünde yardımcı olmak; ikinci bir emeklilik sayılabilecek (özel emeklilik sigortası veya kar paylı hayat sigortası) veya mevcut olan devlet güvenceli sigorta şirketleri ile işbirliği yapmak; Vakfa gelir sağlamak için Vakfın amaç ve mevzuatına uygun iktisadi

işletmeler, ortaklıklar, şirketler ve yardım sandıkları kurmak; amaç ve hizmet konularının gerektirdiği diğer işlem ve çalışmaları yapmak, olarak belirlenmiştir.

Vakfın amaçlarını ve belirlenen çalışma konuları faaliyetlerini yerine getirebilmek için elde ettiği gelirleri, Vakıf Senedinin 18. Maddesinde, amaç ve hizmet konularına uygun bağışlar; vakfın amaç ve hizmet konularına uygun olarak sunulacak hizmetlerden yasalar çerçevesinde alınacak ücret ve yararlanma payları; vakfın taşınır ve taşınmaz malları ile menkul kıymetlerden elde edilecek kira, prim, temettü, komisyon, faiz, gelir payı ve diğer gelirler ile bunların satışlarından sağlanacak değer artışları; vakfın sahibi bulunduğu ya da ortak olduğu iktisadi işletme ve ortaklıklardan elde edeceği gelirler; vakfın amaç ve hizmet konularına uygun olarak yapılacak, koşullu ya da koşulsuz bağışlar, ölüme bağlı ya da bağlı olmayan vasiyetler; futbol karşılaşmaları, turnuvalar, geziler gösteriler, her türlü toplu aktivite ve organizasyonlar, her türlü şovlar, yarışma ve toplantılardan sağlanacak gelirler ve diğer gelirler, olarak belirtilmiştir (TFF 2001).

Vakıf Senedinin Geçici 4. maddesinde; *''Türkiye Futbol Federasyonu Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı'nın futbolcuların ve kulüplerin yükümlülüğüne ilişkin hükümleri yönetmeliğe uygun olarak 1 Ocak 2000 tarihinden, isteğe bağlı emeklilik ile emeklilerin sağlık ve sosyal yardımlarına ilişkin hükümleri 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.''* hükmü yer almaktadır. Böylelikle ''Emeklilik Hakkı Kazanma Ödentisi'' açısından bir geçiş dönemi öngörülmüş (Baştürk 2007), bu maddeyle vakfın yükümlülüklerinin 2011 yılı itibari ile başlayacağı belirtilmiştir (TFF 2001).

1.23.4. Milli Takım mensuplarının sigortalanması hakkındaki yönetmelikteki durum

Milli Takım mensuplarının sigortalanması ile ilgili olarak öncelikle sporcuların millilik kazanmaları ve millilik belgesi almaları ile ilgili hükümleri ortaya koymak gerekir. Bu konuyla ilgili olarak, 11 Şubat 2006 tarih ve 26077 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ''Milli Sporcu Belgesi Verilmesi Hakkında Yönetmelik''te, Olimpiyat Oyunları, Dünya Şampiyonası, Avrupa Şampiyonası, Akdeniz Oyunları, Karadeniz Oyunları, Güney Doğu Avrupa Ülkeleri

Oyunları, Üniversiade Oyunları, Dünya ve Avrupa Gençlik Festivali, Dünya Askeri Oyunları, Olimpiyatlara Katılmayı Hedefleyen Kalifikasyon ve Kota Müsabakaları klasman listesinde yer alan, Genel Müdür, Bakan veya özerk federasyon başkanının onayladığı resmi listede ismi bulunan ve fiilen müsabakalara katılan takım sporcularının ve ferdi sporcuların milli olmuş sayılacakları ve bu sporculara Millilik Belgesi verileceği belirtilmiştir (Yön md 7).

Milli Takım Mensuplarının Sigortalanması Hakkında Yönetmelik, 23 Mart 1991 tarih ve 20823 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 23. maddesini değiştiren 3703 Sayılı Kanunun 14. maddesine dayanarak hazırlanmıştır (Yön md 3).

Bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesinin ardından 14 Mart 1987 tarih 19400 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, ‘’Profesyonel Sporcular ile Milli Takım Sporcularının Sigortalanmaları Hakkında Yönetmelik’’ yürürlükten kalkmıştır (Yön md 14).

Amaç ve kapsam

Resmi Gazetenin 13 Ağustos 1991 tarih ve 21959 numaralı sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren ‘’Milli Takım Mensuplarının Sigortalanması Hakkında Yönetmelik’’in amacı;

‘’Milli takımlara seçilen sporcular ile bu takımların teknik kadrolarında yer alanların müsabaka öncesi yapılan kamp çalışmalarının başlangıcından, müsabaka sonrası ikametgâhlarına ulaşıncaya kadar, Milli Takım listesinde yer alan diğer görevliler ise müsabakaya gidiş tarihlerinden, ikametgahlarına varış tarihine kadar geçen süre içerisinde her türlü kaza, hastalık ve sakatlıklara karşı özel sigorta sistemine göre Genel Müdürlükçe sigortalanmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir’’ şeklinde belirtilmiştir (Yön md 1).

Yönetmeliğin kapsamını, profesyonel futbol faaliyetleri dışındaki sivil ve askeri takımları oluşturan milli sporcular ile bu takımlar için görevlendirilen yönetici, teknik ve diğer elemanlar’ın oluşturduğu ifade edilmiştir (Yön md 2).

Kapsamda belirtilen milli sporcuları; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünde lisans almış, Genel Müdürlük bünyesinde kurulmuş bulunan federasyonlarca ülkemizi yurtiçinde ve yurtdışında temsil etmek üzere seçilen sporcuların oluşturacağı, takımlar için görevlendirilenleri ise; Kafile Başkanı, Kamp Müdürü, Antrenör, Hakem, Doktor, Diyetisyen, Fizyoterapist, Psikolog, Veteriner, Masör, Tercüman, Mihmandar, Mutemet, Malzemeci, Seyis, Fotoğrafçı, Şoför, Şoför Muavini, vb. oluşturacağı belirtilmiştir (Yön md 4).

Yönetmelikte kapsam dâhilindekilerin sigortalanmalarının mecburi olduğu (Yön md 5), sigorta primlerinin Genel Müdürlükçe karşılanacağı (Yön md 6), sigortalanma bedellerinin her yıl Genel Müdürlükçe yayınlanacak bir talimatla belirleneceği belirtilmiştir (Yön md 8).

Sigortadan yararlanmanın usul ve şartlarında, Federasyonlar, Üniversiteler ve okul sporlarından sorumlu kuruluşlar ile Genel Kurmay Spor Dairesinin, her Milli müsabaka ve Milli kamptan en az 5 gün önce gereği için ilgili sigorta şirketine, katılacak sporcu, yönetici, teknik ve diğer elemanlarının, listesini bildirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir (Yön md 9).

Sigorta tazminatından yararlanacaklar ile ilgili maddede, sigortalanan kişinin ölümü halinde miras hukukuna göre mirasçılarının; maluliyet ve sakatlık halinde sporcunun kendisinin sigorta tazminatından yararlanacağı belirtilmiştir (Yön md 10).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA
SPOR ALANININ ÇALIŞANLARININ DURUMU

Anayasanın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında ‘’sosyal bir hukuk devleti’’ olduğu da belirtilmiştir. Anayasada belirtilen bu nitelikle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi bir kararında şöyle bir tanımlama yapmıştır:

> *“Sosyal hukuk devleti, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlet demektir. Çağdaş devlet anlayışı, sosyal hukuk devletinin, tüm kurumlarıyla Anayasa’nın sözüne ve ruhuna uygun biçimde kurulmasını gerekli kılar. Hukuk devletinin amaç edindiği kişinin korunması, toplumda sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yoluyla gerçekleştirilebilir. Anayasa’nın Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer verdiği sosyal hukuk devletinin dayanaklarından birini oluşturan sosyal güvenlik kavramının içerdiği temel esas ve ilkeler uyarınca toplumda yoksul ve muhtaç insanlara Devletçe yardım edilerek onlara insan onuruna yaraşır asgarî yaşam düzeyi sağlanması, böylece, sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkelerinin gerçekleşmesine elverişli ortamın yaratılması gerekir.”* (Gözler 2005).

Anayasanın 2. maddesine paralel olarak, Devletin temel amaç ve görevleri Anayasanın 5. maddesinde;

‘’Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.’’ şeklinde belirtilmektedir.

Sosyal Güvenlik Hakkı, Sosyal Devlet İlkesi doğrultusunda Anayasada ‘’Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler’’ bölümünde yer almış, Anayasanın 60. maddesinde ise;

‘’Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.’’ şeklinde bir hüküm olarak belirtilmiştir.

Anayasanın belirtilen bu hükümlerinin devamında 65. maddesine bakıldığında;

‘’Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.’’ şeklinde başka bir hüküm belirtilmektedir.

Belirtilen bu hükümle Anayasanın 60. maddesinde devlete verilen görevlere sınırlamalar getirilmekte olduğu; ayrıca 5. maddede belirtilen temel amaçlara ne miktarlarda ulaşılacağının hükümetlere ve parlamento çoğunluğuna bırakılacağı, yani Anayasanın 65. maddesinin, 5. maddesi karşısında özel hüküm niteliği taşıdığı belirtilip; çatışma halinde 5. maddenin değil 65. maddenin uygulanacağı ifade edilmektedir. 65. maddede belirtilen “Ekonomik istikrarın korunması” ve “malî kaynaklarının yeterliliği” ibareleri, tamamıyla siyasal iktidarın takdirinde olan hususlardır. Dolayısıyla ülkemizde sosyal devletin ne ölçüde ve hangi araçlarla gerçekleşeceğinin takdiri siyasal iktidara kalmış bir sorundur. Tam bu noktada sosyal devlet ilkesinin etkililiğinin siyasal iktidarların ekonomi politikası alanındaki tercihine bağlı olduğu; anayasal sistemimizde bazı hükümetlerin sosyal devlet anlayışı alanında devletin amaçlarını yüksek oranda gerçekleştirirken, liberal eğilimli bazı hükümetlerin ise bu amaçları daha düşük oranda gerçekleştirmesinin mümkün olabileceği vurgulanmıştır (Gözler 2005).

Anayasanın amir hükümlerini yerine getirmek için 1 Ekim 2008 öncesinde; işçilerin sosyal güvenliği için 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, kamu kesiminde çalışanların sosyal güvenlikleri için 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu ve Esnaf ve Sanatkârlar ile diğer bağımsız çalışanların sosyal güvenlikleri için 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu mevcut iken, belirtilen tarih itibari ile bu üç kurum 5510 sayılı Sosyal

Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile tek çatı altında toplanıp Sosyal Güvenlik Kurumu oluşturulmuştur.

1.24. İş Kanunu Açısından Spor Alanının Çalışanlarının Değerlendirilmesi

Genellikle, ‘’bağımlı işçilerin özel hukuku’’ (Tunçomağ ve Centel 2008) olarak tanımlanan İş Hukuku, bir işverene bağlı olarak, hizmet sözleşmesine dayanmak sureti ile çalışanlara özgü bir hukuk dalıdır. Ortaya konulan emeğin en büyük özelliği bağımlı oluşudur (Petek 2002). İş Hukuku, Bireysel ve Topu İş Hukuku olarak ikiye ayrılarak incelenmektedir.

Bireysel İş Hukuku, tek tek işçilerin işverenleriyle olan hukuki ilişkilerini, iş ilişkisinin konusunu oluşturan karşılıklı hak ve borçlarını, kısacası iş (hizmet) sözleşmesi hukuku olarak nitelenebilecek olan alanı düzenlemektedir (Tunçomağ ve Centel 2008).

Bireysel İş Hukuku’nun özellikle işçi ve işverenler arasındaki hukuki ilişkileri ele aldığını belirtmiştik. Bu noktada spor alanının çalışanlarından, sporcuların, teknik direktörlerin, antrenörlerin, kulüp yöneticilerinin, hakemlerin vb.’lerinin hukuk alanındaki hangi düzenlemelerin içersinde yer aldıkları ya da alabileceklerinin belirtilmesi önem arz etmektedir.

İşverenler ile bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartlarını ve çalışma şartlarına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenleyen 4857 sayılı İş Kanununun 2. maddesinde;

‘’Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren, işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir. İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir.’’ ibaresi yer almaktadır.

Spor alanının süjelerinden bir tanesi olan sporcuların, İş Kanunu açısından durumları değerlendirildiğinde; kulüplerinden maddi bir çıkar elde etmek için yani ücret alarak sporu bir meslek olarak yapan profesyonel sporcular, ekonomik açıdan ‘’iş’’ olarak nitelenen bir faaliyeti gerçekleştirip, bu faaliyet karşılığında da kulüplerinden belli bir ücret almaktadırlar. Profesyonel sporcular, belirli bir ücret karşılığında, belirli veya belirsiz bir zaman için kulübünün hizmetinde çalışma yükümlülüğüne girerler ve spor yaptıkları sürece kulübün belirlediği talimatlara bağlı kalmaktadırlar. Buna karşılık kulüpler de sporcuların sağlığını korumakla yükümlü olmaktadırlar. Profesyonel sporcular ile kulüp arasındaki hak ve yükümlülükler bu ilişkinin bir hizmet sözleşmesi olduğunu ortaya koymaktadır (Küçükgüngör 2007).

Hizmet sözleşmesi tanımına baktığımızda, sözleşmenin İş Kanunu’nda değil, 6098 sayılı Borçlar Kanununun 393. maddesinde, *“Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.’’* şeklinde tanımlanmış olduğunu görmekteyiz.

Buradaki tanıma göre profesyonel sporcular hizmet sözleşmesinin işçi tarafını, kulüpler ise işveren tarafını oluşturmaktadır (Küçükgüngör 2007, Baştürk 2007). İş Kanununun 2. maddesine göre, bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denilmektedir. Bu madde açısından bakıldığı zaman profesyonel sporcular ile kulüpleri arasındaki ilişkinin İş Kanunu çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Küçükgüngör 2007). Ancak İş Kanununun 4/g maddesine göre sporcular kanun kapsamı dışında bırakılanlar arasında sayıldıkları için İş Kanununa göre işçi sayılmamaktadırlar (Çağlayan 2007, Köse 2009).

Sporcuların belirtilen madde gereğince kanun kapsamı dışında bırakılmalarının gerekçelerine baktığımızda; sporcu ile kulüp arasındaki ilişkinin düzenlenmesinde sportif ihtiyaçlara özgü durumların dikkate alınmasının gerektiği belirtilip, özellikle İş Kanunu’nda yer alan hizmet sözleşmesinin feshi, kıdem tazminatına ilişkin hükümlerin sporcular için uygulanmasının mümkün olmaması, bu nedenle profesyonel sporcuların diğer işçilerden ayrılarak İş Kanunu’nun dışına çıkarıldıkları ve yaptıkları spor dalı ile ilgili federasyonun o spor dalının ihtiyaçlarına

göre yapacağı düzenlemelere uymalarının gerekli olduğu vurgulanmıştır (Küçükgüngör 2007, Köse 2009).

Şunu belirtmek gerekir ki; profesyonel sporcu ile kulübü arasındaki ilişkiyi düzenleyen talimatta, hükmü bulunmayan bir duruma ilişkin, öncelikle o spor branşı ile ilgili diğer kanun, talimat ve yönergeler, daha sonra da Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulama alanı bulacağı belirtilmektedir (Cihangir 2006, Köse 2009).

Yukarıda, sporcuların 4857 sayılı İş Kanununun kapsamı dışında bırakılması ile ilgili olarak ortaya konulan görüşlerden farklı, Baştürk'ün (2007), yaptığı bir çalışmada bu konuya ilişkin olarak görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

> *''Öğretide ileri sürülen ''İş Kanununun 4/g maddesinde sporcular İş Kanununun kapsamı dışında tutulmuştur. Bu durumda, sporcular İş Kanunu çerçevesinde bir işçi olmadığından, sporcu ile kulübü arasındaki ilişki de İş Kanunu kapsamında bir sözleşme değildir veya İç hukukumuzda sporcuların işçi sayılmaması nedeniyle bu tür uyuşmazlıkların yargı yoluyla çözümlenmesi söz konusu değildir.'' şeklindeki görüşe kesinlikle katılmadığımızı belirtmek gerekir. Öncelikle profesyonel futbolcunun yukarıdaki açıklamalar ışığında İş Kanunu anlamında işçi olduğu ortadadır. Ancak, yasa koyucu iş sözleşmesiyle çalışmalarına karşın bazı işçileri veya işleri/iş ilişkilerini getirilen istisna hükümleri ile uygulama alanı dışında tutmuştur.*
>
> *Bu noktada iki konuyu birbiriyle karıştırmamak gerekir; işçilik sıfatı ve kapsam dışı tutulma. İşçilik sıfatı, iş sözleşmesi gereğince bu tanım kapsamına girildiği anda kendiliğinden kazanılır. Bununla birlikte kapsam dışı tutulma sadece yasa koyucunun iradesinin tezahürü sonucu ortaya çıkar, ancak işçilik sıfatını ortadan kaldırmaz. Sadece İş Kanununun mutlak ve nispi emredici kurallarının uygulanmasına engel teşkil eder.*

İstisna hükümlerinde sporcuların yer almış olması bu kişilerin akdettikleri sözleşme uyarınca İş Kanunu çerçevesinde işçi sayılmasına engel teşkil etmez ve işçilik sıfatı gereğince mevzuatta yer alan diğer haklar ve borçlar bertaraf edilemez. Kaldı ki, öğretide ileri sürülen bu görüş İş Kanununun 39. maddesinde öngörülen ''asgari ücretin, iş sözleşmesi ile çalışan ve bu kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçiye uygulanacağı'' düzenlemesi dikkate alındığında da ayrıca bir çelişki oluşturmaktadır.''

İş Sözleşmesinin taraflarından biri olan sporcuların İş Kanunu açısından durumunu ortaya koyduktan sonra, sözleşmenin diğer bir tarafı olan işveren kavramının İş Kanunu açısından durumuna bakmak gerekir.

İşveren kavramı, 4857 sayılı İş Kanununun 2. maddesinde, *''İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denir.''* şeklinde tanımlanmıştır. 1475 sayılı eski İş Kanunundaki tanımdan farklı olarak yeni kanunda ''tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar'' ibaresi eklenmiştir (Baştürk 2007).

İşveren tanımıyla ilgili olarak, bu kavramın işçi kavramından çıktığı ortaya konulmaktadır. İşçi, başkasının hizmetinde çalışan kişi iken, işveren bir başkasını işçi olarak çalıştıran kişidir. Bu açıdan bakıldığında; işçinin gördüğü işin türü ve işverenin, gerçek veya tüzel kişi ya da özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişisi olması hatta tüzel kişiliğinin bulunup bulunmamasının bir öneminin olmadığı ifade edilmektedir.

İşveren kavramının iyi belirlenebilmesi için, işçi kavramını temel almak gerektiği belirtilmiştir. Bu açıdan işçinin durumuna bakıldığında, iş görme borcu ve talimatlara uyma borcu gibi iki özelliğin ortaya çıktığı görülürken; bu duruma göre işveren, hem iş görme borcunun yerine getirilmesini isteyen hem de talimat vermeye yetkili olan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır (Tunçomağ ve Centel 2008).

Belirtilen bu tanım ve açıklamalar açısından bakıldığında, sporcu ile kulüp arasındaki ilişkinin, işçi ve işveren arasındaki hukuki ilişkiden farkının olmadığı görülmektedir. Bu duruma göre, hizmet sözleşmesi ile ücret mukabilinde bir kişiyi çalıştıran ve sporcuyla arasında bu bağımlılık ilişkisinden bir kazanç sağlayan kulüplerin, İş Kanunu açısından işveren sayılmaları gerektiği ifade edilmiştir (Petek 2002).

İş Kanunu açısından değerlendirilmesi gereken diğer iki kavram işveren vekili ve işyeridir.

İşveren kavramının, işçi gibi bir kişiye zorunlu olarak bağlanmadığı görülmektedir. Söz konusu kavram, aynı kişide birleşen, aynı zamanda da birden çok kişiye dağıtılması da mümkün olan görevlerin toplu bir nitelemesini içerir. Bu yüzden işveren, söz konusu yetki ve görevlerinden yönetimle ilgili olanların yerine getirilmesini bir başkasına bırakabilir. İşte bu yetkilerle donatılmış kişi, işletme içinde; işi yürütme, yönetme ve işçilerin iyiliğini sağlama görevini üstelenmiştir. Bu kişi işveren vekili olarak değerlendirilir (Tunçomağ ve Centel 2008).

İşveren vekili kavramı, İş Kanunu'nun 2. maddesinde, *''İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir. İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumludur. Bu kanunda işveren için öngörülen her çeşit sorumluluk ve zorunluluklar işveren vekilleri hakkında da uygulanır. İşveren vekilliği sıfatı, işçilere tanınan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz.''* şeklinde ifade edilmiştir.

Buradaki işveren vekilinin işveren adına ve hesabına işçilere karşı yaptığı hukuki işlemlerin hükümlerinin doğrudan işverene ait olmasının, Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin genel hükümlerinin gereği olduğu vurgulanmıştır (Tunçomağ ve Centel 2008).

Dernek veya anonim şirket biçiminde yapılanan kulüplerde yalnızca en üst düzeyde emir ve talimat verme yetkisine sahip organ ve kişiler işveren niteliğini ellerinde bulundurmaktadırlar. Buna karşılık, işverenden aldıkları temsil yetkisine

dayanarak işveren adına değişik düzeylerde işin yönetiminde görev alan ve talimat verme yetkisine sahip bulunan örneğin, ticaret şirketlerinde genel müdürlerin ve müdürlerin işveren değil, işveren vekili sayıldıkları belirtilmiştir (Baştürk 2007).

Tam bu noktada işverenlerinin (kulüplerin) hizmetinde, hizmet sözleşmesi hükümlerine göre çalışan teknik direktör ve antrenörlerin, sporu şahsen ifa eden kişi olmayıp verdiği emir ve talimatlarla faaliyetin çerçevesini belirleyen kişiler olduğu belirtilmiş; kimi zaman edilgen (yönetimden aldığı talimatları yerine getiren) kimi zaman ettirgen (talimat verip uygulatan) bir durum içinde kendini göstererek İş Kanunu anlamında işveren vekili sıfatına haiz oldukları vurgulanmıştır. Ancak teknik direktör ve antrenörlerin, işveren vekili olmalarının işçi olmalarına engel teşkil etmediği ifade edilmiştir (Baştürk 2005a).

Yargıtay kararları açısından konu değerlendirildiğinde; teknik direktör ve antrenörlerin İş Kanunu hükümleri açısından durumları ile ilgili olarak vermiş oldukları kararlarında tam bir istikrar içinde olmadığı belirtilmektedir (Baştürk 2005b).

Şöyle ki; Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 21 Ocak 1991 tarihli (E.1990/9492 ve K.1991/305 numaralı) kararında spor kulübünde profesyonel antrenör olarak çalışanların İş Kanunu kapsamında olduğunu kabul ettiği belirtilmiştir (Centel 2004, Baştürk 2005b).

Ancak, aynı Dairenin 9 Kasım 1998 tarihli (E.1998/11825 ve K.1998/15702 numaralı) kararı, 16 Mart 1999 tarihli (E.1998/3251 ve K.1999/5417 numaralı) kararı ile 12 Nisan 2001 tarihli (E.2001/3126 ve K.2001/6251 numaralı) kararında antrenörlerin yaptığı işlerin nitelik itibari ile spor işi olduğunu bundan dolayı 1475 sayılı İş Kanununun 5. maddesine göre kapsam dışında olduğundan hareketle davaya bakmaya görevli mahkemenin dava miktarına göre Asliye Hukuk veya Sulh Hukuk Mahkemesi olduğunu belirterek görev noktasından reddine karar vermek üzere temyiz olunan kararların bozulmasına karar verildiği ifade edilmiştir (Baştürk 2005b).

Yargıtay'ın 8 Aralık 2003 tarihli (E.2003/19877 ve K.2003/20178 numaralı) kararında ise, İş Yasasının 5. maddesi ile sporcuların kanun kapsamı dışında bırakılmış olduğu; antrenörlerin hizmet akdi ile çalıştığı ve işverenle antrenör arasında çıkan uyuşmazlıkta görevli mahkemenin İş Mahkemesi olduğu oyçokluğu ile kabul edilmiştir (Centel 2004, Baştürk 2005b). Ancak, bu karardan kısa bir süre sonra 30 Mart 2004 tarihli (E.2003/14073 ve K.2004/6561 numaralı) kararında ise, antrenörün sporcu kapsamında değerlendirileceğinden görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğuna oybirliğiyle hükmetmiştir

Burada önemli olan noktanın; İş Kanununun konuya ilişkin düzenlemesinde sadece sporcuların kapsam dışı tutulduğu, teknik direktör ve antrenör açısından sporcularda olduğu gibi amatörlük ve profesyonelliğin bir önem arz etmediği, dolayısıyla önemli olan konunun, teknik direktör ve antrenörlerin bağımlılık ilişkisi içerisinde ücret karşılığında iş görmeleri yani iş sözleşmesinin var olup olmadığıdır denilmiştir (Baştürk 2005b).

İş Kanunu açısından değerlendirilecek diğer bir kavram ise işyeridir. İş Kanununun 2. maddesinde işyeri ile ilgili olarak, *''İşveren tarafından mal ve hizmet üretmek amacıyla, maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir. İşverenin işyerinde ürettiği mal ve hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.''* şeklinde bilgilere yer verilmiştir.

İşyerinin tespiti konusunda iş organizasyonu içinde işçinin edimini ifa ettiği yerlerin dikkate alınması gereken ölçütlerden en önemlisi olduğu belirtilmiştir. Bu noktada örneğin, bir futbol karşılaşması şeklinde ortaya çıkan hizmetin üretilmesi için gerekli tüm örgütlenmenin gerçekleştirildiği kulüp merkezlerinin asıl işyeri olarak tanımlanması gerekir denilmiştir.

İş Kanunu'nun 2. maddesinde, işyerine bağlı yerler kavramı kulüpler açısından değerlendirildiğinde; örneğin, profesyonel futbol açısından asıl işyerine

bağlı yerler, kulüp tesisleri, sosyal tesisler, stadyumlar ile başta deplasmana gidilirken kullanılan araçların da işyeri kapsamında değerlendirileceği belirtilmiştir (Baştürk 2007).

Kısacası denilebilir ki; sporcunun (futbolcunun) hizmet sözleşmesi gereği yapmak zorunda olduğu faaliyetleri yerine getirdiği, bu faaliyetleri yerine getirmek için seyahat ettiği araçların işyeri sayılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır (Petek 2002).

Yukarıda anlatılanlar ışığında bir değerlendirme yapılacak olursa; İş Kanunu'nun genel olarak spor faaliyetlerini kapsam dışı bırakmadığı görülmektedir. Sporcuların dışındaki spor alanının çalışanlarının (teknik direktör, antrenör, yönetici, masör, doktor vb.) hizmet sözleşmesine bağlı olarak faaliyetlerine devam ettikleri sürece kanun kapsamında yer alacakları söylenebilir.

1.25. SGK Açısından Spor Alanının Çalışanlarının Değerlendirilmesi

Profesyonel manada, yani yaptığı işi bir meslek haline getiren, yaptığı veya katıldığı faaliyetlerin sonucunda ücret alarak çalışan ve dolayısıyla bir işverenle arasında hizmet akdi ortaya çıkan spor alanının çalışanlarının sosyal güvenlikleri ile ilgili değerlendirmeler, eski 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, yeni 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunundaki sigortalı sayılanlarla ilgili maddelerde yer alan hizmet akdine ilişkin hükümlere göre yapılmaktadır.

Eski 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2. maddesinde, yeni 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. maddesinin (a) fıkrasında, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların sigortalı sayılacakları belirtilmiştir. Gene aynı kanunun 6. maddesinde sigortalı sayılmayanlar belirtilmiş ve bunların arasında spor alanında ücret alarak yani profesyonel olarak sporun içinde yer alanlar sayılmadığı için sigortalı niteliği kazandıkları belirtilmiştir (Küçükgüngör 1999, Petek 2002, Baştürk 2005a).

Bu konuya ilişkin verilmiş yargı karalarına baktığımızda, bu kararlarla ilgili olarak ilk önce SSK tarafından Tarsus İdman Yurdu Futbolcularının ''sigortalı

sayılmaları; daha sonra kulüp yönetiminin bu karara karşı başvurdukları Prim İtiraz Komisyonu'nun 6 Mart 1971 tarih ve 971/390-2813 sayılı kararıyla SSK'nin tutumunu onayladıkları; bunun üzerine kulüp yönetiminin ''kulüple sporcu arasındaki sözleşmenin hizmet akdi olmadığı, esasen sporcuların İş Kanunu'nun kapsamı dışında bulundukları ve bu yüzden de Sosyal Sigortalar Kanunu dışında da tutulmaları gerektiği'' gerekçesi ile sporcuların işçi olmadığının ve dolayısı ile ''sigortalı'' olamayacaklarının saptanması için Mersin İş Mahkemesine başvurdukları ve bu durumla birlikte sporcuların sigortalılığının tartışıldığı belirtilmiştir.

Yapılan bu başvuru üzerine Mersin İş Mahkemesi 16 Eylül 1971 tarihinde (1971/73 E. Ve 1971/94 K. sayılı) kararını şu şekilde vermiştir;

> ''*İş ve spor birbirinin aynı şeyler değildir. İşte amaç fayda yaratmaktır. Halbuki spor bir hüner gösterisidir. Atılan bir golün manevi değeri vardır ama bir üretme olarak tavsifine imkan yoktur. Sporda gaye anlaşmanın tarafı olan belirli kimseler için bir yarışma arzu ve hevesi, bir yenme zevki ve bu suretle manevi bir fayda mevcut olup, bu fayda mutlaka o kulübün üye veya sporcularına ait olmayıp, bu kulübü gönülden tutan herkese karşıdır. Bu itibarla futbol maçında yaratılan fayda ile üretimde yaratılan fayda dahi aynı şeyler değildir. Hizmet akdinde kullanılan emeğin, yaratılan faydanın yerine bir başkası ikame olunabilir. Ama ne sporda, ne sanatta yahut ne futbolda, ne güreşte ve ne de güzel sanatlarda birinin yerine diğerini ikame etmek mümkün değildir. Sporcunun profesyonel olması ile amatör olması kulüple sporcu, tiyatro sahibi ile sanatçı arasındaki ilişkiyi değiştirmez. 1475 sayılı kanunun 5'inci maddesinin 9 numaralı bendinde spor ve sporcu iş kanunu kapsamı dışında mütalaa edilmiştir. Davacı Tarsus İdman Yurdu Gençlik Kulübünün ve bu kulüp futbolcularının 506 sayılı kanunun kapsamı dışında bulunduğunun tespitine temyizi kabil olmak üzere karar verilerek açıkça anlatıldı". Yargıtay 9. Hukuk*

Dairesi, Mersin İş Mahkemesinin bu kararını 07 Nisan 1972 tarihinde onaylamıştır.'' (Can 1991, Erkal 1998, Baştürk 2005a, Baştürk 2007).

Yukarıdaki kararın ardından, Sosyal Sigortalar Kurumunun, İkinci aşamada, bu kez de Mersin İdman Yurdu futbolcularının ''sigortalı sayıldığı, kulübün başvurusu üzerine de aynı Mersin İş Mahkemesinin yine ''temyiz yolu açık olarak'' SSK'nin kararını iptal ettiği (Erkal 1998); bu kararın temyizi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 24 Ocak 1974 tarihli (1974/199 E. 1974/1274 K. numaralı) kararında şu sonuçlara varıldığı belirtilmiştir;

'' Gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

Davada söz konusu edilen futbolcuların bu işi meslek edinmiş kimseler, uygulamadaki deyimiyle, "profesyonel futbolcular" oldukları yönü uyuşmazlık nedenleri arasında yer almamaktadır. Uyuşmazlığın temeli, futbolu meslek edinmiş ve bir kulübe bağlanmış kimselerin 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu açısından "sigortalı" sayılıp sayılmayacakları noktasında toplanmaktadır.

Anılan Kanunun 2. maddesi hükmüne göre, "bir hizmet akdine dayanarak, bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar bu kanuna göre sigortalı sayılırlar". Borçlar Kanunu'nun "hizmet akdi"ni tanımlayan 313. maddesinde ise "Hizmet akdi, bir mukaveledir ki onunla işçi muayyen veya gayrimuayyen bir zamanda hizmet görmeyi ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeyi taahhüt eder." şeklinde açıklanmıştır.

Şu duruma göre, hizmet akdi süresi ister belirli olsun, isterse belirli olmasın işgücünü sunan kimse ile bunu kabul eyleyen kimse ya da kimselerin irade bildirimlerinin birleşmesinden oluşmakta ve "zaman" ve "bağımlılık" unsurları, bu sözleşmenin ayırıcı özellikleri olarak belirmektedir. Yasa, hizmet akdinin varlığı yönünden, karşı

tarafa sunulan işgücünün mutlaka bedensel bir nitelik taşımasını aramamaktadır; işgücünün düşüncel, bilimsel ya da artistik bir nitelik göstermesi de mümkündür. Gerçekten burada önemli olan, faaliyetin türü değil, belki de hukuksal bir değer taşıması ve yabancı bir gereksinmenin giderilmesine yönelmesidir.

Bu bakımdan, anılan nitelikteki futbolcuların kulüpleri arasındaki sözleşme ilişkisi, belirgin olarak, hizmet akdine dayanmaktadır. Dairemizin 19 Ocak 1974 tarih ve 1296 E., 594 K. Sayılı kararında yer almış olan bu görüş, bilimsel eserlerde de benimsenmiştir.

O halde, profesyonel futbolcular, Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 2. maddesi gereğince "sigortalı" sayılmalıdırlar. Hatta, bunların her zaman için karşı karşıya kaldıkları tehlikelerin önemi, toplumsal yönden Sosyal Sigortadan özellikle yararlanmalarını zorunlu kılar. Günlük basına yansıyan bazı olaylar, bu zorunluluğu, hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak açıklıkta ortaya koyacak niteliktedir. Nihayet Sosyal Sigortalar Kanununda, açık ya da üstü kapalı bir biçimde profesyonel futbolcuların Kanun'un kapsamı dışında tutuldukları yollu bir hüküm de yer almış değildir.

Mahkemece, bu yönler göz önünde tutulmaksızın aksi görüşün benimsenmesi, usule ve yasaya aykırıdır." (Can 1991, Küçükgüngör 1999, Baştürk 2005a, Baştürk 2007).

Ülkemizde resmi anlamda profesyonel olan tek spor branşı futboldur ve profesyonel futbol takımlarında oynayan futbolcular 5510 sayılı kanuna göre sigortalı olmak zorundadırlar. Profesyonel futbolcuların bu kanun kapsamında iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortası, hastalık sigortası, analık sigortası ve malullük sigortasından yararlanmakta oldukları, bunların dışında ayrıca işsizlik sigortasından faydalandıkları belirtilmiştir (Baştürk 2007).

İşsizlik Sigortasına ilişkin olarak 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 46. maddesinin değişik ikinci fıkrasında;

''Bu Kanun, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdine dayalı olarak çalışan sigortalıları ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20'nci maddesinde açıklanan sandıklara tabi sigortalıları kapsar.'' denilmektedir.

Profesyonel futbolcularda 5510 sayılı kanun kapsamında olduklarından dolayı, belirtilen kanundaki aranan diğer şartların mevcut olması durumunda bu haktan yararlanmaya hak kazanacakları ifade edilmiştir.

Kanunun 51. maddesinin (d) bendinde, hizmet akdinin belirli süreli olması halinde, bu sürenin bitimi nedeniyle işsiz kalan sigortalının, Kuruma süresi içinde şahsen başvurarak yeni bir iş almaya hazır olduklarını kaydettirmeleri, hizmet akitlerinin sona ermesinden önceki son üç yıl içinde en az 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş ve işten ayrılmadan önceki son 120 gün içinde prim ödeyerek sürekli çalışmış olmaları kaydıyla işsizlik ödeneği almaya hak kazanırlar denilmektedir.

Bu duruma göre kulüpler tarafından belirli süreli iş sözleşmeleri ile istihdam edilen profesyonel futbolcuların, sözleşmelerinin bitimi ile birlikte yukarıdaki şartlarında mevcut olması durumunda işsizlik sigortasından yararlanabilecekleri belirtilmektedir (Baştürk 2007).

Yeni 5510 sayılı kanunun 12. maddesinde, kanunun 4. maddesinde belirtilen işveren tabiri ile ilgili olarak, *''sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar işverendir.''* denilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, spor kulüpleri ister dernek, isterse şirket şeklinde kurulmuş olsunlar işveren sıfatını kazanmaları bakımından aralarında bir farkın olmadığı belirtilmektedir (Küçükgüngör 1999, Cihangir 2006).

İşveren kavramına bağlı olarak ortaya çıkan işveren vekili kavramı da gene aynı kanunun 12. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre *''İşveren adına ve*

hesabına, işin veya görülen hizmetin bütününün yönetim görevini yapan kimse, işveren vekilidir.'' denilmiştir.

Bu tanıma göre işveren vekilliği sıfatının kazanılabilmesi için ''işveren nam ve hesabına hareket etmenin'' ve ''işin yönetimi görevinin yapılması'' unsurlarının birlikte gerçekleşmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir.

İşverenin işlerin tamamını yönetmek yetkisine sahip olmayanların 5510 sayılı (eski 506 sayılı kanun) kanun anlamında işveren vekili sayılamayacakları; bunun sonucu olarak, iş kanunu anlamında işveren vekili olup, işin ve işyerinin bir kesiminde yönetim görevi alanların (örneğin şef, ustabaşı, personel müdürü, işyeri amiri vb.) işin bütününü yönetmediklerinden Kanun açısından işveren vekili sıfatını kazanamayacakları ifade edilmektedir (Baştürk 2007).

Bu bağlamda teknik direktör ve antrenörlerin SGK açısından durumları değerlendirildiğinde; teknik direktör ve antrenörlerin İş Kanunu açısından işveren vekili olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmekle birlikte, özellikle Yargıtay'ın teknik direktör ve antrenörler ile ilgili verdiği kararlarda tam bir istikrarın olmadığı ancak genel anlamda sporcu olarak değerlendirildikleri (Baştürk 2005b) belirtildiği için spor kulüplerinde bir hizmet akdine bağlı olarak çalışan teknik direktör ve antrenörlerin, 5510 sayılı kanunun sigortalı sayılanlarla ilgili 4. maddesinde belirtilen, ''Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar'' hükmüne göre sigortalı sayılabilecekleri söylenebilir (Keten 1979, Can 1991, Petek 2002).

BEŞİNCİ BÖLÜM
TOPLU İŞ HUKUKU BAKIMINDAN
SPOR ALANININ ÇALIŞANLARININ DURUMU

Günümüzde baş döndürücü bir hızla ilerleyen çalışma hayatının ortaya çıkardığı yeni durumlara, sadece Medeni Hukuk veya Borçlar Hukukunun kurallarıyla çözüm bulmak imkânsızlaşmıştır. Sosyal tarafların örgütlenerek sorunlarını kendi aralarında çözme çabaları ve taraf durumunda bulunanlara çalışma hayatında kendi kurallarını koyabilme serbestliğinin tanınmasıyla ‘’Toplu İş Hukuku’’ ortaya çıkmıştır (Baştürk 2007).

Toplu İş Hukuku, işçiler ile işverenlerin hukuki ilişkilerini toplu düzeyde ele almaktadır. Nitekim toplu iş hukuku, öncelikle işçi ve işveren mesleki birliklerini (sendikalar ve konfederasyonlar) kapsamına alır; buna, ‘’sendikalar hukuku’’ denilmektedir. İşçi ve işveren sendikalarının en önemli görevlerinden bir tanesi; çalışma koşullarını toplu iş sözleşmesi yoluyla düzenlemektir. Toplu iş hukukunun bu alanı ‘’Toplu İş Sözleşmesi Hukuku’’ olarak adlandırılmaktadır.

Toplu iş hukuku ile arabuluculuk arasında yakın bir bağlantı vardır. Bu bağlantı toplu iş sözleşmesinin oluşturulmasına yardım eder. Fakat işçi ve işveren arasındaki ilişkiler her zaman olumlu ve anlaşma içinde olmamaktadır. İşte böyle durumlarda işçi sendikası ile işveren ve/veya işveren sendikası arasında grev ve lokavt gibi mücadeleler ve bu mücadelelerin ortaya çıkardığı hukuki sonuçlar iş mücadelesi (grev/lokavt) olarak adlandırılmaktadır (Tunçomağ ve Centel 2008).

Toplu iş hukukuna ilişkin bu bilgilerin ardından, konu içersinde profesyonel spordaki sendikacılığın Dünyadaki ve Ülkemizdeki tarihçesi, profesyonel sporda sendikacılık konusunda ileri düzeylere ulaşmış olan İngiltere’deki PFA örneği, FIFPro örneği ile Ülkemizdeki mevzuat açısından durum hakkında bilgiler verilecektir.

1.26. Profesyonel Sporda Sendikacılığın Dünya’daki ve Ülkemizdeki Tarihçesi

Sporda sendikalaşma ile ilgili Dünya'daki ve Ülkemizdeki gelişmeler incelendiğinde, tıpkı spor dışındaki sektörlerde olduğu gibi spor alanının en önemli çalışanı durumunda bulunan ve işçi olarak nitelenen kişiler odaklı bir örgütlenmenin olduğu görülmektedir.

Dünya'daki spor sendikacılığının gelişimine bakıldığında, en eski sporcu sendikasının, 1885 yılında ''Beyzbol Oyuncuları Sendikası'' adıyla ABD'de kurulduğu görülmektedir. Sendikanın faaliyeti, kurulmasının ardından kendi üyelerinden oluşan bir lig oluşturmaya çalışması, fakat bunun gerçekleşmemesi üzerine sona ermiştir.

Amerikan beyzbol oyuncularının sendikalaşma çabaları; 1946 yılında, bugünde hala faaliyette olan ''Major Ligi Beyzbol Oyuncuları Sendikası (Major League Baseball Players Association-MLBPA)'' kurulana kadar, 1900 ile 1946 yılları arasında devam etmiştir (Aydın 2007, Aydın 2009).

Spor tarihindeki ilk spor kaynaklı uyuşmazlık 1900'lerin başında meydana gelen, Amerikan Beyzbol Liginde oynayan bir yıldız oyuncunun rakip ulusal lige transfer olması ile ortaya çıkmıştır. Bu olayla ilgili olarak verilen kararların neticesinde, daha önce kulüp sahipleri veya işveren ve lig yönetimlerinin spordaki transfer/iş ilişkisi sorunlarının iş hukukunu ilgilendirmediği görüşü mahkemelerce kabul edilmemiş, aksine bu uyuşmazlıkların işçi-işveren uyuşmazlığı niteliği taşıdığı ve dolayısıyla iş hukukunun kurallarının uygulaması alanında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yargı tarafından verilen bu karar ve benzeri kararlar, profesyonel spordaki sendikalaşmanın önünü açmıştır (Aydın 2007).

Amerikan Beyzbol Oyuncuları Sendikası, 1940'ların sonlarında ilk kez ''Beyzbol Oyuncuları Emeklilik Sandığı''nı kurmuştur. Bu sandık, sporculara emeklilik imkânı tanıyan ilk oluşum olmuştur.

Daha sonraki yıllarda; 1956'da Amerikan Futbol Ligi oyuncuları Sendikası, 1957'de Ulusal Hokey Ligi Oyuncuları Sendikası, 1964'te Amerikan Ulusal Basketbol Oyuncuları Sendikası kurulmuştur. Bu sendikalar bugün hala faaliyetlerini devam ettirmektedirler.

Profesyonel Sporda Sendikalaşma ABD dışında, Avustralya'da da oldukça eski ve yaygındır. Avustralya'daki ilk sporcu sendikası kurma girişimi, 1913 yılında futbol oyuncuları tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonraları diğer spor dallarında sendika kurma denemeleri olmuştur. Avustralya'da bugün, 1973'te kurulan Avustralya Futbol Ligi Oyuncuları Sendikası, 1979'da kurulan Rugby Ligi Oyuncuları Sendikası, 1989'da kurulan Ulusal Basketbol Ligi Oyuncuları Sendikası, 1993 yılında kurulan Profesyonel Futbolcular (Soccer) Sendikası, 1995 yılında kurulan Rugby Birliği oyuncuları Sendikası ve 2002 yılında kurulan Avustralya Netbol oyuncuları Sendikası faaliyetlerine devam etmektedirler (Aydın 2007).

Profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili olarak Avrupa'ya baktığımızda karşımıza, özellikle İngiltere ve Fransa örgütlenmeleri çıkmaktadır. İngiltere'de 1907 yılında kurulan ve kurulduğundan bu yana faaliyetlerini devam ettiren tek sendika olan İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikası (PFA), sendikacılık konusunda örnek teşkil eder bir durumdadır. Fransa'da ise Profesyonel Futbolcular Ulusal sendikası (UNFP), önemli bir sendika durumundadır.

Avrupa'da bu iki ülke sendikaları dışında; Almanya'daki, Almanya Futbol Oyuncuları Sendikası (Vereinigung der Vertrags Fussball Spieler-VdV) ile İtaya'daki, İtalya Futbolcular Sendikası (Associazione İtailiana Calciatori-AIC) önemli ve güçlü sendikalar durumundadır (Aydın 2007, Aydın 2009).

Profesyonel spor alanındaki sendikalaşmayla ilgili Afrika'da 1997 yılında kurulan Güney Afrika Futbol Oyuncuları Sendikası (South African Football Players Union-SAFPU) ülkesinin spor sektöründe önemli bir yere sahiptir (Aydın 2007).

Avrupa ve Dünyadaki profesyonel spordaki sendikal örgütlenmelerin dışında, uluslararası bir düzeyde olan, 1965 yılında beş ülkenin ulusal futbol sendikasının girişimleri ile kurulan ve bugün 40'ın üzerinde üyesi bulunan Uluslararası Profesyonel Futbolcu Sendikası Federasyonu (Federation Internationale des Footballeurs Professionnels-FIFPro) bulunmaktadır (Aydın 2007, Aydın 2009). FIFPro ile ilgili olarak da daha fazla bilgiye sonraki bölümlerde değinilecektir.

Ülkemizdeki profesyonel spordaki sendika çalışmalarının yalnızca futbolla ilgili olarak yapıldığı görülmektedir. Bunda, profesyonel spor olarak futbolun var olmuş olması önemli bir etken olmuştur (Aydın 2007).

Türkiye'deki profesyonel spordaki sendikalaşma ile ilgili ilk örnek, 31 Mayıs 1965 tarihinde kurulan ''Türkiye Futbolcular Sendikası''dır. Genel İşler İşkolunda 12 kişi tarafından kurulan bu sendikanın; 16 Temmuz 1966 yılında yapılan ilk genel kurulunda, Yönetim Kuruluna; Meliha ILGAZ (Genel Başkan), Şeref HAS (İkinci Başkan), Tekin BİLGE (Genel Sekreter), Ali BERATLIGİL, Kaya KÖSTEBEN, Özcan KÖKSAY, Basri DİRİMLİ, Metin OKTAY VE Candemir BERKMAN seçilmiştir.

Sendikanın, 29 Haziran 1967 tarihinde yapılan genel kurulunda Genel Başkanlığa Şükrü GÜLESİN, İkinci Başkanlığa Turgay ŞEREN ve Genel Sekreterliğe Tekin BİLGE seçilmiştir. Sendikanın iki yıl sonraki, 13 Temmuz 1969 tarihli genel kurulunda tüzük değiştirilmiş ve sendikanın adı ''Türkiye Profesyonel Futbolcular, Antrenörler, Menajerler ve Monitörler Sendikası'' olarak değiştirilmiştir. 28 Mayıs 1975 tarihinde yapılan Genel Kurulda tüzük bir kez daha değiştirilmiş, sendikanın adı da ''Futbol-İş (Türkiye Futbolcular, Antrenörler, Masörler Sendikası)'' olmuş ve Türk-İş Konfederasyonuna üye olma kararı almıştır (Baştürk 2007, Aydın 2007, Ünsal 2008, Aydın 2009).

Sendika ile ilgili Çalışma Bakanlığı verilerinde; 1971 yılında 187, 1974 yılında 378, 1976 yılında 440, 1977 yılında 380, 1979 yılında 290 üyesinin bulunduğu görülmektedir. Ancak sendika 2821 sayılı Sendikalar Kanununa uygun olarak 1 Ocak 1984 tarihine kadar olağanüstü genel kurul toplantısını yapıp, zorunlu organlarını oluşturmadığı için aynı yasanın geçici 1. maddesine göre 23 Eylül 1984 tarihinde münfesih (feshedilmiş) sayılmıştır (Ünsal 2008).

Aydın'ın (2007) yapmış olduğu bir çalışmasında; Futbol-İş Sendikasının çalışmaları ile ilgili birkaç küçük gazete kupürü dışında elde yazılı bir belgenin bulunmadığı, üyesi bulunduğu Türk-İş arşivinde dahi Futbol-İş'e ilişkin herhangi bir belgeye rastlanamadığı belirtilmektedir. Ayrıca, faaliyetleri konusunda yeterli bilgiler edinilemeyen Futbol-İş Sendikasının 15 yıl gibi kısa bir sürede 13 defa genel

kurul yapmış olması, oldukça hareketli ve çalkantılı bir sendika olduğunu göstermektedir.

Aynı çalışmada sendikanın faaliyet gösterdiği dönemde yeterli başarıyı elde edememesinin birçok sebebinin olduğu; bu sebeplerden bir tanesinin, kulüplerin o dönemde şirket ve dolayısıyla işveren olmaması ve dernek statüsü ile yönetilmesi olduğu, bu durumun futbolda endüstriyel ilişkiler düzeninin kurulamamasına yol açtığı ifade edilmiştir. Diğer bir sebep olarak ise; spordaki sendikalaşma faaliyetlerine ilginin az olması ve bu alanda aktif olan sporculara yönelik olumsuz tavırların varlığı olarak belirtilmiştir (Aydın 2007).

Bu sendikanın dışında 1970'li yıllarda faaliyet gösteren Amatör Sporcular Derneği, sporcuları örgütlemek için çalışmış ve 1975 yılı itibariyle 70 000 sporcuyu bünyesinde topladığı ileri sürülmüştür (Baştürk 2007). Ancak Aydın (2007)'ın yukarıda belirtilen çalışmasında, sendikanın uzun yıllar genel sekreterliğini yapan Necati KARAKAYA ile yaptığı söyleşide; Metin KURT'un kurduğu Amatör Sporcular Derneği'ne 70 000 sporcunun üye olduğu bilgisinin çok abartılı olduğu, üye sayısının 7'yi geçmediği belirtilmiştir.

1.27. Profesyonel Sporda Sendikacılıkta PFA Örneği

İngiltere'de ilk emekçi örgütlenmeler 18. yüzyılda, dayanışma dernekleri, yardımlaşma sandıkları biçiminde oluşturulan emekçi birlikleri şeklinde ortaya çıkmaya başlamıştır. O dönemdeki işçi sınıfının yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için oluşturulmaya başlanan (Alay 2007) bu örgütlenmelerin ardından, 1907 yılında, bugünde halen faaliyetlerini devam ettiren ''İngiliz Profesyonel Sporcular Sendikası (English Professional Footballers' Association PFA)'' kurulmuştur.

Profesyonel Sporcu Sendikalarının en eskisi olan PFA, yıllar boyunca Britanya adalarında benzer örgütlenmelere deneyimleriyle ve moral desteği ile katkılarda bulunmuş, son derece etkin ve saygın bir sendika konumuna gelmiştir (Aydın 2009).

1.27.1. PFA'nın tarihçesi

PFA, 1901 yılında İngiltere profesyonel spor tarihinde yaşanan yönetim zaafiyetleri ve üye azlığı gibi sebeplerle ilk deneyimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının üzerinden geçen 6 yıl sonra, 1907 yılında Manchester'de kurulmuştur. İlk başkanı Manchester United'dan Billy MEREDITH'dir. Sendikanın üye sayısı ilk yılın sonunda 1300 kişiye ulaşmış, bu büyük başarı ile dikkatleri üzerine çekmiş ve birçok Britanya Adası ve Commenwealt ülkesinde benzer örgütlenmelerin önünü açmıştır.

PFA, kuruluşundan sonraki ilk otuz yılında üye sayısı bakımından dalgalanmalar yaşamıştır. Mesela sendikanın üye sayısı 1925'te en düşük sayı olan 100'e inmiş, 1937'de 2000'e ulaşmıştır. PFA'nın üye sayısı son yirmi yıldır ise hiçbir zaman 3000'in altına düşmemiştir (Aydın 2007, Aydın 2009).

PFA kurulduğu günden bu tarafa üyeleri adına elde ettiği kazanımlar ve başarıları ile dikkat çekmektedir. PFA'nın bu başarı ve kazanımları ile tarihçesini şu şekilde özetlemek mümkün olabilmektedir:

- 1887 yılında sadece 4 yıl faaliyette bulunacak ilk futbolcu sendikası kuruldu.

- 1907'de, Manchester, Imperial Otel'de Billy Meredith önderliğinde PFA (ilk adı AFPU-Association Football Players' Union) kuruldu. İlk yıllarda sendikaya Meredith Sendikası denilmiştir.

- 1909'da, sezonun açılışında PFA'nın Sendikalar Konfederasyonu (GFTU)'na katılma başvurusu yapması ve grev tehdidi, İngiliz Futbol Federasyonu (FA)'nun PFA'ya düşmanca tavır almasına neden oldu. FA tüm sporcuların sendika üyeliğinden ayrılmasını, aksi takdirde sezonun başlamayacağını belirtti. PFA, GFTU başvurusunu geri çekti. Üyeler PFA'dan istifa etmedi, lig başladı.

- 1923'te, PFA, sözleşmeli futbolcuların ücretlerinde indirim talep eden İngiliz Futbol Ligi Yönetimi (FL) ile uyuşmazlığa düştü. (*Leddy v.Chesterfield*) olarak bilinen dava PFA lehine sonuçlandı ve indirim talebi mahkemece reddedildi.

- 1961'de, PFA Genel Başkanı Jimmy Hill'in başlattığı kampanya ile haftalık 20 pound olan en yüksek ücret (maximum wage-wage cap) uygulaması kaldırıldı.

- 1963'te, Yüksek Mahkeme, *Eastam* davası diye bilinen ve PFA tarafından açılan davada alıkoyma ve transfer sisteminin yasa dışılığını ilan etti (Aydın 2007).

- 1974'te, PFA ödülleri uygulaması başladı. Leeds United'den Norman HUNTER, yılın futbolcusu seçildi.

- 1978'de, FL tarafından futbolcular için sözleşme özgürlüğü kabul edildi. PFA'nın etkisiyle bu hak, yurtdışında oynayan futbolculara da tanındı. Transfer uyuşmazlıklarının çözümünde özel bir yöntem (hakemlik) benimsendi.

- 1979'da, Futbolcuların İleri Eğitimi ve Mesleki Eğitim Programı başlatıldı ve bir sonraki yıl futbolcular için Katılıma Dayanmayan Primsiz Nakit Destek Programı (Players Non-Contributary Cash Benefit Scheme) başlatıldı. 2003 yılında Premier Lig'in kurulmasıyla kontratların yenilenmesine kadar kullanılacak olan oyuncuların standart kontratları oluşturuldu.

- 1980'de, Futbolcular için katılıma dayanmayan primsiz parasal destek programı uygulamaya konuldu.

- 1981'de, PFA, futbolcular için standart bir sözleşme tipi ve uygulama kodu oluşturdu.

- 1983'te, Televizyonda yayınlanan oyunlarda, PFA üyelerinin kıyafet yasağına uymaması nedeniyle FA, PFA'ya ödediği paranın %60'ını kesti. FA görüşmeyi kabul etti. 100.000 pound geri iade edildi fakat PFA Yardımlaşma Fonu'nu üstlenmek zorunda kaldı. Önceki çıraklık sistemi yerine Gençlik Eğitim Planı başlatıldı.

- 1985'de, Futbolcular için Yaşlılık Sigortası Fonu (FLPRIS) kuruldu ve emeklilik yaşı 35 oldu. İlk Süper Lig oluşturma çabalarına Gordon Taylor karşı çıktı ve PFA eski Futbol Ligi yapısını bir arada tutmaya çalıştı.

- 1986'da, Toplumda Futbol Programı hayata geçirildi. Altı pilot kulüple başlatılan programa 90 kulübün katılımı ile büyük başarı sağlandı.

- 1988'de, Ligden ayrılmayı kararlaştıran üst düzey futbol kulüpleri PFA'nın de katılımıyla gerçekleştirilen Heatrow Anlaşmasıyla bu karardan vazgeçtiler.

- 1989'da, PFA Finansal Yönetim Şirketi kuruldu. Şirketin temel amacı oyunculara sözleşme yapma, transfer, yaşlılık sigortası, diğer sigortalar ve mortgage gibi konularda yardımcı olmaktadır (http://www.Givemefootball. com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments---1970-1989, Aydın 2007).

- 1992'de, Premier Lig'in oluşması sonrasında PFA'nın televizyon yayın gelirlerinde kayba uğradığı ortaya çıktı. PFA grev tehdidinde bulundu. Üyelerin % 92'si PFA'ya destek verdi. Grev önlendi. PFA uyuşmazlıktan kazançlı çıktı. TV gelirlerinde düşüş yaşanmadı. PFA önderliğinde Profesyonel Futbol Müzakere ve Danışma Komitesi (PFNCC) kuruldu.

- 1995'te, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi BOSMAN kararını verdi. Kararın verilmesinde PFA büyük katkı sağladı.

- 1996'da, PFA TV gelirleri konusunda Futbol Ligiyle giriştiği bir mücadeleyi daha kazandı.1997 yılı Ekim ayından itibaren PFA yıllık 7,5 milyon pound aldı (http://www.givemefootball.com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments---1990-2007, Aydın 2007).

- 1997'de, Yeni alıkoyma ve transfer sistemi yürürlüğe girdi. Yaklaşık yüz yıl sonra oyuncular kontratları bittiğinde rahatça hareket edebilme özgürlüğünü tekrar kazandılar (http://www.givemefootball.com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments---1990-2007).

- 2001'de PFA ve FIFPro; FIFA, UEFA ve Avrupa Komisyonu ile yeni bir uluslararası transfer sistemi üzerinde anlaşmaya vardı.

- 2001'de, PFA ve FA ve FL arasında TV gelirlerine ilişkin süregelen uyuşmazlık 10 yıllık bir sözleşme ile sonuçlandı. Grev tehdidi işe yaradı. Üyelerin % 99'u PFA'nın yanında yer aldı. PFA, TV gelirlerinden yıllık 17,5 milyon Pound kazandı. Bu PFA'nın geleceğini garanti altına alması demekti (http://www.givemefootball.com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments---1990-2007, Aydın 2007).

- 2002'de, ITV Dijital'in çöküşü Futbol Ligi'ndeki kulüpler arasında ekonomik krize neden oldu. PFA,20 yıl PFA'ya hizmet ettikten sonra ayrılan FL Brendon Batson MBE ile oyuncuların kontratlarının korunması konusunda yaptığı toplu sözleşmeyle Bradford City'nin ayakta kalmasına yardımcı oldu (http://www.givemefootball.com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments---1990-2007).

PFA'ya profesyonel olan veya profesyonellik adayı futbolcular üye olabilmekte; ancak hizmetlerden profesyonel sporculuk yaşamı sona ermiş eski üyelerde faydalanabilmektedir. PFA 4000'e yakın üyesi ile İngiliz Sendikalar Kongresine ve FIFPro'ya üyedir.

PFA'nın üst yöneticilerinin hemen hemen tamamı eski futbolculardandır. Sorunları ve ihtiyaçları bilen yöneticilerin altında görev yapan profesyonellerle PFA bugün 250'ye yakın personeli ile faaliyetlerini sürdürmektedir (Aydın 2007, Aydın 2009).

1.27.2. PFA'nın faaliyetleri

Endüstri ilişkileri alanındaki faaliyetleri

PFA, 100 yıllık tarihi boyunca ne bir grev uygulamasına gitmiş, ne de toplu iş sözleşmesi yapmıştır. Daha doğrusu elinde ki grev ve toplu iş sözleşmesi kartlarını hiç kullanmamıştır. Buna rağmen kurulduğu günden bugüne stratejik endüstri ilişkileri yönetimi sayesinde üyelerine önemli haklar sağlamıştır. Bu haklar şöyle özetlenebilir:

- İngiltere'de profesyonel futbolcuların yılda 4 hafta ücretli izin hakkına sahip olması,
- Futbolcuların kulüplerinden izinsiz medyada açıklama yapma hakkını elde etmesi,
- Sakatlanan futbolcuya sakatlığı döneminde temel ücret ödenmesi,
- Ölen futbolcunun ailesine yüklü miktarda (40 000 pound) ölüm yardımının yapılmasının sağlanması,
- Futbol ligi ile ortaklaşa kurulan özel sağlık sigortası sistemi ile sakatlanan futbolculara önemli bir ekonomik yük getirmeden tedavilerinin sağlanması,
- İş piyasasında işveren (kulüp) yönetimlerinin ve federasyonun (FA ve FL'nin) tek yanlı uygulamalarının kaldırılması,

- Sporcu ortalama ücretlerinin önemli ölçüde arttırılması,

- Transfer sisteminde futbolcular aleyhine uygulamalar ve özellikle transfer ücreti ile futbolcunun normal ücretinin sınırlanmasına yol açan ‘’tavan ücret’’ uygulamasının kaldırılması,

- FL ve FA ile uyuşmazlıkların çözümünde özel bir yöntem getirilmesi uygulamalarının tümü, hatta daha fazlası PFA’nın izlediği olumlu stratejik yöntemlerin bir sonucu olarak belirtilmektedir (Aydın 2007, Aydın 2009).

Üyelere yönelik faaliyetleri

- Yardım faaliyetleri: PFA, üyelerine yönelik bu faaliyetlerini bazen tek başına bazen de kurduğu ortaklıklarla yerine getirmektedir. Bunlardan ‘‘Yardımlaşma Fonu’’, mevcut ve eski üyelerden finansal sorunlar yaşayanlara destek sağlamak maksadı ile; ‘’Kaza Sigortası Fonu’’, Premier Lig ve Futbol Ligindeki tüm futbolculara kaza sigortası hizmeti sunmak maksadı ile; ‘’Oyuncular Nakit Yardım Planı’’, futbolu bırakan ya da bırakmak zorunda kalan futbolculara, vergiden muaf tutulan toplu bir para ödemek için, ‘’Emeklilik Planı’’, futbolcuların futbol hayatlarının sonrası için, gelirlerinin en çok % 15’i oranında primle katılabilmelerinin sağlanması ve ‘’Finansal Danışmanlık’’, futbolcuların kısa kariyerlerinde ellerindeki paranın en iyi biçimde değerlendirebilmelerinde onlara yardım sağlamak maksatları ile kurulmuştur (Aydın 2007, Aydın 2009).

- Eğitim faaliyetleri: PFA, eğitimle ilgili bu yardım faaliyetleri sağlayabilmek için öncelikle bir ‘’Eğitim Fonu’’ oluşturmuştur. Bu fon, futbolcuların eğitimi ve kariyerleri sona erdiğinde vasıflarının geliştirilmesini amaçlamaktadır. PFA’nın en önemli eğitim faaliyeti olarak ‘’Futbolcuların İleri Eğitimi ve Mesleki Eğitimi Programı’’ gösterilebilir. Bu program, her çeşit mesleki eğitim ya da ileri eğitim almak isteyen üyelerine finansal destek sağlamak için oluşturulmuştur. Programın esası eğitim için burs sağlamak ve 21 yaş altı üyeler ile işsiz üyeler ve eski üyelere % 100 burs desteği sağlamaktır.

PFA'nın eğitim faaliyetlerinden önemli diğeri, ortak inisiyatiflerde yer alması ile gerçekleşmektedir. PFA, FA ve UEFA ile birlikte ulusal-uluslararası koçluk lisanslarının verilmesinde, koçluk eğitim süreçlerinde işbirliği yapmaktadır. Bu kapsamda eğitimler vermekte, kurslar düzenlemekte ve gerekirse akademik birimlerden destek almaktadır (Aydın 2007, Aydın 2009).

Medyaya/Kamuoyuna yönelik faaliyetleri

PFA'nın bu faaliyetleri sosyal anlamda benimsenme ve kabul görmeye yönelik faaliyetleridir. PFA açısından bu anlamda gerçekleştirilen en önemli faaliyet; 2001 yılında ITV Digital Platformunun Kulüplere olan 180 milyon poundluk borcu sebebiyle çökmesi sonrası, PFA kulüplere, futbolcu ücretlerinin ödenmesi koşulu ile önemli miktarlarda borç vermiştir. Bu durum taraftarlar, diğer örgütler, oyuncular, kulüp yönetimleri ve özellikle medya tarafından PFA hakkında olumlu düşünceler ortaya çıkarmıştır. Böylelikle PFA, üyelerinin menfaatleri yanında futbol endüstrisini de koruyan güçlü bir imaja sahip olmuştur.

PFA'nın diğer faaliyetleri arasında doping testleri ile ilgili olarak FA ve UEFA ile işbirliği yapmak, FA ile ortaklaşa tıbbi araştırma ve rehabilitasyon projesine katılmak ve ayrıca ''Irkçılığı Futbolun Dışına At'', ''Irkçılığa Kırmızı Kart'' gibi ırkçılık karşıtı toplumsal faaliyetlere katılmak vardır (Aydın 2007, Aydın 2009).

Ticari faaliyetleri

PFA, ticari faaliyetleri yürütmek üzere 1972 yılında ''PFA Girişimcilik Limited'' şirketini kurmuştur. Bu şirket futbolun popülaritesinin artması ve ticarileşmesi ile gelirlerini arttırmıştır. Şirketin temel hedefi; PFA fonlarına ve bütünsel olarak PFA'ya sponsor desteği sağlamak olmuş, bu amaçla Sky Sport, Adidas, Sony ve Carling gibi dünyaca ünlü kuruluşlarla sponsorluk anlaşmaları yaparak önemli gelirler elde etmiştir. PFA Girişimciliğin 2005 yılı itibari ile 14 büyük şirketle iş ortaklığı ve sponsorluk anlaşmaları bulunmaktadır (Aydın 2007, Aydın 2009).

1.28. Profesyonel Sporda Sendikacılıkta FIFPro Örneği

FIFPro profesyonel futbolcuları uluslararası alanda temsil eden bir örgüttür. 15 Aralık 1965 tarihinde Paris'te toplanan Fransa, İskoçya, İngiltere, İtalya ve Hollanda futbolcu derneklerinin (sendikalarının) bir araya gelmesiyle kurulmuştur. FIFPro'nun temel amacı; *''Futbolcular ile futbolcu sendikaları arasındaki dayanışmayı güçlendirmek, karşılıklı yardım, işbirliği ve danışma süreçlerini geliştirmek; futbolcuların haklarını savunmak, bu anlamda sporcuların kulüp seçme ve sözleşme yapma özgürlüklerinin desteklenmesi''* olarak belirtilmiştir (Aydın 2007). 20 Şubat 1968 tarihinde Fransız mevzuatına uygun olarak dünyadaki profesyonel futbolcuların haklarının korunması amacıyla sendikaya uluslararası dernek statüsü verilmiş ve merkezi Paris olarak belirlenmiştir.

FIFPro'nun kurucularının tamamı Avrupa Kıtasındandır. 80'li yıllarda başta Arjantin, Şili ve Uruguay gibi Güney Amerika ülkelerinden, daha sonraları Macaristan, Romanya ve Ukrayna gibi Doğu Avrupa ülkelerinden, Nijerya ve Güney Afrika gibi Afrika ülkelerinden birlikler FİFPro'ya üye olmuşlardır. 1998-2001 yılları arasında Brezilya, Meksika, Japonya, Avustralya, Kamerun ve Cezayir olmak üzere birçok ülke FIFProya üye olmuştur (Baştürk 2007). Bugün itibari ile 50 000'den fazla futbolcunun içinde bulunduğu bir organizasyon olan federasyona, 41 ülkenin futbolcu birlikleri üye, 6 ülkenin futbolcu birlikleri aday ve 9 ülkenin futbolcu birlikleri gözlemci konumundadır (http://www.fifpro.org/about).

FIFPro'ya üye birliklerin artmasına bağlı olarak kurucu beş üyeyi temsil eden üyeler yanında yönetim kurulu yedi üyeye çıkartılmıştır. Bu üyelerden altıncı üyenin küçük ülkeleri, yedinci üyenin ise Avrupa dışındaki üyeleri temsil etmesi kararlaştırılmıştır. Temel hedef, her ülkenin federasyon yönetim kurulunda temsil edilmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir. FIFPro, UEFA ve FİFA tarafından, Bosman kurallarının kabul edilmesinden sonra futbolcuların temsilcisi olarak kabul edilip Avrupa Komisyonu tarafından resmen tanınmıştır.

Federasyonun yabancılık unsuru taşıyan (uluslararası) profesyonel futbolcu sözleşmeleri ile transfer sözleşmelerinden doğan ihtilafların çözümü için FIFA bünyesinde kurulan ''İhtilafların Çözümü Merkezi''nin üye yapısında önemli bir

etkisi bulunmaktadır. Toplam 20 kişiden oluşan merkezin üyelerinin yarısı FIFPro, diğer yarısı ise ligleri ve kulüpleri temsil eden dernekler tarafından gösterilen adaylar arasından seçilmektedir. Ayrıca Spor Tahkim Mahkemesinde yer alan futbol organlarının önerisi üzerine atanan hakemlerden 10 tanesi FIFPro tarafından önerilmektedir (Baştürk 2007). Bunlarla birlikte bir de FIFPro, Avrupa Futbol Sektörü için ‘’Transfer, Doping, Lisanslama, Yetiştirme ve Eğitim’’ konularını kapsayan bir toplu iş sözleşmesi yapılmasını önermiştir (Aydın 2007).

1.28.1. İlkeler

Üye ülkelerin Profesyonel futbolcularının uluslararası temsilcisi durumundaki FIFPro, faaliyetlerini gerçekleştirirken aşağıdaki ilkeler doğrultusunda hareket etmektedir:

- FIFPro, bütün profesyonel futbolcular için (futbolcu dernekleri) dünya çapındaki başlıca temsilci organizasyondur.

- FIFPro, demokratik, sporcu merkezli bir organizasyondur. Eşitlik ve beraberlik anahtar kavramlardır.

- Bütün üye sendikalar aktif bir şekilde profesyonel futbolcuların ortak ve bireysel haklarını destekler.

- FIFPro tüm ülkelerde (üye olsun/olmasın) profesyonel futbolcu sendikalarının kurulmasını ve faaliyetini destekler.

- Bütün profesyonel futbolcuların ulusal ve uluslararası anlaşmazlıklarda tahkim hakları vardır. Tahkime gidilmesi durumunda, hakemlerin %50’si oyuncular tarafından seçilmelidir.

- FIFPro, dünyanın her tarafındaki oyuncuların eşit haklara sahip olduğunu kabul eder.

- FIFPro, profesyonel futbolcu transfer sistemlerindeki her türlü değişikliğe karşı, görüş bildirme hakkını saklı tutar.

- FIFPro, iş mevzuatı ve bir spor olarak futbolun özel karakteristik özellikleri arasında doğru bir dengeyi savunur. Bu dengenin sağlanmasında uluslararası bir toplu iş sözleşmesinin gerekli olduğuna inanır.

- FIFPro, standart uluslararası oyuncu sözleşmesini ve uluslararası futbol karşılaşması takvimini meydana getirmeyi üstlenir.

- FIFPro, bağımsız bir şekilde çalışan kulüplerin, ajansların ve ulusal sendikaların, dünya çapındaki işleyişi için çalışır.

- FIFA, profesyonel futbolcuların tek temsilcisi olarak FIFPro'yu tanıdığı için, FIFPro'ya bağlı olan bütün profesyonel futbolcu sendikaları, bağımsız sporcu dernekleri olarak, ulusal ve uluslararası futbol sendikaları tarafından tanınmalıdır.

- FIFPro, milliyet, din, siyasi görüş, ırk ya da cinsiyete dayanarak ayrım yapmaz. FIFPro ırkçılık ve şiddetin her şekline karşıdır ve her zaman bunların karşısında olacaktır.

- FIFPro, her türlü sömürüye karşı çıkar ve şeffaflıktan yanadır.

- Doping sorunu ek muayene gerektirir. Test aşamaları güvenilir ve düzgün olmalıdır. Hukuku ihlal nedeniyle verilen ceza durumunda, kişisel durumlar dikkate alınmalıdır ve kararlar bireysel dosya usulüne uygun olarak verilmelidir. Hukuku ihlal nedeniyle verilen cezalar çok fazla ya da çok az olmamalıdır (orantısız olmamalıdır).

- FIFPro, profesyonel futbolcuların, hem bireysel hem de ortak benzer haklarına saygı gösterir ve bu hakları korur.

- FIFPro, futbol karşılaşmalarının radyo, televizyon ve diğer medya yoluyla gösterimine bağlı olarak oyuncuların yasal durumunu korur (Aydın 2007; http://www.fifpro.org/about).

Türkiye'nin FIFPro ile olan ilişkisi ile ilgili duruma baktığımızda; ülkemizde 1992 yılında kurulan Profesyonel Futbolcular Derneği, o dönemdeki Genel Sekreteri Adnan Sezgin'in İnisiyatifi ile FIFPro'ya üye olmuştur. Fakat bu üyelik, çok kısa sürmüş ve ilgisizlik yüzünden sona ermiştir (Aydın 2007).

1.29. Ülkemizdeki Mevzuat Açısından Sporda Sendikacılık

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen ve Ülkemizin de 1949 yılında kabul ettiği, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. maddesinde; Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma; herhangi bir ayrım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücret; kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücret hakkına sahip olduğu; kişilerin bu hak ve çıkarlarını korumak için sendika kurmaya ve sendikaya üye olmaya haklarının olduğu belirtilmiştir (http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/bmihbeyan/bmihbeyan.htm).

Sendikal hak ve özgürlüklerle ilgili bir diğer belge; Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 17 Haziran 1948 tarihinde, Ülkemiz tarafından ise 1993 tarihinde kabul edilen 87 sayılı ''Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin Sözleşme''dir. Bu sözleşme ile ayrım yapılmadan – silahlı kuvvetler ile polis mensuplarının durumları ülkelerin mevzuatlarına göre belirlenir – herkese sendika hakkı tanınmıştır (http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz 087.htm).

Ülkemiz tarafından da kabul edilmiş olan sendikal haklarla ilgili uluslararası belgeler dışında, ülkemiz mevzuatında da bu konulara ilişkin çeşitli hükümlere yer verilmiştir.

1.29.1. Sendika hakkı açısından durum

Ülkemiz mevzuatındaki sendika hakkı ile ilgili hükümlere geçmeden önce sendikanın ne olduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

Sendika kavramı, İşçi veya işveren çıkarlarını, özellikle toplu iş sözleşmeleri ve gerektiğinde iş mücadelesine başvurarak korumak için kurdukları sürekli, bağımsız, serbest, demokratik temellere dayalı ve özel hukuka giren mesleki birlikleri anlatır (Tunçomağ ve Centel 2008).

Başka bir tanımda sendika, işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik ve sosyal hak ve yararlarını korumak ve geliştirmek için serbestçe kurulan ve demokratik ilkelere uygun olarak işleyen ve faaliyette bulunan bağımsız özel hukuk tüzel kişisidir, şeklinde tanımlanmıştır.

Tanımlardan da çıkarılabileceği gibi, sendikacılığın temelinde yatan düşünce, birleşerek güçlü olma, dayanışma yoluyla ortak çıkarları birlikte koruma ve geliştirmedir (Tuncay 1999).

Sendikalar, ortak amaçları gerçekleştirmek, serbestçe kurulabilmek, işçi ve işverenlerce kurulup bağımsız olabilmek, demokratik temellere dayanmak gibi unsurları taşırlar (Tuncay 1999, Tunçomağ ve Centel 2008).

Ülkemiz mevzuatında sendika ve sendika hakkı 1982 Anayasa'nın, ''*Çalışma hakkı ile ilgili hükümler*''i arasında, 51. maddede; *''Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.''* şeklinde ifade edilmiştir.

Anayasa'da bu genel ifadelerle ortaya konulan sendika kurma hak ve özgürlükleri ayrıntılı olarak 2821 sayılı Sendikalar Kanununda düzenlenmiştir (Petek 2006, Baştürk 2007). Bu kanunun amacı 1. maddesinde; *''Çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi için işçiler ve*

işverenler tarafından meydana getirilen sendikalar ile konfederasyonların kuruluşu teşkilatı, faaliyeti ve denetlenmesi esaslarını düzenlemektir.'' şeklinde belirtilmiştir.

Sendikalar Kanunu'nun 2. maddesine göre sendika kurabilmek için işçi ya da işveren olmanın gerekli olduğu görülmektedir. Kanunun aynı maddesine göre, hizmet akdine bağlı olarak çalışanlara işçi; bu kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişilere ya da tüzel kişiliği olmayan kamu kuruluşlarına işveren denilmiştir.

Bu noktadan hareketle, İş Kanunu hükümlerine göre çalışanlarla, Borçlar Kanunu'nun hizmet akdi hükümlerine göre çalışanlarda Sendikalar Kanunu'na göre işçi sayılmaktadır. Sendikalar Kanunu'ndan faydalanabilmek için İş Kanunu'nda belirtildiği anlamda işçi olmanın gerekli olmadığı ve Sendikalar Kanunu'nun 21. maddesinde belirtilen sendikalı olamayacaklar arasında sporcular sayılmadıkları için, kulüplerinden ücret alarak spor yapan ve dolayısıyla Sendikalar Kanunu'nun aradığı ''hizmet sözleşmesi ile çalışma'' şartını yerine getiren profesyonel sporcuların sendika kurmalarına ve sendikaya üye olmalarına hukuki açıdan bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca işçi sayılan profesyonel sporcuyu istihdam eden ve bu sebeple işveren kabul edilen kulüpler veya diğer kuruluşların ise işveren sendikası kurmaları veya işveren sendikasına üye olmaları mümkündür (Petek 2002, Petek 2006, Küçükgüngör 2007, Aydın 2007, Çağlayan 2007).

Bu belirtilen haklardan faydalanabileceklerin özellikle işçi olarak değerlendirilen profesyonel sporcular olmasından dolayı, bir hizmet sözleşmesine bağlı olmaksızın spor yapan-çalışan ve ücret almadan bu faaliyetlerini devam ettiren amatör sporcuların sendikal haklarından söz etmek mümkün değildir (Petek 2006).

Aynı kanunun 3. maddesinde sendikaların, işkolu esasına göre ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak üzere, işkolundaki işçiler tarafından kurulabileceği belirtilmiş ve ülkede yapılan işler belirli sayıda gruplandırılmış, her bir gruba işkolu adı verilmiştir (Petek 2006, Küçükgüngör 2007). Meslek veya işyeri esasına göre sendika kurmak yasaklanmıştır. Bu duruma göre profesyonel sporcuların mesleki esasa dayalı sendika (Türkiye Futbolcular Sendikası) kurması yasak iken, işkolu esasına göre (örneğin; Türkiye Spor Sendikası) Türkiye genelinde faaliyette bulunmak üzere bir sendika kurulabilir (Petek 2006).

Sendikalar Kanunu'nun 60. maddesinde işkollarının isimleri tek tek belirtilmiş ve herhangi bir işkoluna girecek işlerin neler olacağının bir tüzükle (İşkolları Tüzüğü) düzenleneceği ifade edilmiştir. İşçiler ve işverenler bir sendika kurarlarken veya sendikaya üye olurlarken işkolları esas alınmaktadır. Fakat bu kanunun 60. maddesinde sayılan işkolları arasında profesyonel sporcular ve kulüplerine ilişkin bir işkolu bulunmamaktadır (Petek 2002, Petek 2006, Küçükgüngör 2007).

Profesyonel sporcular ile profesyonel spor alanındaki diğer çalışanlar ve kulüplerin hangi işkoluna dahil olacağı konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler özellikle Sendikalar Kanunu'nun 60. maddesinde sayılan işkollarından 25'incisi olan ''Konaklama ve eğlence yerleri'' işkolu ile 28'incisi yani, tüzükte yer almayan işlerde çalışan ve Sendikalar kanununa göre işçi kapsamına giren kişilerce yapılan işleri içine alan ''Genel İşler'' işkoludur.

Bir sendika tarafından, sportif faaliyetlerin yürütüldüğü kulüp, dernek ve şirketlerin icra ettiği faaliyetlerin hangi işkoluna girdiğine ilişkin olarak tespit talebinde bulunulmuş; bu talep doğrultusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2 Mayıs 2002 tarih ve 2002/7 sayılı kararı ile BJK Derneği, GS Derneği ve FB Derneği işyerlerinin 25 no'lu ''Konaklama ve eğlence yerleri'' işkolunda yer aldığını tespit etmiştir.

Bu karara göre bu derneklerin amacının; çeşitli yaş gruplarında sporcu yetiştirmek, amatör ve profesyonel sportif faaliyetleri yürütmek ve yurtiçi ve yurtdışı müsabakalar yapmak, dernek üyelerinin sosyal, kültürel ve sportif ihtiyaçlarını karşılamak, Dernekler Kanunu ve diğer mevzuata uygun olarak mal edinmek, sportif faaliyetler için tesisler kurmak, kiralamak, derneğe gelir temin etmek amacı ile öngörülen ticari faaliyetlerde bulunmak veya katılmak olduğu, her üç işyerinin de spor kulübü olduğu, sportif faaliyetlerde bulunulduğu, bu nedenle işyerlerinde yapılan işlerin 25 sıra numaralı ''Konaklama ve eğlence yerleri'' işkolunda olduğu tespit edilmiştir (Petek 2006).

İşkolu konusundaki bu değerlendirmelerde genellikle, profesyonel spor alanının çalışanlarının, 28 no'lu işkolu olan ''Genel işler'' işkoluna dahil edilmesinin mümkün olacağı belirtilmiştir (Petek 2006, Küçükgüngör 2007, Çağlayan 2007).

Ancak günümüzde sporun geldiği nokta ve sporun bir meslek olarak giderek büyük kitlelerce yapılır hale gelmesi, işkolları tüzüğünde, spor alanında her türlü hizmeti sözleşmeyle yerine getiren kişileri kapsamına alan, spora özgü bir işkolunun düzenlenmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Petek 2002, Petek 2006, Küçükgüngör 2007, Çağlayan 2007).

1.29.2. Toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt hakkı açısından durum

Sendika hakkına sahip bulunan profesyonel spor alanının işçi ve işverenlerinin, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Hakkı'ndan faydalanmalarının önünde de bir engel bulunmamaktadır (Küçükgüngör 2007).

Anayasa'nın toplu iş sözleşmesi hakkıyla ilgili 53. maddesinde; *''İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler. Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.''* denilirken; grev ve lokavt hakkı ile ilgili 54. maddesinde; *''Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir.''* ifadeleri yer almaktadır. Bu hüküm doğrultusunda 2822 sayılı ''Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'' düzenlenmiştir.

Bu kanunun amacının belirtildiği 1. maddesinde; *''İşçilerin ve işverenlerin karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek üzere, toplu iş sözleşmesi yapmalarının, uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözümlemelerinin ve grev ve lokavtın esaslarını ve usullerini tespit etmektir.''* denilmektedir. Toplu iş sözleşmesinin tanımının ve içeriğinin belirtildiği 2. maddesinde ise; *''Toplu iş sözleşmesi, hizmet akdinin yapılması, muhtevası ve sona ermesi ile ilgili hususları düzenlemek üzere işçi sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında yapılan sözleşmedir. Toplu iş sözleşmeleri tarafların*

karşılıklı hak ve borçlarını, sözleşmenin uygulanmasını ve denetimini, uyuşmazlıkların çözümü için başvurulacak yolları düzenleyen hükümleri de ihtiva edebilir.'' ifadeleri yer almaktadır.

Anayasa'daki ve kanundaki bu hükümler doğrultusunda, spor faaliyetlerinde bulunan işçi (sporcu ve diğer kişiler) sendikaları ile işveren (spor kulüpleri) arasında, hizmet sözleşmesinin yapılması, içeriği, tarafların hak ve yükümlülükleri, sözleşmenin sona ermesi hususlarını düzenlemek üzere bir toplu sözleşme yapma imkanının hukuken var olduğu belirtilmektedir (Çağlayan 2007).

Sporla ilgili bazı düzenlemeler açısından örneğin, Türkiye Futbol Federasyonu Tarafından çıkarılan ''Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferi Talimatı (PFSTT)''nda profesyonel futbolcuların hukuki durumlarını ve özellikle sözleşmelerin yapılması, içeriği ve sona ermesini düzenleyen hükümler vardır ve futbolcularla tek tip resmi bir profesyonel sözleşme yapılmaktadır (Küçükgüngör 1999, Petek 2006, Baştürk 2007). Ancak bu durumun, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun hükümlerinin uygulanmasına bir engel olmadığı; sözleşme taraflarının sadece PFSTT ve Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi ile korumanın yeterli olmadığı ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu hükümlerinin ayrıntılı düzenlemelerinden sporcuların ve kulüplerin de faydalandırılmalarının gerekliliği belirtilmektedir (Petek 2006, Baştürk 2007).

Bu duruma göre sporcu ve kulüp sendikaları (ya da sendika üyesi olmayan kulüp) arasında toplu iş sözleşmesi yapılırken uyuşmazlık çıkması durumunda sporcu sendikasının, üyelerinin ekonomik ve sosyal durumları ile çalışma şartlarını korumak ve düzeltmek amacıyla grev kararı alabileceği; buna karşılık, toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması ve sporcu sendikası tarafından grev kararı alınması durumunda, kulüp sendikasının veya sendika üyesi olmayan kulübün ekonomik ve sosyal durumun ve çalışma şartlarının düzenlenmesi amacıyla lokavt kararı verebileceği belirtilmiştir.

Ülkemizde grev ve lokavt uygulamaları açısından engel bir durum bulunmamakla birlikte, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun uygulanmasından doğabilecek bazı sorunların ortaya çıkmaması adına; grev yapan

kulüp sporcularına, kulüp ve federasyon tarafından ceza verilmemesi, sporcuları grev yapan takımın küme düşmemesi gibi bazı düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Petek 2006).

Bu konuyla ilgili olarak Baştürk (2007) yapmış olduğu bir çalışmasında, yukarıda belirtilen cezalarla ilgili düzenlemelere kısmen katıldığını; ancak bu şekildeki bir düzenlemenin örneğin, PFSTT'de yer almasının futbolcuların ve kulüplerin korunmasına futbol hukuku boyutunda ayrı bir güvence getirebileceğini, fakat zaten mevcut hukuk düzeni içersinde, grev yapan kulüplerin futbolcularına kulüp veya federasyon tarafından ceza verilmesinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 117 ve 118. maddelerine göre mümkün olmadığı, kanuni greve iştirak eden futbolculara ceza verilmesinin suç olduğunu belirtmektedir.

1.30. Spor Emekçileri Sendikası

Ülkemizdeki spor alanındaki sendikalaşmanın ilk örneğinin 31 Mayıs 1965'te kurulan ''Türkiye Futbolcular Sendikası'' olduğunu; bu sendikanın daha sonraki yıllarda önce ''Türkiye Profesyonel Futbolcular, Antrenörler, Menajerler ve Monitörler Sendikası'', daha sonra ise ''Futbol-İş (Türkiye Futbolcular, Antrenörler, Masörler Sendikası)'' olarak adının değiştirildiğini ve sendikanın, 2821 sayılı Sendikalar Kanununa uygun olarak 1 Ocak 1984 tarihine kadar olağanüstü genel kurul toplantısını yapıp, zorunlu organlarını oluşturmadığı için aynı yasanın geçici 1. maddesine göre 23 Eylül 1984 tarihinde münfesih (feshedilmiş) sayıldığını belirtmiştik.

Futbol-İş Sendikasının münfesih sayılmasının ardından 25 sene sonra spor alanında, eski milli futbolcu Metin KURT'un önderliğinde ve kurucu başkanlığında, ''Spor Emekçileri Sendikası (Spor-Sen)'' 28 Aralık 2009 tarihinde kuruluş başvurusunu yapmış, 29 Aralık 2009 tarihinde de basın açıklaması ile kuruluş sürecinin başladığını kamuoyuyla paylaşmıştır.

Sendikanın evrak tamamlama ve yasallaşma sürecinin zaman alması dolayısıyla sendikanın kuruluşunun onaylanmasının, 25 nolu işkolunda, 2010 yılı nisan ayının başında gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Spor Emekçileri Sendikasının kurucu genel başkanı eski milli futbolcu Metin KURT'tur. Faaliyet çalışmalarını sürdüren ''Spor-Sen''in, Adana Temsilciliğinin bölgesel anlamda kurulduğu ve çalışmalarına başladığı, ayrıca Sendikanın İstanbul'daki merkezi dışında Ankara, Diyarbakır ve İzmir illeri merkez alınarak bölgesel olarak temsilciliklerin oluşturulma hazırlıklarının sürdürüldüğü belirtilmektedir (İbrahim Akseloğlu ile mail yoluyla görüşme, 15 Mayıs 2010).

1.30.1. Spor Emekçileri Sendikası'nın amaç ve ilkeleri

Spor Emekçileri Sendikası amacını;

''Emeğin en yüce değer olduğu ilkesinden hareketle; spor emekçilerinin haklarının güvencesini, spora ve sporcuya özgün koşulların bilimsel yöntemlerle değerlendirildiği bir Spor İş Yasası'nın çıkarılmasında görür. Bunun için kurumlaşmış spor yapılarında çalışan emekçilerin ekonomik, demokratik ve sosyal haklarını savunmak, geliştirmek ve güvence altına almak doğrultusunda, Spor İş Yasası'nın çıkartılmasının sağlanması hedefiyle, uluslararası işçi sınıfının bir parçası olarak tüm gücüyle mücadele etmeyi TEMEL AMAÇ ilan eder.'' şeklinde ifade etmektedir.

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda Spor-Sen'in temel ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir;

1. Uluslararası alanda barış ve karşılıklı eşit haklı çıkarlara dayalı, kaba kuvvetin dışlandığı ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi,

2. Ülke toplumsal yaşamının her alanında hukukun üstünlüğüne, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere ve çağdaş demokratik ilkelere tam bir uyumun sağlanması,

3. Doğal çevrenin ve ekolojik dengenin korunması,

4. Evrensel temel hak ve özgürlüklerin kazanılıp, korunması,

5. Uluslararası sözleşmeler ve Uluslararası Çalışma Örgütü kararlarına dayalı sendikal hak ve özgürlüklerin eksiksiz yaşama geçirilmesi, geliştirilmesi, çalışma ve yaşama koşullarının uygar ve çağdaş bir düzeye ulaştırılması,

6. Üyelerinin; yaşamın her alanında etkin olmasını sağlayacak sosyal, mesleki ve kültürel niteliğe ulaşması,

7. İşçilerin ekonomik ve sosyal hakları ve çalışma koşullarının geliştirilmesi,

8. Sosyal güvenlik sisteminin iyileştirilmesi,

9. İşsizliğin önlenmesi ve iş güvencesinin sağlanması, uğruna mücadele etmeyi temel amaçları olarak kabul eder,

10. Spor, sosyal alan içinde bir eylem biçimi olarak ele alınmalıdır. Sporcularda bu sosyal alanın içinde değerlendirilmelidir,

11. Çalışma (emek) ile spor karşılaştırıldığında sporun bir iş kolu, sporcunun da emekçi olduğunun gerçeği ortaya çıkmaktadır. Oyun amacı kendinde olan, dış bir amaca hizmet etmeyen bir eylem biçimidir. Çalışma (iş)yaşamımızı devam ettirmek için sürdürülmesi gereken sürekli bir çabadır,

12. Sporcu kesinlikle oyuncu değildir. Spor; sporcunun ekmek parasını kazandığı ya da kazanabileceği varsayımıyla tüm gününü spora adamak zorunda bırakıldığı bir eylem biçimidir,

13. Kısa ve net: Sporcu, mesleği spor olan kişidir,

14. Sporun kendi kendinin amacı olmadığı, aksine modern üretim tarzının bir sonucu olduğunu kavramak, bir anlamda sporu kavramak demektir,

15. Günümüzde sporcu, spor kurumlarında lisanslı spor yaptırılan veya bu iş yerlerinde çalıştırılan spor iş kolundaki işçilerdir. İster amatör olsun, ister profesyonel sıfatlı olsun tüm sporcular aynı işi yapmaktadır. Bu nedenle tüm

sporcuların sosyal güvenlik hakları vardır, tüm sporcular acilen sosyal güvenlik sistemi içine alınmalıdır,

16. Spor-Sen üyeleri arasında dostluk ve dayanışmayı sağlar,

17. Toplu sözleşmeli, grevli sendikalaşma hakkının eksiksiz kullanılması için mücadele eder,

18. Özel olarak kadın, genç ve çocuk spor işçilerinin sorunlarıyla ilgili bilimsel araştırmalar yapar, yaptırır, geçmişte bu amaca yönelik yapılmış araştırmalardan yararlanır, ayrıca bu amaçları geliştirmek için; araştırma enstitüsü ve buna benzer birimler, mesleki dallarda işlikler kurar. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre gerekli çözümler üretilir. Bu doğrultuda çalışarak, yetkili merciler ve kamuoyu nezdinde gerekli girişimlerde bulunur. Özellikle kadın sporcuların sendikal mücadelede yer almaları için gerekli her türlü düzenlemeleri ve kolaylığı kadın sporculara sağlar,

19. Yasanın öngördüğü koşullar gözetilerek üyelerin işsizlik, evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, yaşlılık, emeklilik ve ölümlerinde olması gereken dayanışmayı sağlar, eğitimlerine destek verir,

20. Spor-Sen; Yukarıda sıralanan amaçlar ve ilkeler doğrultusunda sandık ve fonlar oluşturur veya bunların kurulmasına yardımcı olur,

21. Spor-Sen; Amaç ve görevlerinin gerektirdiği her türlü taşınır, taşınmaz malları alır, satar, devreder. Taşınmazlar üzerinde tesisler kurar, gerektiğinde inşaat yapar, yaptırır. Taşınmazları üzerinde mülkiyetten doğan ayni ve tüm yasal haklarını kullanır,

22. Spor-Sen; Üyelerinin sosyal güvenliklerinin temini için kolaylıklar sağlar. Eğitim, sağlık, kreş tesislerinin vücuda getirilmesi için çalışır,

23. Spor-Sen; Ayrıca yazılı ve görsel medyada spor emekçilerinin ekonomik, demokratik haklarını savunmak ve güvence altına alınmasına yönelik çalışmalarda

bulunur (http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=28504, http://www.radikal.com .tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&Date=11.1.2010&ArticleID=973955, http:// www.spor-sen.org/index.php/tuzuk/, İbrahim Akseloğlu ile mail yoluyla görüşme 15 Mayıs 2010).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

"Sporda Sosyal Güvenlik" konulu projenin Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 08.06.2009 gün ve 2009/016 sayılı kararıyla tez olarak hazırlanması için oy birliğiyle karar alınmıştır.

Spordaki sosyal güvenlikle ilgili olarak, Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nde, spor alanında yer alan kişilerin sosyal güvenliklerine ilişkin yapılan bu çalışmada, konuyla ilgili kanun, yönetmelik, genelge, talimat, protokol, tasarı ve raporlar ile ilgili kaynaklar, imkânlar ölçüsünde kütüphanelerden, dergilerden, kitaplardan, tezlerden, elektronik kaynaklardan ve mail yoluyla elde edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen birincil ve ikincil kaynaklar dokümantasyon yöntemi ile incelenmiş; konuyla ilgili Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne kadarki dönemdeki gelişmeler retrospektif yöntemle değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Sosyal Güvenlik, toplumda yaşayan her kesimi hiçbir ayırım gözetmeksizin hayatın çeşitli risklerine karşı ekonomik güvence altına alarak yarın endişesinden kurtarmaya, toplumda yoksul ve muhtaç insanlara yardım ederek onlara insan onuruna yaraşır en az yaşam düzeyi sağlamaya çalışır. Sosyal güvenlik bu belirtilenleri yerine getirerek bir ülkedeki sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmesi için çaba gösterir.

Sosyal Güvenlik, belirtilen bu görevleri sosyal sigortalar (primli) ile sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler (primsiz) gibi yöntemleri kullanarak yerine getirir. (Tuncay ve Ekmekçi 2008).

İnsanlar yaşadıkları süreler içersinde, meydana geldiğinde kişileri gelir kaybına uğratan sınırlı sayıda tehlikelerle karşı karşıyadır. Sosyal risk olarak adlandırılan bu riskler; Mesleki Riskler (İş kazaları ve Meslek hastalıkları), Fizyolojik riskler (Hastalık, Analık, Sakatlık, Yaşlılık, Ölüm) ve Sosyoekonomik risklerdir (İşsizlik, Evlenme, Konut ihtiyacı).

Türkiye'de sporda sosyal güvelikle ilgili olarak Cumhuriyet Dönemi içindeki gelişmelere ilişkin Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Döneminin spor ve sağlık anlayışına bakıldığında, faal sporculara veya spora yeni başlayanlara sağlık kontrolünden geçme mecburiyetinin olmadığı belirtilmektedir. Birçok kulüp kendilerine müracaat eden gençleri incelemeden kendi arzularına göre muhtelif spor şubelerinde çalıştırmaktadırlar.

İlk dönemlerdeki bu olumsuzlukların ardından 1930'lu yıllarda TİCİ'nin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına yaptığı bir teklif üzerine spor kulüpleri üyelerinin hükümet ve belediye doktorlarından ücretsiz yararlanması istenmiş ve kabul edilmiş; hatta çeşitli spor şubelerine katılan ve katılacak olan gençler için "Muayene Talimatnamesi" çıkartılmıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak TİCİ, bütün sporculara sıhhat cüzdanı dağıtılacağını, cüzdanın muayene eden doktor tarafından doldurulmasının ardından sporculara lisans verileceğini, muayene cüzdanı olmayan

sporculara lisans verilmeyeceğini açıklamıştır. Ayrıca müsabakalarda sakatlanan sporcuların teşkilat tarafından tedavi edilecekleri kararı alınmıştır (Özmaden 2006).

Cumhuriyet dönemi boyunca, Türk Sporunun geliştirilmesi için teklif ve öneriler getirmek, beden eğitimi, spor hizmet ve faaliyetleri ile ilgili sorunları tespit etmek ve bunların çözümü için görüş bildirmek üzere spor şuraları düzenlenmiştir. 1946 yılında düzenlenen ilk spor şurasında, okul içi ve dışı bütün sporcu gençliğin sportif tıbbi muayenelerinin yaptırılması, spor muayene merkezlerinin açılması, spor saha, tesis ve seyahatlerde sakatlanarak geçici veya daimi maluliyete uğramış veya ölmüş sporcular için "Kolektif Sigorta" hazırlanması gibi teklifler yapılmıştır (BTGM 1947).

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nce 1968-1969 yıllarında, spor yöneticileri, geçerli lisansa sahip sporcular, faal hakemler, gözlemciler ve spora ilişkin geçici görev verilenler için yurtiçindeki uluslararası nitelikteki spor yarışmaları ve hazırlık kamplarında geçici görevli oldukları sırada kaza sonucunda ölüm, daimi ve kısmi maluliyet risklerine karşı güvenlik altına alınmaları için bir tasarı hazırlanmıştır (GSB 1976a).

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 1972 yılında bakanlığın bünyesinde, belli bir nitelik ve düzeye ulaşmış sporcuların teşviki, himayeleri ve sosyal yaşantılarında yardım ve güvence sağlanması amacı ile "Sporcuların Sigortası, Sağlığı, Çalışma ve Yaşama Şartlarının Geliştirilmesi ve Güvenlik Altına Alınmasıyla İlgili Tedbirlerin Araştırılması Komisyonu'' oluşturulmuştur. Bu komisyon amatör sporcuların işsizlikten ve sosyal yaşantılarının sıkıntılarından şikâyetçi oldukları vurgulanmış; bu durumlara çözüm olarak sporcuya iş sağlanması, burs verilmesi ve sporcuyu spor yöneticiliğine yöneltme gibi teklifler ortaya konulmuştur (GSB 1976b).

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından, gene 1972 yılında, daha önce oluşturulan "Sporcuların Sigortası, Sağlığı, Çalışma ve Yaşama Şartlarının Geliştirilmesi ve Güvenlik Altına Alınmasıyla İlgili Tedbirlerin Araştırılması Komisyonu'' tarafından, spor sağlığı işlerinin düzenlenmesi, spor yapanların sporla ilişkili ve genel sağlıkların, spor kazaları da dahil olmak üzere korunması amacıyla;

lisanslı amatör ve profesyonel sporcular, spora yeni başlayacaklar ve spor yönetici, antrenör, hakem vb.'nin lisans alırken, vize ve aktarma yaparken yıllık sağlık kontrollerinden geçirilmelerinin, sağlık sicillerinin tutulmasının vb.'lerini kapsayan "Sporcu Sağlığı Raporu" hazırlanmıştır.

Bu raporun sonunda, spor sağlığı hizmetlerini yürütmek için bir spor sağlığı fonu kurulması ve sporcuların ücretsiz tedavi edilmelerine ilişkin değerlendirme ve teklifler ortaya konulmuştur (GSB 1976c).

GSB tarafından oluşturulan "Sporcuların Sigortası, Sağlığı, Çalışma ve Yaşama Şartlarının Geliştirilmesi ve Güvenlik Altına Alınmasıyla İlgili Tedbirlerin Araştırılması Komisyonu''nca Sosyal ve Kazaya Karşı Sigorta adıyla hazırlanan bir başka raporda, sporculara ve spor yöneticilerine yönelik, sosyal ve spor yaşamlarında bazı sosyal güvenlikler sağlanıp, zamanla bir sosyal güvenlik sisteminin bütünlenmesi önerisinde bulunulup, belirtilen kişilerin sosyal sigorta yoluyla özellikle spor kazaları riskine karşı garanti altına alınmaları amaçlanmıştır.

Belirtilen amaca göre, sporcuların lisans aldıkları andan itibaren bir katılım payı karşılığı çalışanlara sağlanan sigorta garantilerinden yararlanma ve iş hayatına girmeleri durumunda bu haklarını sürdürme, katılım payının başlangıçta isteğe bağlı ancak daha sonra zorunlu olması, bu katılım payı karşılığında maluliyet ve ölüm hallerinde tazminat ödenmesi, alt ve üst limitleri belli tedavi giderlerinin karşılanması, katılma payı ödemelerinin katılımın sona ermesi ve kendi isteği ile sigortadan ayrılma gibi durumlar belirlenmiştir (GSB 1976a).

"Sporda Sosyal Güvenlik Modeli" olarak anılan ve konumuzla ilişkilendirdiğimiz üç maddesine yer verdiğimiz, 1979 yılında yapılan çalışmada;

- Amatör sporcu-yönetici, hakem, gözlemci, yardımcı eleman ve çalıştırıcıların S.S.K. Kanununda belirtilen Topluluk Sigortasına bağlanması,
- Amatör sporcuların ödüllendirilmesi yerine, sigortalanmaları ve sosyal güvenliklerinin sağlanması biçimine dönüştürülecek bir düzenleme yapılması,
- Sporcu ve kulüplerin korunması, seyircilerin ilgisini azaltıcı gelişmenin önlenip, gerçek profesyonel spor anlayışının kökleşmesi açısından, işlerliği

olan sporcu ve kulüpler ile ilgili sendikaların oluşturulmasının önemi ortaya konulmuştur (Keten 1979).

GSGM, Sağlık Bakanlığı, TFF, TMOK, Türkiye Spor Hekimliği Derneği, TDKM ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Spor Hekimliği Anabilim Dalı tarafından 2008 yılında düzenlenen sporcu çalıştayında sporcu sağlığı ile ilgili komisyonlar oluşturulmuş, bu komisyonlardan Sağlık Sigortaları Komisyonu sporcu sağlık sistemi açısından bazı görüşler üzerinde mutabakata varmıştır (GSGM 2008a). Varılan bu mutabakat sonucunda oluşturulan rapor, 2008 spor şurasının çerçevesini oluşturmuştur.

Çalıştay raporunda belirtilen ve 2008 Spor Şurasında oluşturulan "Sporcu Sağlık Sigortaları ve Sosyal Güvenceler Komisyonu"nda ortaya konulan, spor kaynaklı sağlık sorunlarının çözümü için trafik sigortası tarzında bir Özel Zorunlu Sporcu Sağlık Sigortası önerilmiştir. Ayrıca sporcular için önerilen bu sigorta uygulamasının, lisans çıkarması zorunlu olan veya olmayan hakem, antrenör, doktor, fizyoterapist, masör, malzemeci, yönetici gibi spor çalışanları için de uygulanabilmesi önerilmiştir (GSGM 2008b).

Kalkınma Planlarında spor alanının çalışanlarının sosyal güvenliklerine yönelik birinci, üçüncü ve dokuzuncu planda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Altıncı ve yedinci planlarda ise genellikle sporcu sağlığı, eğitimi ve güvenliği gibi konulara değinilmiştir.

Kalkınma Planları içersinde spor alanında sosyal güvenlik ilk kez Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979 yılı icra planında spor faaliyet ve sayısının yoğun olduğu yerleşim yerlerinde amatör sporcular için sağlık merkezleri kurulması (DPT 1979), 1981 yılı programında ve icra planında Beden Eğitimi ve Spor elemanlarının sosyal güvenlik kapsamına alınıp sigortalanmalarının program döneminde uygulanmaya başlanacağı (DPT 1981, Üçışık 1999), 1982 yılı programında ve icra planında amatör sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınması çalışmalarına devam edileceği ifadesi yer almıştır (Kerimoğlu 1982, Üçışık 1999).

Beşinci beş yıllık kalkınma planı hazırlıkları aşamasında ‘’sporda sosyal güvenlik komitesi’’ oluşturulmuştur. Bu komite, ‘’Bugünkü Durum’’ başlığı altında şunları ortaya koymuştur:

- Ülkemizde sporcuların sosyal güvenliği için bir organizasyon yoktur,
- GSB ve BTGM, branşlarında başarılı olan sporculara beslenme yardımında bulunmakta, ayrıca Balkan, Avrupa, Dünya Şampiyonalarında ve Olimpiyatlarda başarılı sonuç elde edenlere kamu kuruluşları katkılarıyla konut vermektedir.
- Özellikle amatör sporculara yönelik bir sosyal güvenlik organizasyonuna ihtiyaç vardır, bu organizasyona sağlık problemleri de eklenmelidir,
- Ülkemizde profesyonel sporcuların sosyal güvenliğini sağlayacak bir kuruluş yoktur,
- Profesyonel sporun endüstri haline geldiği ülkelerde bu güvenceyi sağlamak için sosyal sigorta sistemi bulunmaktadır,
- Sporda sosyal güvenlik amatör ve profesyonel spor ve sporcuları ihtiva edecek şekilde ayrılmalı, profesyonel sporcuların sosyal ve sağlık güvencelerini sağlamak için sosyal sigorta muhtevasına alınmalarını gerekli olduğu, bunun gerçekleşmesi için kurulacak sistem için İtalya ve Almanya’nın örnek alınabileceği belirtilmiştir,
- Amatör sporculara yönelik GSB-BTGM ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı arasında bir protokol imzalayarak hazırlığını yaptığı ve uygulamaya koyma hazırlığı içinde bulunduğu ‘’Amatör Sporculara Yapılacak Sağlık ve Sosyal Yardımlar’’ hastalık ve ölüm hallerinde kendilerine veya mirasçılarına yapılacak yardımlar tespit edilmiştir. İlgili bakanlıklararası işbirliği sağlanarak mali desteği de kurulmuş ve sağlanmış olan bu organizasyonun gerçekleştirilmesi uygun olacaktır.’’ ifadeleri kullanılmıştır (DPT 1983).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, ‘’Beden Eğitimi ve Spor Elemanlarının Sosyal Güvenlik Kapsamına Alınması ve Sigortalanmaları’’ planlanmış, Amatör sporcuların sosyal güvenliğe kavuşturulmasına köklü bir çözüm getirilmesi amacı ile bir fon oluşturulması, buna

bağlı olarak bir yönetmelik hazırlanması ve bu yönetmeliğin ihtisas sahibi bir komisyon tarafından yerine getirilmesi kararına varılmıştır.

Alınan bu kararın ardından yönetmelik taslağı hazırlanıp SSYB ve Maliye Bakanlığının görüşüne sunulmuştur. Maliye Bakanlığı, fon için kanuni dayanağın 3530 sayılı BTGM Kanununda bulunmadığını belirtip taslağı iade etmiştir. Bunun üzerine GSB'ye dayalı olarak kurulan Türk Spor Eğitim ve Sağlık Vakfı Tüzüğü'nün hükümlerinden yararlanarak amatör sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınması düşünülmüş, daha önce hazırlanan fon yönetmeliği, vakıf senedine göre yeniden düzenlenmiş, vakfa bu amaçla yapılacak yardımların sadece amatör sporcuları sosyal güvenliğine harcanması konusunda BTGM ve Vakıf arasında protokol taslağı hazırlanmıştır.

Anılan raporda, Vakfa dayalı hazırlanan yönetmeliğin amatör sporcuların sosyal güvenlikleri için kalıcı bir çözüm olduğu görülmüş, belirtilen fonun kurulması ile ilgili Anayasa emirleri çerçevesinde bir kanun çıkartılması ya da GSB Kuruluş Kanununda bir hükmün yer alması gerekliliği vurgulanmıştır (DPT 1983).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Sporcu Sağlığı ve Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporunda sosyal güvenceler başlığı altında; profesyonel futbol kulüplerinde yer alan sporcuların sosyal güvenlik ve özel sağlık sigortasından faydalandıkları, eksik kalınan noktanın amatör sporcuların sosyal güvencesi olduğu; bu tip sporculara bazı kuruluşlar tarafından yardım yapıldığı, bazı sporcuların ise kendisinin ya da anne-babasının sosyal güvencelerinden faydalanabildiği, fakat bunun spor özelinde olamadığı; sporcuların sporcu sağlık merkezlerinden hizmet alabilmeleri ve sporcular için sağlık sigortası sistemi geliştirmeni gerekliliği belirtilmekle birlikte, bu konunun ülkenin de genel bir sorunu olan sosyal güvenlik sistemindeki problemlerin çözümüyle gerçekleşebileceği ifade edilmiştir (DPT 2000a).

Hukuki boyutu itibari ile sporda sosyal güvenlikle ilgili belirlemeler anayasa maddeleri ile ortaya konulmaktadır. Bu açıdan duruma bakıldığında, anayasamızın sporun geliştirilmesi ile ilgili 59. maddesinde ‘’Devlet, her yaştaki Türk

vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.'' ifadesi yer almaktadır.

Belirtilen madde ile ilgili değerlendirmelerde, maddedeki "Devlet başarılı sporcuyu korur." ibaresinin sporcuların korunmasının başarı kıstasına bağlandığı, bunun yerine Anayasamızda sanat ve sanatçının korunması ile ilgili maddedekine benzer bir tanım getirilerek "Devlet sporcuyu korur ve teşvik eder." şeklinde düzenleme yapılması vurgulanmıştır (Can 1991).

Amatör spor alanındaki kişilerin sosyal güvenlikleri ile ilgili kanun, protokol, yönetmelik vb.'nde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri olan ve ''Amatör Sporcular İle Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Personelinin Sosyal Güvenliklerinin Desteklenmesine Dair Sandık Yönetmeliği''nin yerini alan Gençlik ve Spor Vakfı 2003 yılı senedinde, vakfın gelirlerinin harcanması için ayrılan paylarla ilgili olarak, profesyonel spor faaliyetlerinden GSGM uyarınca alınacak sosyal güvenlik paylarının %10'unun Amatör sporcuların sosyal güvenlik ve sağlık giderleri için harcanacağı belirtilmiş (GSV 2003); aynı durumla ilgili 2009 vakıf senedinde 2003 vakıf senedinde yer alan, profesyonel spor faaliyetlerinden GSGM uyarınca alınacak sosyal güvenlik paylarına dair gelir kalemi ve bu maddeye bağlı elde edilen gelirin %10'nun amatör sporcuların sosyal güvenlikleri için harcanacağı ile ilgili ibare bulunmamaktadır (GSV 2009).

Ülkemizdeki spor ve spor alanındaki kişilerin desteklenme yöntemlerinden bir tanesi de, ulusal ve uluslararası alanda spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösteren sporculara, spor kulüplerine, teknik direktör ve antrenörlere nakdi ödül verilmesi için çıkarılan "Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik"tir. Bu yönetmelik ilk olarak 2006 yılında yayımlanmış, daha sonra çeşitli değişiklikler yapılmasının ardından 2010 yılında yeniden yayınlanmıştır. Yönetmelikle ilgili yayımlanan genelgede, spor kulübü ile antrenörlere verilecek ödüllerle ilgili olarak, spor kulübünün ödüle hak kazanabilmesi için, ödülü talep edecek federasyonların sporcuların tescil bilgilerini, spor kulübünün faaliyetlerde yer aldığına dair bilgileri ve kulüpte görev alan en az bir antrenörün bir yıllık sosyal güvenlik primi ödemesinin yapıldığına dair bilgileri belgelemeleri gerekmektedir (Genelge md 3). Ayrıca teknik direktör ve antrenörlerin

ödüllendirilmeleri ile ilgili olarak, anılan yönetmelikte, sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenörlere verilecek olan ödülün, yarısının müsabakada görevli teknik direktör ve antrenörler arasında, diğer yarısının ise sporcunun tescilli bulunduğu spor kulübünün ilgili branşında geriye doğru en az bir yıl görev yapan teknik direktör ve antrenörleri arasında eşit olarak paylaştırılabileceği belirtilmiştir (Yön md 15 (2)).

TFF tarafından, profesyonel futbolcuların, transferlerini, çalışma şartlarını ve kulüpler ile profesyonel futbolcuların hak ve yükümlülüklerini belirlemek amacı ile 2009-2010 sezonu öncesinde Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transfer Talimatı düzenlenmiştir. Düzenlenen bu talimatta, daha önceki Profesyonel Futbol Talimatındaki "Kulübün Yükümlülükleri"ne ilişkin 27. maddesinin (i), (k), (l), (m), (n), (o), (ö) fıkralarında yer alan (SSK'ya sporcuların kaydettirilmeleri, iş görmezlik ödeneği verilmesi, maluliyetle ilgili ücretin ödenmesi, hastalık ve sakatlıklarla ilgili tedavi ve ücrete dair ödemeler) kulüplere dair hükümler bulunmamaktadır.

Bir işyerinde çalıştırılanlar/çalıştırılacak olanların sigortalılıklarının başlangıcı ile ilgili, eski 506 sayılı Kanunda, çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı olurlar, ibaresi bulunurken (Cihangir 2006), yeni SGK Kanununda, çalıştırılanların çalışmaya başladıkları tarih itibari ile sigortalı sayılacakları belirtilmektedir.

Profesyonel sporcuların sigortalanması ile ilgili olarak, bu sorumluluğun tamamen kulüplere bırakılmış olması, bu konuda federasyonun sorumluluk almaktan kaçınması Can (1991) ile ilgili durum değişmiş, artık belirtilen sigorta giderlerinin federasyon tarafından ödenip ilgili kulübe borç olarak kaydedilip, daha sonra kulüplerin federasyon nezdinde doğmuş alacaklarından tahsil edileceği belirtilmektedir.

İşverenler ile bir iş sözleşmesine göre çalıştırılan işçilerin çalışma şartlarını ve bu şartlara ilişkin hak ve sorumlulukları düzenleyen 4857 sayılı İş Kanununda, iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi işçi, işçileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye ya da tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar işveren olarak nitelenmiştir. Bu nitelemeye göre Profesyonel sporcular ile kulüplerin arasındaki hak ve yükümlülüklerin bu ilişkinin bir hizmet sözleşmesi olduğunu ortaya koymaktadır ve

hizmet sözleşmesi de İş Kanununda değil Borçlar Kanununda tanımlanmıştır. Borçlar Kanunda yapılan hizmet sözleşmesi tanınma göre profesyonel sporcular hizmet sözleşmesinin işçi, kulüpler ise işveren tarafını oluşturmaktadırlar (Küçükgüngör 2007).

İş Kanununda yukarıda belirtilen şekilde yapılan işçi ve işveren tanımına göre profesyonel sporcular ile kulüpleri arasındaki ilişkinin İş Kanunu çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği; ancak aynı kanunun kapsam dışı bıraktıkları arasında sporcular sayıldığı için İş Kanununa göre işçi sayılamadıkları belirtilmektedir.

Sporcuların İş Kanunu açısından işçi sayılmamaları ile ilgili Baştürk (2007), belirtilen tespitlerin dışında bir değerlendirme yaparak, İş Kanunda belirtilen tanıma göre profesyonel sporcuların işçi olduğunun kesinliğini vurgulamış, ancak yasa koyucunun iş sözleşmesiyle çalışmalarına karşın bazı işçileri ve iş ilişkilerini istisna hükümleri ile uygulama dışında tutmuştur ifadesini kullanmıştır. Ayrıca işçilik sıfatının iş sözleşmesi gereğince belirtilen tanım kapsamına girildiği an itibari ile kazanılacağını; istisna hükümlerinde sporcuların yer almasının bu kişilerin akdettikleri sözleşme uyarınca İş Kanunu çerçevesinde işçi sayılmalarına engel olmayacağı, işçilik sıfatı gereğince mevzuatta yer alan diğer hakların ve borçların ortadan kalkmayacağını belirtmiştir. Bunlarla birlikte, İş Kanununun 39. maddesinde öngörülen asgari ücretin, iş sözleşmesi ile çalışan ve İş Kanunu Kapsamında olan veya olmayan her türlü işçiye ödeneceği ile ilgili düzenlemesine bakıldığında profesyonel sporcu ve İş Kanunu ile ilgili değerlendirmeler açısından tezat bir durumun varlığını ifade etmiştir.

İş Kanunu hükümlerine göre sporculardan başka, örneğin teknik direktör ve antrenörlerin durumlarının değerlendirilmesinde; işverenlerin, yani kulüplerin hizmetinde hizmet sözleşmesi hükümleri çerçevesinde çalışan teknik direktör ve antrenörlerin, sporu şahsen ifa etmedikleri, verdikleri emir ve talimatlarla faaliyetin çerçevesini belirledikleri ifade edilmiş; kimi zaman yönetimden aldığı talimatları gerçekleştiren, kimi zamansa talimat veren olarak İş Kanunu hükümleri doğrultusunda işveren vekili sıfatına haiz oldukları, ancak bu durumun teknik direktör ve antrenörlerin işçi olmalarına engel teşkil etmediği belirtilmiştir. (Baştürk 2005a).

Teknik direktör ve antrenörlerin İş Kanunundaki durumlarına ilişkin Yargıtay kararlarında tam bir istikrar bulunmamakla birlikte, İş Kanununda sadece sporcuların kapsam dışı bırakıldığı, sporcularda olduğu gibi amatörlük ve profesyonelliğin bir önem arz etmediği, önemli olanın teknik direktör ve antrenörlerin bağımlılık ilişkisi içersinde, ücret karşılığında iş görmeleri yani iş sözleşmesinin var olup olmadığıdır denilmiştir (Baştürk 2005b).

Teknik direktör ve antrenörlerin yukarıda belirtilen İş Kanununa göre durumlarına bağlı olarak, spor kulüplerinde bir hizmet akdine bağlı olarak çalışan teknik direktör ve antrenörler, 5510 sayılı SGK Kanununda, sigortalı sayılanlarla ilgili maddesinde ifade edilen ''Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar''ın sigortalılık vasfını kazanabilecekleri belirtilmektedir.

Sendikalar, birleşerek güçlü olma, dayanışma yoluyla ortak çıkarları birlikte koruma ve geliştirme temelinde, serbestçe kurulabilme, işçi ve işverenlerce kurulup bağımsız olabilme ve demokratik temellere dayanma unsurlarını taşırlar.

Anayasamızda, çalışanlar ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik, sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendika ve üst kuruluşlar kurma, bunlara üye olma, üyelikten ayrılma hakkına sahiptir ibareleri yer almaktadır. Buradan hareketle, İş Kanunu hükümlerine göre çalışanlarla, Borçlar Kanunu'nun hizmet akdi hükümlerine göre çalışanlar da Sendikalar Kanunu'na göre işçi sayılmaktadır.

Sendikalar Kanununa göre sendika kurabilmek için işçi ya da işveren olmak zorunludur. Kanunda hizmet akdine bağlı çalışanlar işçi, bu kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişilere ya da tüzel kişiliği olamayan kamu kuruluşlarına işveren denir ifade yer almaktadır.

Bu durum profesyonel sporcular açısından değerlendirildiğinde; Sendikalar Kanunu'ndan faydalanabilmek için İş Kanunu'nda belirtildiği şekilde işçi olmaya gerek yoktur. Ayrıca Sendikalar Kanunu'nda sendikalı olamayacaklar belirtilirken sporcular sayılmamıştır. Dolayısıyla kanunun aradığı hizmet sözleşmesi ile çalışma şartını yerine getiren profesyonel sporcuların sendika kurmalarına ve üye olmalarına hukuki bir engel bulunmamaktadır (Küçükgüngör 2007).

Ancak belirtilen bu sendikal haklardan, yukarıda ifade edildiği şekilde işçi sıfatına sahip profesyonel sporcuların faydalanabileceği, bir hizmet sözleşmesine bağlı olarak spor yapmayan ve ücret almadan bu faaliyetleri devam ettiren amatör sporcuların ise bu haklardan faydalanamayacağı vurgulanmıştır (Petek 2006).

Ülkemizde sendikaların, meslek ya da işyeri esasına göre değil (örneğin; Türkiye Futbolcular Sendikası), işkolu esasına (örneğin; Türkiye Spor Sendikası) göre kurulabileceği belirtilmiş ve kanunda bu iş kollarının isimleri sayılmıştır. Ancak sayılan bu iş kollarının arasında profesyonel sporcular ve kulüplerine ilişkin bir işkolu bulunmamaktadır (Küçükgüngör 2007).

Profesyonel sporcular, profesyonel spor alanında yer alanlar ve kulüplerin genellikle "Konaklama ve eğlence yerleri işkolu" ile "Genel İşler" işkolunun kapsamına girdiği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır (Petek 2006).

Günümüzde sporun geldiği nokta ve bir meslek olarak giderek büyük kitlelerce yapılır hale gelmesi, işkolları tüzüğünde, spor alanında her türlü hizmeti sözleşmeyle yerine getiren kişileri kapsamına alan, spora özgü bir işkolunun düzenlenmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Petek 2006).

Sendika hakkına sahip olan profesyonel spor alanının işçilerinin ve işverenlerinin Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu hakkı açısından önlerinde bir engel yoktur.

Şöyle ki, Anayasamızda işçilerin ve işverenlerin, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumları ile çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahip oldukları; toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde işçilerin grev, işverenlerin lokavta başvurabileceği belirtilmektedir. Bu durumları düzenlemek için de Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu düzenlenmiştir.

Anayasa ve Kanundaki bu hükümler açısından profesyonel spor faaliyetlerinde bulunan işçi (sporcu ve diğer kişiler) sendikaları ile işveren (spor kulüpleri) arasında toplu iş sözleşmesi yapılmasının önünde hukuki bir engel yoktur (Çağlayan 2007).

Bu durumla bağlantılı olarak, spor alanında, örneğin TFF tarafından çıkarılan Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferi Talimatında, profesyonel futbolcuların hukuki durumlarını ve sözleşmelerin yapılması, içeriği ve sona ermesini düzenleyen bazı hükümler olduğu ve futbolcularla tek tip sözleşmeler yapıldığı, ancak bu durumun Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmediği, sadece sözleşme taraflarını PFSTT ve Profesyonel Futbol Sözleşmesi ile korunmanın mümkün olmadığı için belirtilen kanun hükümlerinin düzenlemelerinden sporcuların ve kulüplerin de faydalandırılmalarının gerekliliği vurgulanmaktadır (Baştürk 2007).

Grev ve Lokavt uygulamaları açısından ülkemizde profesyonel spor alanının işçi ve işverenlerinin önünde engel bir durum olmamakla birlikte, kanunun uygulanmasından doğabilecek, örneğin grev yapan kulüp sporcularına, kulüp ve federasyon tarafından ceza verilmesi, sporcuları grev yapan takımın küme düşmesi gibi sıkıntılı durumlara karşı bazı düzenlemelerin gerekli olduğu belirtilmiştir (Petek 2006).

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada sporda sosyal güvenlikle ilgili, Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nde, spor alanında yer alan çalışanların (sporcu, teknik direktör, antrenör vb.) hukuki açıdan, sosyal güvenlik hukuku açısından ve toplu iş hukuku açısından; hazırlanan tasarı, yönetmelik vb.leri ile geçmişteki ve bugünkü mevzuatlar açısından durumları değerlendirilmiştir.

Türkiye'de sporda sosyal güvenlikle ilgili Cumhuriyet Döneminin ilk spor teşkilatı olan TİCİ Döneminin başlarında, spor ve sağlık anlayışı açısından olumlu bir anlayışın olmadığı görülmekle birlikte, 1930'lu yıllara gelindiğinde TİCİ'nin ve Dönemin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının bakış açılarının değişmesine bağlı olarak, örneğin; spor kulüplerinin üyelerinin hükümet ve belediye doktorlarından ücretsiz yararlanması istenmiş, bu doğrultuda "Muayene Talimatnamesi" çıkarılmış, sporculara sıhhat cüzdanı dağıtılmış, bu cüzdanların doktorlar tarafından doldurulmadan sporculara lisans verilmeyeceği, müsabakalarda sakatlanan sporcuların teşkilat tarafından tedavi ettirileceği gibi kararlar alınmıştır (Özmaden 2006) Ancak ulaşılabilen kaynaklarda, belirtilen durumlarla ilgili ne gibi gelişmelerin olduğuna ilişkin bir bilgiye rastlanamamıştır.

Cumhuriyet Dönemi boyunca düzenlenen spor şuralarının ilki, 1946 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu şurada, konumuzla ilgili olarak, okul içi ve dışı bütün sporcu gençliğin sportif tıbbi muayenelerinin yaptırılması, spor muayene merkezlerinin açılması, spor saha, tesis ve seyahatlerde sakatlanarak geçici veya daimi maluliyete uğramış veya ölmüş sporcular için "Kolektif Sigorta" hazırlanması gibi teklifler yapılmıştır (BTGM 1947). Can (1991) yaptığı çalışmada günümüzde bile halen tartışılan konulara, o dönemde bu şekilde bir bakış açısı ve teklif getirilmiş olmasının çok önemli olduğunu belirtmiştir.

BTGM tarafından 1968-1969 yıllarında kapsamını Genel Müdürlük tarafından yurtiçinde düzenlenen uluslararası nitelikteki spor yarışmaları ve/veya bu yarışmaların hazırlık kamplarına iştirak ettirilen; geçerli lisansa sahip sporcular, spor yöneticileri faal hakemler, gözlemciler, spora ilişkin herhangi bir geçici görev verilenlerin oluşturduğu; yurtiçindeki uluslararası nitelikteki spor yarışmaları ve hazırlık kamplarında geçici görevli oldukları sırada kaza sonucunda ölüm, daimi ve

kısmi maluliyet risklerine karşı güvenlik altına alınmaları için bir tasarı hazırlanmıştır (GSB 1976a).

Ancak yapılan çalışmalar ve araştırmalardan anlaşıldığına göre, özellikle tasarıda belirtilen kişileri güvenlik altına almayı amaçlayan bu tasarı ve diğer çalışmalar kesinlik kazanamamış ve dolayısıyla yürürlüğe girememiştir (Üçışık 1999)

GSB tarafından 1972 yılında, sporcuların sağlığı ve sosyal güvenliklerine yönelik üç rapor hazırlanmıştır. Bunlardan biri, "Sporcu İçin Sosyal Güvenlikler Hakkında Rapor"dur. Bu raporda, amatör sporcuların işsizlikten ve sosyal yaşantılarının sıkıntılarından şikâyetçi oldukları vurgulanmış; bu durumlara çözüm olarak sporcuya iş sağlanması, burs verilmesi ve sporcuyu spor yöneticiliğine yöneltme gibi teklifler ortaya konulmuştur (GSB 1976b).

Raporlardan diğeri, "Sporcu Sağlığı Hakkında Rapor"dur. Spor sağlığı işlerinin düzenlenmesi, spor yapanların sporla ilişkili ve genel sağlıkların, spor kazaları da dahil olmak üzere korunması amacıyla; lisanslı amatör ve profesyonel sporcular, spora yeni başlayacaklar ve spor yönetici, antrenör, hakem vb.'nin lisans alırken, vize ve aktarma yaparken yıllık sağlık kontrollerinden geçirilmelerinin, sağlık sicillerinin tutulmasının vb.'lerini kapsayan bu raporda, spor sağlığı hizmetlerini yürütmek için bir spor sağlığı fonu kurulması ve sporcuların ücretsiz tedavi edilmelerine ilişkin değerlendirme ve teklifler ortaya konulmuştur (GSB 1976c).

Raporlardan bir diğeri ise, "Sporcuların Sosyal Güvenliği (Sosyal ve Kazaya Karşı Sigorta) Hakkında Rapor"dur. Bu raporda, sporculara ve spor yöneticilerine yönelik, sosyal ve spor yaşamlarında bazı sosyal güvenlikler sağlanıp, zamanla bir sosyal güvenlik sisteminin bütünlenmesi önerisinde bulunulup, belirtilen kişilerin sosyal sigorta yoluyla özellikle spor kazaları riskine karşı garanti altına alınmaları amaçlanmıştır (GSB 1976a).

Yukarıda belirtilen üç raporda ortaya konulan amaç, görüş ve önerilerin gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili olarak, ulaşılabilen kaynaklardan bir bilgi elde edilememiştir.

Keten'in (1979) hazırladığı ve "Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Güvenlik" adıyla yayınlanan çalışmasında, konumuzla ilişkilendirdiğimiz üç maddesiyle ilgili;

- Amatör sporcu-yönetici, hakem, gözlemci, yardımcı eleman ve çalıştırıcıların S.S.K. Kanununun 86. maddesi kapsamına giren ''Topluluk Sigortası''na bağlanmaları gerektiğini belirtmiştir. Ancak, 1 Ekim 2008 tarihi itibari ile geçerli olan 5510 sayılı SGK Kanunu'nda Topluluk Sigortası maddesinin yer almadığı görülmüştür. Dolayısıyla belirtilen çalışmadaki kişiler için ortaya konulan Topluluk Sigortası önerisi geçerliliğini kaybetmiştir.

- Aynı çalışmada amatör sporcuların ödüllendirilmesi yerine, sigortalanmaları ve sosyal güvenliklerinin sağlanması için bir düzenleme yapılmasından söz edilmektedir. Bu görüşü kısmen paylaşmakla birlikte, ödüllendirmeyle ilgili tespite katılmamaktayız. Çünkü bakıldığında günümüzde artık, çıkartılan ödüllere ilişkin kanun ve yönetmeliklerle, sporcuların belli kategori ve seviyelerde elde edebilecekleri başarılara bağlı olarak iyi miktarlarda ödül alabildikleri ve bu ödüllerin belli ölçülerde özellikle amatör sporcular açısından önemli olduğu görülmektedir.

- Gene bu çalışmada belirtilen, sporcu ve kulüplerin korunması, seyircilerin ilgisini azaltıcı gelişmenin önlenip, gerçek profesyonel spor anlayışının kökleşmesi açısından, işlerliği olan sporcu ve kulüpler ile ilgili sendikaların oluşturulması ile ilgili görüşe tamamen katılmakta ve desteklemekteyiz.

Ankara'da 2008 yılında yapılan Sporcu Sağlığı Çalıştayı'nda hazırlanan raporda (GSGM 2008a) ve bu çalıştay raporu doğrultusunda, 2008 spor şurasında "Sporcu Sağlık Sigortaları ve Sosyal Güvenceler" başlığı altında, sporcular, hakem, antrenör, doktor, fizyoterapist, masör, malzemeci, yönetici gibi spor çalışanları için önerilen Özel Zorunlu Sağlık Sigortası (GSGM 2008b) uygulaması ile ilgili görüşe katılmakla birlikte, bu sigorta uygulamasının kısa vadeli ve geçici bir çözüm olacağı düşüncesindeyiz.

Spor alanının çalışanlarının sosyal güvenliklerine ilişkin Kalkınma Planları incelendiğinde altıncı ve yedinci planlarda genellikle sporcu sağlığı, eğitimi ve

güvenliği gibi konular yer alırken, birinci, üçüncü ve dokuzuncu planlarda herhangi bir düzenleme yer almamıştır.

Üçışık'ın (1999) yaptığı çalışmada, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1981 yılı programında, beden eğitimi ve spor elemanlarının sosyal güvenlikleri ve sigortalanmalarıyla ilgili çalışmaların program döneminde tamamlanıp uygulamaya başlanacağı ve 1982 yılı programında ve icra planında, lisanslı amatör sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınması çalışmalarına devam edileceğine dair belirtilen durumla ilgili bugün halen bir gelişmenin olmadığı belirtilebilir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıkları aşamasında "sporda sosyal güvenlik komitesi'' oluşturulmuştur. Bu komite; GSB ve BTGM'nin başarılı sporculara beslenme yardımında bulunduğu, ayrıca büyük şampiyona ve olimpiyatlarda başarılı sonuç elde edenlere kamu katkısıyla konut verildiği, amatör sporcuların sosyal güvenliği için bir organizasyon kurulup sağlık problemleri de eklenmelidir, profesyonel sporcuların sosyal güvenliği için bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulmalı, bu sistemle ilgili İtalya ve Almanya örnekleri incelenmeli şeklinde tespit ve teklifler ortaya koymuştur.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, Amatör sporcuların sosyal güvenliğe kavuşturulmasına köklü bir çözüm getirilmesi amacı ile bir fon oluşturulması, buna bağlı olarak bir yönetmelik hazırlanması ve bu yönetmeliğin ihtisas sahibi bir komisyon tarafından yerine getirilmesi kararına varılmıştır. Bu karara göre bir yönetmelik taslağı hazırlanıp SSYB ve Maliye Bakanlığının görüşüne sunulmuş fakat Maliye Bakanlığı fonun oluşturulabilmesi için gerekli kanuni dayanağın BTGM Kanununda bulunmaması gerekçesi ile taslağı iade etmiştir. Bunun üzerine amatör sporcuların GSB'ye dayalı olarak kurulan Türk Spor Eğitim ve Sağlık Vakfı hükümlerine göre sosyal güvenliklerinin sağlanabilmesi için daha önce hazırlanan fon yönetmeliği vakıf senedine göre yeniden düzenlenmiş, vakfa bu amaçla yapılacak yardımların sadece amatör sporcuların sosyal güvenliğine harcanması konusunda BTGM ve Vakıf arasında protokol taslağı hazırlanmıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporunun teklifler bölümünde, sonuç olarak değerlendirilebilecek, Vakfa dayalı hazırlanan yönetmeliğin amatör sporcuların sosyal güvenceleri için kalıcı bir çözüm olarak

düşünüldüğü, ayrıca daha önce belirtilen fon için Anayasa emirleri çerçevesinde bir kanun çıkartılması ya da GSB Kuruluş Kanununda bir hükmün yer almasının gerekliliği vurgulanmıştır (DPT 1983).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dâhilinde oluşturulan, Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonunca hazırlanan komisyonda sosyal güvenceler başlığı altında profesyonel ve amatör sporun değerlendirilmesi yapılırken, profesyonel anlamda futbol kulüplerindeki sporcuların devletin sosyal güvencesi ile özel sağlık sigortası ile korumaya alındıkları, eksik kalınan noktanın amatör sporcuların sosyal güvencesinin olduğu belirtilip, bu tip sporculara bazı kuruluşlar tarafından yardım yapıldığını, bazılarının ya kendisinin ya da anne babasının bağlı oldukları sosyal güvenceden faydalandıkları, ancak spor özelinde bir sağlık sigorta sisteminin bulunmadığı belirtilmiş, bu durumun çözümünün ülkenin genel bir sorunu olan sosyal güvenlik sistemindeki problemlerin çözümüyle gerçekleşebileceği vurgulanmıştır (DPT 2000a).

Yukarıdaki kalkınma planında özellikle amatör sporcuların sosyal güvenlikleri açısından belirtilen durumla ilgili olarak, 1 Ekim 2008 tarihi itibari ile yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre artık 18 yaşını doldurmamış herkes sigorta kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla amatör sporun içersinde yer alan özellikle 18 yaş altı amatör sporcuların belirtilen kanun kapsamında bir güvenceye kavuştukları söylenebilir.

Ancak önemli bir noktanın vurgulanması gerekmektedir; özellikle adı geçen kanunla, daha önce amatör sporcuların sosyal güvenceleri için belirtilen Topluluk Sigortasının kaldırılmış olması ve yerine başka bir şey konulmaması ile amatör spor kulüplerinde spor yapan 18 yaş üstü ve sosyal güvenceye sahip olmayan kişilerin durumlarına ilişkin bir belirsizlik bugün itibari ile bir sorun olarak görülmektedir.

Hukuki boyutu açısından sporda sosyal güvenlik konusunun değerlendirmesinde Anayasadaki ilgili hükümler önem arz etmektedir.

Anayasamızda spor ve sporla ilgili hükümler ‘’Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler’’ başlığı altında, sporun geliştirilmesi alt başlığındaki 59. maddede, ‘’Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek

tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.'' şeklinde yer almıştır.

Bu maddeyle ilgili olarak Can'ın (1991) yaptığı bir değerlendirmede, Anayasanın 59. maddesinde belirtilen "Devlet başarılı sporcuyu korur." ifadesinin, sporcuların korunmasının başarı kıstasına bağlandığını, sporcunun başarılı olduktan sonra korunmasının başarılı olana dek herhangi bir tehlike ile karşı karşıya kalmayacakları anlamına geleceğini, bununda mantıklı bir düşünce olmayacağı; bunun yerine Anayasanın 64. maddesindeki "Devlet sanatı ve sanatçıyı korur." ifadesindeki gibi net bir şekilde, 59. maddenin "Devlet her türlü spor faaliyetinin düzenlenmesi, yürütülmesi ve spor sevgisinin kitlelere yayılması için gereken tedbirleri alır. Devlet sporcuyu korur ve teşvik eder." şeklinde bir düzenlenmenin daha doğru olacağını belirtmiştir ki, biz de Anayasamızda sporun geliştirilmesi başlığı altında bu şekilde net ve kapsayıcı bir ifadenin yer alması açısından belirtilen görüşü paylaşıyoruz.

Amatör sporcuların sosyal güvenceleri ile ilgili düzenlemelerden bir tanesi de, 1990 yılına kadar varlığını devam ettiren ''Amatör Sporcular İle Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Personelinin Sosyal Güvenliklerinin Desteklenmesine Dair Sandık Yönetmeliği" idi. Ancak bu sandığın yerini belirtilen tarihte Gençlik ve Spor Vakfı almıştır.

Amatör sporcuların sosyal güvenlikleri ile ilgili, GSV'nin 2003 yılı vakıf senedi incelendiğinde, Vakfın gelirlerinin harcanması ile ilgili olarak, profesyonel spor faaliyetlerinden Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü uyarınca alınacak sosyal güvenlik paylarından gelen gelirlerin %10'unun Amatör sporcuların sosyal güvenlik ve sağlık giderleri için harcanacağı ile ilgili bir ifadesi yer alırken; Vakfın 2009 yılı Vakıf Senedinde, eski senette vakfın gelirleri arasında gösterilen, profesyonel spor faaliyetlerinden Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü uyarınca alınacak sosyal güvenlik payları gelir kalemi ile bu gelirin %10'unun amatör sporcuların sosyal güvenlikleri için harcanacağı ile ilgili ibarenin yer almadığı görülmektedir.

Vakfın 2009 senedinde, daha önce net bir şekilde amatör sporcular açısından bir sosyal güvence olarak var olan maddelerin olmaması, senetteki bir belirsizliği ortaya koymaktadır.

Ülkemizde direk bir sosyal güvenlik olarak nitelenmese de, spor alanındaki kişilerin desteklenme yöntemlerinden biri de ödüllendirmedir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası alanda spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösteren sporculara, spor kulüplerine, teknik direktör ve antrenörlere nakdi ödül verilmesi için ilk olarak 2006 yılında, daha sonra da çeşitli değişikliklerin yapılmasının ardından 2010 yılında "Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik" çıkarılmıştır.

Bu yönetmelikle ilgili, usul ve esasların düzenlenerek GSGM tarafından yayımlanan genelgede, özellikle teknik direktörlerin sosyal güvenliklerinin önemini ortaya koyması açısından, spor kulübünün ödüle hak kazanabilmesi için, ödülü talep edecek federasyonların sporcuların tescil bilgilerini, spor kulübünün faaliyetlerde yer aldığına dair bilgileri ve kulüpte görev alan en az bir antrenörün, bir yıllık sosyal güvenlik primi ödemesinin yapıldığına dair bilgileri belgelemeleri gerekmekte olduğu (Genelge md 3); ayrıca teknik direktör ve antrenörlerin ödüllendirilmeleri ile ilgili olarak, anılan yönetmelikte, sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenörlere verilecek olan ödülün, yarısının müsabakada görevli teknik direktör ve antrenörler arasında, diğer yarısının ise sporcunun tescilli bulunduğu spor kulübünün ilgili branşında geriye doğru en az bir yıl görev yapan teknik direktör ve antrenörleri arasında eşit olarak paylaştırılabileceği belirtilmiştir (Yön md 15 (2)).

Bu konuyla ilgili şunu belirtmek gerekir ki, teknik direktör ve antrenörler ile ilgili olarak belirtilen durumlar, 2006 yılında yayımlanan ilk yönetmelikte bulunmazken, 2010 yılında yayımlanan yeni yönetmelikte yer almaktadır. Burada özellikle, milli takımlara sporcu gönderen kulüplerin teknik direktör ve antrenörlerin hakkının teslim edilecek olması açısından önemlidir.

Ancak bizce, sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenörlere verilecek ödülün yarı yarıya milli takım ve milli takıma sporcu gönderen kulüplerin teknik direktörler ve antrenörleri arasında paylaştırılabileceği şeklinde ucu açık bir ifade yerine, paylaştırılır şeklinde kesin bir ifadenin olması daha uygun olacaktır.

Profesyonel futbolcuların, transferlerini, çalışma şartlarını ve kulüpler ile profesyonel futbolcuların hak ve yükümlülüklerini belirlemek amacı ile TFF tarafından 2009 yılından önce Profesyonel Futbol Talimatı daha sonra 2009 yılından itibaren Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferi Talimatı çıkarılmıştır.

TFF'nin belirtilen talimatlarından, 2009 yılından önce çıkardığı Profesyonel Futbol Talimatında belirtilen ''Kulübün Yükümlülükleri'' ile ilgili 27. maddesinde, SSK'ya sporcuların kaydettirilmeleri, iş görmezlik ödeneği verilmesi, maluliyetle ilgili ücretin ödenmesi, hastalık ve sakatlıklarla ilgili tedavi ve ücrete dair ödemeleri içeren (i), (k), (l), (m), (n), (o), (ö) fıkraları, 2009 yılında çıkarılan yeni talimatta yer almamaktadır. Ancak bu maddede belirtilen hükümlerin yeni talimatta bulunmuyor olması geçerli olmadıkları anlamına gelmemektedir.

Şöyle ki, örneğin; Talimatın 14. maddesinde, futbolcuya lisans verilebilmesi için istenen belgeler arasında ''TFF tarafından istenecek diğer belgeler''in belirtildiği; bu kapsamda futbolcunun SGK'ye ilişkin bilgilerinin, TFF tarafından istenebileceği ifade edilmiştir.

Ayrıca yine belirtilen durumla ilgili, 5510 sayılı kanunda sigortalılığın başlangıcına ilişkin ''Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar'' çalışmaya başladıkları tarihten itibaren sigortalı sayılırlar ibaresi bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle, yeni talimatta sigortalılığa ilişkin eski talimatta belirtilen hükümlerin bulunmaması bir şeyi değiştirmemektedir.

Yapılan değerlendirmelerden hareketle, aslında sistemde bir değişiklik olmadığı; sadece genel kanunlarla ve yönetmeliklerle düzenlenen bir konunun talimatta ayrıca yazılmasının gereksiz görüldüğü belirtilmiştir (Hasan Petek ile mail yoluyla görüşme, 27 Ocak 2010).

Yukarıda belirtilen sigortalılığın başlangıcına ilişkin, Cihangir (2006) tarafından ifade edilen, eski 506 sayılı kanunda yer alan, çalıştırılanların işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı olmalarına dair ibare, yeni 5510 sayılı kanunda çalıştırılanların çalışmaya başladıkları tarih itibari ile sigortalı sayılacakları şeklinde değiştirilerek yer almaktadır.

Can (1991) tarafından yapılan çalışmada, profesyonel sporcuların sigortalanmasına ilişkin sorumlulukların tamamen kulüplere bırakılması ile ilgili durum değişmiştir. Artık lisanslı sporcular ile teknik kadroda yer alanların sigortalanması esnasında sigorta primlerinin peşin olarak Federasyon tarafından ödenip, kulüplerin hak edişlerinden kesilmektedir (Baştürk 2007).

İş Kanunu, işverenler ile bir iş sözleşmesine bağlı olarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartlarını, hak ve sorumluluklarını düzenler. Bu kanuna göre, bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denilmektedir. Bu tanımlama doğrultusunda spor alanının çalışanlarından olan profesyonel sporcular bir ücret karşılığında, belirli ya da belirsiz bir süre için kulübünün belirlediği talimatlara uyma, kulüpte sporcuların sağlığını koruma vb. yükümlülükleri yerine getirirler. Profesyonel sporcu ve kulübü arasındaki bu hak ve yükümlülükler, bu ilişkinin bir hizmet sözleşmesi olduğunu ortaya koymaktadır (Küçükgüngör 2007).

İş Kanununda, bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denilmektedir. Buradaki ifadeye göre profesyonel sporcular ile kulüpleri arasındaki ilişkinin İş Kanunu çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Küçükgüngör 2007). Ancak İş Kanununun 4/g maddesine göre sporcular kanun kapsamı dışında bırakılanlar arasında sayıldıkları için İş Kanununa göre işçi sayılmamaktadırlar (Çağlayan 2007, Köse 2009) denilmektedir..

Baştürk (2007) yaptığı çalışmada, sporcuların İş Kanunu hükümlerinin kapsamı dışında bırakılmasının, onların akdettikleri sözleşme gereğince işçilik sıfatlarını kaldırmadığını, işçilik sıfatının iş sözleşmesi gereğince belirtilen tanım kapsamına girildiği an itibari ile kazanılacağını, işçilik sıfatı gereğince mevzuatta yer alan diğer hakların ve borçların ortadan kalkmayacağını belirtmiş; ayrıca özellikle İş Kanununun 39. maddesinde belirtilen ‘’asgari ücretin, iş sözleşmesi ile çalışan ve bu kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçiye uygulanacağı’’na ilişkin hükmü ile çeliştiğine dair görüşünü paylaşmaktayız.

Teknik direktör ve antrenörlerin İş Kanunu açısından durumları ile ilgili olarak, İş Kanununda sadece sporcuların kapsam dışı tutulduğu; teknik direktör ve antrenörlerin durumlarının iş sözleşmelerinin var olup olmadığı ile ilgili belirtilen tespite (Baştürk 2005b) paralel olarak denilebilir ki; belirtilen kişiler ile spor alanının diğer çalışanları hizmet sözleşmesi ile faaliyetlerine devam ettikleri sürece İş Kanunu kapsamında değerlendirilebilirler.

Teknik direktör ve antrenörlerin SGK Kanunu açısından durumları değerlendirildiğinde; İş Kanunu açısından teknik direktör ve antrenörlerin işveren

vekili olarak değerlendirilmesi gerektiği, ancak Yargıtay'ın teknik direktör ve antrenörler ile ilgili verdiği kararlarda tam bir istikrarın olmadığı ancak genel anlamda sporcu olarak değerlendirilmelerine (Baştürk 2005b) bağlı olarak da, herhangi bir spor kulübünde hizmet sözleşmesine göre çalışan teknik direktör ve antrenörlerin, 5510 sayılı kanunun sigortalı sayılanlarla ilgili 4. maddesinde belirtilen, ''Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar'' hükmüne göre sigortalı sayılabilecekleri ifade edilmiştir (Keten 1979, Can 1991, Petek 2002).

Teknik direktör ve antrenörlerin sigortalı sayılmaları gerektiği ile ilgili ifadenin artık bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Şöyle ki; daha önce de ödül yönetmeliği ile ilgili değerlendirmede, bir kulübün sporcudan dolayı ödüle hak kazanabilmesi için bazı şartlar ortaya konulmuştur. Bu şartlardan biri de müsabaka tarihinden önceki bir yıl içersinde ilgili branşta en az bir yıl süreyle sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalıştırılan en az bir antrenörün bulunması zorunluluğudur. Yani sosyal güvenlik mevzuatına göre teknik direktör ve antrenör çalıştırmayan kulüpler ödül yönetmeliğinden faydalanamayacaklardır.

Ülkemizde sendika kurabilmenin en temel şartı işçi ya da işveren olmaktır. Sendikalar kanununa göre hizmet akdine bağlı çalışanlara işçi, bu kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişilere ya da tüzel kişiliği olamayan kamu kuruluşlarına işveren denileceği ifade edilmiştir. Profesyonel sporcular bu kanun açısından değerlendirildiğinde, kanunda sendikalı olamayacaklar arasında sporcular sayılmamıştır. Bundan dolayı kanunun aradığı hizmet akdine bağlı çalışma şartını yerine getiren sporcuların sendika kurma ve sendikaya üye olmalarının önünde hukuki bir engel bulunmamaktadır (Küçükgüngör 2007).

Ülkemizde sendikaların işkolu esasına (Türkiye Spor Sendikası) kurulabileceği belirtilmiş ve bu işkolları sayılmıştır. Bakıldığında bu işkolları arasında profesyonel sporcular ve kulüplerine ilişkin bir işkolu bulunmamaktadır.

Sporun geldiği nokta ve sporun bir meslek olarak giderek büyük kitlelerce yapılır hale gelmesi, işkolları tüzüğünde, spor alanında her türlü hizmeti sözleşmeyle yerine getiren kişileri kapsamına alan, spora özgü bir işkolunun düzenlenmesinin

gerekliliğine ilişkin görüşe (Petek 2006), özellikle profesyonel spor alanındaki çalışanlar ile kulüplerin İş Kolları Tüzüğüne göre hangi iş koluna dâhil olacağı ile ilgili farklılıkların ortadan kalkması açısından katılmaktayız.

Sendika hakkına sahip olan profesyonel spor alanının işçilerinin ve işverenlerinin Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu hakkı açısından önlerinde bir engel yoktur. Ancak kanunun uygulanmasından dolayı, grev yapan kulüp sporcularına kulüp ve federasyon tarafından ceza verilmesi, sporcuları grev yapan takımın küme düşmesi gibi olumsuz durumlara karşı bazı düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği belirtilmiştir (Petek 2006).

İfade edilen bu düzenlemelerle ilgili, Baştürk (2007) belirtilen görüşe kısmen katıldığını, söylenen şekilde bir düzenlemenin örneğin, PFSTT'de yer almasının futbolcuların ve kulüplerin korunmasına futbol hukuku boyutunda ayrı bir güvence getirebileceğini, fakat zaten mevcut hukuk düzeni içersinde, grev yapan kulüplerin futbolcularına kulüp veya federasyon tarafından ceza verilmesinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 117 ve 118. maddelerine göre mümkün olmadığı, kanuni greve iştirak eden futbolculara ceza verilmesinin suç olduğunu vurgulamıştır.

Özellikle yukarıdaki düzenlemelere ilişkin vurgulanan bu tespitin, Anayasa ve Kanunlarla verilen hakların uygulanabilmesi açısından önemli olduğu düşüncesindeyiz.

Ülkemizde dünyada olduğu gibi başta futbol olmak üzere sporun büyük bir sektör ve endüstri haline geldiği görülmektedir.

Endüstrileşmiş spor ile birlikte bu alandaki kişilerin nitelikleri gelişmiş ve daha önemli roller oynamaya başlamışlardır. Nitelikleri gelişen ve önemi artan spor alanındaki kişilerin korunmaları ve sosyal güvenlik ile ilgili durumlarının belirlenmesi bir zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır.

Bu açıdan konu değerlendirildiğinde; ülkemizdeki düzenlemeler ve mevcut mevzuatlar açısından (İş Kanunu, Borçlar Kanunu, Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu) spor alanında yer alan çalışanların (sporcular, teknik direktörler, antrenörler, vb.nin) sosyal güvenlik açısından durumları bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de Sporda Sosyal Güvenliğe yönelik yapılan değerlendirme ve çalışmalara bakıldığında, aslında ilk dönemlerden itibaren spor ve sporcu sağlığı temelli yaklaşımların olduğu görülmektedir. Örneğin TİCİ döneminde sıhhat cüzdanı dağıtılması ve sakatlanan sporcuların teşkilat tarafından tedavi ettirileceği kararının alınması önemli gelişmelerden biridir.

Ancak incelendiğinde spor, sporcu sağlığı ve sosyal güvenliklerine yönelik hazırlanan tasarılar, teklifler her defasında kesinlik kazanamamış, dolayısıyla yürürlüğü girememiştir.

Konuyla ilgili geçmişten bugüne yapılmış çalışmaların neredeyse tamamında, eksik görülen noktanın amatör sporcuların sosyal güvenliği olduğu vurgulanmış, bu duruma ilişkin birçok öneri ortaya konulmuştur. Ancak bugün itibari ile bakıldığında halen daha bu konuya tam manasıyla bir çözüm yolu bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

Spor alanının çalışanlarının sosyal güvenliklerinin belirlenmesinde, özellikle profesyonel spor alanı ile ilgili olarak ülkemiz mevzuatındaki İş Kanunu, Borçlar Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunu, Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'na; birde belirtilen alanda çıkarılmış talimatlara bakmak gerekliliği vardır. Yani bir bütünsellikten söz etmek pek mümkün değildir.

Ayrıca şunu da söylemek gerekir ki; tek boyutlu olmayan, yani hukukun birden fazla dalını içersinde barındıran ve çok geniş kitlelerce artık bir meslek olarak yapılan, endüstriye dönüşmüş bir alan ile ilgili değerlendirmelerin ve tespitlerin tam ve doğru yapılması önem arz etmektedir.

Profesyonel spor faaliyetlerinin içersinde yer alan spor alanının çalışanlarının sigortalılığı ile ilgili olarak, SGK Kanununa göre, belirtilen kişiler işçidirler ve bu kanuna göre çalıştırılanların çalışmaya başladıkları tarih itibari ile sigortalı sayılırlar. Ayrıca spor alanının çalışanları bir hizmet sözleşmesine bağlı olarak çalıştıkları süreci sigortalı yapılmak zorundadırlar.

Yukarıda profesyonel spor alanındaki kişiler için bahsedilen sigortalılıkla ilgili belirlemeler, amatör sporun içersinde hizmet sözleşmesine bağlı olarak yer almayan kişiler için geçerli olamamaktadır.

Konuyla ilgili öneriler

- Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi boyunca spor alanının çalışanlarının sosyal güvencelerine yönelik hazırlanan, hatta bugün bile geçerliliğini koruyan, örneğin; Kolektif Sigorta, Sporda Sosyal Güvenlik Modeli vb. teklif ve çalışmalar günümüz şartlarına göre revize edilip değerlendirmeye alınmalıdır.

- Yapılan birçok çalışmada özellikle amatör sporcuların sosyal güvenliklerine yönelik önerilen Topluluk Sigortası, 5510 sayılı Kanunda yer almamaktadır. Yani Topluluk Sigortası geçerliliğini kaybetmiştir. Ancak yerine benzer ya da farklı herhangi bir şey konulmamıştır. Dolayısıyla bu belirsizliğin ortadan kaldırılması önemlidir.

- Spor alanının çalışanları için önerilen ve bir nevi trafik sigortası, kasko mahiyetinde olan Özel Zorunlu Sağlık Sigortasının uygulanabilir olduğunu, ancak kısa vadeli ve geçici bir çözüm olduğunu düşünmekteyiz. Bunun için özellikle amatör sporcular belli sayıdaki risklere karşı sigorta kapsamına alınıp, geçici değil kalıcı hastalık ve sakatlıklara karşı güvence altına alınabilir.

- Daha önce Can (1991) tarafından, Anayasanın 59. maddesinde belirtilen "Devlet başarılı sporcuyu korur." ibaresinin, "Devlet sporcuyu korur ve teşvik eder." şeklinde düzenlenmesi önerisini, bir kez de biz, daha net ve kapsayıcı bir tanım olması dolayısıyla tekrarlıyoruz.

- Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkındaki Yönetmelikte, sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenörlere verilecek ödülün yarı yarıya milli takım ve milli takıma sporcu gönderen kulüplerin teknik direktör ve antrenörleri arasında paylaştırılabileceği şeklindeki ucu açık ve kesin olmayan ifade yerine, "paylaştırılır" şeklinde net ve kesin bir ibarenin konulması daha uygun olacaktır.

- Spor alanında, özellikle spor alanının çalışanları ile kulüpleri arasındaki sosyal güvenlik vd. problemlerin halledilmesinde birden fazla kanun, yönetmelik vb.lerinin hükümlerine göre karar vermek, çözümü zorlaştırmaktadır. Bu durum, spora özgü bir Kanun çıkarılıp, Bakanlık kurulması ve bu kanun içersinde spor, sporcu, antrenör, kulüp vb. terimlerin yeniden değerlendirilmesi ile belli bir noktaya ulaşabilir.

- Ülkemizde sendikalar, iş kolu esasına göre kurulmak zorundadırlar. Bu iş kolları da tek tek sayılmıştır. Ancak bu iş kolları içersinde spora özgü bir iş kollu yoktur. Spor alanındaki çalışanlar ile kulüplerin hangi işkoluna dâhil olacağına dair farklı görüşlerin ortadan kaldırılması açısından spora özgü bir işkolunun kurulması önemlidir.

- Ülkemizdeki spor sendikacılığına ilgiyi arttırmak için, profesyonel sporun içersinde yer alan, ancak sendika ile ilgili konulara karşı ilgisiz olan üst düzey insanları (sporcu, antrenör vb.), birlik duygusu oluşturup, sendikanın işlerliğini arttırabilmek adına sendikaya çekmek için çalışmalar yapmak olumlu sonuçlar çıkarabilir.

6.ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Sporda Sosyal Güvenlik

Serkan ÖNER

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi / KONYA - 2011

Bu çalışmada, sporda sosyal güvenlik başlığı altında, Türkiye'de spor alanında yer alan çalışanların (sporcu, teknik direktör, antrenör vb.) hukuki açıdan, sosyal güvenlik hukuku açısından ve toplu iş hukuku açısından durumları ele alınıp; Cumhuriyet Dönemi'nde, belirtilen kişilere yönelik olarak hazırlanan tasarı, yönetmelik vb.leri ile geçmişteki ve bugünkü mevzuatlar açısından durumlarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Konuyla ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, elde edilen birincil ve ikincil kaynaklar dokümantasyon yöntemi ile incelenmiş; Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne kadarki dönemdeki gelişmeler retrospektif yöntemle değerlendirilmiştir.

Türkiye'deki spor alanının çalışanlarının Cumhuriyet Dönemi'ndeki sosyal güvenliklerine ilişkin durumlarının araştırıldığı bu çalışma beş bölüme ayrılarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde genel olarak sosyal güvenlikle ilgili kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde, Türkiye'de Sosyal Güvenlik başlığı altında, Cumhuriyet Döneminde sporda sosyal güvenlikle ilgili gelişmelere değinilmiştir. Üçüncü bölümde, Hukuki Boyutu Açısından Sporda Sosyal Güvenlik başlığı altında, amatör ve profesyonel spordaki sosyal güvenlikle ilgili durum değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde, spor alanının çalışanlarının sosyal güvenlik hukukundaki durumları değerlendirmeye alınırken, beşinci ve son bölümde Toplu İş Hukuku bakımından spor alanının çalışanlarının durumu ile sendikacılığın Dünyadaki ve Ülkemizdeki durumuma ilişkin bilgiler verilmiştir.

Sonuç olarak, spor alanının çalışanlarının sosyal güvenlikleri ile ilgili olarak, Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarından bu yana birçoğu hayata geçirilememiş rapor, yönetmelik vb.'nin hazırlandığı görülmektedir. Günümüzde ise özellikle profesyonel spor alanında çalışanları içine alan, ancak birden çok kanun ve yönetmeliğe göre yorumlanabilen, bütünsellikten uzak bir durumun olduğu görülmektedir. Ayrıca yıllardır yapılan çalışmalarda sürekli vurgulanan amatör alanının çalışanlarının sosyal güvenliklerine yönelik bugün itibari ile ortaya konulmuş kapsayıcı bir önlemden bahsetmek mümkün değildir.

Spor alanının çalışanlarına yönelik yapılan çalışmalarda geçici sağlık önlemleri yerine sürekliliği olabilecek sosyal güvenceye yönelik çözüm yollarının ortaya konulması önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal güvenlik; Spor sağlığı; Sporcu Sigortası.

7. SUMMARY

Social Security in Sports

We have dealt in this study with those who are employed in the field of sports (sportsmen, coaches, trainers, etc.) in the aspects of judiciary, social security legislation, mass employment legislation and tried to put forth their position as regards the draft laws, regulations and so on prepared for them during the initial stages of the Turkish Republic, in later periods and today.

After scanning the literature as regards this issue, primary and secondary resources that had been obtained were examined through documentation method, and the improvements from the early years of the Republic to the present day have been evaluated in a retrospective way.

This study, in which the conditions of those employed in the field of sports regarding social security during the initial stages of the Turkish Republic are investigated, are prepared in five sections. In the first section, basically the concepts related to social security are given prominence. In the second section, the improvements in social security in sports during the initial stages of the Republic were touched upon under the subtitle of Social Security in Turkey. In the third section, social security in amateur and professional sports is evaluated under the subtitle of Social Security in Sports in terms of legal aspects. In the fourth section, the status of those employed in the field of sports in terms of social security legislation is dealt with, and in the fifth, the final, section, the status of those employed in the field of sports is examined in terms of Mass Employment Legislation and the state of syndication in the world and in our country in this regard is compared.

Conclusively, it is to be seen that a great many reports, regulations, etc. have been drawn up regarding the issue of social security for those employed in the field of sports since the early years of the Republic to the present day, and most of them haven't been put into effect. In our present day, it is to be seen that there is a situation that involves specifically those employed in the field of professional sports but which can be interpreted according to more than one law and regulation and which is far from holism. Also today it is not possible to speak of a comprehensive measure directed at the social security of those employed in the fields of amateur sports which has been persistently stressed in the studies for years.

It is of great importance to put forth, in the studies conducted, the ways of solution to social security which may have permanency instead of temporary health measures.

Key words: Social security; Healthcare in sports; Sportsmen Insurance

8. KAYNAKLAR

1. Akseloğlu İ. Spor-Sen Genel Sekreteri. Mail yoluyla görüşme, 15 Mayıs 2010.

2. Alay S. Türkiye'de sporcuların sendikalaşmaları: Türkiye'de sporcu sendikalarının hukuki olarak kurulabilirliği sporcu sendikalaşmasının sporcu ve sporda doğurabileceği sonuçlar, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2007; 10:1: 49-58.

3. Alper Y. Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, 3. Baskı, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2000; 1-37.

4. Artık Sporcunun da Sendikası Var. 2010; [28 02 2011]. Erişim Adresi: http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&Date=11.1.2010&ArticleID=973955.

5. Aydın U. Profesyonel spor sendikacılığında İngiltere ve Türkiye'ye öneriler, Uluslararası spor Araştırmaları Dergisi, Ankara, 2009; 1: 1: 4-18.

6. Aydın U. Profesyonel Sporda Sendikalaşma, Ankara, TÜRK-İŞ Yayını, 2007; 53-56, 65-85, 97.

7. Baştürk F. İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu, 1. Baskı.,İstanbul. Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007; 25-37, 98-149.

8. Baştürk F. Sosyal sigortalar uygulamasında profesyonel futbolcular. 2005a. [24 09 2010]. Erişim adresi URL: http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=10&url=uzman/fb05.htm.

9. Baştürk F. Teknik Direktör ve Antrenörlerin Hukuki Durumu. 2005b. [28 02 2011]. Erişim Adresi URL: http://www.fesam.org/uzman/fb001.php.

10. BTGM. Birinci Beden Eğitimi ve Spor Şurası (18-24 Şubat 1946), İstanbul, 1947; 12-251.

11. Can Y. Türkiye'de sporcuların sosyal güvenliği. İstanbul. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora Tezi. 1991; 58-149.

12. Centel T. Antrenör haklarında görevli mahkeme (Karar incelemesi), Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası Aylık Dergisi, İstanbul, 2004; 295: 34-6.

13. Cihangir M. Sporcuların Sigortalanması, Muğla, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, 2006; 974.

14. Çağlayan R. Spor Hukuku (Spor Hukuku Temel Metinleri). 1. Baskı. Ankara. Asil Yayın Dağıtım. 2007: 49-50.

15. Devecioğlu S. Türkiye futbol federasyonunun özerkliği, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2003; VIII:3: 5.

16. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (18.05.1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).* http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan7.pdf, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

17. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1967). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).* http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan2.pdf, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

18. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1970 Yılı Programı, Ankara, 1970.

19. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979 Yılı İcra Planı, Ankara, 1979.

20. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1981 Yılı Programı, Ankara, 1981.

21. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 1983.

22. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985 Yılı İcra Planı, Ankara, 1985.

23. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). Sporda Hedef ve Politikalar (1923-1993), Ankara, 1993.

24. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1998). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1998 Yılı Destek Çalışmaları Sosyal Sektörle İlgili Gelişmeler.* http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1998/destek/2.zip. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

25. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1999). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1999 Yılı Destek Çalışmaları Ekonomik ve Sosyal Sektörle İlgili Gelişmeler.* http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1999/destek/destek99.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

26. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2000a). *Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Yayın No: 2513-ÖİK:530).* http://ekutup.dpt.gov.tr/egitim/beden/oik530.pdf, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

27. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2001a). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Yayın No: 2592 – ÖİK:604).* http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3499/oik604.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

28. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2001b). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 Yılı Destek programı Ekonomik ve Sosyal Sektördeki Gelişmeler.* http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2001/destek01.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

29. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2002). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2002 Yılı Destek programı Ekonomik ve Sosyal Sektördeki Gelişmeler.* http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2002/destek02.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

30. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2003 Yılı Destek programı Ekonomik ve Sosyal Sektördeki Gelişmeler.* http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2003/destek03.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

31. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2007). *Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Yayın No: 2729 - ÖİK:681).* http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/3580/oik681.pdf, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

32. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (22.06.1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994). (Yayın No: 2174).* http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

33. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (27.06.2000b). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).* http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

34. Erkal ME, Güven Ö, Ayan D. Sosyolojik Açıdan Spor. 3. Baskı. İstanbul. Der Yayınevi. 1998: 202-3.

35. Fişek K. Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya'da ve Türkiye'de Spor Yönetimi. 2. Baskı. Ankara. Bağırgan Yayınevi. 1998: 472.

36. Gökalp Y. Türkiye'de sosyal korumanın tarihçesi ve mevcut durum, Sosyal Güvenlik Dergisi, Sayı: 1, Ocak-Şubat-Mart 2009; 27.

37. Gözler K. Sosyal devlet ilkesi. 2005. [28 02 2011]. Erişim adresi URL: http://www.Anayasa.gen.tr/sosyaldevlet.htm#_ftn168.

38. GSB (Gençlik ve Spor Bakanlığı). Sporcuların Sosyal Güvenliği (Sosyal ve Kazaya Karşı Sigorta) Hakkında Rapor (Rapor yayın No: 4), Ankara, 1976a.

39. GSB (Gençlik ve Spor Bakanlığı). Sporcu İçin Sosyal Güvenlikler Hakkında Rapor (Rapor Yayın No: 5), Ankara, 1976b.

40. GSB (Gençlik ve Spor Bakanlığı). Sporcu Sağlığı Hakkında Rapor (Rapor Yayın No: 7), Ankara, 1976c.

41. GSGM (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü). 08-11 Mayıs 1990 Spor Şurası Bildirileri, Ankara, 1990.

42. GSGM (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü). Sporcu Sağlığı Çalıştay Raporu, Ankara, 2008a.

43. GSGM (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü). 26-28 Kasım 2008 Spor Şurası, Ankara, 2008b.

44. GSV (Gençlik Spor Vakfı). 2003 Vakıf Senedi, Ankara, 2003.

45. GSV (Gençlik Spor Vakfı). 2009 Vakıf Senedi, Ankara, 1990.

46. GSV (Gençlik Spor Vakfı). (2010). Amaç ve Görevler. http://www.gsv.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=6, Erişim Tarihi: 28.02.2011.

47. Güzel A, Okur AR, Caniklioğlu N. Sosyal Güvenlik Hukuku, 12. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2009; 1-37.

48. Güzel A, Okur AR. Sosyal Güvenlik Hukuku, 8.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2002; 1-47.

49. http://www.alomaliye.com/ilo_anayasasi.htm

50. http://www.fifpro.org/about

51. http://www.givemefootball.com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments---1970-1989

52. http://www.givemefootball.com/pfa/pfa-history/100-years-of-the-pfa-the-key-moments-1990-2007

53. http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz087.htm

54. http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz102.htm

55. http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/bmihbeyan.htm

56. http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=28504

57. http://www.spor-sen.org/index.php/tuzuk/

58. İmamoğlu O, Kishalı NF, Altun P, Çebi M. Türkiye'de amatör sporcuların sigortalanma sorunları, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1999; 1:1:48-52.

59. Kerimoğlu MN. Beşinci beş yıllık kalkınma planı spor sektör raporu, yayın No: 1849, DPT Yayını, Ankara, 1982; 5, 16, 28, 36.

60. Keten M. Beden eğitimi ve sporda sosyal güvenlik, Yayın no: 1683, DPT Yayını, Ankara, 1979; 23-38.

61. Koç M. Sosyal güvenlik ve Beveridge raporu, Mali Çözüm Dergisi, Haziran-Temmuz 2006; 76: 93.

62. Köse HA. Profesyonel futbolcuların iş kanunu karşısında durumu. 2009. [28 02 2011]. Erişim adresi URL:http://www.sporhukuku.org/index.php?option=com_content&view=article&id=101:profesyonel-sporcularin-kanunu-karisinda-durumu-halpay-koese&catid=39:makaleler&Itemid=85.

63. Küçükgüngör E. Profesyonel futbolcu-kulüp ilişkisi. In: Erkiner K, Soysüren A, editör. Spor hukuku dersleri. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları: 2007: 533-41.

64. Küçükgüngör E. Türk hukukunda sporcuların hukuki durumu, Ankara, Ankara Barosu Dergisi, 1999; 1: 47-52.

65. Özmaden M. TİCİ dönemi sporla ilgili gelişmeler ve dönemin spor anlayışı, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2006; 8:2:11-25.

66. Petek H. Gediz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. Mail yoluyla görüşme, 27 Ocak 2010.

67. Petek H. Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi. Ankara. Yetkin Basım Yayım Dağıtım. 2002: 146-58.

68. Petek H. Sporcuların sendikal hakları, Hukuki Perspektifler Dergisi, 2006; 7: 182-8.

69. Sümer R. Sporda Demokrasi (2), Ankara, Şafak Matbaacılık, 1990; 82.

70. TFF (Türkiye Futbol Federasyonu). 2001 Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfi Vakıf Senedi, İstanbul, 2001.

71. TFF (Türkiye Futbol Federasyonu). (2008). *Türkiye Futbol Federasyonu Ana Statüsü.* http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/2009DK/TFF/talimatlar/Statu/TFF%20Statusu.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

72. TFF (Türkiye Futbol Federasyonu). (2009a). *Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (05.05.2009).* http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/2009DK/TFF/TFF-Kurulus-ve-Gorev-Hakkinda-Kanun.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

73. TFF (Türkiye Futbol Federasyonu). (2009b). *Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı (Haziran 2009).* http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/02010DK/TFF/talimatlar/PFSTT-15-01-2010.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

74. TFF (Türkiye Futbol Federasyonu). (2010). *2010-2011 Sezonu İlan Edilmesi Gereken Hususlar.* http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/002011/TFF/Talimatlar/2010-2011-Sezonu-Ilan-Edilmesi-Gereken-Hususlar.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2011.

75. Tuncay AC. Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2002; 1-73.

76. Tuncay AC, Ekmekçi Ö. Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, 1. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2008; 1-73.

77. Tuncay AC. Toplu İş Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1999; 3-17.

78. Uğur S. Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi. TİSK Yayınları. Yayın No: 244. Haziran 2004. [28.02.2011]. Erişim Adresi URL: http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ana&ana_id=54.

79. Üçışık HF. Türkiye'de sporcuların sosyal güvenliği, Argumentum1990; 1: 1: 46.

80. Üçışık HF. Sporda Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 1. Baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1999; 159-60.

81. Ünsal E. Çağımızda Spor ve Profesyonel Sporcuların Sendikalaşması. 2008. [28 Şubat 2011]. Erişim adresi URL: http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=878967&Date=22.05.2008&CategoryID=99.

9. EKLER

EK A: SPORCULARIN SAĞLIK GİDERLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR

07 Aralık 2001 tarih ve 24606 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren " Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Yönetmeliği" hükümleri uyarınca lisans almış sporculardan, herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanamayan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonlardan lisans almış olan amatör sporcuların sağlık giderlerinin karşılanabilmesine yönelik olarak Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında 15 Haziran 2004 tarihinde imzalanan protokolün uygulanmasına ilişkin "Esas ve Usuller" aşağıda belirtilmiştir.

1- Tedavi Giderleri Karşılanacak Sporcuların Kapsamı

Bir sporcunun muayene ve tedavi edilmek üzere resmi sağlık kuruluşlarına sevk edilebilmesi için,

a) Herhangi bir Kamu kurumunda 657 Sayılı yasaya tabii olarak çalışmaması,

b) Kendisi, anne, baba veya eşinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmaması,(Emekli Sandığı Bağ-Kur, S.S.K.-Yeşil Kart)

c) Lisansının yılı içerisinde vizeli olması, gerekmektedir.

Sporcuların bakmakla yükümlü olduğu kişiler kapsam dışıdır.

2- Sporcuların Muayene ve Sevk Edilmesine Dair Hükümler

a) Sporcunun, muayene ve tedavisi için sevk işlemini, lisansını aldığı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü yapacaktır.

b) Sevk talebinde bulunan sporcu öncelikle, herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmadığını belgeleyecektir.

c) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmayan sporcu, bu durumu belirtir belgeleri, lisanslı sporcusu olduğu İl Müdürlüğüne teslim edecektir. Durumunda bir değişiklik olması halinde, İl Müdürlüğüne bilgi verecektir.

d) Sporcunun, tedavisinin yapılabileceği niteliklere haiz sağlık kuruluşunun o İlde mevcut olmaması halinde, tedavisinin yapılabileceği en yakın ildeki sağlık kurum ve kuruluşlarına sevki yapılacaktır.

e) Sporcunun sevk işlemi, ek 1'deki form ile yapılacaktır.

3- Acil Vakalarda Sevk İşlemi

a) Aciliyetini beyan ederek sevk isteyen sporcuya, herhangi bir sosyal güvencesi olmadığına ilişkin belgeleri mevcut değilse bilahare ibraz edeceğine dair taahhütname imzalatılacaktır.

b) Sevk almadan resmi sağlık kurumlarında acil olarak muayene ve tedavisi yapılan, yılı içerisinde lisansı vizeli olan sporcunun, herhangi bir sosyal güvencesi bulunmadığına dair belgeleri ibraz etmesi halinde, konu ile ilgili ödenek çerçevesinde tedavi giderleri ilgili sağlık kuruluşuna ödenir. Bu durumda faturalar, ödemeyi yapacak olan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü adına tanzim edilmiş olması gerekir.

4- Sporcuların Muayene İşlemleri

Usulüne uygun sevk işlemi yapılan sporcunun,

a) Öncelikle (varsa) Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü tabiplerince muayene ve tedavileri yapılacaktır.

b) Daire tabibi bulunmayan İl Müdürlükleri sporcuyu Sağlık Bakanlığına bağlı en yakın birinci basamak sağlık kuruluşlarından birisine sevk edecektir.(Sağlık Ocağı, Sağlık Merkezi, Verem Savaş Dispanseri, Ana Çocuk Sağlığı, Aile Planlama Merkezi, S.S.K. Sağlık İstasyonu Dispanseri gibi)

c) Daire tabipleri veya birinci basamak sağlık kuruluşlarınca yapılan muayene ve tedavi sonucu gerek görülmesi halinde sporcular ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarına sevk edilecektir.(Milli sporcularda silsile sırası aranmaz.)

d) Amatör sporcuların diş tedavilerine yönelik muayene ve tedavileri öncelikle birinci basamak sağlık kurum ve kuruluşlarınca yapılacaktır. (Milli sporcularda bu kural aranmaz.)

e) Diş tedavilerine yönelik muayene ve tedaviler, gerek görülmesi halinde ikinci veya üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında da yapılabilecektir.

5- Tedavi Giderlerinin Ödeme Şekli

Usulüne uygun sevk edilen sporculardan;

a) Sağlık kurum ve kuruluşlarınca yapılan muayene ve tedavi giderleri ile bunlara dair reçete bedelleri,

b) Milli sporcuların bulunduğu İl'in dışına sevk edilmesi halinde, yol giderleri, (1. derece Devlet memurlarının tabii bulunduğu mevzuat hükümleri doğrultusunda)

c) Sağlık kuruluşlarınca, Diş tedavilerine yönelik yapılan muayene ve tedavilerine yönelik giderleri, (protez dahil) Sporcunun lisans aldığı Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerince gecikmeye meydan verilmeden ödemesi yapılacaktır.

Sevk ve muayene sonucu İl Müdürlüklerine tahakkuk ettirilen faturaların ödeme işlemleri sonuçlandırıldıktan sonra bu ödemeye ait her türlü belgenin birer sureti Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığına gönderilecektir.

6- İstisnai Durumlar

Yukarıda belirtilen muayene ve tedavi giderlerinin dışında herhangi bir ödeme veya sevk yapılmayacak olup, istisnai durumlar aşağıda belirtilmiştir.

a) Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, herhangi bir nedenden dolayı illerine gelmiş olan bir sporcunun sevk talebinde bulunması halinde, kendi illerinin sporcusu olması şartını aramadan, talepte bulunan sporcunun lisansının yılı içerisinde vizeli olup, olmadığını kontrol edecek, şayet lisansı vizeli ise bir fotokopisi ile herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmadığına dair yazılı taahhütname alacak ve sevk işlemini gerçekleştirecektir. Daha sonra sporcunun, lisansını aldığı İl Müdürlüğünden sosyal güvencesi olmadığına dair teyit istenecektir.

b) Yukarıdaki (a) bendinde belirtilen işlemlerden kaynaklanan giderleri sevk işlemini yapan il müdürlüğü bu amaçla kendilerine tahsis edilen ödenekten karşılayacaktır.

c) Sporcuların milli takım kamp ve müsabakaları sırasında sakatlanmaları sonucunda ihtiyaç duyulan ve sağlık kurulu raporu ile kullanılması gerektiği belirlenen ortopedik araç, cihaz ve protezlerin bedeli (tekerlekli sandalye dahil) İlgili Federasyon Başkanlığının teklifi Genel Müdürlük Sağlık Yüksek Kurulunun uygun görüş bildirmesi ile sporcunun lisansını aldığı İl Müdürlüğüne bu amaçla aktarılan ödenekten karşılanır.

d) Sporcuların milli takım kamp ve müsabakaları sırasında meydana gelen ve yurtdışında tedavi edilmesi zorunlu olduğu sağlık kurulu raporuyla belirlenen sakatlıklarıyla ilgili tedavileri, bağlı olduğu Federasyon Başkanlığı ve Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığının birlikte yapacakları teklif, Gençlik ve Spor Genel

Müdürünün onayından sonra yapılır. Fatura bedelleri ve yol giderleri aynı usulü takip ederek sporcunun lisans aldığı İl Müdürlüğünce ödenir.

e) Yurtdışında yapılan uluslararası müsabakalara veya Milli takım kampına iştirak eden sosyal güvencesi olmayan sporcunun, bu esnada rahatsızlanması halinde, meydana gelen rahatsızlığının;

1- Önceden teşhis edilmiş bir hastalık olmaması,

2- Rahatsızlığın aniden ortaya çıkmış olması ve acilen tedavisinin yapılması zorunlu nitelikte olması,

3- Milli takım mensuplarına yaptırılan sigorta kapsamı dışında olması,

4- Sigorta kapsamında olup, teminat limitini aşacak bir şekilde giderin tahakkuk etmiş olması, halinde, tedavi giderlerine ait bedel; rahatsızlığın aniden meydana geldiği, acilen tedavisinin yapılması gerektiğinin doktor raporunda belirtilmesi, faturanın ibraz edilmesi ve ödemenin İl Müdürlüğünce yapılabilmesi için ilgili Federasyon Başkanlığının, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığının koordinesi ile Genel Müdürlük Makamı'ndan alacağı onayı, ödemeyi yapacak İl Müdürlüğüne göndermesi gerekir.

f) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonlardan lisanslı olup, yılı içinde lisansını vize ettirmiş, herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmayan amatör sporcular, bağlı bulundukları Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinden almış oldukları sevk kağıdı ile (istemeleri halinde) özel sağlık kurum ve kuruluşlarında tedavilerini yaptırabilirler. Bu durumda; özel sağlık kurum ve kuruluşlarında gerçekleşecek muayene, teşhis ve tedaviye ait giderlerin ödenmesinde, 30 Mayıs 2003 tarih ve 25123 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Teşhis ve Tedavi Amacıyla Özel Sağlık Kurum ve Kuruluşlarına

Hasta Sevkine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" hükümlerinde belirtilen hususlar aynen tatbik edilir.

7- Cezai Hükümler

a) Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerince yukarıda belirtilen esas ve usullere uygun olmayan sevk yapılmayacaktır.

Sporcu belirtilen usul ve esaslara uygun olmayan bir şekilde sevk edilmiş olsa dahi ilgili sağlık kurum veya kuruluşunun fatura bedelleri ödenecek, ancak ödemesi yapılan giderler usulsüz sevk yapanlardan tahsil edilecektir.

b) Sporcunun, her hangi bir sosyal güvenlik kuruluşunun sağlık yardımından faydalandığının belgelenmesi halinde, yapılan sağlık yardımı gideri yasal faiziyle birlikte sporcudan tahsil edilecek ve Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği hükümleri uyarınca Ceza Kuruluna sevk edilecektir.

EK B: GSGM İLE ANKARA ETLİK İHTİSAS HASTANESİ ARASINDA İMZALANAN PROTOKOL

Amaç

MADDE 1- Bu protokolün amacı; sporcu sağlığı alanında, Ankara Etlik İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi Baştabipliğinde sunulmakta olan hizmetlerden lisanslı sporcuların mümkün olan en üst düzeyde yararlanabilmesine dair şartları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- Bu protokol; muayene, teşhis, fizik tedavi, rehabilitasyon, laboratuar tetkikleri, MR, Emg, Tomografi, Doopler, Bölgesel masaj ve sporcu sağlığı yönünden sunulan benzeri sağlık hizmetlerini kapsar.

MADDE 3- Bu protokolde adı geçen;

a) Genel Müdürlük : Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünü

b)Taşra teşkilatı : Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini

c)Sağlık Kurumu : Ankara Etlik İhtisas Hastanesi

d)Sporcu : Lisansı bulunduğu yıl içerisinde vize edilmiş sporcuyu

e)Spor elemanları : Teknik direktör, antrenör, masör, hakem v.b. ifade eder.

Sağlık Kurum / Kuruluşunun Sorumlulukları

MADDE 4- Ankara Etlik İhtisas hastanesi;

a) Hastaneye müracaat eden sporcuları bekletmeden ve öncelikli olarak kabul edecek, ihtiyaç duyulan işlemleri mümkün olan en süratli biçimde gerçekleştirecektir.

b) Protokol kapsamında sayılan kişilerin müracaatlarında muayene katılım payı bedeli hariç Bütçe Uygulama Talimatında belirlenen ücretlerin dışında hiçbir ücret veya fark almayacaktır.

c) Kapsamda belirtilen kişilere yapılan uygulamalara ait işlemler Maliye Bakanlığı uygulama talimatında belirlenen fiyatlar üzerinden faturalandırılacaktır.

d) Tıbbi ve teknik donanım yetersizliği sebebiyle teşhis ve tedaviyi gerçekleştiremediği takdirde müracaat eden sporcuyu en yakın sağlık kurum veya kuruluşuna sevk edecektir.

e) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünden sevkli gelen sporculara yapılan iş ve işlemlerle ilgili yazılı geri bildirim sağlamak.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Sorumlulukları

MADDE 5-

a) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmayan sporculara taşra teşkilatı tarafından hasta sevk evrakı düzenlenmesini sağlamak,

b) Sosyal güvencesi bulunmayan sporculara ait fatura bedellerinin Taşra Teşkilatı tarafından Bütçe Uygulama Talimatı çerçevesinde ödenmesini sağlamak

Sevk Usulü

MADDE 6- Sporculardan sosyal güvencesi bulunmayanların sevk işlemleri Taşra Teşkilatınca tanzim edilecek sevk evrakı ile gerçekleştirilecek, diğerlerinin sevk işlemi ise bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumunun tabii bulunduğu esas ve usuller doğrultusunda gerçekleştirilecektir.

Ödeme Esasları

MADDE 7- Sosyal güvencesi bulunan protokol kapsamındaki sporcuların tedavilerine ait giderler, mensubu bulundukları sosyal güvenlik kurumuna; sosyal güvencesi olmayıp, Taşra Teşkilatınca sevk evrakı tanzim edilen sporcuların giderleri ise, Bütçe uygulama talimatı dahilinde sevk evrakını tanzim eden İl Müdürlüğüne fatura edilir. Bütçe uygulama talimatında belirtilenlerin dışında herhangi bir ücret talep edilemez.

Usulsüz Sevk

MADDE 8- Sosyal güvencesi olmayan sporcular için Taşra teşkilatı tarafından tanzim edilmemiş herhangi bir sevk evrakından Genel Müdürlük sorumlu tutulamaz.

Anlaşmazlıkların Çözümü

MADDE 9- Bu protokol hükümlerinin uygulanmasından doğabilecek aksaklık ve anlaşmazlıkların hallinde Ankara mahkemeleri yetkilidir.

Protokolün Süresi ve Feshi

MADDE 10- Bu protokol hükümleri imzalandığı tarihten itibaren 1 (bir) yıl geçerlidir. Taraflardan birisi protokolde belirtilen herhangi bir hükmü yerine getirmediği takdirde, karşı taraf bu protokolü 30 gün önceden haber vermek şartıyla bozmakta serbesttir. Taraflardan birisi bu protokolü feshetmedikçe, süresi kadar yenilenmiş sayılır.

Yürürlük

MADDE 11-Taraflarca 15 Ekim 2009 tarihinde imzalanan iş bu protokol imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 12- Bu protokol hükümleri, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Ankara Etlik İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi Baştabipliği tarafından yürütülür.

EK C: GSGM İLE ANKARA ULUS DEVLET HASTANESİ ARASINDA İMZALANAN PROTOKOL

Amaç

Madde 1- Bu protokolün amacı; sporcu sağlığı alanında, Ankara Ulus Devlet Hastanesi Baştabipliğinde sunulmakta olan hizmetlerden lisanslı sporcuların mümkün olan en üst düzeyde yararlanabilmesine dair şartları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu protokol; muayene, teşhis, fizik tedavi, rehabilitasyon, laboratuar tetkikleri, MR, Emg, Tomografi, Doopler ve hastane bünyesinde mevcut olup, sporcu sağlığı yönünden sunulan benzeri sağlık hizmetlerini kapsar.

Madde 3- Bu protokolde adı geçen;

a) Genel Müdürlük : Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünü,

b)Taşra teşkilatı : Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini,

c)Sağlık Kurumu : Ankara Ulus Devlet Hastanesini,

d)Sporcu : Lisansı bulunduğu yıl içerisinde vize edilmiş tüm sporcuları,

e)Spor elemanları : Teknik direktör, antrenör, masör, hakem v.b. ifade eder.

Sağlık Kurum / Kuruluşunun Sorumlulukları

Madde 4- Ankara Ulus Devlet Hastanesi;

a) Hastaneye müracaat eden sporcuların kabulünden sonra, ihtiyaç duyulan işlemleri mümkün olan en süratli biçimde gerçekleştirecektir.

b)Protokol kapsamında sayılan kişilerin müracaatlarında Sağlık Uygulama Talimatında belirlenen ücretlerin dışında hiçbir ücret veya fark almayacaktır.

c)Sporcunun hastaneye müracaatı ve kabulü konusunda düzenleme yapıp, Genel Müdürlüğe bilgi verecektir.

d) Tıbbi ve teknik donanım yetersizliği sebebiyle teşhis ve tedaviyi gerçekleştiremediği takdirde müracaat eden sporcuyu en yakın sağlık kurum veya kuruluşuna sevk edecektir.

e) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı birimler tarafından sevkli gelen sporculara yapılan iş ve işlemlerle ilgili yazılı geri bildirimde bulunacaktır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Sorumlulukları

Madde 5-

a) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık yardımından faydalanmayan sporculara taşra teşkilatı tarafından hasta sevk evrakı düzenlenmesini sağlamak,

b) Genel Müdürlük birimlerince sevk edilmiş sosyal güvencesi bulunmayan sporculara ait fatura bedellerinin taşra teşkilatı tarafından S.U.T. çerçevesinde ödenmesini sağlamak

Sevk Usulü

Madde 6- Sporculardan sosyal güvencesi bulunmayanların sevk işlemleri Taşra Teşkilatınca tanzim edilecek sevk evrakı ile gerçekleştirilecek, diğerlerinin sevk işlemi ise bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumunun tabii bulunduğu esas ve usuller doğrultusunda gerçekleştirilecektir.

Ödeme Esasları

Madde 7- Sosyal güvencesi bulunan protokol kapsamındaki sporcuların tedavilerine ait giderler, sosyal güvenlik kurumuna; sosyal güvencesi olmayıp, Taşra Teşkilatınca sevk evrakı tanzim edilen sporcuların giderleri ise, sevk evrakını tanzim eden İl Müdürlüğüne fatura edilir.

Usulsüz Sevk

Madde 8- Sosyal güvencesi olmayan sporcular için taşra teşkilatı tarafından tanzim edilmemiş herhangi bir sevk evrakından Genel Müdürlük sorumlu tutulamaz.

Anlaşmazlıkların Çözümü

Madde 9- Bu protokol hükümlerinin uygulanmasından doğabilecek aksaklık ve anlaşmazlıkların hallinde Ankara mahkemeleri yetkilidir.

Protokolün Süresi ve Feshi

Madde 10- Bu protokol hükümleri imzalandığı tarihten itibaren 1 (bir) yıl geçerlidir. Taraflardan birisi protokolde belirtilen herhangi bir hükmü yerine getirmediği takdirde, karşı taraf bu protokolü 30 gün önceden haber vermek şartıyla feshetme hakkına sahiptir. Taraflardan birisi bu protokolü feshetmedikçe, süresi kadar yenilenmiş sayılır.

Yürürlük

Madde 11-Taraflarca **12/10/2010** tarihinde imzalanan iş bu protokol, imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde12- Bu protokol hükümleri, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Ankara Ulus Devlet Hastanesi Baştabipliği tarafından yürütülür.

EK D: BAŞARILI SPORCULARA AYLIK BAĞLANMASI İLE DEVLET SPORCUSU UNVANI VERİLMESİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası **:** 5774

Kabul Tarihi **:** 24 Haziran 2008

Yayımlandığı R.Gazete **: Tarih:** 9 Temmuz 2008 Sayı : 26931

Yayımlandığı Düstur **: Tertip :** 5 Cilt : 47 Sayfa:

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; Türk vatandaşlarından uluslararası düzeyde üstün başarı kazanmış amatör sporculara ve bunların ölümü halinde bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocukları ile takım halinde olimpiyat veya dünya şampiyonu olmuş amatör sporcuların milli takım teknik direktör ve antrenörlerine aylık bağlanması ve uluslararası düzeyde üstün başarı kazanmış sporculara "Devlet Sporcusu" unvanı verilerek, bu başarılarının taltif edilmesi suretiyle Türk vatandaşlarının spora özendirilmesi ve bu çerçevede Devlet tarafından yapılacak yardımların şekli ile bu yardımlardan yararlanma usul ve esaslarının tespit edilerek Devlet Sporcusu unvanı verilmesine ilişkin şartların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun, müsabakaların yapıldığı dönem itibariyle Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından olimpik, paralimpik ve defolimpik spor dalları içinde kabul edilmiş spor dallarının büyükler kategorisinde; olimpiyat oyunlarında, Dünya veya Avrupa şampiyonalarında ferdi ya da takım sporlarında takım halinde birinci, ikinci ve üçüncü olan amatör sporcular ile bunların ölümü halinde bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocuklarını ve takım halinde olimpiyat veya dünya şampiyonu olmuş amatör sporcuların milli takım teknik direktör ve antrenörlerini kapsar.

(2) Katılımcı ülkeler ve yarışma kategorisi itibariyle birinci fıkra kapsamına girmekle birlikte belirli nüfus veya sosyal gruplar ya da meslekler ile sınırlı olarak

düzenlenen oyun veya şampiyonalar ile bu oyun veya şampiyonalarda alınan dereceler bu Kanunun kapsamı dışındadır.

Sporcu Şeref Aylığı

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun 2'nci maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren amatör sporcular ile olimpiyat veya dünya şampiyonalarında takım sporlarında veya takım tasnifi yapılan branşlarda takım halinde şampiyon olmuş amatör sporcuların milli takım teknik direktörlerinden ve antrenörlerinden daha sonra ömür boyu hak mahrumiyeti cezası almadıkları ve başarı derecelerinin doping dahil herhangi bir sebeple geçersiz olarak kabul edilmediği Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından belgelendirilecek veya bildirilecek olanlara; Maliye Bakanlığına yazılı olarak müracaatları halinde ve başarı derecesinin kazanıldığı tarihten önceki bir tarih olmamak kaydıyla, 40 yaşını doldurdukları tarihten başlatılmak üzere ve Türk vatandaşlığını korudukları müddetçe Bakanlar Kurulu kararı ile "Sporcu Şeref Aylığı" adı altında aylık bağlanır.

(2) Kapsama dahil amatör sporculardan, 1 Temmuz 2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 5 inci maddesi çerçevesinde alacakları sağlık kurulu raporu neticesinde özür durumuna göre tüm vücut fonksiyonlarının en az % 40'ını kaybetmiş olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının 1 Temmuz 1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca oluşturmuş olduğu sağlık kurullarınca karar verilenlere yaş kaydı aranmaksızın bu fıkradaki usul ve esaslara göre aylık bağlanır ve ödenir. Özür durumuna göre aylık bağlananlardan, özürlülük durumunun geçici olduğu anılan sağlık kurulunca karara bağlananlar, 40 yaşını doldurdukları tarihe kadar üç yılda bir muayeneye tabi tutulurlar. Özürlülük durumu ortadan kalkan veya % 40'ın altına düşenlerin aylıkları, rapor tasdik tarihini takip eden aybaşından itibaren kesilir ve haklarında birinci fıkra hükümleri uygulanır. Sporcu şeref aylığı bağlanmasını gerektirecek bir başarı derecesi bulunan amatör sporcular ile bu sporcuların milli takım teknik direktörlerinin ve antrenörlerinin aylık bağlanmasına hak kazanmaları ile ilgili bilgi ve belgeler Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınır ve aylık bağlanma işlemleri bu Genel Müdürlükçe takip edilir.

(3) Sporcu Şeref Aylığının bir aylık tutarı, 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan 30 günlük net asgari ücretin;

a) Olimpiyat oyunlarında ferdi olarak; birinci olan amatör sporculara % 200'ü, ikinci olan amatör sporculara % 160'ı, üçüncü olan amatör sporculara ise % 140'ı,

b) Dünya şampiyonalarında ferdi olarak; birinci olan amatör sporculara % 140'ı, ikinci olan amatör sporculara % 120'si, üçüncü olan amatör sporculara ise % 100'ü,

c) Avrupa şampiyonalarında ferdi olarak; birinci olan amatör sporculara % 100'ü, ikinci olan amatör sporculara % 80'i, ferdi olarak üçüncü olan amatör sporculara ise % 60'ı, olarak tespit edilir.

(4) Olimpiyat oyunları ile Dünya veya Avrupa şampiyonalarında takım sporlarında takım halinde birinci, ikinci veya üçüncü olan amatör sporculara, aynı seviyedeki bir şampiyonada ferdi başarıları sebebiyle aylık bağlananların başarı dereceleri esas alınarak hesaplanacak aylık tutarının %75'i oranında aylık bağlanır. Takım sporlarında takım halinde olimpiyat veya dünya şampiyonu olmuş amatör sporcuların milli takım teknik direktörlerine ve antrenörlerine ise bu sporculara bağlanan aylık oranında aylık bağlanır.

(5) Amatör sporcular ile milli takım teknik direktörlerinin ve antrenörlerinin bu Kanun kapsamında belirtilen derecelerden birden fazlasına sahip olmaları halinde, kendilerine sadece sahip oldukları derecelerden en yüksek olanının karşılığı olan aylık bağlanır.

Aile Fertlerine Aylık Bağlanması

MADDE 4 – (1) Bu Kanunun 3'üncü maddesine göre sporcu şeref aylığı almakta iken ölen amatör sporcular ile 3'üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen diğer şartları haiz olmakla birlikte 40 yaşını doldurmamış olmaları sebebiyle henüz aylık bağlanmaksızın ölen amatör sporcuların; 31 Mayıs 2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre ölüm aylığı bağlanması şartlarını haiz olan eşlerine bu şartları haiz olmaya devam ettikleri müddetçe, aylık bağlanan eşin ölümü veya aylık bağlanması şartlarını kaybetmesi halinde ise yine 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre ölüm aylığı bağlanması

şartlarını haiz çocuklarına bu şartları haiz olmaya devam ettikleri müddetçe aylık bağlanır. Eş veya çocuklara bağlanacak aylıkların ödenmesine, hak sahiplerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına yazılı talepleri üzerine ve ölüm tarihini izleyen aylık ödeme döneminden itibaren başlanır. Aylık ödenmesine ilişkin şartlara, ölüm tarihinden daha sonraki bir tarihte haiz olanlara ise, bu şartlara haiz olduktan sonraki yapacakları müracaatı izleyen aylık ödeme döneminden itibaren aylık ödenmeye başlanır.

(2) Eşe bağlanacak aylık tutarı, 3'üncü maddeye göre belirlenecek aylık tutarının % 75'inin; çocuklar için bağlanacak aylığın toplam tutarı ise, 3'üncü maddeye göre belirlenecek aylık tutarının % 50'sinin hesaplanması sonucu bulunacak tutardır.

(3) Aylığa müstahak birden fazla çocuk olması halinde, yukarıda belirtilen yönteme göre yapılacak hesaplama neticesinde bulunacak tutar çocuklar arasında eşit olarak paylaştırılır. Evlenmesi sebebiyle bu Kanuna göre bağlanmış aylıkları kesilmiş olanlardan tekrar dul kalanlara, birinci fıkrada belirtilen şartları haiz olmalarının yanı sıra sonradan evlendikleri eşlerinden dolayı gelir veya aylık bağlanmasına hak kazanamamış olmaları kaydıyla aylıkları yeniden bağlanır. Dul eşe yeniden aylık bağlanması durumunda aylık bağlanmış olan çocukların aylıkları kesilir.

(4) Bu Kanun hükümlerine göre eş ve çocuklara bağlanacak aylıklar, ölen amatör sporcunun ödemiş olduğu prim veya kesenekler karşılığında sosyal güvenlik kurumları tarafından bağlanacak aylık ya da gelirlere hak kazanılmasında veya aylık ya da gelirlerin miktarının hesabında dikkate alınmaz.

Aylıkların Ödenme Zamanı, Vergi Muafiyeti ve Haczi

MADDE 5 – (1) Bu Kanuna göre bağlanan aylıkların ödeme dönemleri, 8 Haziran 1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun aylık ödeme dönemine ilişkin hükümlerine uygun olarak belirlenir, bu aylıklar hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz ve nafaka borçları hariç hiçbir suretle haczedilemez.

Hazineden Tahsil

MADDE 6 – (1) Bu Kanunun 3'üncü ve 4'üncü maddesi gereğince Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından yapılan ödemeler, faturası karşılığında iki ay içerisinde Hazineden tahsil edilir.

Devlet Sporcusu Ünvanının Verilmesi ve Geri Alınması

MADDE 7 – (1) Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından olimpik, paralimpik ve defolimpik spor dalları içinde kabul edilmiş spor branşlarının büyükler kategorisinde yapılan olimpiyat oyunlarında veya Dünya şampiyonalarında;

a) Ferdi spor dallarında birinci olanlara,

b) Takım veya takım tasnifi yapılan spor dallarında takım halinde ilk üçe giren sporcular ile bu sporcuların milli takım teknik direktör ve antrenörlerine,

c) Avrupa şampiyonalarında final oynayan milli takım sporcuları ile bunların teknik direktör ve antrenörlerine, Devlet Sporcusu unvanı verilir. Devlet Sporcusu unvanı verileceklerin sporda şiddet, şike veya doping suçundan dolayı ömür boyu hak mahrumiyeti cezası almamış olmaları gerekir.

(2) Devlet Sporcusu seçilen adaylara Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile Devlet Sporcusu unvanı verilir. Devlet Sporcusu seçilenlere verilen berat Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır.

(3) Devlet Sporcusu unvanı; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanın Başkanlığında Gençlik ve Spor Genel Müdürü, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Başkanı, Türkiye Milli Paralimpik Komitesi Başkanı ve ilgili federasyon başkanından oluşacak Kurulun gerekçeli kararı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile geri alınır.

Diğer Haklar

MADDE 8 – (1) Devlet sporcusu seçilenler VIP salonlarını kullanabilirler. Bu Kanun kapsamında Sporcu Şeref Aylığı bağlanan ve Devlet Sporcusu unvanı verilen

sporculara müracaatları halinde 15 Temmuz 1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 14/A maddesinde düzenlenen "Hususi Damgalı Pasaport" verilir.

(2) Bu Kanuna göre aylık bağlanan amatör sporcuların kendileri 24 Şubat 1968 tarihli ve 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanunun 2'nci maddesinin birinci fıkrası ile ek 1'inci maddesinde düzenlenen haklardan, aynı usul ve esaslar çerçevesinde yararlandırılırlar.

Diğer Kanunlardaki Atıflar ve Yönetmelik

MADDE 9 – (1) Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 11 Ekim 1983 tarihli ve 2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna ve aynı Kanuna göre aylık bağlanmış olanlara yapılmış olan atıflar, bu Kanuna ve bu Kanuna göre aylık bağlanmış olanlara yapılmış sayılır.

(2) Bu Kanunun uygulanmasına dair usul ve esaslar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

MADDE 10 – (1) 11 Ekim 1983 tarihli ve 2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından 2012 olimpiyat oyunlarına hazırlanmak amacıyla olimpik ve paralimpik spor dallarında en az yıldızlar seviyesinde olmak kaydıyla seçilecek 1000 sporcu yetiştirilir.

(2) Yetiştirilecek sporcuların iaşe, ibate ve yol giderleri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından karşılanır. Ayrıca bu sporculara 16 yaşını doldurmamış işçiler için tespit edilen asgari ücretin net tutarını geçmemek üzere; yaş grupları, branş farklılıkları, sporcuların karşılaması gereken kişisel giderler gibi hususlar da dikkate alınarak, gerektiğinde farklı tutarlarda belirleme yapılmak suretiyle her ay harçlık ödenir.

(3) Spor branşlarının ve sporcuların tespiti, verilecek harçlığın miktarı, iaşe, ibate ve yol giderlerinin karşılanması ile harçlık ödenmesine ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının görüşü alınarak, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirlenir.

(4) Bu maddeye göre yapılan harçlık ödemeleri hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ayda bir ödenir, bu ödemeler hiçbir suretle haczedilemez.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 2913 sayılı Kanuna göre aylık bağlanmış veya aylık bağlanması işlemleri devam etmekte olanların aylıkları; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla alabilecekleri aylık tutarından daha az olmamak kaydıyla ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden ayın aylık ödeme döneminden itibaren bu Kanunun kendi durumlarına uygun hükümlerine göre hesaplanacak tutar üzerinden ve daha önceki aylığa hak kazanma şartları esas alınmak suretiyle ödenmeye devam olunur.

(2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 2913 sayılı Kanun hükümlerine göre aylık bağlanması hakkını kazandıracak bir derecesi veya böyle bir dereceye sahip; eşi, babası ya da annesi olmakla birlikte, bu Kanun hükümleri gereğince aylık bağlanması hakkı ortadan kalkmış olanların aylık bağlanmaya hak kazanmalarında, önceki hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) Bu Kanunun;

a) 3'üncü ve 4'üncü maddesine göre aylık bağlanmış olanlardan tabi oldukları sosyal güvenlik mevzuatı gereğince tedavi yardımından yararlanamayanlar,

b) 3'üncü maddesi gereğince aylık bağlanmış olanların eş ve çocukları ile 4' üncü maddesi gereğince aylık bağlanmış olan dul eşin çocukları,

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereğince genel sağlık sigortalısı sayılıncaya kadar, 5434 sayılı Kanunun geçici 139'uncu maddesinin sekizinci fıkrasına göre Vatani Hizmet Tertibinden aylık alanlara sağlanan tedavi yardımından yararlandırılmaya devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 4 – (1) 2913 sayılı Kanuna göre aylık bağlanması hakkından yararlanamayanlardan bu Kanun ile aylık bağlanmasına hak kazananlar, bu Kanunun yürürlük tarihinden önceki dönemler için "Devlet Sporcusu" unvanı verilmesi hariç bu Kanunla getirilen diğer haklardan yararlandırılmaz.

(2) Bu Kanuna göre ilk defa aylık bağlanması kapsamına alınanların aylıklarının ödenmesine ve diğer haklardan yararlandırılmasına, müracaatlarını izleyen aylık ödeme döneminden itibaren başlanır.

Yürürlük

MADDE 11 – (1) Bu Kanun, yayımı tarihini izleyen aybaşından geçerli olmak üzere yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 12 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK E: SPOR HİZMET VE FAALİYETLERİNDE ÜSTÜN BAŞARI GÖSTERENLERİN ÖDÜLLENDİRİLMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 13/9/2010 No : 2010/956

Dayandığı Kanunun Tarihi : 21/5/1986 No : 3289

Yayımlandığı R.Gazetenin Tarihi : 3/11/2010 No : 27748

Yayımlandığı Düsturun Tertibi : S :5 Cilt : 50

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; ulusal ve uluslararası spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösteren sporculara, spor kulüplerine, teknik direktör ve antrenörlere ödül verilmesi ile nakdi yardım yapılmasına dair usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Olimpiyat, paralimpik ve deafolimpik oyunlarında,

b) Olimpik, paralimpik ve deafolimpik spor dalları ile IOC'nin tanıdığı diğer spor branşlarının Dünya ve Avrupa şampiyonalarında, büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinde,

c) Olimpik veya paralimpik olmayan spor dallarının Dünya ve Avrupa şampiyonalarında büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinde,

ç) Universiade ve Akdeniz oyunları ile Genel Müdürlüğün koordinesi ile iştirak edilen diğer uluslararası spor oyunlarında,

d) Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası müsabakalarında, başarılı olan sporcuları, spor kulüplerini, teknik direktör ve antrenörler ile uluslararası spor faaliyet ve organizasyonlarında ülke tanıtımına katkıda bulunan sporcuları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 21 Mayıs 1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 3 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Antrenör: Takım, spor kulübü veya sporcunun çalıştırıcısı olarak görevlendirilen kişiyi,

b) Bakan: Gençlik ve spordan sorumlu Bakanı,

c) Deafolimpik: Dört yılda bir yapılan İşitme Engelliler Dünya Yaz veya Kış Oyunlarını,

ç) Federasyon: Genel Müdürlüğe bağlı spor federasyonları ile özerk spor federasyonların

d) Genel Müdür: Gençlik ve Spor Genel Müdürünü,

e) Genel Müdürlük: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünü,

f) IOC: Uluslararası Olimpiyat Komitesini,

g) Olimpik branş: Olimpiyatlarda fiilen yarışması yapılan ve Uluslararası Olimpiyat Komitesinin programında yer alan stil, kategori veya branşlardaki spor dallarını,

ğ) Ödül: Spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösteren sporcu, spor kulübü, teknik direktör ve antrenörlere verilecek ayni yardım veya Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirasını,

h) Paralimpik: Engelliler Paralimpik Komitesince düzenlenen olimpiyat oyunlarını,

ı) Spor kulübü: Genel Müdürlük, Türkiye Futbol Federasyonu Başkanlığı ile federasyonların faaliyetlerine katılan tescilli spor kulüplerini,

i) Takım sporu: Birden fazla sporcunun oluşturduğu takımların aynı anda karşılıklı olarak yapmış oldukları müsabakalar ile yarışması ferdi olarak yapılmakla birlikte, olimpiyatlarda yarışması yapılan ve sonuçta alınan puanların takım puanı olarak kabul edildiği ve ferdi derecelendirme yapılmayıp takım derecelendirilmesi yapılan branşlar ile çiftler müsabakalarını,

j) Teknik direktör: Beşinci kademe antrenör belgesine sahip olan ve görevlendirilen kişiyi,

k) Uluslararası spor oyunları: Genel Müdürlüğün koordinesinde gerçekleştirilen uluslararası spor müsabakaları ile gençlik organizasyonlarını,

l) Universiade: Dört yılda bir yapılan Dünya üniversite yaz veya kış spor oyunlarını, ifade eder.

Olimpiyat ve paralimpik oyunları

MADDE 5 – (1) Olimpiyat ve paralimpik oyunlarının ferdi müsabakalarında;

a) Birinci olan sporcuya en fazla 2000 adet,

b) İkinci olan sporcuya en fazla 1500 adet,

c) Üçüncü olan sporcuya en fazla 1000 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Olimpiyat ve paralimpik oyunlarının takım sporlarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 1000 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 750 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 500 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

Olimpik ve paralimpik branşların Dünya şampiyonaları

MADDE 6 – (1) Olimpik ve paralimpik branşların Dünya şampiyonalarının büyükler kategorisinde ferdi müsabakalarda;

a) Birinci olan sporcuya en fazla 1000 adet,

b) İkinci olan sporcuya en fazla 750 adet,

c) Üçüncü olan sporcuya en fazla 500 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Olimpik ve paralimpik branşların Dünya şampiyonalarının büyükler kategorisinin takım sporlarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 500 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 400 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 300 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(3) Olimpik ve paralimpik spor dallarının Dünya şampiyonalarında;

a) Ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için birinci fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla % 10'u,

b) Yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için birinci fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla % 5'i, oranında Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(4) Bu madde kapsamında her yıl veya iki yılda bir yapılan şampiyonalarda verilecek ödülün en fazla % 75'i, üç veya dört yılda bir yapılan şampiyonalarda ise tamamı verilebilir.

Olimpik ve paralimpik branşların Avrupa şampiyonaları

MADDE 7 – (1) Olimpik ve paralimpik branşların Avrupa şampiyonalarında, büyükler kategorisinde ferdi müsabakalarda;

a) Birinci olan sporculara en fazla 500 adet,

b) İkinci olan sporculara en fazla 350 adet,

c) Üçüncü olan sporculara en fazla 200 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Olimpik ve paralimpik branşların Avrupa şampiyonalarında, büyükler kategorisinde takım müsabakalarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 300 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 200 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 100 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(3) Olimpik ve paralimpik branşların Avrupa şampiyonalarında;

a) Ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için birinci fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla % 10'u,

b) Yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için birinci fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla % 5'i, oranında Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(4) Bu madde kapsamında her yıl veya iki yılda bir yapılan şampiyonalarda verilecek ödülün en fazla % 75'i, üç veya dört yılda bir yapılan şampiyonalarda ise tamamı verilebilir.

Deafolimpik oyunları

MADDE 8 – (1) Deafolimpik oyunlarında ferdi müsabakalarda;

a) Birinci olan sporculara en fazla 200 adet,

b) İkinci olan sporculara en fazla 100 adet,

c) Üçüncü olan sporculara en fazla 50 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Deafolimpik oyunlarında takım sporlarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 100 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 75 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 50 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(3) Deafolimpik spor dallarında;

a) Dünya şampiyonalarında büyükler kategorisinde dereceye giren sporcuya ferdi branşlarda alınan derece için birinci fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla %40'ı,

b) Avrupa şampiyonalarında büyükler kategorisinde dereceye giren sporcuya ferdi branşlarda alınan derece için birinci fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla %20'si, oranında ödül verilebilir.

(4) Deafolimpik spor dallarının;

a) Dünya şampiyonalarında ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, üçüncü fıkranın (a) bendinde ferdi veya takım sporları için öngörülen ödüllerin en fazla %15'i,

b) Dünya şampiyonalarında yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, üçüncü fıkranın (a) bendinde ferdi veya takım sporları için öngörülen ödüllerin en fazla %10'u, oranında ödül verilebilir.

(5) Deafolimpik spor dallarının;

a) Avrupa şampiyonalarında ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, üçüncü fıkranın (b) bendinde ferdi veya takım sporları için öngörülen ödüllerin en fazla %15'i,

b) Avrupa şampiyonalarında yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, üçüncü fıkranın (b) bendinde ferdi veya takım sporları için öngörülen ödüllerin en fazla %10'u, oranında ödül verilebilir.

(6) Bu madde kapsamında her yıl veya iki yılda bir yapılan şampiyonalarda verilecek ödülün en fazla % 75'i, üç veya dört yılda bir yapılan şampiyonalarda ise tamamı verilebilir.

Universiade, Akdeniz oyunları ve diğer çoklu uluslararası spor oyunları

MADDE 9 – (1) Universiade ve Akdeniz oyunlarının ferdi müsabakalarında;

a) Birinci olan sporculara en fazla 100 adet,

b) İkinci olan sporculara en fazla 75 adet,

c) Üçüncü olan sporculara en fazla 50 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Universiade ve Akdeniz oyunlarının takım müsabakalarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 75 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 50 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 25 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(3) Genel Müdürlüğün koordinesi ile iştirak edilen diğer çoklu uluslararası spor oyunlarında dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için birinci

fıkrada, takım sporlarında alınan derece için ise ikinci fıkrada belirtilen ödüllerin en fazla %75'i oranında ödül verilebilir.

IOC'nin tanıdığı spor dalları

MADDE 10 – (1) Olimpik ve paralimpik spor dalları dışında IOC'nin tanıdığı diğer spor dallarında;

a) Dünya şampiyonasında büyükler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 6 ncı maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 20'si,

b) Avrupa şampiyonasında büyükler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 7 nci maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 7 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 20'si,

c) Dünya şampiyonasında ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 6 ncı maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 3'ü,

ç) Avrupa şampiyonasında ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 7 nci maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 7 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 2'si,

d) Dünya şampiyonasında yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 6 ncı maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 2'si,

e) Avrupa şampiyonasında yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 7 nci maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında

alınan derece için ise 7 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 2'si, oranında Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Bu madde kapsamında her yıl veya iki yılda bir yapılan şampiyonalarda verilecek ödülün en fazla % 75'i, üç veya dört yılda bir yapılan şampiyonalarda ise tamamı verilebilir.

Diğer spor dalları

MADDE 11 – (1) Olimpik, paralimpik, deafolimpik ve IOC'nin tanıdığı spor dalları dışında kalan spor dallarında;

a) Dünya şampiyonasında büyükler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 6 ncı maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 10'u,

b) Avrupa şampiyonasında büyükler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 7 nci maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 7 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 10'u,

c) Dünya şampiyonasında ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 6 ncı maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 2' si,

ç) Avrupa şampiyonasında ümitler ve gençler kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 7 nci maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 7 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 2'si,

d) Dünya şampiyonasında yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 6 ncı maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 1'i,

e) Avrupa şampiyonasında yıldızlar kategorisinde dereceye giren sporcuya, ferdi branşlarda alınan derece için 7 nci maddenin birinci fıkrasında, takım sporlarında alınan derece için ise 7 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ödüllerin en fazla % 1' i, oranında Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Bu madde kapsamında her yıl veya iki yılda bir yapılan şampiyonalarda verilecek ödülün en fazla % 75'i, üç veya dört yılda bir yapılan şampiyonalarda ise tamamı verilebilir.

Spor kulüplerinin branşlarında katıldıkları Dünya ve Avrupa şampiyonaları

MADDE 12 – (1) Olimpiyat ve paralimpik oyunlarında takım halinde müsabakası yapılan ve derecelendirmeye tabi tutulan branşlarda olmak kaydıyla büyükler kategorisinde spor kulüplerinin katıldığı uluslararası federasyonların en üst organizasyonu olan Dünya şampiyonasında;

a) Birinci olan spor kulübüne en fazla 3000 adet,

b) İkinci olan spor kulübüne en fazla 2000 adet,

c) Üçüncü olan spor kulübüne en fazla 1000 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Olimpiyat ve paralimpik oyunlarında takım halinde müsabakası yapılan ve derecelendirmeye tabi tutulan müsabakalardan, spor kulüplerinin büyükler kategorisinde katıldığı uluslararası federasyonların en üst organizasyonu olan Avrupa şampiyonasında;

a) Birinci olan spor kulübüne en fazla 1000 adet,

b) İkinci olan spor kulübüne en fazla 750 adet,

c) Üçüncü olan spor kulübüne en fazla 500 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(3) Olimpiyat ve paralimpik oyunlarında takım halinde müsabakası yapılan ve derecelendirmeye tabi tutulan müsabakaların dışında kalan ferdi branşların takım müsabakaları;

a) Dünya şampiyonalarının büyükler kategorisinde;

1) Birinci olan spor kulübüne en fazla 500 adet,

2) İkinci olan spor kulübüne en fazla 350 adet,

3) Üçüncü olan spor kulübüne en fazla 150 adet,

b) Avrupa şampiyonalarının büyükler kategorisinde;

1) Birinci olan spor kulübüne en fazla 300 adet,

2) İkinci olan spor kulübüne en fazla 200 adet,

3) Üçüncü olan spor kulübüne en fazla 100 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(4) Yukarıda belirtilen spor kulübü müsabakalarının; gençler, ümitler ve yıldızlar kategorisinde yapılması halinde derece elde eden spor kulüplerine, gençler ve ümitlerde büyüklere verilen ödülün en fazla %10'u, yıldızlarda ise büyüklere verilen ödülün en fazla %5'i kadar ödül verilebilir.

(5) Olimpiyat ve paralimpik oyunlarında takım halinde müsabakası yapılan ve derecelendirmeye tabi tutulan büyükler kategorisinde spor kulüplerinin katıldığı, bu maddenin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları dışında kalan şampiyona veya kupa olarak adlandırılan müsabakalarda derece elde edenlere bu fıkralarda öngörülen ödüllerin en fazla %20'sine kadar ödül verilebilir.

Spor kulüplerinin branşlarında katıldığı Dünya veya Avrupa kupaları

MADDE 13 – (1) Dünya ve Avrupa federasyonlarının takvimlerinde Dünya veya Avrupa kupası olarak yer alan müsabakalar farklı isimler altında düzenlenseler dahi kupa olarak kabul edilir.

(2) Seri halde devam eden kupa müsabakalarında final serisinden sonra ödüle hak kazanılır.

(3) Türkiye'de ilgili federasyonca seçme veya eleme yarışması yapılmayan spor dallarının kupalarına iştirak eden spor kulüplerine ödül verilmez.

Spor kulüplerine verilecek ödüller

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında ferdi veya takım sporlarında ödül alan sporcuların mensubu olduğu spor kulübüne, sporcuya verilenin en fazla %10'u oranında ödül verilebilir.

(2) Söz konusu spor kulübüne ödül verilebilmesi için;

a) Ferdi spor dallarında ödüle hak kazanan sporcunun ödüle hak kazandığı müsabakanın yapıldığı tarihten geriye dönük olarak bir yıl içinde en fazla süreyle lisanslı kalması,

b) Spor kulübünün ilgili branşta en az yirmi lisanslı sporcusunun son bir yıl içerisinde il veya federasyon faaliyetlerine fiilen katılması,

c) Yarışmanın yapıldığı tarihten geriye doğru ilgili branşta en az bir yıl süreyle sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalıştırılan en az bir antrenörünün bulunması, şarttır.

Teknik direktör ve antrenörlere verilecek ödüller

MADDE 15 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki ferdi müsabakalarda bir sporcunun almış olduğu ödülün en fazla %10'u, takım sporlarında ise takımda yer alan bir sporcuya verilen ödülün en fazla %20'si teknik direktör ve antrenörlere ödül olarak verilebilir.

(2) Sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenöre verilecek ödülün yarısı, müsabakada görevli teknik direktör ve antrenörler arasında; kalan yarısı ise, sporcunun tescilli bulunduğu spor kulübünün ilgili branşında geriye doğru en az bir yıl görev yapan teknik direktör ve antrenörleri arasında eşit olarak paylaştırılabilir.

Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası faaliyetleri

MADDE 16 – (1) Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası faaliyetlerine katılan sporcular, spor kulüpleri ve teknik direktörlere aşağıdaki ödüller verilebilir.

a) Dünya şampiyonasında veya Dünya kupasında derece alan milli takım sporcularının her birine;

1) Takımın birinci olması halinde en fazla 500 adet,

2) Takımın ikinci olması halinde en fazla 375 adet,

3) Takımın üçüncü olması halinde en fazla 250 adet,

b) Avrupa şampiyonasında başarılı olan milli takım sporcularının her birine;

1) Takımın birinci olması halinde en fazla 250 adet,

2) Takımın ikinci olması halinde en fazla 200 adet,

3) Takımın üçüncü olması halinde en fazla 125 adet,

c) Şampiyonlar Liginde derece alan spor kulüplerinden;

1) Birinci olan spor kulübüne en fazla 5000 adet,

2) Şampiyonluk finali oynayan spor kulübüne en fazla 3750 adet,

3) Yarı final oynayan spor kulübüne en fazla 2500 adet,

ç) Şampiyonlar liginde oynayan takımların;

1) Şampiyon olmaları halinde her sporcusuna en fazla 125 adet,

2) Şampiyonluk finali oynamaları halinde her sporcusuna en fazla 100 adet,

3)Yarı final oynamaları halinde her sporcusuna en fazla 75 adet,

d) Avrupa Liginde derece alan spor kulüplerinden;

1) Birinci olan spor kulübüne en fazla 2500 adet,

2) Şampiyonluk finali oynayan spor kulübüne en fazla 2000 adet,

3) Yarı final oynayan spor kulübüne en fazla 1250 adet,

e) Avrupa Liginde oynayan takımların;

1) Şampiyon olmaları halinde her sporcusuna en fazla 100 adet,

2) Şampiyonluk finali oynamaları halinde her sporcusuna en fazla 75 adet,

3) Yarı final oynamaları halinde her sporcusuna en fazla 50 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Şampiyonlar Liginde veya Avrupa Liginde şampiyon olan takıma süper kupayı aldığı takdirde ilaveten 5000 adet Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(3) Yukarıda belirtilen müsabakalarda takımları çalıştıran teknik direktöre bir sporcunun aldığı ödülün iki katı ödül verilebilir. Teknik direktöre verilen ödülün yarısı kadar ödül görevli antrenörler arasında paylaştırılır.

Diğer müsabakalar

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelikte yer almayan ve uluslararası federasyonlarca organize edilen diğer spor müsabakalarında başarılı olan veya Türkiye'nin tanıtımına katkıda bulunan sporcu, antrenör ve spor kulüplerine en fazla 200 Cumhuriyet Altınını geçmemek üzere ödül verilebilir.

(2) Genel Müdürlük, federasyonlar, gençlik ve spor il müdürlüğü ile ilgili kurumlarca yurtiçinde veya yurtdışında yapılan ödüllü veya ödülsüz yarışmalarda ise en fazla 75 Cumhuriyet Altınını geçmemek üzere ödül verilebilir.

(3) Bu madde kapsamında sporcu, teknik direktör, antrenör ve spor kulüplerine verilecek ödüllerin toplam miktarı, birinci fıkrada belirtilen her bir organizasyonda

1500, ikinci fıkra kapsamındaki her bir organizasyon için ise 1000 Cumhuriyet Altınını geçemez.

Birden fazla disiplin veya stilde yapılan müsabakalar

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik kapsamına giren müsabakalarda olmak kaydıyla, bir spor dalında birden fazla disiplinde veya stilde yapılan müsabakada toplamda elde edilen dereceler ödüle esas alınıyor ise; toplamda dereceye giremeyip branşın disiplininden veya stilinden herhangi birinde ilk üç dereceden birini elde eden sporculara derecesinin karşılığında öngörülen ödülün yarısı verilebilir.

(2) Ancak, toplamda elde edilen derecenin karşılığı olan ödül, diğer disiplin veya stilde elde edilen dereceye tekabül eden ödülün altında ise, elde edilen en iyi derecenin karşılığı olan ödülün yarısı verilebilir.

(3) Bilek güreşi dalında, sporcuya sadece tek kol için ödül verilebilir. Bilek güreşi dalında, sporcunun aynı veya farklı sıkletlerde iki kolda müsabakalara katılarak derece elde etmesi halinde yalnızca en yüksek derecesinin karşılığı olan ödül verilebilir.

Rekor kırılması

MADDE 19 – (1) Olimpiyat ve paralimpik oyunlar ile olimpik branşların Dünya ve Avrupa şampiyonalarına katılan sporcuların katıldığı müsabakanın rekorunu kırarak dereceye girmeleri halinde, kendilerine kazandığı ödülün %50'si ayrıca rekor ödülü olarak verilir. Aynı müsabakada birden fazla rekor kırılması halinde en yüksek rekoru değerlendirilir.

Ulusal müsabakalar

MADDE 20 – (1) Olimpik ve paralimpik spor dallarının ulusal müsabakalarında başarılı olan toplam 500 sporcu ve bunların yetişmelerinde ve başarılarında emeği geçen toplam 100 antrenörü geçmemek üzere ve her birine, federasyon başkanının teklifi, ödül değerlendirme komisyonunun uygun görüşü ve Genel Müdürün onayı ile en fazla 60 Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir. Bu ödül, bir defada verilebileceği gibi Genel Müdürün onayı ile aylara da yayılabilir.

Ödül Değerlendirme Komisyonu

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında verilecek ödülleri değerlendirmek üzere, Genel Müdür tarafından görevlendirilen Genel Müdür yardımcısının başkanlığında, Spor Kontrolörleri Kurul Başkanı, Spor Eğitimi Dairesi Başkanı, Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanı, Genel Müdür tarafından görevlendirilen bir Hukuk Müşaviri ile iki şube müdürünün katılımıyla Ödül Değerlendirme Komisyonu oluşturulur. Komisyon en az beş kişinin katılımı ile toplanır ve oy çokluğu ile karar alır. Oyların eşitliği halinde Komisyon başkanının bulunduğu taraf üstün sayılır.

Ödüllerin veriliş şekli

MADDE 22 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki ödüller, Genel Müdürün onayı ile verilir.

(2) Doping kontrolü yapılan müsabakalarda doping sonuçları alınmadan hiçbir şekilde ödül verilemez.

(3) Ödüllerin ödenmesinde; ödüllerin hak edildiği müsabakanın yapıldığı yılın ilk iş günü İstanbul Altın Borsasında oluşan günlük ağırlıklı ortalama altın fiyatı esas alınır.

(4) Ödüller bir defada verilebileceği gibi taksitler halinde de verilebilir.

(5) Olimpiyat ve paralimpik oyunları ile olimpik ve paralimpik spor dallarının Dünya şampiyonalarında, ferdi spor dallarında büyükler kategorisinde olmak kaydıyla;

a) Genel Müdür tarafından belirlenen hedef madalya sayısının,

b) Aynı seviyedeki bir önceki organizasyonda elde edilen toplam madalya sayısının, aşılması halinde, ilgili branşta yarışmalara katılan ve dereceye giremeyen diğer sporculara o branştaki yarışmada en iyi dereceyi elde eden sporcunun aldığı ödülün en fazla % 20'sini geçmemek kaydıyla nakdi yardımda bulunulabilir.

(6) Bu Yönetmelik kapsamında verilecek ödüllerin miktarı bir Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirasından aşağı olamaz.

Ödülün durdurulması ve geri alınması

MADDE 23 – (1) Aşağıdaki hallerde ödül verilmesi durdurulur:

a) Doping ile ilgili ulusal ve uluslararası kuralların ihlal edilmesinden dolayı tedbirli olarak ceza kurullarına sevk halinde.

b) Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü ve Cumhuriyetin niteliklerinden herhangi birini değiştirme veya ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetlerden dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılması durumunda.

(2) Birinci fıkranın (b) bendi kapsamındaki faaliyetlerden dolayı hakkında mahkumiyet kararı verilenler ile dopingli çıktığı müsabakadan dolayı doping dolayısıyla sportif ceza alanlara ve diğer ilgililere ödül verilmez.

(3) Birinci fıkranın (b) bendinde sayılan suçlardan mahkûm olanlar ile ödül aldığı müsabakada dopingli olduğu sonradan anlaşılan sporculara ve diğer ilgililere verilen ödüller geri tahsil edilir.

Ödül verilmesinin şartları

MADDE 24 – (1) Olimpik ve paralimpik spor dallarında sporcular hariç, bu Yönetmelikte yer alan müsabakalarda dereceye giren sporcu ile sporcuya bağlı olarak ödül alabilecek kişi veya kurumlara ödül verilebilmesi için; Dünya şampiyonası ve kupalarında en az 20 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 10 sporcunun, Avrupa şampiyonası ve kupalarında en az 15 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 8 sporcunun iştirak etmesi şarttır.

(2) Büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinin belirlenmesinde uluslararası federasyonlarca belirlenen yaş kriterleri esas alınır. Takım sporlarında uluslararası müsabakalar için yedekleriyle birlikte öngörülen sporcu sayısı esas alınır.

(3) Bu Yönetmelikte azami hadleri gösterilen ödüllerin miktarının belirlenmesinde aşağıdaki kriterler esas alınır;

a) Spor dalının olimpik ve paralimpik spor dalları arasında bulunup bulunmadığı,

b) İlgili branş, stil, sıklet veya kategoride yapılan müsabakalara fiilen iştirak eden ülke ve sporcu sayısı,

c) Spor dalının ülkemiz veya Dünyadaki yaygınlığı ve gelişme potansiyeli,

ç) Faal sporcu ve spor kulübü sayısı,

d) Spor dalının Dünyadaki ve ülkemizdeki izlenirliği ve medya takip durumu,

e) Kazanılan başarının ülkemiz tanıtımına yaptığı katkı,

f) Spor dalının ülkemizdeki gelişim stratejisi içerisindeki yeri,

g) İlgili branşta uluslararası federasyon ile kıta federasyonuna üye ülke federasyonlarının sayısı,

ğ) Kazanılan derecenin ülke olarak ilk defa elde edilip edilmediği,

h) İlgili branşta yıl içerisinde ülkemiz adına iştirak edilen uluslararası müsabaka sayısı,

ı) Genel Müdürlük bütçesinde ödüller için tefrik edilmiş olan bütçe ödenek miktarı,

i) Uluslararası müsabakaya, ulusal bazda yapılan eleme müsabakaları sonucu katılınıp katılınmadığı.

(4) Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 25 – (1) 26/9/2006 tarihli ve 2006/11061 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 26 – (1) Sayıştay'ın görüşü ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 27 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK F: SPOR HİZMET VE FAALİYETLERİNDE ÜSTÜN BAŞARI GÖSTERENLERİN ÖDÜLLENDİRİLMESİ HAKKINDA YÖNETMELİKLE İLGİLİ GENELGE

T.C
BAŞBAKANLIK
Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

SAYI : B.02.1.GSM.0.06.553-020- 837 10./.3./**2011**
KONU : Ödül

GENELGE
2011/02

STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞINA

Bakanlar Kurulunun 2010/956 sayılı kararı gereğince; 3 Kasım 2010 tarih ve 27748 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkındaki Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Bu tarihinden sonra gerçekleştirilen bu yönetmelik kapsamında yer alan Müsabakalarda üstün başarı gösteren sporcu, kulüp, teknik direktör ve antrenörlere verilecek ödüllerin uygulamaları Ödül Değerlendirme Komisyonunun 04.03.2011 tarih ve 2 sayılı kararları doğrultusunda aşağıdaki usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilecektir.

1. Yönetmelikte Olimpik branş tanımına açıklık getirilerek; bir spor dalının Olimpik spor dalı olarak görülebilmesi için, Olimpiyatlarda yapılan stil, branş ve kategorilerine görc değerlendirilmesi öngörülmektedir. Spor dalı her ne kadar Olimpik olarak gözükse de Bu spor dalının içinde görülen ancak, farklı oyun kuralları ve tekniklerle yapılan branşlar ile Olimpiyat ve paralimpik Oyunları programında yer almayan stil, branş ve kategorilerde düzenlenen müsabakalar Olimpik ve paralimpik spor dalı olarak addedilmeyecektir. Bu tür müsabakaların Yönetmeliğin 17 ve 24 madde kapsamında değerlendirilerek ödülleri verilecektir.
2. Uluslararası Federasyonların düzenlediği Dünya ve Avrupa şampiyonalarında ödüllerin değerlendirilmesi, organizasyonların düzenlendiği yıl aralığına göre yapılacaktır. Bu nedenle Organizasyonların 4 yıllık takvim bilgilerinin Federasyon Başkanı onaylı olarak gönderilmesi gerekmektedir.
3. Yönetmelik Spor Kulüplerine verilecek ödüllerle ilgili bazı düzenlemeler getirmiştir. Bir kulübün sporcudan dolayı ödüle hak kazanabilmesi için o sporcunun müsabaka tarihinden önceki 1 yıl içerisinde en fazla süreyle kulübün tescilli sporcusu olması, Kulübün ilgili branşında en az 20 sporcusunun il veya Federasyon faaliyetlerine katılmış olması ve müsabaka tarihinden önceki 1 yıl içerisinde ilgili branşta en az bir yıl süreyle sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalıştırılan en az bir antrenörünün bulunması gerekmektedir.
   Bu nedenle Kulüplere ödül talep edecek federasyonların sporcunun tescil bilgilerini, spor kulübünün faaliyetlere katıldığına dair bilgileri ile kulüpte görev yapan en az bir Antrenörün bir yıllık sosyal güvenlik primi ödemesine ait bilgileri belgelemek durumundadırlar.
4. Yönetmelik; Teknik direktör ile antrenör kavramını birleştirerek sporcudan dolayı teknik direktör ve antrenöre verilecek ödülün yarısının müsabakada görevli teknik direktör ve antrenörler arasında; kalan yarısının ise, sporcunun tescilli bulunduğu spor kulübünün ilgili branşında geriye doğru en az bir yıl görev yapan teknik direktör ve antrenörleri arasında eşit olarak paylaştırılmasını öngörmektedir. Bu kapsamda sporcunun kulübü ile kulüp antrenörünün belirlenen süre içersinde çalışması sözleşme, ücret makbuzu, kulüp yönetim kurulu kararı vb. bilgiler doğrultusunda belgelenmelidir.

1

5. Üniversite sporları, Ordular arası müsabakalar ve Okul sporları müsabakaları bu yönetmelik kapsamında yer almamakla birlikte; Dünya şampiyonası ve kupalarında en az 20 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 10 sporcunun, Avrupa şampiyonası ve kupalarında en az 15 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 8 sporcunun iştirak etmesi halinde Yönetmeliğin 17 ve 24. maddesine göre değerlendirilecektir.
6. Yönetmeliğin 18'nci maddesinde;
   1) Bu Yönetmelik kapsamına giren müsabakalarda olmak kaydıyla, bir spor dalında birden fazla disiplinde veya stilde yapılan müsabakada toplamda elde edilen dereceler ödüle esas alınıyor ise; toplamda dereceye giremeyip branşın disiplininden veya stilinden herhangi birinde ilk üç dereceden birini elde eden sporculara derecesinin karşılığında öngörülen ödülün yarısı verilebilir.
   2) Ancak, toplamda elde edilen derecenin karşılığı olan ödül, diğer disiplin veya stilde elde edilen dereceye tekabül eden ödülün altında ise, elde edilen en iyi derecenin karşılığı olan ödülün yarısı verilebilir.
   3) Bilek güreşi dalında, sporcuya sadece tek kol için ödül verilebilir. Bilek güreşi dalında, sporcunun aynı veya farklı sıkletlerde iki kolda müsabakalara katılarak derece elde etmesi halinde yalnızca en yüksek derecesinin karşılığı olan ödül verilebilir. hükümlerine yer verilmiştir.

      Bu maddenin halter ve bilek güreşi ile ilgili olarak düzenlendiği görülmekle birlikte uygulamada bir terreddüte mahal vermemek için ödüller aşağıdaki açıklama çerçevesinde verilecektir.
      a) Halter branşında ve bilek güreşinde farklı şampiyonalarda farklı derecelendirmeler yapılmaktadır bu nedenle; Bir Müsabakada toplamda elde edilen derecelendirmeye veya ayrı ayrı derecelendirmeye göre ödül esas alınsın veya alınmasın, branşın disiplininden veya stilinden herhangi birinde ilk üç dereceden birini elde eden sporculara derecesinin karşılığında öngörülen ödülün yarısı verilecektir.
      b) Bu husus Paralimpik ve Defolimpik spor dallarından bilek güreşi ve halter branşlarında da tek bir disiplinde veya stilde yapılsa da yine elde edilen en iyi derecenin karşılığı olan ödülün yarısı verilerek uygulanacaktır.
7. Yönetmeliğin 24'üncü maddesi Ödül verilmesinin şartlarını ve bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirleneceğini hükme bağlamıştır.
   1) 24 üncü maddenin 1 nci fıkrası Olimpik ve Paralimpik spor dallarında sporcular hariç, bu Yönetmelikte yer alan müsabakalarda dereceye giren sporcu ile sporcuya bağlı olarak ödül alabilecek kişi veya kurumlara ödül verilebilmesi için; Dünya şampiyonası ve kupalarında en az 20 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 10 sporcunun, Avrupa şampiyonası ve kupalarında en az 15 ülke ve ilgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden en az 8 sporcunun iştirak etmesi şartını hükme bağlamıştır.
   2) 24.üncü maddenin 2 nci fıkrası "Büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinin belirlenmesinde uluslararası federasyonlarca belirlenen yaş kriterleri, Takım sporlarında uluslararası müsabakalar için yedekleriyle birlikte öngörülen sporcu sayısı esas alınır." denilmektedir Federasyonların görevlendirme onaylarında kategorileri açık olarak belirlemeleri, ayrıca Takım sporlarında müsabaka listelerini muhakkak suretle organizasyon komitelerince onaylatmaları ve bu esame listelerini belgelemeleri gerekmektedir.

3) 24 üncü maddenin 3 ncü fıkrasında, bu Yönetmelikte azami hadleri gösterilen ödüllerin miktarının belirlenmesinde aşağıdaki kriterler esas alınır; denilmekte ve 24 ncü maddenin uygulanması usul ve esaslarını belirleme yetkisini Genel Müdürlüğe vermektedir

24 madde kapsamında ve Yönetmelikte azami hadleri gösterilen ödüllerin miktarının belirlenmesinde aşağıdaki kriterler esas alınacaktır.

a. Spor dalının olimpik ve paralimpik spor dalları arasında bulunup bulunmadığı,
b. İlgili branş, stil, sıklet veya kategoride yapılan müsabakalara fiilen iştirak eden ülke ve sporcu sayısı,

24.üncü maddenin 1.nci fıkrası Olimpik ve paralimpik spor dalları haricindeki sporcuların müsabakalarındaki katılım sayıları ile ilgili şartları belirlemiştir.

Olimpik ve paralimpik spor dallarında yapılan Dünya şampiyonası, Avrupa şampiyonası ve kupalarında ise katılım şartı ve kriteri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

"İlgili branş, stil, sıklet veya kategoride değişik ülkelerden;

en az 5 ülke ve sporcunun katılımı sonucunda alınan ilk üç dereceye girenlere 6,7 ve 8.nci maddelere belirlenecek ödülün %10'u,

en az 6 ülke ve sporcunun katılımı sonucu alınan ilk üç dereceye girenlere 6,7 ve 8.nci maddelere göre belirlenecek ödülün %20'si,

en az 7 ülke ve sporcu katılımı sonucu alınan ilk üç dereceye girenlere ise 6,7 ve 8.nci maddelere göre belirlenecek ödülün %30'u

en az 8 ülke ve sporcunun katılımı sonucu alınan ilk üç dereceye girenlere 6,7 ve 8.nci maddelerde göre belirlenecek ödülün tamamı, verilebilecektir.

c. Spor dalının ülkemiz veya Dünyadaki yaygınlığı ve gelişme potansiyeli,
ç. Faal sporcu ve spor kulübü sayısı,
d. Spor dalının Dünyadaki ve ülkemizdeki izlenirliği ve medya takip durumu,
e. Kazanılan başarının ülkemiz tanıtımına yaptığı katkı,
f. Spor dalının ülkemizdeki gelişim stratejisi içerisindeki yeri,
g. İlgili branşta uluslararası federasyon ile kıta federasyonuna üye ülke federasyonlarının sayısı,
ğ. Kazanılan derecenin ülke olarak ilk defa elde edilip edilmediği,
h. İlgili branşta yıl içerisinde ülkemiz adına iştirak edilen uluslararası müsabaka sayısı,
i. Uluslararası müsabakaya, ulusal bazda yapılan eleme müsabakaları sonucu katılınıp katılınmadığı.

Yukarıda belirtilen hususlardan Federasyon Başkanlıklarınca (c),(ç),(d) (f) ve (g) şıklarındaki bilgileri içeren belgeler ile açıklamalarını en geç bir ay içersinde Spor Faaliyetleri Dairesi Başkanlığına sunmalarını, (e),(ğ),(h) ve (ı) şıklarında istenen bilgileri ödül teklif dosyalarında belgelenecektir.

8. Federasyonlar tarafından hazırlanacak dosyalarda aşağıda belirtilen bilgi ve belgeler bulunacaktır.

1. Müsabaka onayı ve isim listesi
2. Organizasyon ülke tarafından onaylı akredite isim listesi
3. Detaylı Teknik neticeler,müsabaka cetvelleri.
4. Ödül alacakları ismen belirtildiği Federasyon Yönetim Kurulu kararı
5. Antrenör ve Teknik Direktörler için en az 2 kademe Antrenör belgesi

EK G: GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLİ TAKIM MENSUPLARININ SİGORTALANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1- Bu yönetmeliğin amacı, Milli Takımlara seçilen sporcular ile bu takımların teknik kadrolarında yer alanların müsabaka öncesi yapılan kamp çalışmalarının başlangıcından, müsabaka sonrası ikametgâhlarına ulaşıncaya kadar; Milli Takım listesinde yer alan diğer görevliler ise müsabakaya gidiş tarihinden, ikametgahlarına varış tarihine kadar geçen süre içersinde her türlü kaza, hastalık ve sakatlıklara karşı özel sigorta sistemine göre Genel Müdürlükçe sigortalanmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- Bu yönetmelik;

a. Profesyonel Futbol faaliyetleri dışındaki sivil ve askeri takımları oluşturan Milli Sporcuları,

b. Bu takımlar için görevlendirilen yönetici, teknik ve diğer elemanları kapsar.

Dayanak

MADDE 3- Bu yönetmelik, 23 Mart 1991 tarih; 20823 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 3289 sayılı Gençli ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 23'üncü maddesini değiştiren 3703 sayılı Kanunun 14'cü maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4- Bu yönetmelikte geçen tanımlardan;

Genel Müdürlük: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nü,

Milli Sporcu: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünden lisans almış, Genel Müdürlük bünyesinde kurulmuş bulunan federasyonlarca ülkemizi yurtiçinde, yurtdışında temsil etmek üzere Milli Takımlara seçilen sporcuları,

Federasyon: Genel Müdürlük bünyesinde kurulmuş Spor Federasyonlarını,

Teknik ve Diğer Elemanlar: Kafile Başkanı, Kamp Müdürü, Antrenör, Hakem, Doktor, Diyetisyen, Fizyoterapist, Psikolog, Veteriner, Masör, Tercüman, Mihmandar, Mutemet, Malzemeci, Seyis, Fotoğrafçı, Şoför, Şoför Muavini, vb. görevlileri,

Kamp Çalışmaları: Milli Takım elemanlarının ve takım listesinde yer alan görevlilerin bulunduğu kampı,

Sigorta: Özel Sigorta'yı,

Kaza, Hastalık ve Spor Sakatlanmaları: İkamet yerlerinden kampa, kamptan müsabaka yerlerine, yurtiçi ve yurtdışı müsabaka yerlerinden ikamet yerine kadar geçen zamanda meydana gelecek her türlü kaza, hastalık, spor sakatlanmaları ve devamlı sakatlıklara sebep olan kazaları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Esas Hükümler

Sigorta Mecburiyeti

MADDE 5- Bu yönetmelik kapsamına girenlerin sigortalanmaları mecburidir.

Sigorta Primleri

MADDE 6- Sigorta kapsamına girenlerin sigorta primleri Genel Müdürlükçe karşılanır.

Sigorta Çeşidi

MADDE 7- bu yönetmeliğin 2'nci maddesinde yer alanlar 3289 sayılı kanunun 23'üncü maddesine göre özel sigorta sistemine göre sigortalanırlar.

Sigortalanma Bedelleri

MADDE 8- Sigortalanma bedelleri her yıl Genel Müdürlükçe yayınlanacak bir talimatla belirlenir.

Sigortadan Yararlanma Usul ve Şartları

MADDE 9- Federasyonlar, Üniversiteler ve Okul Sporlarından sorumlu kuruluşlar ile Genel Kurmay Spor Dairesi her Milli müsabaka ve Milli kamptan en az 5 gün önce gereği için ilgili sigorta şirketine, katılacak sporcu, yönetici, teknik ve diğer elemanları, liste halinde bildirmek zorundadır.

Sigorta Tazminatından Yararlanacak Olanlar

MADDE 10- Ölüm halinde sigorta ettirilenlerin miras hukukuna göre mirasçıları, Maluliyet ve sakatlık halinde, sporcunun kendisi, sigorta tazminatından yararlanır.

Sorumluluk

MADDE 11- Sigortalanma işlemleri ile ilgili sorumluluk 9'uncu madde esaslarını yerine getirmeyenlere aittir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Son Hükümler

Belgelerin İntikali

MADDE 12- Kaza, hastalık ve sakatlanma halinde sigortaca tarafından istenen belgeler ilgili birimlere sigorta şirketine gönderilir.

Uyuşmazlık Hali

MADDE 13- Uyuşmazlık halinde Ankara mahkemeleri yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 14- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle 14 Mart 1987 tarih ve 19400 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Profesyonel Sporcular ile Milli Takım Sporcularının Sigortalanmaları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kalkar.

Yürütme

MADDE 15- Bu Yönetmeliği Gençlik ve Spor Genel Müdürü yürütür.

10. ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Uşak'ta doğdu, ilk ve ortaöğretimini bu şehirde tamamladı. 2002 yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümünü kazandı. Vatani görevini tamamlamasının ardından devam ettiği Spor Yöneticiliği Bölümünden 2008 yılında bölüm birincisi olarak mezun oldu. 2009 yılında Çankırı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne Sportif Eğitim Uzmanı olarak atandı. Halen aynı yerde görevine devam etmektedir.